I OSA TULNUKAD

Ületamatutele meistritele Rosny-vanemale ja Herbert Wellsile, samuti kirjanikele, kes kunagi nende asemele astuvad.

PROLOOG

Kui ma tol märtsihommikul oma vana sõbra doktor Clairi uksekella helistasin, ei osanud ma aimatagi, et varsti kuulen kõige ebatõenäolisemat, kõige fantastilisemat jutustust. Hoolimata sellest; et me mõlemad alles hiljuti saime kolmekümneaastaseks, nimetan teda vanaks sõbraks, sest meie sõprus pärineb lapsepõlvest ja alles aastat neli tagasi kaotasime millegipärast teineteist silmist..

Ukse avas, õigemini paotas vanake mustas kleidis, nagu neid siinkandis kannavad kõik elatanud naised.

„Kui te vastuvõtule tulite, siis tulite asjata," torises ta. „Doktor täna vastu ei võta, ta jändab oma katsetega!"

Clair oli suurepärane arst, kuid ta ei praktiseerinud. Küllaldane jõukus võimaldas tal peaaegu kogu oma aja pühendada keerukatele uurimistöödele bioloogia alal. Isakodus Rouffignac'i lähedaloli ta sisse seadnud laboratooriumi, mis isegi välismaa teadlaste tunnistuste järgi oli üks maailma paremaid. Suure tagasihoidlikkuse tõttu oli Clair oma harvades kirjades neid uurimistöid ainult vihjamisi maininud, kuid meedikute hulgas liikuvate kuulduste järgi taipasin, et ta oli üks nendest kogu maailmas leiduvatest entusiastidest, kes olid asunud lahendama vähktõve probleemi.

Vanake silmitses mind umbusklikult.

„Ei, arstiabi ma ei vaja," vastasin talle. „Öelge doktorile ainult, et teda soovib näha Frank Bory."

„Ah, tähendab, teie oletegi monsieur Bory? Siis on teine asi. Ta ootab teid."

Samal ajal kostis koridorist sügav, madal hääl: .

„Mis juhtus, Madeleine? Kes seal on?"

„See olen mina, Sjova!"

„Pagana pihta! Tule sisse!" .

Oma venelannast emalt oli Clair pärinud šaljapinliku-bassi, siberi kasaka sihvaka figuuri ja eesnime Vsevolod; isalt, puhtavereliselt lõunaprantslaselt, pärinesid tõmmu nahk ja juuksed, mis olid nii tumedad, et me kutsusime teda üliõpilaspõlves Mustaks Valguseks („clair" tähendab „valgust").

Ta astus kahe tohutu pika sammuga minu juurde, pidi mul võimsa survega peaaegu käe välja väänama, andis õlale heasüdamliku matsu, mis mul põlved nõtkuma pani, - minul, kes ma olin tormajana ragbit mänginud! -ja selle asemel et mind tavaliselviisil otsekohe oma kabinetti kutsuda, tiris mind millegipärast tagasi uksele.

„Kui tore päev!" ütles ta pidulikult. „Sina tulid - ja päike paistab! Tõsi küll, ma ootasin sind alles õhtuse bussiga..."

„Sõitsin oma autoga. Aga vabanda, võib-olla ei tulnud ma sobival ajal?"

„Mine ikka, mitte midagi selletaolist! Mul on põrgulikult hea meel, et sind näen. Kuidas su töö läheb? Mida teeb teie uus patarei?"

„Tss..., ära küsi. Saju tead, et ma ei saa sellest rääkida."

„Hea küll, hea küll, salapärane aatomifüüsik! Muuseas, suur tänu radioaktiivsete isotoopide eest, mis sa saatsid. Neist oli mulle palju kasu. Aga rohkem ma sind niisuguste palvetega ei tülita. Mul on midagi paremat."

„Paremat?" imestasin mina. „Mis see on?"

„Tss..., ära küsi," katkestas ta mind. „Ma ei saa sellest rääkida!" ,

Meie tagant koridorist kostsid kerged sammudja mulle näis, et paokil ukse taga vilksatas sale

naisesiluett. Kuid ilmselt see vaid näis mulle, sest nii-palju kui teadsin, ei olnud Clair abielus ega tundnud naiste vastu huvi.

Nähtavasti tabas ta mu pilgu, sest otsekohe haaras ta mul õlgade ümbert kinni.ja pööras mind seljaga ukse poole:

„Las ma vaatan sind! Sa oled ikka endine, ei ole põrmugi muutunud. Noh, lähme sisse.”

„Aga sinu kohta seda öelda ei saa. See pole küll kompliment, aga sa oled vanemaks jäänud!”

„Võimalik, võimalik.: Palun, astu sisse!”

Clairi kabinet oli mulle hästi tuttav. Kapid olid siin täis raamatuid, millest ainult vähestel oli midagi tegemist meditsiiniga. Kabinetis ei olnud kedagi, kuid õhus oli tunda nõrka peent aroomi. Meeldivat lõhna sisse hingates nohistasin tahtmatult ninaga. Clair pani seda tähele ja seletas küsimusi ennetades:

„Ah jaa, mõne päeva eest käis siin üks kuulus näitlejanna- tuli vastuvõtule. Tema lõhnaõli on veel praegugi. tunda. Lihtsalt imestamisvääme, milleni on jõudnud keemia!”

Algas hüplev vestlus; nagu ikka sellistel puhkudel. Ma jutustasin Clairile oma ema surmast ja olin hämmastunud, kui kuulsin vastuseks:

„Ah nii? Väga hea!”

„Kuidas „väga hea”?” hüüatasin nördinult ja kurvalt.

„Ei, ma tahtsin öelda, et nüüd saan ma aru, miks sa nii kaua ennast ei näidanud, Tähendab, sa jäid täiesti üksi?”

„Jah.”

5

„Noh, sel juhul on mul sulle võib-olla pakkuda midagi huvitavat. Esialgu on see siiski ainult projekt. Õhtul jutustan.”

„Aga kuidas elab su laboratoorium? Kas on midagi uut?”

„Tahad.vaadata? Lähme!”

Laboratoorium, mis oli sisse seatud pärast seda, kui ma neli aastat tagasi viimati siin olin, paiknes suures valges, veidi piklikus toas ja hõivas kogu tagumise majapoole. Põgus pilk pani mind vaimustusest vilistama. Juba lävelt nägin mikromanipulaatorit ja tehissüdant. Kõrvalolevast pimedast ruumist paistis. tohutu suur rõntgeniaparaat. Keset laboratooriumi seisis laual kerge katte all veel mingisugune riist.

„Mis see on?” küsisin.

„On üks väike asjake. See ei ole, veel valmis. Lihtsalt mudel...”

„Ma ei teadnudki, et sa ise endale uusi aparaate konstrueerid. Tahad, ma aitan sind? Ma olen ikkagi füüsik.”

„Vaatame. Igatahes mitte praegu. Esialgu eelistan sellest mitte rääkida.”

„Nagu soovd,” üt1esin solvunult. „Aga kui see masinavärk su nina all plahvatab...”

Mind katkestas uksekell

„Tont võtaks! Madeleine läks välja, mul tuleb avama minna. „Üksi jäänud, lähenesin salalapärasele aparaadile, kergi!asiri ilma eriliste tseremooniateta katte ja... targusin ammuli sui paigale. Primitiivse skeemi asemel oli mu ees suurepärane konstruktsioon metall- ja klaastorudest, mitut liiki lampidest ja pingule tõmmatud juhtmetest. Arvukatel skaaladel näitasid kummalised kaksikosutid suurusi, mis olid mulle tundmatud. Ma olin igasuguse aparatuuriga harjunud - meie laboratooriumis oli palju aparaate, mõned neist üsna keerukad -, kuid mitte midagi sellist ei olnud ma oma elus näinud.

Kuuldes koridoris sõbra rutakaid samme, langetas in kähku katte serva ja pöördusin ükskõikset nägu tehes akna poole, mille taga rohetas aed.

„Lapsel on difteeria,” seletas Clair. „Mu kolleeg on kuhugi sõitnud. Pean ise minema. Otsi endale

kabinetis raamat, istu ja loe.”

„Tahad, ma viin sind kohale? Mu auto on ukse ees.”

„Suurepärane! Minu oma tuleks veel garaažist välja ajada.”

Rooli taga istudes jätkasin mõtrsklemist kõikide nende kummaliste asjaolude üle, mida olin tähele pannud. Clair ootas mind alles õhtuks ja sattus ilmselt segadusse, kui ma varem saabusin. Ta pidas mind mõned minutid lävel kinni, olgugi et väljas oli jahe, kui mitte rohkem öelda. Ma nägin koridoris vilksatavat naisesiluetti ja otsekohe pärast seda kutsus, Clair mind majja. Kui ta sai teada, et mu ema on surnud ja ma olen nüüd terves maailmas täiesti üksi, näis ta millegipärast olevat väga rahul. Ja lõpuks see kummaline aparaat... Pagan võtaks, ma ei taibanud üldse, mis otstarve sellel võis olla! Pealegi veel bioloogialaboratooriumis! Ja kes

6

oli selle leiutanud? Clair? Võimalik. Aga monteerinud? Meenutades skeeme, mida Clair oli instituudis monteerinud ja kokkujootnud, pidin tahtmatult muigama.

Me peatusime üksildase talumaja juures. Clair oli ära ainult veerand tundi.

„Tühi asi. Saime õigel ajal jaole. Mu kolleeg jätkab ravi.”

„Sa ei praktiseeri praegu üldse?”

„Ei. Pole aega. Üht-teist teen ainult siis, kui doktor Gautier ära sõidab või mind konsulteerima kutsub.”

Kui olime tagasi jõudnud, palus Clair mul auto garaaži ajada ja aitas mu kohvrid viia tuppa, kus ma siin viibides tavaliselt elasin. See tuba oli tema oma magamistoa kõrval ja mööda minnes kuulsin ukse tagant mingisugust liikumist

Nagu võis oodata, oli Clairi vana teenijanna Madeleine' i valmistatud eine suurepärane. Clair ise aga oli sõnakehv. Nähtavasti tekitas miski talle muret ja ärevust Kui ma ütlesin, et kavatsen pärast einet Les Eyzies'sse ühele sõbrale külla sõita, ohkas ta ilmse kergendustundega ja ütles, et ootab mind kella seitsmeks.

Les Eyzies's kohtasin paleontoloog Bouchardi, kes jutustas mulle hämmastava loo. Pool aastat tagasi olevat kogu ümbruskonnas tekitanud ärevust „kuradid”, keda nähti Rouffignaci lähedal metsas. Käisid isegi kuuldused, et kuradid on doktor Clairi endaga kaasa viinud, kuid see oli juba ilmne väljamõeldis, sest mõni päev pärast seda, kui kuradid olid „rohelises tulesambas” kadunud, selgus, et doktor on elus ja terve. Ta oli need päevad. lihtsalt oma laboratooriumis istunud ja jäljekordset katset teinud.

Kõige huvitavamaks kogu selles loos osutus järgmine asjaolu. Vähemalt viisteist talupoega vandusid, et nad nägid kuradeid oma silmaga. Kuradid sarnanesid inimestega, kuid neil oli üleloomulik võime ainuüksi pilguga sundida inimest paigale jääma. Politseiprefekt ja Perigordi Piiskop andsid kumbki oma liinis käsu juurdlust alustada...

Kuid ametiisikute juuresolekul ei käitunud talupojad kaugeltki nii enesekindlalt ja lõpuks kõik vaibus.

„Aga siiski pean teile ütiema,” lisas Bouchard, „et ööl, mil kurikuulsad kuradid olevat kadunud, nägin ma ise Rouffignaci kohal taevas eredat valgusesähvatust.”

Selles loos ei olnud tegelikult mitte midagi iseäralikku. Selliseid jutte võib kuulda kuipalju tahes ja kus tahes. Millegipärast äratas see siiski mu tähelepanu ja ma isegi seostasin seda mõttes Clairi veidrustega.

Kui ma tagasi jõudsin, näis Clair palju rahulikum, just nagu oleks ta pärast pikaajalist kõhklemist lõpuks mingisugusele kindlale otsusele jõudnud. Söögitoas ootas meid laud, mis oli kaetud kolme inimese jaoks. „Ennäe, sul on veel üks külaline,” märkisin mina.

„Ei, aga ma tutvustan sind oma naisele.” .

7

„Naisele? Sa oled abiellunud?”

Endamisi aga mõtlesin: „Siluett!”

„Ametlikult ei ole ma veel abielus. See on siiski lähimate päevade küsimus. Niipea kui dokumendid kätte saame. Ulna on välismaalane.”

Clair takerdus hetkeks.

„Ta on pärit Skandinaaviast. Soomlanna. Prantsuse keelt räägib ta veel väga halvasti, nii et ära imesta.”

„Tähendab, sina oskad siis soome keelt? See on uudis!”

„Ma õppisin soome keele ära möödunud aastal, kui Soomes ringi rändasin. Olin seal kümme kuud. Kas ma siis sulle ei kirjutanud?”

„Mitte sõnagi. Ja mina arvasin, et soome keel on väga raske!”

„Ongi. Aga sa ei tunne mu võimeid - slaavi veri...”

Ja vestlust katkestades hüüdis Clair valju häälega:

„Ulna!” .

Lävele ilmus pikakasvuline ja sale, kahvatukuldsete juuste, määramatut - halli või rohekassinist värvi silmade ja korrapäraste näojoontega tütarlaps. Ta oli väga ilus, kuid temas oli midagi ebatavalist, olgugi et ma ei suutnud aru saada, mis see oli. Võib-olla kullakarva nahk, mis oli nii teravas kontrastis väga heledate juustega? Või liiga väike suu? Või kujutlematult suured silmad? Või kõik see kokku?

Ta kummardas nõtkeIt, ulatas mulle käe, mis näis olevat hämmastavalt pikk, ja ütles tasase laulva häälega mõned sõnad.

Lauas istusin Ulna vastas. Mida kauem ma teda jälgisin, seda segasemaks muutusid mu tunded. Ta käsitses kahvlit ja nuga külialt osavasti, kuid ta liigutustes ei olnud seda alateadlikku automaatsustl mis tuleneb pikaajalisest harjumusest..

Kogu lõunasöögi ajal ei öelnud ma kahte sõnagi. Seevastu Clair rääkis kahe eest. Vana Madeleine osutus haruldaseks kokaks isegi siinse maanurga kohta, kus kõik perenaised olid oma toiduvalmistamiskunsti poolest kuulsad. Mu sõber tegi oma veinikeldris tõelist laastamistööd: Ma panin aga tähele, et Ulna sõi väga vähe ega joonud tilkagi, mida ei saa öelda doktori ja, kui aus olla, ka minu enese kohta. Lõunasöögi lõpu eel sain oma hämmeldusest siiski jagu ning omandasin uuesti liikumis ja kõnevõime. Ulna vaikis kogu aegja vaatas ainult vahetevahel ClairiIe otse silma. Mulle jäi kummaline mulje, et nad lihtsalt ei anna pilkudega edasi oma tundeid, vaid vahetavad mõtteid.

Pärast magustoitu pani Clair salvrätiku hoolikalt kokku, tõukas tooli lauast eemale ja võttis istet madalas tugitoolis küdeva kamina ees. Ta andis käevilpega märku, et ma ta vastu istuksin, ja tegi teenijannale korralduse kohvi serveerida. Ulna väljus. Varsti tuli ta tagasi, käes neljaks murtud ajaleht. Clair võttis selle ja ulatas mulle. Kui nägin, et ajaleht on pool aastat vana, kavatsesin seda juba Clairile tagasi anda, kuid märkasin äkki lehekülje alumises ääres artiklit, millele oli punase pliiatsiga joon ümber tõmmatud: .

8.

„JÄLLE LENDAVAD TALDRIKUD!

Kansas City, 2. oktoobril.

Pöördudes eile õhtuhämaruses tagasi treeninglennult hävitajal F -109, märkas leitnant George K. Simpson seenior umbes 25 008 jala kõrgusel kettataolist laiku, mis liikus suure kiirusega. Ta alustas tundmatu eseme jälitamist ja jõudis sellele järele. Ilmnes, et tegemist oli tohutu suure teravaservalise kettaga, mille läbimõõt võis silma järgi hinnatult olla kuni üheksasada jalga ja paksus keskosas - ligikaudu viisteist jalga.

Leitnant Simpsoni hävitaja mõõteriistade järgi võis otsustada, et ketta liikumiskiirus ületab tuhat

miili tunnis.

Jälitamine oli kestnud umbes kaksteist minutit, kui pilpot äkki taipas, et salapärane ese lendab parajasti üle N. laagri, mille kohal ei tohi mingil juhul vilbida ükski välismaise päritoluga lennuaparaat. Instruktsioon ei võimaldanud kahtlusi ja leitnant Simpson ründas lendavat ketast. Ründamise hetkel oli ta kettast umbes kahe miili kaugusel ja sellest veidi kõrgemal. Maksimaalse kiirusega pikeerides tulistas piloot välja lahingurakettide seeria. .

„Ma nägin," jutustab ta, „kuidas mu raketid vastu metallsoomust põrgates plahvatasid. Järgmisel silmapilgul purunes mu lennuk tükkideks ja ma lendasin oma hermeetilises kabiinis alla. Õnneks hakkas langevari tööle!,"

Seda stseeni jälgisid maapinnalt arvukad tunnistajad. Praegu uurivad eksperdid leitnant Simpsoni lennuki rususid. Mis aga puutub saladuslikku kettasse, siis see tõusis tohutu kiirusega vertikaalselt taevasse ja kadus."

Ma tagastasin ajalehe Clairileja märkisin skeptiliselt:

„Nagu mäletan, lükkas ameeriklaste ametlik aruanne juba ammu selle valeteate -ümber. Tõepoolest keeruline olukord. Kas sa ei leia?"

Mu sõber ei vastanud. Ta vangutas pead, kummardas, võttis pihtidega kaminast söe ja süütas hoplikalt piibu. Suitsetanud mõne mahvi, andis ta teenijannale märku kohvi valada. Ulna keeldus kohvist. Meie Clairiga jõime oma tassid vaikides tühjaks.

Clair kõhkles. Ma tundsin teda ammusest ajast ja sain aru, et ta praegu küsib endalt veel kord, kuidas toimida. Lõpuks valas ta klaasidesse konjakit, vaatas mulle otse silma ja alustas:

„Sa tead, et ma ei ole füüsika alal päris võhik. Sa tead ka seda, et ma olen veendunud realist, „faktide inimene.", nagu ütlevad inglased. Niisiis, sellest „lendvast taldrikust" võin ma sulle üsna palju jutustada. Palun ära vaata pudelite poole. Tõsi küll, neid on kenake hulk lauale koguuenud, aga ma kinnitan sulle, et neil ei ole mitte midagi tegemist sellega, mida sa nüüd kuuled. Juba ammu otsustasin, et esimesel kohtumisel jutustan sulle kõik. Nüüd siis kuula mu lugu. Sea ennast tugitoolis mugavasri sisse, sest jutt tuleb pikk."

9.

Ma katkestasjn teda:

„Mul on kohvris väike magnetofon. Kas sa lubad, et ma su jutu lindile võtan?'" . „Nagu soovid. See oleks isegi kasulik."

Vaevalt olin magnetofoni paigale seadnud, kui Clair kõnelema hakkas. Ta esimeste sõnade ajal langes mu pilk Ulna käele, mis lebas tugitooli toel. Nüüd mõistsin ma, miks see käsi näis nii ahtake ja pikk: seloli ainult neli sõrme! .

I peatükk DOKTOR CLAIRI JUTUSTUS

„Nagu sa tead," alustas Clair, „olen ma üsna hea kütt. Või vähemasti peetakse mind heaks kütiks, kuigi ma harva püssi kätte võtan. Mõningad looduslikud eeldused, esmajoones aga suur hulk jahiõnne — ja ma ei tule kunagi tühja kotiga koju. Niisiis, möödunud aasta esimesel oktoobril — pane hästi tähele kuupäeva! – hakkas juba hämarduma, kuid ma ei olnud veel midagi lasknud. Mõnel muul ajal ei oleks see mind vähimalgi määral kurvastanud: ma eelistan elusaid loomi vaadelda, mitte neid tappa, sest oma katsete käigus tapan ma neid kahjuks juba niigi liiga palju. Järgmiseks päevaks aga olin külla kutsunud Rouffignaci linnapea, et temalt üht teenet paluda, ja see mees armastab ulukipraadi. Sellepärast. otsustasin laterna abil veidi salakütti mängida.

Päike olijust loojunud, kui hakkasin minema üle Magniou' välu, mis on metsa keskel. Aga sa ju tead seda välu niisama hästi kui mina: see on üleni kaetud kanarbiku ja muude taimedega ning

ümberringi kasvavad tammed ja kastanid. Päeval on see välu üsna maaliline, kuid videvikus jätab pahaendelise mulje. Kuigi ma ei ole nõrganärviline, oleksin tahtnud metsast võimalikult kiitesti välja jõuda. Aga juba välu serval komistasin tammejuurele, lõin pea täie hooga vastu tüve ja kaotasin otsekohe teadvuse.

Toibudes ei hakanud ma esitama klassikalisi küsimusi, nagu „Kus ma olen?”. Pea lõhkus, kõrvus undas ja ma kartsin algul, et mul on koljumurd. Õnneks osutus see kartus asjahtks. Mu käekella järgi oli kell üks, öö oli pilkane; tuul oli tugevnenud ja murdis puude oksi. Siis ilmus välu kohale kuu, mis ujus välja tumeda pilve tagant; pilve servad sarnanesid nõidusliku helendava pitsiga.

Ma tõusin istukile ja hakkasin otsima oma püssi, mille veidi enne kukkumist olin õnnekombel tühjaks laadinud. Kobasin kätega märjas rohus ja kõdunenud raagudes, kuni mulle sattus pihku püssi laad. Püssi kepina kasutades ajasin ennast pikkamööda püsti. Mu nägu oli pööratud

10

välu poole. Tõusmisel ilmusid mu vaatevälja üha uued esemed ja lõpuks, nägin ka seda eset.

Algul näis see mingisuguse tumeda massma, millegi kuplitaolisena, mis kõrgus kanarbikupuhmaste kohal ja oli phneduset peaaegu eristamatu. Siis aga väljus kuu hetkeks pilvede tagant ja ma nägin otsekui välguvalguses kumerat soomust, mis läikis nagu metall. Pean tunnistama, et mul hakkas hirm. Magniou välult otse läbi metsa lähima teeni jõudmiseks kulub tublisti pool tundi, ja pärast seda, kui suri vana veidrik, kellelt see koht oma nime sai, ei käi siin mõnikord nädalate viisi ükski hing. Ma liikusin tasahilju edasi, jõudsin tihniku servani ja silmitsesin kastanitüve tagant välu. Sealoli kõik liikumatu. Ei valgushelki ega tulukest. Ainult see ebamäärane mass, mis isegi musta metsa taustal paistis tume.

Siis vaibus ootamatult tuul. Vaikuses, midahäiris ainult kuivade raagude vaevukuuldav praksumine - vististi läks mööda rada metssiga - kuulsin äkki nõrka oiet.

Sa tead, et ma olen arst. Seepärast, olgugi et ma ei olnud veel ise õieti teadvusele tulnud, otsustasin kõigepealt abistada olendit, kes nõnda oigas; need olid ilmselt mitte looma, vaid inimese oiged. Otsisin üles oma laterna, lülitasin selle sisse ja suunasin valguskiire otse enda ette. See peegeldus tagasi tohutu suurelt läätsekujuliselt metallkorpuselt. Ma lähenesin sellele põksuva südamega. Kaeblikud oiged kostsid vastaspoolselt küljelt Ma asusin teele ümber metall-läätse, takerdudes põõsastesse, kriimustades ennast okstega, pomisedes vandesõnu ja igal sammul komistades; jalad kandsid mind veel halvasti. Äkki tärganud põletav uudishimu panimind hirmu unustama. Oiged kostsid nüüd selgemini; mu ees oli metalluks - avatud luuk, mIs viis aparaadi sisemusse.

Mu latern valgustas täiesti tühja kambrit ja selle tagaseinas olevat valgest metallist ust. Metallpõrandal lamas inimene - vähemalt algul pidasin teda inimeseks. Tal olid pikad hallid juuksed ja mulle näis, et ta on rõivastatud vastu keha liibuvasse, siidina läikivasse rohelisse trikoosse. Peahaavast nirises tumedat verd. Kui ma ta kohale kummardusin, lakkas ta oigamast, võpatas ja suri.

.

Siis astusid kambri tagaukse juurde. See oli suletud nii tihedalt, nagu ei oleks selle taga mingit käiku, kuid ma märkasin oma rinna kõrgusel punakat eendit ja surusin sellele. Uks avanes keskelt ja mind pimestas ere sinakas valgus, Astusin kobamisi kaks sammu edasi ja kuulsin kuidas uksepooled mu selja taga uuesti teineteise vastu nihkusid.

Kätt varjuks hoides avas in aeglaselt silmad: mu ees oli kuusnurkne, umbes viiemeetrise läbimõõduga ja kaks meetrit kõrge ruum. Selle seintesse oli monteeritud suur hulk tundmatuid aparaate, keset ruumi aga lebasid madalates tugitoolides kolm, surnud või teadvuseta olendit. Nüüd oli mul võimalus neid põhjalikumalt silmitseda.

11

Eelkõige veendusin, et need siiski ei olnud inimesed. Üldjoontes sarnanesid nad meiega: neil oli piklik keha, kaks kätt, kaks jalga ja ümar pea proportsionaalsel kaelal. Ent kui lahkuminevad olid

detailid! Pikale kasvule vaatamata olid nad palju haprama kehaehitusega kui meie, nende jalad olid peened ja väga pikad, käed samuti meie omadest tunduvalt pikemad, kämblad laiad ja kämmalde küljes oli seitse eri pikkusega sõrme; hiljem sain teada, et kaks nendest sõrmedest asetsevad ülejäänute vastas nagu meil pöial. Laup oli kõrge, kuid kitsas, silmad väga suured, kõrvad pisitillukesed ja suu õhukeste huultega; juuksed, mis andsid neile nii kummalise välimuse, olid peaaegu valged, plaatinaläikelised. Kõige hämmastavam aga oli nende siidise naha õrnroheline värvus. Nende ainsaks rõivastuseks oli ümber keha hoiduv trikoo, mis oli samuti roheline ja mille all olid selgesti nähtavad pikad painduvad lihased. Ühel kolmest olendist oli lahtine käeluumurd ja haavast voolanud veri' moodustas põrandal tumerohelise laigu.

Sekundi murdosa kõhklesin, siis astusin uksele kõige lähemal lamava olendi juurde ja puudutasin ta põske: see tundus soe ja vetruv, Ma kruvisin oma jahipudelilt korgi ja proovisin olendile lonksu valget veini suhu valada. Tulemus oli silmapilkne. Ta avas kahvaturohelised silmad: vaatas mind teraselt üks-kaks sekundit, hüppas siis püsti ja sööstis seinal olevate aparaatide poole.

Omal ajal mängisin ma ragbit, kuid tõenäoliselt ei ole mul kunagi elus õnnestunud nii kiiresti vastast rünnata kui tookord. Mul käis välkkiirelt peast läbi mõte, et ta jookseb relva võtma, ja seda ei saanud ma lubada. Ta pani energiliselt vastu, kuid mitte kaua - mina osutusin tugevamaks. Kui ta enam ei rabelnud, lasksin ta vabaks ja aitasin tõusta. Ja siis sündis midagi hämmastavat: kummaline olend vaatas mulle silma ja ma tundsin, kuidas mu peas tekkisid võõrad, kuid selged mõttekujundid.

Sa tead, et ma võtsin osa vaidlusest meie departemangu arstide ja ühe šarlatani vahel,. kes väitis, et on oma mõtete ülekandmise ja kogu psüühika uuesti formeerimise teel suuteline ravima vaimuhaigeid. Ma kirjutasin tookord kaks või kolm artiklit, mis selgesti tõestasid, et see kõik on alusetu sonimine, ja lugesin küsimuse lõplikult lahendatuks. Seda kõike räägin ma ainult sellepärast, et sa mõistaksid, miks ma tol hetkel olin üheaegselt vapustatud ja pettunud ning kirusin mõttes seda olendit, kes seisis mu ees nagu elav tõend mu eksituse kohta. Nähtavasti mõistis ta seda, sest ta väljendusrikkal näol peegeldus midagi ehmatusetaolist. Ma ruttasin teda rahustama ja kinnitasin valju häälega, et ma ei kavatse mitte midagi halba. .

Ta pööras pead, nägi oma haavatud kaaslast, jooksis.selle juurde, tegi abitu liigutuse, tuli tagasi ja küsis, kas ma ei saa millegagi aidata. Ta ei öelnud sõnagi, kuid mõttes kuulsin igasuguse. tämbri ja aktsendita häält. Ma astusin haavatu juurde, võtsin taskust tüki nööri ja puhta rätiku ning .

kasutasin neid žgutina. Roheline veri lakkas voolama. Siis püüdsin teada saada, kas nende hulgas ei ole arsti. Olend mõistis mind alles siis, kui mõttes asendasin sõna „arst” sõnaga „ravija”.

„Kardan, et ta on hukkunud,” vastas mulle rohelise mihaga olend.

Ta läks arsti otsima, kuid pöördus varsti üksi tagasi ja andis mulle mõista, et teistes ruumides on palju haavatuid. Kuni ma kõhklesin, teadmata, mida peale hakata, toibus olend, kellele olin sideme teinud, ja tema järel ka teine. Niisiis vilbisin nüüd koos kolme olendiga, kes ei olnud pärit meie maailmast.

Hiljem ärganud olendid ei väljendanud vaenulikkust: esimene seletas neile kiiresti, mis oli toimunud. Seejuures sain ma aru, et kui nad üksteisele otsa ei vaadanud või üksteisest veidi eemal olid, siis katkes mõtete vahetus ja nad olid sunnitud kõnelema. Nende kõne koosnes kiiresti üksteisele järgnevatest sisisevatest mitmesuguse tonaalsusega häälikutest.

Olend, kelle ma olin teadvusele toonud - ta nimi kõlab meiekeeles umbes nagu Suilik —, kadus väljumiskambrisse ja tuli sealt tagasi arsti laibaga.

Kummalise öö veetsin ma nende keskel! Koidikuni tuli mul tundmatute olendite haavu siduda. Kui kaks surmasaanut maha arvata, oli neid kümme, sealhulgas neli naist. Kuidas kirjeldada sulle nende olendite ilu? Ebatavalise nahavärvusega harjub silm, kiiresti ja siis näed ainult vormide peenust ja liigutuste painduvust. Meie parim võimleja oleks nende kõrval kohmakas, ilusaim tütarlaps näiks jämedakoeline ja saamatu.

Lisaks kahele luumurrule ja igasugustele muudele vigastustele oli mõnel olendil haavu, mis näisid pärinevat mürsukildudest. Ma hoolitsesin nende eest nagu oskasin; kaks naist abistasid mind. Tol ööl sain ma nende olendite kohta üht-teist teada, kuid praegu ei maksa kõrvale kalduda: aja jooksul õnnestus mul ju palju rohkem teada saada!

Saabus rõske ja sombune hommik. Kogu taevas oli pilves ja varsti hakkas vihm vastu kumerat soomust trummeldama. Jõudehetkel väljusin ja tegin ringi ümber laeva. See sarnanes täiesti sileda monoliitse läätsega, mis oli valmistatud värvimata, poleeritud, veidi sinakast metallist. Sissekäigu vastasolevas küljes haigutasid kaks sakiliste servadega auku, mille läbimõõt oli umbes kolmkümmend sentimeetrit. Ma kuulsin kergeid samme ja pöördusin: tuli Suilik koos kahe kaaslasega. Nad kandsid mõningaid soomusplaate ja kollast metalltoru.

Remont ei võtnud palju aega. Suilik liigutas kollast toru mõned korrad piki aukude servi. Ma ei näinud isegi sädemeid, kuid metall sulas kiiresti. Kui augud olid omandanud vajaliku kuju, kaeti nad plaatidega Ja plaatide äärte kohal liigutati pärast reguleerimist sedasama kollast toru. Plaadid pehmenesid ja liitusid soomusega nii tihedalt et õmblusi ei olnud võimalik märgata.

13

Koos Suilikiga käisin kogu laeva läbi. Me jõudsime ruumini; mis asus vigastatud kupliosa all. Kahekordse soomuse sisekiht oli juba taastatud, kuid kogu sisustus oli haletsusväärses seisundis. Siin asus nähtavasti laboratoorium; keset ruumi seisev pikk laud oli täis klaasikilde, sassis juhtmeid ja keerukaid aparaate, mis peaaegu kõik olid purustatud ja muljutud. Pikakasvuline olend oli kummargil ühe aparaadi kohal ja püüdis ühendusi taastada.

Suilik pöördus minu poole ja, ma tundsin, kuidas ta mõtted mind piitsutasid.

„Miks selle planeedi elanikud meile kallale tungisid? Me ei teinud neile kurja, tahtsime ainult nendega kontakti luua, nagu oleme teinud paljudel teistel planeetidel. Ainult neetud galaktikates oleme sellist vaenulikkust kohanud. Kaks meist said surma ja me olime sunnitud hävitama aparaadi, mis meid ründas. Meie ksilli vigastus pani meid laskuma, peaaegu kukkuma, ja see põhjustas uusi vigastusi, uusi haavu. Praegu me isegi ei tea, kas saame üldse siit ära lennata!”

„Uskuge, et ma kahetsen seda kõike sügavalt. Aga asi on selles, et Maa on praegu jagunenud kaheks teineteisega konkureerivaks leeriks ja iga tundmatut aparaati on kerge pidada vaenlase omaks. Kus teid rünnati? Kas meie maast ida või lääne pool?”

„Lääne pool. Aga kas te siis tõesti elate ikka veel omavaheliste sõdade ajastus?”

„Kahjuks jah, Võrdlemisi hiljuti kastis sõda verre kogu või peaaegu kogu meie maailma.”

Pikakasvuline „inimene” ütles mingi lühikese lause. Suilik andis mulle mõtete abil edasi:

„Me ei saa ära lennata varem kui kahe päeva pärast. Aga nüüd minge ja teatage oma planeedi elanikele, et kogu meie rahuarmastusest hoolimata on meil ka kaitsevahendeid.”

„Ma lähen nüüd tõepoolest,” vastasin mina. „Aga mulle näib, et siinseis paigus pole teil midagi karta. Praegusel aastaajal ei käi siin nädalate viisi mitte keegi. Riski vähendamiseks ei räägi ma teist kellelegi. Ja kui lubate, tulen õhtul tagasi.”

Ma läksin komistades läbi vihmavalangu. Jalad vajusid soiste metsalagendike pinnasesse ja märjad oksad peksid näkku, kuid ma aina sammusinja mõtlesin oma erakordsest seiklusest. Endamisi aga olin juba otsustanud: niipea kui pimeneb, tulen tagasi.

Otsisin oma auto üles ja sõitsin külasse. Kui mu vana teenijanna mind nägi, tõstis ta valju hädakisa: mu peanahk oli sügavasti kriimustatud ja juuksed mustasid hüübinud verest. Mõtlesin välja mingisuguse loo jahiõnnetusest, pesin ise oma haava, rõivastusin ümber ja sõin suurepärase isuga hommikust. Päev tundus mulle piinavalt pikk ja vaevalt hakkas hämarduma, kui ma auto garaažist välja tõin ja sõiduvalmis

14

seadsin. Ära sõitsin siiski alles pärast täieliku pimeduse saabumist ja valisin kõige inimtühjema kõrvaltee...

Et auto möödujate tähelepanu ei ärataks, ajasin ta metsa alla ja alustasin siis läbi tihniku teekonda Magniou' välu poole. Kui olin teest küllalt kaugele jõudnud, lülitasin sisse elektrilaterna: pimeduses läbi okaspõõsaste tungida oli liiga riskantne. Nõnda jõudsin häirimatult peaaegu välu servani. Sealt paistis nõrka rohekat valgust nagu kella helendavalt numbrilaualt. Astusin veel mõned sammud, siis komistasin vastu puujuurt ja kukkusin täies pikkuses maha. Samal hetkel paindusid puud ja põõsad minu suunas, ja kui ma tõusin, siis avastasin, et ei saa enam sammugi edasi astuda.

See ei tähenda hoopiski, nagu oleksin ma enda ees seina tundnud. Mitte midagi selletaolist! Eksisteeris lihtsalt mingisugune piir, mingisugune ring, mida märkis minu suunas paindunud põõsaste ja puude rida. Kui ma neile lähenesin, muutus õhk viskoosseks ja tihenes seejärel kiiresti, muus osas aga ei olnud piir eriti terav ega püsiv. Ajuti õnnestus mul samm või poolteist edasi liikuda, siis aga paisati mind pehmelt tagasi. Muuseas, mitte mingisuguseid hingamishäireid ma ei tundnud. Näis, et välu keskpaigast, kus lebas „lendav taldrik”, lähtusid mingisugused lähenejaid eemale tõukavad lained. Ma rabelesin minutit kümme, püüdes nõiaringi sisse tungida, kuid kõik jäi asjatuks. See-eest hiljem mõistsin suurepäraselt, missugust hirmu tundis siin järgmisel päeval vaene Bousquet. Temast jutustan sulle veel.

Lõppude lõpuks hakkasin hüüdma, kuigi mitte eriti valjusti. Tumedast kuplist tungis läbipuuokste ere kiir, mis valgustas mind. Samal ajal näis elastne sein mu ees juba nagu järele andvat ja ma astusin mõned sammud, kuid otsekohe ilmus sein uuesti. Ma olin nüüd ta sees ja ei saanud enam edasi ega tagasi. Valgus paistis mulle otse näkku. Pimestatuna pöördusin ringi ja avasin imestusest suu: üks meeter minust tagapool katkes valgusvihk justnagu lõigatult! Mu selja taga valitses pimedus ja ma olen veendunud, et kui keegi oleks seisnud samade valguskiirte teel, kuid teatavast joonest mõni sentimeeter kaugemal, ei oleks ta üldse midagi märganud. Hiljem Ellal viibides nägin suuremaidki imesid, tol hetkel aga tundus see kõik mulle täiesti uskumatu ja tervele mõistusele vastuvõtmatu.

Keegi puudutas mu õlga ja ma pöördusin uuesti näoga välu poole. Mu ees seisis üks naistest. Ma ei tajunud mõtete ülekannet, kuid taipasin millegipärast otsekohe, et ta nimi on Essina ja et ta tuli mulle järele.

Minu imestuseks ei olnud edasiliikumine enam takistatud ja mõni sekund hiljem olin laeva sisemuses.

Mind võeti vastu südamlikult, igasuguse nähtava umbusuta. Seletuste asemel andis Suilik mulle lihtsalt edasi:

„Ma ütlesin sulle, et meil on kaitsevahendeid!”

Kõik haavatud tundsid end palju paremini. Issid - kas ma ütlesin,

et nad nimetasid end issideks? - olid hädamaandumisest põhjustatud vapustusest ja segadusest väga kiiresti toibunud ning lasknud käiku oma suurepärase bioloogiliste kiirte generaatori, millest jutustan sulle hiljem. See oli üsna vajalik täiendus minu antud esmaabile, seda enam, et ma tol ajal ei teadnud midagi nende anatoomiast ega fiisioloogiast. Laevas oli kõik korda seatud, kuid paljud laboratooriumi aparaadid kujutasid enesest ikka veel killuhunnikuid. Pikakasvuline iss, kelle nimi oli Aass, töötas seal palavikuliselt koos kahe teise mehe ja ühe naisega. Ta rohelisel näol oli täpselt samasugune murelik ilme nägu mu isal, kui tal arvutused välja ei tulnud. Äkki pöördus Aass minu poole ja andis. edasi:

„Kas Maalt on võimalik saada kaks kilogrammi volframit?”

Muidugi ei andnud ta mulle edasi sõnu „Maa”, „kilogramm” ja „volfram” kuid sellest hoolimata mõistsin eksimatult küsimuse mõtet.

„See näib olevat raskevõitu,” mõtlesin kuuldavalt.

Aass tegi käega lühikese žesti ja andis edasi:

„Sel juhul oleme sunnitud elama teie planeedil!”

Üheaegselt selle mõttega tajusin teda haaranud meeleheite lainet.

„Ei,” ütlesin, „te ei saanud minust õigesti aru.”

Üks mu patsiente oli La Roche'i lossi omanik, endine terasevalamistehase direktor. Ta oli mulle korduvalt näidanud oma kollektsiooni, millesse kuulusid mitmesugused eriterased ja haruldased metallid, nende hulgas ka volfram. See metall on väga raske, ja oli täiesti võimalik, et kollektsioonis leiduv väike volframikang kaalus kaks kilogrammi. Kõige raskemaks pidasin kollektsionääri veenmist, et ta metalli mulle loovutaks. Halvemal juhul oleks volframit võinud ka mujalt saada, kuid. see oleks nõudnud palju rohkem aega.

Vastavalt sellele, kuidas ma oma kaalutlusi edasi andsin, selgisid laeva peremeeste näod üha rohkem. Ma lubasin selle asja kohe hommikul käsile võtta ja jätsin hüvasti, sest tundsin, et segan nende tööd. Välult lahkusin igasuguste raskusteta, kui mitte arvestada järk-järgult suurenevat rõhku seljale „nõiaringi” ületamisel.

Kell üheksa hommikul olinjuba La Roche'i lossis. Mu patsienti ei olnud kodus. Põksuva südamega seletasin oma tuleku põhjuse ta abikaasale, tuues ettekäändeks tähtsa ja kiireloomulise eksperimendi.

Ei, vitriinis olev volframikang kahjuks ei kaalu kahte kilogrammi. Aga vitriini all kapis peab olema veel teine, isegi raskem. Jah, ta on nõus seda mulle laenama, kui luban selle hiljemalt kuu aja pärast tagasi tuua.

Tegelikult, nagu edaspidi ise näed, tagastasin selle või õigemini teise, täpselt samasuguse volframikangi kaheksa päeva pärast.

Olin veendunud, et mu salapärased sõbrad ootavad mind kannatamatult, ja kihutasin otse lossist Magniou' välule. Takistavat ringi seekord ei olnud. Mind võttis vastu Suilik, andsin metallikangi talle üle ja pöördusin otsekohe koju, sest keskpäevaks oli mul määratud koht-

tumine linnapeaga. Enne aga leppisime kokku, et terve järgmise päeva, nende Maal vilbimise arvatava vilmase päeva, veedan laeval; issid teadsid meie planeedist väga vähe ja tahtsid mind põhjalikumalt küsitleda. Mina omalt poolt kavatsesin neid veel korraks Maale kutsuda, mõnda ohutusse kohta Sahaara kõrbes või mingis teises inimtühjas piirkonnas.

Lõunalauas olin äärmiselt hajameelne. Üks talupoeg oli mulle lõpuks siiski jänese hankinud ja linnapea säras vaimustusest. Mul aga ei tulnud isegi pähe seda ära kasutada. Alles kohvi ja likööri juures õnnestus mul ennast mingil määral koguda.

Pärast kella kolme, kui olime juba lauast tõusnud, kostis uksekell. Ei tea miks, kuid tundsin, et nüüd juhtub midagi väga ebameeldivat. Tulijaks osutus pöörmeseadja Bousquet, üsna kahtlane tüüp, joodik ja salakütt. Ta tahtis härra linnapeaga kokku saada.

See ootamatu visiit lõbustas mu külalist: harilikult väItis Bousquet hoolega kõiki, kel oli vähimaidki sidemeid kohalike võimudega. Linnapea palus luba Bousquet'vastu võtta.

„Me saame temast varsti lahti ja siis kõneleme lähemalt oma asjast.”

Muidugi mõista nõustusin ja teenijanna laskis Bousquet' sisse. Olime temaga juba tuttavad: paar korda oli mul olnud juhust anda talle arstiabi, muidugi tasuta. Tänutäheks näitas Bousquet mulle palju häid jahikohti.

Bousquet ei hakanud vabandustele aega raiskama.

„Monsieur maire, Magniou' välul on kuradid!”

Vististi kahvatusin. Niisiis on mu sõbrad avastatud!

„Kuradid? Mis sa lobised?” pahandas linnapea; ta oli elurõõmus naljahammas, kes ei uskunud jumalat ega kuradit.

„Jah, monsieur maire! Kuradid. Ma ise nägin.”

„Kas tõesti? Ja missugused need sinu kuradid olid?”

„Nagu inimesed. Nagu inimesed, ainult rohelised. Ja seal on veel rohelised nõiad!”

„Pea kinni, räägi selgemini. Kuidas sa neid nägid?”

„Nii et, monsieur maire, longin parajasti mööda metsa välu lähedal. Äkki kuulen - oks praksatab! Mõtlen - metssiga. Võtan püssi õlalt...”

„Ahaa, sa käisid püssiga ringi? Aga sul ei ole vist luba!”

„Ei, see tähendab...”

„Hea küll, sellest kõneleme pärast. Mis nende kuraditega oli?”

„Nii et võtan püssi, pööran ringi ja vaatan - nõid! Peaaegu pidime ninapidi kokku põrkama!”

„Pagana pihta! Oli ta vähemaIt iluski?”

„Jah, päris kena, ainult nahk oli tal roheline. Ehmatusega lasksin kuke vinnast lahti...”

Kirusin endamisi.

„Pihta ma talle ei saanud - püssi ots oli maa poole -, aga ta lõi kartma, vehkis käega ja mina lendasin kukerpalli, justkui oleks mulle

kõvasti vastu kõrvu antud. Tema põõras ringi ja pistis jooksma! Ma sain I tigedaks ja kihutasin järele. Ainult et ta jooksis kiiremini ja kadus mul silmist. Aga kui ma välu äärde jõudsin, siis pidin peaaegu nina vastu seina puruks lööma.”

„Mis seina? Seal pole mingisugust seina! Ma tunnen seda välu nagu oma viit sõrme!” .

„Ega ma seda öelnudki, monsieur maire. Ma tean ise ka, et seal seina ei ole, aga see oli just nagu sein. Paarkütmmend meetrit välu servast. Edasi ma ei pääsenud. Ja puud olid selles kohas lookas nagu tugevast tuulest, kuigi mitte mingisugust tuult ei olnud!”

Ma meenutasin oma seiklust ning mul oli kerge kujutleda Bousquet' hirmu ja arusaamatust.

„Nii et edasi ma ei saa. Vaatan puude vahelt - välul sagib terve tosin kuradeid mingisuguse läikiva riistapuu ümber. See on just nagu suur pesumasinakaas. Nad käivad sellest ukse kaudu sisse ja välja. Vaatan, minu nõid seletab midagi ühele kuradile, aga mida ta räägib, seda ei kuule, liiga kaugel olen. Siis jäävad kõik kuradid minu poole vahtima - ja pistavad naerma! Järsku langeb mulle ülevalt miski kaela – mis asi, seda ei näe, - ja veeretab mind läbi põõsaste. Alles meetrit sada välust eemal saan püsti, pistan jooksu tee poole ja teed mööda otse siia.”

Linnapea vaatas Bousquet'ile väga umbusklikult otsa.

„Ega sa täna liiga palju joonud ole?” küsis ta. „Näiteks viina või rummi ?”

„Ei, monsieur maire. Ainult kaks pudelit punast veini söögi ajal nagu kõik inimesed.”

„Hm, mida teie ütlete, doktor?”

Aja võitmiseks otsustasin häbematult valetada:

„Mida ma ütlen? Teate, kui inimesel on maks haige, siis piisab talle ka kahest pudelist punasest veinist. Aga Bousquet, nagu räägitakse, on napsisõber. Tõsi küll, deliiriumis nähakse harilikult roosasid elevante, mitte rohelisi kuradeid. Siiski, kes teab...”

„Arusaadav! Tule tunni aja pärast minu juurde linnavalitsusse. Praegu on mul sinu kuraditest tähtsamat tegemist.”

Bousquet väljus pead vangutades. Linnapea saatis teda pilguga ja ütles siis:

„Ta on muidugi purjus, aga püsib jalul. Rohelised kuradid! Kas te olete midagi selletaolist enne kuulnud? Siiski - mida ette võtta? Muuseas, see pole minu, vaid küree asi!”

Noogutasin hajameelselt. Seejärel olin sunnitud põhjalikult arutama asja, mis mind enam ei huvitanud, ja alles kella kuue paiku sõitis linnapea lõpuks ära.

Ma järgnesin talle otsekohe Rouffignaci. Linnaväljakul seisid päevavaraste salgad. Bousquet pasundas kõigest, mis oli juhtunud, ja olukord muutus iga hetkega keerukamaks. Juba käisid kuuldused

kahesajast tuld sülitavast kuradist. Muuseas, see kõik mind ei häirinud, sest ei olnud näha kedagi,

kes oleks ilmutanud kavatsust nende väljamõeldiste tõepärasust kontrollida. Läänes punas pahaendeline ehaviirg, tuul tugevnes, oli algamas vihmasadu.

Kui olin Rouffignacist välja jõudnud, pöördusin metsa viivale maanteele, kuid vaevalt kilomeetri edasi sõitnud, olin sunnitud pidurdama: laternate valguses nägin rühma talupoegi, kelles tundsin ära oma alatised jahikaaslased. Neid oli umbes tosin ja kõik nad kandsid püsse.

Ma peatasin auto.

„Kuhu siis teie nüüd kõik koos lähete? Kas jahile või sõtta?” “Jahile, monsieur Clair, kuradite jahile!”

„Kuidas, kas teie ka uskusite seda vana lobisejat Bousquet'd? Ta ju luiskab, nii et suu suitseb! Pealegi oli ta maani purjus, kui ta seda rumalust rääkis. Küsige kas või linnapealt!”

„Bousquet võis tõesti purjus olla, aga pesunaine Marie küll ei olnud. Tema nägi neid ka ja pidi hirmu pärast peaaegu arust ära minema. Teie sõber doktor tohterdab teda praegu.”

„Tühi loba! Kas tema siis nägi neid ka Magniou' välul?”

„Jah. Sellepärast me sinna lähemegi. Vaatame, kas need kuradid haavlite vastu saavad!”

„Ei soovita. Te võite rumalusega hakkama, saada. See ei ole ju teie asi, tegelgu sellega politsei. Ja lõppude lõpuks ei ole need kuradid ju vist kellelegi kurja teinud.”

„Aga miks nad siis ennast peidavad? Võib-olla on nad maskeeritud salakuulajad?” väitis kaoliinikarjääri meister, kelle ma häälest ära tundsin.

„Seda enam ei puutu nad teisse. See on julgeolekuteenistuse asi!”

„Või veel! Niikaua kui need seal hoogu võtavad, kaovad kuradid kus seda ja teist. Me parem vaatame ise seda asja!”

Ma tegin kähku otsuse. Tegeliku olukorra seletamine ei tulnud kõne allagi. Jäi vaid üle isse võimalikult kiiresti hoiatada.

„Hea küll. Sel juhul tulen kaasa. Ma sõidan ette!”

Ja enne kui keegi jõudis sõna lausuda, sööstis auto paigalt. Kaua hoogu võtnud vihm hakkas nüüd lõpuks sadama; piisad läbisid nooltena autolaternate valgusvihke. Kuulsin selja tagant hüüdeid, kuid peatumise asemel lisasin gaasi.

Hüüded neeldusid vihma pladinasse ja vaibusid. Ma sõitsin mööda välule viivat rada ja peitsin auto teise, kitsama raja alguses kastaniokste alla. Siis jooksin läbi metsa, takerdudes oma vihmamantlisseja püüdes elektrilaternat võimalikult harva sisse lülitada. Vihm trummeldas vastu paljaid oksi, puutüved olid samblikest libedad, vett täis imbunud sammal lirtsus jalge all ja külvas mind külmade pritsmetega üle. Jooksin liiga kiiresti ja tundsm varsti küljes pisteld. Kaugel selja taga sõitsid mööda teed mõned autod.

19

Lõpuks ometi hakkas välu paistma. Seda valgustas rohekalt tohutu suur sädelev kuppel, mis seisis kohal, kus varem oli olnud isside laev.

Mis oli siin juhtunud? RaevukaIt läbi põõsaste tungides jõudsin metsaservale, kus vihmavalingu jõud oli kahekordne. Lähenesin kuplile, puudutasin seda käega ja taipasin: see oli vihmavesi, mis mööda nähtamatut pinda alla valgus. Mu sõbrad issid olid endale loonud originaalse vihmavarju! .

Hakkasin neid hüüdma, kuigi ei julgenud eriti häält tõsta, et mind ei kuuleks „kuradikütid”, kes nüüd pidid olemajuba metsa jõudnud. Mõne minuti pärast ilmus vihmaveest moodustunud kardinasse pilu, ma astusin sellest läbi ja olin kuival välul silm silma vastas Suilikiga.

„Mis on juhtunud?” andis ta mulle küsimuse edasi.

„Otsekohe tungitakse teile kallale. Mu kaasmaalased peavad teid kuraditeks, halbadeks olenditeks. Sõitke vilvitamatult ära!”

Enne hommikut ei ole see võimalik. Aga oma essomi taga ei karda me midagi. Vähemalt sinu kaasmaalased ei saa meile midagi teha.”

Ma sain aru, et sõna „essom” tähendab eemaletõukavat seina.

„Kas te siis tõesti ei saa ära lennata?” küsisin mitmesuguseid ebameeldivaid komplikatsioone ette nähes.

„Ei. Mootorid ei ole veel korras ja enne planeedist küllalt kaugele jõudmist oleks liiga ohtlik ahuuni minna.”

„Mis on ahuun?” .

Suilik ei vastanud.

Tuli Essina ja andis mulle edasi:

„Lähme ksilli.” .

Järgnesime talle. Mind võttis vastu Aass, toosama väga pikakasvuline iss, keda olin juba näinud purustatud laboratooriumis. Ta küsis, millest me rääkisime, ja pöördus siis minu poole:

„Missugused relvad teie rahval on?”

„Oo, meil on nejd igasuguseid! On väga võimsaid,” - ma mõtlesin aatomipommile - „aga need mimesed, kes teid ähvardavad, on halvasti relvastatud.“

Ma kirjeldasin mõttes jahipüsse. Aass ohkas kergendatult:

„See pole ohtlik meile ega neile enestele.”

Väljas kõmatasid mõned paugud ja neile järgnesid pettumushüüded.

Aass pööras regulaatorit. Valgus kustus ja kogu kabiinisein nagu lahustus. Ma nägin välu, justkui oleksin seal heledas päevavalguses seisnud. Vihm oli hõrenenud. Välu servalt, sealt, kus lõppes teerada, paistis kaks inimsiluetti, püssid palges. Neli issi silmitsesid neid häirimatult. Kaikusid lasud ja seejärel kostis uuesti pettunud häälte koor: haavlid põrkasid jälle vastu nähtamatut tõket. Oli näha, kuidas mustade haavliterade kogumid liikumatult õhus rippusid.

Aass sisistas midagi Essinale. Too naeratas ja varsti jätkasid kõik

issid oma endist tegevust, inimeste sihitutele jõupingutustele rohkem tähelepanu pööramata.

Issid töötasid kogu öö ega mõelnud enam ründajatele. Minu eest ei varjanud nad midagi ja ma nägin, kuidas nad üksteise järel taastasid keerukaid aparaate, mille otstarve ja töötamispõhimõte olid mulle täiesti arusaamatud.

II peatükk TEEKOND EIKUHUGI

Kui musta metsavöödi kohal lõi kumama sombune koit, oli äralennuks kõik valmis, kuid piirajad ei kavatsenudki lahkuda. Kord siin, kord seal liikusid märgade puutüvede taga tumedate kogudena talupojad, kes olid veetnud vihma käes arvatavasti väga ebamugava ja rahutu öö. Ka mina olin rahutu ja väsinud ega teadnud, mida.peale hakata. Märkamatult ma ksillist välja ei pääsenud, aga kui mind oleks nähtud, siis oleksid alanud lõputud ülekuulamised, küsitlused, intervjuud ja muud ebameeldivused.

Nende nukrate mõtetega istusin tugitoolis tollessamas ruumis, kus olin esmakordselt näinud elusat issi, kui äkki Aass mu õlga puudutas. „Mis on juhtunud? Sa kiirgad juba ammu tugeva rahutuse laineid.” Selgitasin talle lühidalt oma olukorda.

„Sellest pole häda. Me tõuseme õhku ja vilme su mõnele teisele välule, siit veidi eemale. Oleme sulle tänulikud hoiatuse eest, eriti aga selle eest, et sa otsekohe pärast avariid meie haavatuid abista-sid. “

Ta mõtiskles mõne hetke ja hakkas siis uuesti edasi andma:

,,Me ei saa mõeldagi sellest, et sind enesega kaasa Ellale vila. Seadus on kõigutamatu: ei mingeid suhteid planeetidega, kus veel eksisteerivad sõjad. Mul on väga kahju. Mulle näib, et sinu maailmas valitseb kõrge tsivilisatsiooni kõrval veel barbaarsus. Me tuleme tagasi hiljem, kui teie inimesed on targemaks saanud. Aga võib-olla ka varem, kui mislikkide oht muutub nii suureks, et oleme sunnitud

seadust rikkuma. Kui teie, inimkond ainult ei ole selleks ajaks ise ennast hävitanud, nagu juhtus Auril ja Ženil, tähe Ep-Han planeetidel. Kuidas teie oma planeeti nimetate?” .

„Maa,” vastasin mina. „See tähendab, minu kodumaal nimetatakse teda nõnda. Mujal on teised nimetused, näiteks Erde...”

„Mmaa,” kordas ta kuuldavaIt. „Huvitav! Meie keeles tähendab see vägivaldaja ühtlasi jõudu. Ja „erde” tähendab uhkust. No hea küll, lähme!”

21

Ta viis mind ruumi, kus oli palju ülikeerukaid aparaate. Seal viibisid juba Suilik, Essina ja veel üks naine.

„Otsekohe lendame ära. Aga enne tuleb su kaasmaalased „eemale tõsta”. Kui ksill lendu tõuseb, on ohtlik liiga ligidal seista.”

Suilik haaras kinni miniatuursetest käepidemetest, Essina kustutas valguse ja ma nägin jälle välu. Talupojad olid puude taga peidus ja ootasid ikka veel kangekaelselt. Aass tõi kuuldavale tasase katkendliku vile, mis issidel asendab naeru.

„Vaata nüüd hästi!” andis ta mulle edasi.

Nii selgesti, ngu oleksin seisnud kolme sammu kaugusel, nägin pahkliku puutüve taga mütsiserva, püssirauda ja kassivurre: see oli papa Carriere! Äkki lendas ta oma peidupaigast välja, kaotas püssi, veeres kätega vehkides kukerpalli üle põõsaste ja kadus noorte kastanite tihnikusse. Helivõimendist kostis selgesti kõige värvikamate vandesõnade vool. Sama saatus tabas kõiki papa Carriere'i „kaasvõitlejaid”.

Aass andis mingi käsu;

„Nüüd on nad küllalt kaugel,” seletas ta mulle. „Me tõuseme.”

Ma ei kuulnud müra ega tundnud vähimatki vibratsiooni, kõige imestamisväärsem aga oli see, et ma ei tajunud mingisugust kiirendust. Maa jäi ruttu kaugele alla. Hetkeks nägin kogu välu ja mahatallatud kanarbikku kohas, kus oli seisnud ksill, kuid varsti kadus see silmist.

Nüüd, kus issid olid igaveseks mu elust lahkumas, saavutas mu uudishimu äärmise piiri. Ma põlesin soovist nendega kaasa sõita ja olin lihtsalt hulluks minemas vihast, et rumala asjaolude kokkusattumise tõttu ei õnnestunud mul tegelikult mitte midagi mõistlikku teada saada. Alt paistis juba teine metsalagendik, mis ei olnud küll nii suur kui Magniou' välu, kuid maandumiseks täiesti sobiv. Me laskusime kiiresti.

Sel hetkel heitsin juhuslikult pilgu ülemisele ekraanile. Meist vasakul pool nägin taevas kolme kiiresti suurenevat musta punkti, mis moodustasid kitsa kolmnurga. Ma taipasin kohe, mis need olid: Perigueux' lennuvälja poolt lähenesid meile uusimad stratosfäärireaktiivhävitajad, . mis on suutelised arendama kiirust üle 2000 kilomeetri tunnis.

„Tähelepanu, häire!” hüüatasin, unustades, et isside kuulmiselundid ei reageeri meie kõnele.

Kuid ka Aass nägi neid juba. Edasise laskumise asemel hakkasime tõusma. Hävitajad kihutasid meile järele. Üks nendest möödus nii lähedalt, et nägin selgesti piloodi k1ivris ja hapnikumaskis pead.

Suilik klõpsutas juhtimispuldil palavikuliselt lüliteid. Hävitajad jäid kaugele seljataha - kolm väikest musta punkti vajusid üha kaugemale allapoole ja kadusid lõpuks hoopis silmist. Nähtav osa maakera pinnast suurenes iga hetkega: silmapiir avardus. Taevas värvus järk-järgult tumesiniseks, seejärel violetseks ja lõpuks mustaks, keset päeva hakkasid särama tähed.::Taipasin, et me väljusime atmosfääri piiridest.

Lennu algusest oli möödunud vähem kui pool tundi, kuid Maad oli

22

juba võimalik üheainsa pilguga haarata: siit näis ta suure roheka valge–vöödilise kerana.

Laev rippus liikumatult ruumis, kuni kestis „sõjanõukogu” istung, millest ka mina osa võtsin. Mu võõrustajad ei kavatsenud mu eest midagi varjata. Otse vastupidi: Essina andis mulle püüdlikult

edasi kõik tekkinud vaidluse olulised üksikasjad. Aass oli üldiselt selle poolt, et oodata ära öö ja mind siis maapinnale toimetada. Suilik, keda toetasid Essina ja kaks teist issi, tahtis mind planeedile Ella kaasa viia. Üks nende põhilisi argumente oli see, et ma esindan kõige kaugemalt neile tuntud planeeti, mida asustavad inimesed. Teiseks väitsid nad, et seadus, mis keelab sidemete loomise maailmadega, kus veel märatsevad sõjad, kehtib ainult nende galaktika kohta ega ole rakendatav galaktikaväliste planeetide puhul.

„On täiesti ilmne," kõneles Suilik, „et sel inimkonnal ei ole vähimatki ettekujutust teekonnast läbi ahuuni. Järelikult ei ähvarda Ellat mingisugune oht. Tagasi jõuame teda alati tuua. Aga kuidas võiksime loobuda ükskõik missugusest abist, kui mislikid tungivad peale ja on jõudnud juba vähem kui miljoni valgusaasta kaugusele? Ja kes üldse söandaks loobuda punase verega inimkonna abist?"
Viimaseid sõnu rõhutas ta eriti.
Lõpuks pöördus Aass minu poole ja andis edasi:
„Kui soovid, võtame sind oma planeedile kaasa. Aga seda ainult tingimusel, et sulle on vastuvõetav meie toit, sest lend tuleb pikk. Proovi! Kui kõik läheb hästi, lendame Ellale. Tagasi toome su hiljem."

Nõnda võtsin esmakordselt osa maavälisest einest, millele muide hiljem järgnes palju teisi. Laev ehk ksill, nagu ma teda nüüdsest peale nimetan, seisis sel ajal liikumatult umbes 25000 kilomeetri kõrgusel Maa pinnast.

Kui pidulikud banketid välja arvata, siis söövad issid alati seistes. Me sõime samas ruumis, kus toimus nõupidamine. Eine koosnes väga maitsvast roosast tarretisest ja küpsistest, mis, nagu mulle tundus, olid valmistatud mingisuguse lõhnava vedelikuga segatud nisujahust. Taldrikud ja lusikad olid läbipaistvast sinisest materjalist, väga ilusad ja täiesti purunematud, nagu otsekohe veendusin, kui oma taldriku maha pillasin. Mu kõht sai kiiresti täis ja õnneks seedisin selle eine ilma igasuguste komplikatsioonideta.

Päeva kogu teise poole vaatasin lakkamatult Maad, millelt kavatsesin lahkuda, et lennata teadmata kuhu. Õhtul, pärast peaaegu samasugust einet kui enne, juhatati mulle madal magamisase ja erutusele vaatamata uinusin kiiresti, sest olin surmani väsinud.
Kui ärkasin, ei olnud toas kedagi. Seina tagant kostis nõrka suminat. Tõusin, avasin ukse jä põrkasin kokku Aassiga.
„Tulin just sind äratama," andis ta mulle edasi. „Teie, maalased, magate liiga kaua."
Aass kutsus mind laboratooriumi.

23

Arvan siiski, et enne kui jätkan, on aeg anda sulle ettekujutus laeva ruumide ja kajutite paigutusest. Kõik ksillid on ühetüübilised. Nad on kettakujulised, nende läbimõõt kõigub 15 meetrist 150 meetrini ja keskosa paksus 2 meetrist 18 meetrini. Meie ksill oli keskmise suurusega - ta läbimõõt oli 30 meetrit ja keskosa paksus 3,5 meetrit. Laeva keskel oli kuusnurkne ruum, kuhu olid koondatud kõik juhtimisseadmed ja kus asetses ka peajuhtimispult. Ümberringi paiknes veel kuus ligikaudu niisama suurt ruumi: magamistoad, laboratoorium, kolm masinaruumi. Nendele järgnesid kõikvõimalikud toiduainete, energiaakumulaatorite, õhuvarude ja muu varustuse laod, mille kõrgus ksilli keskosast kaugenemisel kiiresti kahanes. Sellise ksilli meeskond koosneb tavaliselt kaheteistkümnest issist.

Laboratooriumis ootasid meid terveks jäänud meeskonnaliikmed, keda koos Aassiga oli kümme. Esmakordselt nägin neid kõiki korraga: kuut meest ja nelja naist. Võõrasse rassi kuuluvaid inimesi on harilikult raske üksteisest eristada, kuid siin ma seda rasküst ei tundnud. Aass ületas kasvult kõiki teisi ja oli isegi minust mõni sentimeeter pikem. Ülejäänud issid näisid olevat palju väiksema kasvuga. Kõik naised olid alla 165 sentimeetri pikad. Kahe issiga olin juba kokku puutunud, rääkimata Suilikist, Aassist ja Essinast.

Aass esitles mind kõigile nagu suurilmasalongis. Niipalju kui ma aru sain, oli ta ise füüsik ehk, nagu ta mulle edasi andis, „jõudude uurija”. Peale selle juhtis ta ekspeditsiooni. Suilik oli tüürimees ja ksilli komandör. Kahte issi loeti madrusteks, kui nõnda võib öelda. Kaks teist tegelesid planeetide uurimisega - endamisi nimetasin neid astronoomideks. Nagu juba rääkisin, hukkus ekspeditsiooni arst järsul maandumisel. Ühe issi, täheastronoomia spetsialisti, oli tapnud Ameerika lennuki rakett. Naiste hulgas oli kaks botaanikut ja üks psühholoog; Essina tegeles võrdleva antropoloogiaga. .

Minult küsiti, mida ma Maal teen. Vastasin, et varem õppisin meditsiini, vilmasel ajal aga uurin elu ennast. See vastus näis neid täielikult rahuldavat.

Algas elav vestlus, mida issid ei pidanud vajalikuks mulle tõlkida. Siis läksid nad kõik laiali ja ma jäin laboratooriumi koos.Aassi ja Suilikiga. Aass pani mind tugitooli istuma ja andis edasi:

„Me otsustasime sind oma planeedile kaasa võtta. Ära küsi, kui kaugel see Maast on. Ma ei tea seda, ja varsti saad sa aru, miks. Laias mõttes asub ta samas universumis kus teie oma, sest muidu ei oleks me saanud teie juurde lennata. Nüüd seisab meil ees tagasilend. Kui me Ellale jõuame, otsustavad targad su saatuse. Halvimal juhul tuuakse sind lihtsalt Maale tagasi. Oleme kosmost uurinud juba kakssada nelikümmend emissi (emis võrdub kahe ja poole Maa aastaga) ja oleme avastanud sadu maailmu, mida asustavad meiega enam või vähem sarnanevad olendid, kuid esimest korda näeme planeeti, kus inimeste

veri on punane. Sa oled erakordselt huvitav uurimisobjekt ja just sellepärast viime sind seadusest üle astudes Ellale. Oleme nüüd Maast küllalt kaugel ja võime ahuuni minna. Ära karda midagu ja, peaasi, ära puutu ühtki aparaati. Kui otsustada selle masma järgi, mis meile kallale tungis, kasutate te veel keemilisi mootoreid. Järelikult sa meie mootonte tööprintsiipi niikuinii ei mõista.”

Meil on ka teist tüüpi mootoreid,” vaidlesin vastu. „Aga mis asi on ahuun?”

See on mitteruum, mis ümbritseb meie ruumi ja lahutab teda antimaailmadest. Ja see on ka mitteaeg. Ahuunis ei eksisteeri kestust ega kaugust. Sellepärast ei saagi ma sulle öelda, kui kaugel on Ella sinu planeedist, kuigi me oletame, et nendevaheline kaugus ületab miljon valgusaastat.”

„Aga Suilik ju ütles mulle, et Maa on kõigist talle tuntud planeetidest kõige kaugem!”

Aass krimpsutas huuli. Nagu ma hiljem teada sain, tegi ta seda alati siis, kui oli väga suurtes raskustes.

„Kuidas sulle seletada? Kui ausalt öelda, ei saa me ise ka kõigest aru. Me lihtsalt kasutame seda. No hea küll. Kas sa seda tead, et aeg ja ruum on vastastikuses seoses?”

„Jah, üks meie geniaalne füüsik avastas selle võrdlemisi hiljuti.”

„Hästi. Niisiis, aegruum ja universum just nagu ujuvad ahuunis. Ruum on suletud, aeg aga avatud: minevik ei tule tagasi. Ahuunis, kus pole ruumi, ei saa miski eksisteerida. Seepärast eraldame ksilli ümber oleva väikese ruumiosa suurest ruumist, kui võib nõnda öelda, ja läheme koos sellega-ahuuni. Me just nagu triivime seal suure ruumi suhtes, ilma et meie ruumiosa sellega seguneks. Kui on möödunud teatav hulk meie ksilli kohalikku aega, sooritame vastupidise manöövri ja siirdume uuesti oma universumi aegruumi. „Sukeldume” sinna mingisuguses punktis, mis kogemuste järgi ei ole Ellast kaugemal kui mõni miljon kilomeetrit. Praegu, tagasi pöördudes, läheme ahuuni oma aegruumi välisküljel. Teie juurde lennates tegime seda siseküljel. On võimalik, et üheaegselt edasiliikumisega ruumis miljardite ja miljardite kilomeetrite võrra rändame ka ajas, kuid seda ma kindlalt väitma ei hakka: ahuuni füüsikalised omadused on meile veel uued ja liiga vähe uuritud. Kes teab, võib-olla ei ole meid, isse, veel teie suhtes olemaski?! Või, vastupidi, me lakkasime olemast miljoheid aastaid tagasi! Aga ma ei usu seda, sest miljonite aastate jooksul oleksid mislikid igasugustele kaugustele vaatamata juba teieni jõudnud. Nii või teisiti, kuid teie olete meie jaoks, samuti nagu meie teiegi jaoks, tulnukad eikusagilt ja eimingist ajast. Ent ikkagi eksisteerime ühes ja samas aegruumis, kuigi mitte keegi ei oska seni veel öelda, missugune kaugus ja ajavahemik tuleb ületada, et Maalt Ellale jõuda või vastupidi, sest selleks tuleb minna ahuuni, kus pole aega ega

ruumi. Kas sa saad minust aru?”

„Kui ausalt öelda, siis mitte väga hästi. Oleks siin mõni meie füüsikl”
„Peamine oht on meid ümbritsevad,antimaailmad. Teooria ütleb, et iga positiivset universumit ümbritseb kaks negatiivset universumit ja vastupidi. Nendes antimaailmades on mateeria meie omale vastupidine: aatornituumad kannavad seal negatiivset laengut. Liiga suures kauguses oma universumist võime sattuda antimaailma ja sel juhul annihileerub, kaob tohutus valgusesähvatuses kogu meie mateeria. Algul tõenäoliselt juhtuski nõnda mõningate ksillidega, mis ei tulnud tagasi. Tollest ajast peale oleme õppinud ahuuni minekut täpsemalt reguleerima. Vabanda, ma pean ise selle manöövri sooritama. Tahad vaadata? Lähme!”
Me läksime juhtimiskeskuses oleva puldi juurde. Suilik oli armatuurlaua kohale kummardunud ja lõpetas aparatuuri häälestamist. Aass osutas tugitoolile ja hoiatas mind:
„Ükskõik mis ka juhtuks, ära ütle midagi!”
Siis alustasid nad Suilikiga aparaatide kontrollimist. Nad tegid seda pika küsimuste ja vastuste ahela näol, umbes nagu raskepommituslennukite piloodid. Pärast iga vastust klõpsutas Suilik lülitit, pööras käepidet või vajutas alla kangi. Kui kõik oli tehtud, pöördus Aass minu poole ja kergitasteravate hammaste kohal ülahuult, mis issidel tähendab naeratust.
„Ahešš!” hüüdis ta.
Möödus kümmekond sekundit, kuid midagi ei muutunud. Ma ootasin hinge kinni pidades. Äkki kaldus ksill järsult ettepoole ja ma olin sunnitud tugitooli käetugedest kinni haarama, et mitte põrandale kukkuda. Algas mürin ja vilistamine, tugevnes - ja katkes äkki. See oli kõik. Saabus täielik vaikus, ksill võttis normaalse asendi. Aass tõusis:
„Nüüd ootame seda sada üks basikki.”
Ma küsisin, mis on basikk, Mulle seletati, et see on ajaühik, ja näidati väikest kella. Üks basikk vastab ühele tunnile, üheteistkümnele minutile ja üheksateistkümnele sekundile.
Ma ei peatu sellel saja ühe basiki pikkusel ajavahemikul. Elu ksillis oli ühetooniline nagu merepõhjas lebavas allveelaevas. Ei olnud tarvis sooritada mingisuguseid manöövreid. Üks iss oli juhtimiskeskuses valvekorras, kõik teised puhkasid. Nad mängisid mängu, mis natuke malet meenutas, lugesid pakse tumesinise kirjaga raamatuid, mis olid trükitud tugevale painduvale „paberile”, ja vestlesid üksteisega. Varsti märkasin, et kui püüdsin nendega mõtete kaudu sidet luua, siis vastasid mulle ainult Aass, Suilik ja Essina. Teised vaid naeratasid ja jätkasid oma tegevust.
Aass veetis enamiku aega oma laboratooriumis. See-eest Essina ja Suilik käitusid väga sõbralikult. Nad esitasid mulle arvutuid küsimusi Maa, meie eluviisi ja inimkonna ajaloo kohta. Kui aga küsisin mina, siis vältisid nad osavasti otseseid vastuseid ja lükkasid kõik täpsustused edaspidiseks. Siiiici leidsin, et neil on minuga palju ühist; nad tundusid

mulle isegi lähedasemad kui mõned inimesed, kellega olen kokku puutunud.
Lõpuks tüütas mind vahetpidamatu Maast jutustamine, mis jäi vastutasuta; ma läksin Aassi juurde, et oma rahulolematust väljendada.
Ta vaatas mulle kaua otsaja vastas siis:
Nad täidavad minu käsku. Kui targad otsustavad sind Ellale jätta, on sul küllalt aega teada saada kõike, mida soovid. Esialgu aga tahame, et sa teaksid võimalikult vähe.”
„Te arvate, et mind saadetakse tagasi? Kas tõesti võib ühe inimese kohalolek teie planeeti millegagi ähvardada?”
Vaevalt aga olin need sõnad lausunud, kui kahvatasin. Jah, oht oli olemas! Ja mitte ainult nende jaoks! Ka minu jaoks, eriti just minu jaoks:

Arstina oleksin pidanud seda otsekohe taipama: mikroobid! Minus oli
miljardeid eoseid; minu organism, mida kaitses aja jooksul väljakujunenud looduslik immuniteet, ei reageerinud nendele, kuid issidele võisid nad surmavad olla. Issid aga omakorda kandsid tõenäoliselt niisuguseid mikroobe, mis olid minule surmavad!

Õuduse ja meeleheitega andsin oma mõtte Aassile edasi. Aass muigas.

„Me tegeleme selle küsimusega juba ammu. Sellest ajast peale, kui issid lahkusid oma koduplaneedilt, tähe Oriabor planeedilt Ella- Veni, ja alustasid tähe Jaltar planeedi Ella.Tani asustamist. Sinus ei ole enam võõraid elusorganisme. Esimesel ööl pärast äralendu, kui sa magasid, töötlesime sind assrni kiirtega.”

„Mis on assrn?”

,,Kui kõik hästi läheb, saad seda hiljem teada. Me võtsime sinult ka veidi verd, et taastada su endist immuniteeti, kui sul tuleb aeg koju tagasi pöörduda. Mis puutub meisse, siis võõral planeedil viibides töötleme meeskonnaliikmeid ülepäeviti nende kiirtega. -Ellal teeme kõik vajaliku, et kaitsta sind meie mikroobide eest. Kui see meil ei õnnestu, hakkame ka sind ülepäeviti kiiritama. Muuseas, sinu veri! Ütle, kas Maal on kõigi elusolendite veres tõepoolest nii palju rauda?'“

„Jah, kui välja arvata mõned selgrootud, kelle hingamispigment sisaldab vaske.”

„Sellisel juhul olete te mislikkide sugulased!”

„Kes on need mislikid, kellest te kogu aeg räägite?”

„Varsti saad teada. Te kõik saate seda varsti teada!”

Ja ta langetas pea nagu alati, kui soovis vestlust lõpetada.

Tunnid- basikid- möödusid üksteisejärel. Kui jõudis aeg suurde ruumi tagasi pöörduda, kutsus Aass mind juhtimiskeskusse. Algas samasugune küsimuste ja vastuste tseremoonia, järgnesid samasugused tõuked. Siis lülitas Suilik sisse ringekraani: igast küljest ümbritsesid meid arvutud tähed. Üks nendest oh märgatavalt lähemal kui teised: ta näis ainult umbes kolm korda meie Kuust väiksem.

Aass osutas sõrmega selle tähe poole:

„Jaltar, meie päike. Mõne basiki pärast oleme Ellal.” I

Need viimased basikid tundusid mulle lõpmata pikad! Nagu võlutuna vaatasin lähenevat tähte, mille poole me lendasime. Varsti aga hakkas ta veidi sinakas valgus mu silmi pimestamaja ma pöörasin pilgu Jaltari planeetidele. Suilik näitas mulle, kuidas kasutada ksilli periskoopi, mis soovi korral võib etendada teleskoobi osa.

Jaltari ümber tiirleb kaksteist planeeti; nende nimed on - kui alustada kõige kaugemast - Afen, Setor, Sigan, Heran, Tan, Sofir, Ressan, Mars (jah, Mars, nii veider kui see ka on!), Ella, Song, Eikle, Roni. Siganii ja Taniian samasugused rõngad kui meie Saturnil. Suurim planeet on Heran, väikseimad Afen ja Roni. Mars ja Ella on ligikaudu ühesuurused, meie Maast veidi suuremad, Ressan aga veidi väiksem. Need kolm planeeti - Mars, Ressan ja muidugi ka Ella - on asustatud. Enamikul teistel planeetidel teevad.issid teaduslikke uurimistöid või kaevandavad maapõuevarasid, ületades seejuures ajuti uskumatuid raskusi.

Peaaegu kõigil planeetidel on kaaslasi. Kaaslaste jaotus allub võrdlemisi huvitavatele seaduspärasustele: Ronil kaaslasi ei ole; Eiklel samuti mitte; Songil on üks kaaslane; Ellal kaks - Ari ja Artsi; Marsil kolm - Sen, San ja Sun; Ressanil neli - Atka, Atea, Asna ja Asea; Sofiral viis; Tanil kuus. Edasi väheneb kaaslaste arv samasuguses järjekorras: Setoril on neid kolm ja, lõpuks, Afenil üldse mitte. Herani, mõõtmetelt meie Jupiteri ületava planeedi üks kaaslane on nii suur kui Maa. Afen tiirleb orbiidil, mille kaugus Jaltarist on üksteist miljonit kilomeetrit! Seda kõike, eriti mis puutub arvudesse, sain muidugi teada alles hiljem.

Väljusime ahuunist Sofiri ja Ressani orbiidi vahel, viimasele üsna lähedal, nii et nägin teleskoobis

selgesti pilvede vahelt vilkuvat ranniku kontuuri. Mars oli tol ajal liiga kaugel, teisel pool Jaltarit. Lõpuks lakkas Ella olemast pisitilluke sädemeke mustas taevas ja muutus säravaks keraks, mis iga minutiga lähenes ja kasvas.

II OSA

FANTASTILINE MAAILM

I peatükk

PLANEEDIL ELLA

Ellale laskusime minu suurimaks kahetsuseks öösel. Kui me planeedi atmosfääri sisenesime, näitas mu kell Maa aega 7.20, kuid ma ei teadnud, kas pidi olema hommik või õhtu. Pilvkate oli nii tihe, et lühikese aja vältel enne planeedi varju minekut ei õnnestunud mul peaaegu midagi eristada: pilvelõhest nägin ainult mingisuguseid sädelevaid pindu, ilmselt meresid. Laskumine oli täiesti käratu, igasuguste tõugeteta. Ksill jõudis planeedi pinnale keset paljast pimedat tasandikku.

Kaugel olid vaevu nähtavad mõned nõrgad tulukesed.

„Kas keegi meid vastu ei võta?” esitasin Suilikile naiivse küsimuse. „Aga milleks? Kes teab, millal ksill tagasi jõuab? Kogu universumis on praegu sadu ksille! Milleks neid siis oodata ja vastu võtta? Ma lihtsalt teatasin tarkadele meie saabumisest, ja kõik. Homme astud sa nende ette. Aga nüüd tule minuga kaasa!”

Me väljusime ksillist. Pimedus oli täielik. Suilik lülitas sisse väikese laterna, mis oli laia lindi abil ta laubale kinnitatud, ja me asusime teele. Jalge all tundsin tiheda lühikese rohu elastset vaipa. Kui olime kõndinud sadakond sammu, valgustas laternakiir madalat valget akende ja usteta hoonet. Me läksime ümber hoone nurga. Suilik lähenes seinale ja selles avanes äkki uks, olgugi et Suilik midagi ei puudutanud. Me astusime lühikesse koridori, mille põrand oli kaetud pimestavvalgete plaatidega. Koridori lõpus olid paremal ja vasakul pool ukseavad. Suilik osutas vasakpoolsele avale:

„Sa magad siin.” .

Toas. valitses pehme helesinine valgus. Seal oli väga madal, veidi nõgus voodi, mida kattis lihtne valge vaip; linasid voodis ei olnud. Voodi kõrval väikesel laual läiklesid ähmaselt mingisugused keerukad aparaadid. Suilik osutas ühele nendest.

„„See, kes annab und”,” seletas ta. „Kui sa ei saa uinuda, vajuta sellele nupule. Et sulle on vastuvõetav meie toit, siis peaks ka see sulle mõju avaldama.” .

Suilik lahkus. Mõnda aega istusin liikumatult voodi serval. Mulle

näis, et viibin ikka veeel Maal, mingis väga kõrge teeninduskultuuriga tsiviliseeritud riigis, näiteks USA-s või Šveitsis, hoopiski mitte tundlatul planeedil, jumal teab kui mitme miljardit kilomeetrit kodust eemal! Kerge ja pehme vaiba all oli midagi pidžaamataolist, mis oli valmlstatud veelgi kergemast materjalist ja sarnanes kombinesooniga.. Ma rõivastusin ümber ja heitsin pikali. Ase oh parajal määral vetruv Ja ühtlasi suurepäraselt keha vastu liibuv. Õhuke vaip osutus nii soojaks, et ma varsti ta kõrvale lükkasm: temperatuur oli toas küllalt kõrge. Mõnda aega vähkresin, suutmata

uinuda, siis meenus mulle Suiliki nõuanne ja ma vajutasin osutatud nupule. Jõudsin ainult kuulda väga nõrka suminat ja vajusin unne.
Ma ärkasin aeglaselt ja vaevaliselt. Kummalises unenaos oleksin nagu rohelisenäoliste inimestega millestki rääkinud. Kus ma olin? Algul näis mulle, et viibin Skandinaavias, kus ma omal ajal olin ringi rännanud. Aga mul oli selgesti meeles, et olin sealt tagasi tulnud. Igatahes ei olnud see minu maja ega minu magamisase. Minu voodi oli põrgulikult kõva ja ma kavatsesin kogu aeg uut hankida, aga unustasin selle alati. Mu Jumal! See oli ju Ella!

Ma hüppasin püsti ja pöörasin valgustusregulaatorit. Vastasolev sein otsekui lahustus, muutus läbipaistvaks ja tõi nähtavale avara kollase stepi, mida silmapiiril ääristas kauge mäestiku sinakas joon. Vasakul pool tumendas kollasel rohul läätsekujuline ksill. Taevas oli kummaliselt helesinaka värvusega; kõrgel-kõrgel sõudsid üksikud valged pilved. Nähtavasti oli veel väga varajane hommik.

Tasa surisedes veeres ratastel tuppa väike madallaud, pöördus aeglaselt ja peatus voodi kõrval. Laua sisemusest kerkis pikkamööda esile kandik, millel oli tass kuldkollase vedelikuga ja taldrik roosa tarretisega. Kõige järgi otsustades olid issid harjunud voodis einestama!

Ma sõin suure mõnuga; tarretis ja kullakarva jook olid väga maitsvad, olgugi et ma ei suutnud meenutada midagi, millega nad sarnanesid. Vaevalt olin tühja kandiku lauale asetanud, kui automaat toast välja veeres.

Ma rõivastusin ja väljusin. Välisuks oli avatud nagu kõik teisedki uksed majas. Maja ise tundus mulle väike: ma arvasin, et temas on ainult kolm koridori avanevat tuba. Alles hiljem sain teada, et isside majades on harilikult veel kaks-kolm,maa-alust korrust.

Tegin ringi ümber maja. Õhk oli karge, kuid, mitte külm, päike — mõttes ei suutnud ma teda kunagi Jaltariks nimetada! — seisis veel madalal. Ümberringi ei olnud hingegi. Eemalt paistis kolm hoonet, niisama lihtsad kui Suiliki maja. Veel kaugemal ida poololi näha teisi, stepis laialipillatud maju. Läänes, seal, kus kõrgusid mäed, oli tasandik kuni silmapiirini täiesti paljas, lõuna, ida ja põhja pool aga elustasid teda tihedad metsasalud. jalutasin lähima saluni. Puud sirutasid seal taeva poole oma sirgeid, siledaid rohelise- ja roosalaigulisi tüvesid; nende

lehed olid samasugust tumekollast värvi kui rohi mu jalge all. Selles salus kasvas kolme liiki puid.

Kõigest ümberringi õhkus muinasjutulist, häirimatut rahu. Meie tsivilisatsiooni kõige eemaletõukavamad jooned - kära, hais, ruumikitsikus, linnade korrapäratu kuhjumine - näisid olevat sellelt planeedilt alatiseks välja tõrjutud. Siin valitses rahustav, mõõtmatu vaikus. Tahtmatult meenus mulle Utoopia, mida on kirjeldatud Wellsi romaanis „Inimesed nagu jumalad”.

Läksin aeglaselt majja tagasi. See näis olevat välja surnud. Magamistoa vastas asuvast ruumist leidsin madala, väga kerge tugitooli, viisin selle välja, istusin ukse ette ja jäin ootama. Kümmekonna minuti pärast ilmus lähedase metsasalu tagant nähtavale noore naise sale kogu. Naine möödus mu lähedalt isside tantsiskleval sammul ja heitis mulle pilgu, milles peegeldus uudishimu, kuid mitte erilist imestust. Mulle näis, et ta nahk oli mu teekonnakaaslaste omast heledam. Naeratasin talle. Ta vastas lühida noogutusega ja läks edasi.
Lõpuks tuli Suilik. Ta ilmus kusagilt mu selja tagant, kõverdas isside tüüpiliseks naeratuseks huuli ja andis mulle edasi: .
„Varsti esitlen sind tarkadele. Aga enne lähme vaatame mu maja.”

Lisaks magamistoale, mille üks sein oli soovi korral läbipaistvaks muudetav, ja selle vastas oleva ruumi, kust ma võtsin tugitooli, oli „esimesel” korrusel veel kolmas ruum - esik, millest liftid viisid maaalustele korrustele. Suilik vabandas, et tal on nii tagasihoidlik elamu, mis on sobiv vahest ehk ainult üksikule noorele ohvitserile. Ta majas oli kõigest kaks maa-alust korrust. Ülemisel nendest paiknesid kaks elutuba ja kabinet - ümmargune ruum, mille seinu katsid tihedalt raamaturiiulid ja mille keskel oleval laual seisid keerukad aparaadid ja täpsed mõõteriistad. Alumise korruse hõivasid

„köök”, toiduainete hoiuruum ja suurepärane „mugavustega” vannituba. Issidel on see ainus koht, kus on võimalik vaadata peeglisse. Ma heitsin endale pilgu ja põrkasin eemale: peaaegu nädalavanune habemetüügas ei olnud mu näole sugugi kaunistuseks! Ma küsisin Suilikilt, kas Ellal leidub midagi habemenoa taolist.
„Ei,” vastas ta. „Isside nägudel ei kasva karvu. Kui midagi sellist on olemas, siis võib-olla ainult Ressanil, kus elavad teiste inimkondade esindajad: mõned nendest on samuti karvased. Aga sa seleta mulle täpselt; mis on habemenuga, ja ma tellin sulle selle. Esialgu igatahes soovivad targad sind näha sellisena, nagu oled.”
Ma protesteerisin:
„Mitte mingil juhul! Ma ei saa ju ennast neile sellise mustlasena näidata! Lõppude lõpuks esindan ma oma planeeti!” .
Suilik muigas:
„Sa esindad kaheksasaja kuuekümne teist meile tuntud planeeti, mida asustavad inimesed. Targad on hirmsamaidki inimesi näinud!”

Sellest julgustusest hoolimata kasutasin vannituba, et ennast veidigi korda seada. Vannitoa ülitäiuslik sisustus oli.muide täiesti analoogiline Maa vastavate ruumide omaga.
Kui ma ülemisele korrusele tõusin, oli Suilik juba valmis teele asuma. Majast väljudes pöördusin rahulikult ksilli poole. Suilik, kes üldse paistis silma lõbusa meelelaadi poolest, puhkes seekord var-jamatult naerma, see tähendab tõi kuuldavale tugeva katkendhku vile, mis issidel tähendab valju naeru.
Ei, ei, ksilli pole meil tarvis! Nii tähtsad isikud me ei ole, et võiksime kulutada kse-ilti, kui lennata on kõigest mõnisada brunni. Tule siia!” .
Suilik läks ringi ümber maja, kummardas ja tõmbas tugevasti kangi, mis maast välja ulatus. tekkis avaus ja sellest kerkis platvormil välja miniatuume lennuk, millel ei olnud propellerit ega reaktiivmootorite düüse. Lennukil olid õhukesed, umbes nelja meetri pikkused tiivad ja lühike ümar kere, mille pikkus ei ületanud kahte ja poolt meetrit. Rataste asemel olid kaks pikka, painutatud ninaga jalast.
„See on reob,” seletas Suilik. „Loodan, et varsti saad ka sina samasuguse.”
Lennuki sisemuses oli kaks tugitooli, millest üks asetses teise taga. Enesestmõistetavalt istusin tagumisse tooli, Suilik aga asus piloodi kohale. Lendu tõusime peaaegu silmapilkselt, olles mööda rohtu libisenud ainult paarkümmend meetrit. Käratu reob oli nähtavasti hämmastavalt kuulekas ja töökindel. Me jõudsime kiiresti suurde kõrgusse ja võtsime suuna läände, mägede poole. Kogemuste järgi, mida olin saanud kaugreisilennukitel, arvestasin, et meie kiirus võis olla umbes 600 kilomeetrit tunnis. Hiljem tuli mul enesel korduvalt reobi juhtida ja ma tean, et vajaduse korral, kui on väga kiire, võib temal kergesti saavutada helikiiruse.
Aplalt silmitsesin all laiuvat maastikku. Üksikasjad ei olnud eristatavad, sest me lendasime liiga kõrgel, kuid mind hämmastas otsekohe üks asi – linnade puudumine. Ma jagasin oma arusaamatust Suilikiga.
„Ellal,” vastas ta mulle, „on ühekilomeetrise läbimõõduga ringi (ma arvestan ümber meie maapealsetesse mõõtudesse) keelatud ehitada rohkem kui kolm maja.”
„Kui palju on siis Ellal elanikke?”
„Seitsesada miljonit. Aga kuule: et sulle mõtteid edasi anda, pean ma ringi pöörduma, sest kõnekeelt sa veel ei oska. Seda ma ei saa teha, mul on tarvis ettepoole vaadata.”
Rohkem ma teda ei häirinud. Me lendasime üle hämmastava piimjaskollase värvusega metsa ja seejärel üle väikeste jõgede, mis koondusid üheks suureks, merre suubuvaks jõeks. Mäeahelik lõikus merre hiiglasliku poolsaarena. Varsti hakkas meile vastu tulema teisi õhusõidukeid, mis olid niisama kerged kui meie oma või, vastupidi, tohutu

suured ja võimsad. Suilik lendas mere kohal ümber äärmise mäetipu ja suunas siis reobi kiiresti alla. Ta pöördus ja andis edasi:
„Vasakul kahe mäe vahel on Tarkade Maja!”
Kahe mäenõlva vahel laia valge plaaži suunas laskuvat orgu tõkestas gigantne müür, millele toetus avar kunstlik terrass. Sellel olid roheliste, violetsete ja kollaste puuvõrade vahel näha madalad valged ehitised. Tagapool toetas teine müür ülemist, väiksemat terrassi, millel kõrgus üksainus, erakordselt harmooniliste proportsioonidega veidi panteoni meenutav hoone.

Me laskusime alumisele terrassile tiheda metsasalu kõrvale, mille roheline lehestik tundus mulle selles võõras maailmas kodune ja lähedane. Ülemisele terrassile viis siit majesteetlik trepp. Suilik ütles, et seda nimetatakse Inimkondade Trepiks. Sellel oli sada üksteist madalat laia astet ja igal astmel kõrgusid mõlemal pool kolme-neljakaupa rühmades inimesetaoliste olendite kuldsed raidkujud. Nad hoidsid üksteise käsi ja justnagu läksid mööda treppi üles, sinna, kus kõrgeimal astmel seisis rohekast metallist valatud iss, kes tervitas neid sõbraliku ja külalislahke žestiga. Siin oli hämmastavaid olendeid! Ma nägin ninata ja kõrvadeta nägusid; ühtedel oli kolm silma, teistel neli; esines kuue jäsemega, kirjeldamatult värdjalikke, nagu laiaks litsutud kogusid ja jumalikult sihvakaid figuure, paljaid ja karvadega kaetud olendeid, muinasjutuliselt kauneid ja ka selliseid, et kui ma neid vaatasin, jooksis mul värin üle ihu. Eranditult kõik nad olid aga enam või vähem sarnased inimestega, olgugi et mõnel juhul piirdus sarnasus ainult vertikaalse kehahoiakuga või pea asendiga. Treppi mööda ülespoole tõustes silmitsesin neid järgemöödaja mind haaras instinktiivne hirm, kui mõtlesin, et see ei ole sonimine, ei ole skulptori fantaasia, vaid issidele tuntud kaheksasaja kuuekümne ühe inimkonna esindajate kõige tõepärasem kujutus. Viimased astmed olid veel tühjad. Suilik osutas ühele astmele fantastilise rongkäigu eesotsas:
„Siin on sinu koht. Siia paigutatakse teie inimkond. Et sina oled selle esimene esindaja, kes saabus Ellale, siis tehakse kuju sinu järgi. Ma ei tea ainult seda, kummale poole sind pannakse. Põhimõtteliselt peaksid sa seisma paremal koos teiste rassidega, kes ei ole oma planeetidel veel sõdadele lõppu teinud!”
Viimase astme vasakul poolel seisis võimsa, pungissilmalise ja kiilaspäise hiiglase kõrval sihvakas kogu, mis tundus mulle täiesti inimesetaoline; alles hiljem märkasin, et ta kätel oli kõigest neli sõrme.
(Siinkohal ei pidanud ma vastu ja heitsin pilgu Ulna käele; Clair ainult muigas jutustust katkestamata.)
Me möödusime issi kujust ja tõusime teisele terrassile. Siin pöördusin ringi, et haarata pilguga meie ees avanevat vaadet. Näis, nagu ripuks alumine terrass otse sinise mere kohal, mida mööda aeglaselt

veeresid pikad valgeharjalised lained. Meie reob oli rohelise metsasalu, kõrval nagu väike rohutirts. Sinnasamasse lähedale oli laskunud veel mitu reobi ja terve rühm isse tõusis mööda treppi üles. Ma heitsin veel kord pilgu vasakult viimasele raidkujule.
„Kes on need olendid?”

„Nad lendasid meie juurde kaugelt, peaaegu sealtsamast kust sinagi. Peale meie on nad ainsad, kes tunnevad teed läbi ahuuni. Meie ei avastanud neid, vaid pigem nemad meid. Nad sarnanevad väga teiega, maalastega. Aga seni on ainult targad neid lähedalt näinud. Seepärast ma nende kohta üksikasju ei tea. Kui targad soovivad, siis jutustavad nad sulle rohkem.”

„Kes on targad? On see teie valitsus?”

„Ei nad seisavad valitsusest kõrgemal. Nad on need, kes teevad ja oskavad. “

„On nad väga vanad?”
„Mitte kõik. Mõned on võrdlemisi noored. Mina näen neid täna esimest korda nagu sinagi. Mulle osutatakse seda au selle eest, et ma sind Aassi protestidele vaatamata siia tõin.”
„Aga Aass ise? Missugune on tema seisund?”
„On võimalik, et hiljem saab ka temast tark. Aga meil on aeg, lähme!” .

Liikusime isside panteoni suunas edasi. Lähedalt vaadatuna osutus see tunduvalt suuremaks kui olin arvanud. Massiivne kahe poolega metalluks oli pärani lahti, kuid enne sisenemist tuli Suilikil pidada läbirääkimisi valvuritega, kelle relvadeks olid.kerged valgest metallist kepid.

Meid lasti läbi ja meie ees avanes galerii, mida kaunistasid tundmatute planeetide maastikke kujutavad freskod. Käigu pealt ei õnnestunud mul neid lähemalt silmitseda. Galerii tagaosas oleva pruuni puitukse kaudu sisenesime väiksesse saali. Siin tuli meil oodata, kuni korrapidaja ülesandeid täitev iss meie saabumisest teatama läks. Muuseas, ta tuli kiiresti tagasi ja andis märku, et me talle järgneksime.

Saal, kuhu meid viidi, moodustas amfiteatri. Umbes nelikümmend issi istus tugitoolides selle astmetel ja kolm selle keskel oleval kõrgendil. Paljud kohalviibijad olid ilmselt auväärses eas: nende nahk oli kahvatu, valged juuksed hõredad ja tuhmid, kuid ühegi näol ei olnud ainsatki kortsukest.

Mind pandi istuma tugitooli amfiteatri alumises reas. Ja siin leidis aset vahejuhtum, mis iseenesest oli tühine, kuid tol hetkel mulle äärmist meelehärmi tekitas. Täiesti alateadlikult vajutasin tugitooli parempoolsel käetoel olevale nupule; samal silmapilgul vajus seljatugi alla ja toolist sai voodi, mina aga pidin peaaegu kukerpalli lendama. Et issid on oma loomult lõbusad ja naeruhimulised, siis kutsus see väike sündmus esile naerupahvaku. Alles hiljem sain teada, et amfiteatri lagi etendab ühtlasi

ekraani osa ja tugitoolid on mugavamaks ülesvaatamiseks spetsiaalselt ümberseadistatavad.

Pöördudes kõrgendil istuva kolme issi poole, tegi Suilik ekspeditsiooni kohta ettekande. Et ta ei andnud edasi mõtteid, vaid kõneles, siis ei saanud ma millestki aru. Muuseas, ettekanne oli äärmiselt lühike: Mind hämmastas asjaolu, et kuigi Suilik suhtus koosolijatesse ilmse austusega, ei teinud ta ühtki aupaklikku žesti: tinglikust viisakusest ei peeta isside hulgas lugu.

Niipea kui Suilik oli lõpetanud, pöördus keskmine kolmest kõrgendil istuvast targast - ta nimi oli Azzlem - minu poole ja ma tundsin, kuidas meie mõtete vahel otsekohe kontakt tekkis, ilma et selleks oleks tarvis olnud mingisuguseid ettevalmistavaid katsetusi, mis ajuti suurel määral häirisid mu „vestlusi” Suilikiga.

„Aass kõneles mulle juba, kui kujutlematult kaugel meist asub minu planeet. Ma tean ka seda, et sinu maailmas eksisteerivad veel sõjad. Järelikult ei ole su koht siin. Aga sa osutasid meie uurijatele teene, kui üks teie lennuaparaate oli rünnanud nende ksilli. Ja nii või teisiti oled sa juba siin. Suilik ja Aass otsustasid sind kõigest hoolimata Ellale tuua ja me ei laida neid selle pärast. Esialgu ei taha me sind saata Ressanile, kus viibivad kõik võõramaalased. Kui sul ei ole midagi selle vastu, ela Suiliki juures. Ülepäeviti tuled siia ja jutustad meie teadlastele oma planeedist. Aass ütles mulle, et sa oled üks nendest, kes uurivad elu, ja sul on kahtlemata kasulik võrrelda on teadmisi selle küsimusega tegel~vate isside teadmistega. Mõte areneb eri maailmades erisuguselt,ja on võimalik, et sa tead midagi sellist, mis aitab meil paremini mõista mislikke. “

„Ma olen õnnelik, kui mul avaneb võimalus võrrelda oma teadmisi teie omadega,” vastasin mina. „Aga kui ma mitte just päris vabatahtlikult teie ksilli sattusin, lubas Aass mind tagasi Maale toimetada. Kas ma võin, arvestada tagasipöördumist oma planeedile?”
„Muidugi mõista, kuivõrd see oleneb meist. Aga sa ju alles tulid!”
„Oo, ma ei kavatsegi teist nii kiiresti lahkuda! Nagu teid huvitab meie Maa, nii tahaksin ka mina saada võimalikult palju teada teie planeedist ja teistest maailmadest.”

„Me anname su käsutusse kõik andmed, kui ainult eksami läbi teed. Nüüd jutusta meile midagi oma maailmast. Aga kõigepealt pane pähe see võimendi, et kõik saaksid su mõtteid kuulda.”
Üks korrapidajaist ulatas mulle kerge metallist ja kvartsist kiivri, mis oma tosina lühikese antenniga nägi välja nagu poolik kastanikoor.

Rohkem kui tund aega kirjeldasin mõttes Maad ja selle asendit ruumis, loetlesin Maa karakteristikuid ja tuletasin jõudumööda meelde ta geoloogilist minevikku. Aeg-ajalt esitas mõni kohalolija mulle küsimusi või palus mõnda üksikasja täpsustada. Kõige sagedamini tegi seda üks hiiglane, kelle kasv ületas isegi Aassi oma. Kiiver võimendas

küsimusi samuti nagu minu mõtteid. Ja ma tajusin neid valusa piksemürinana, just nagu oleks keegi neid mulle otse kõrva karjunud. Ma ütlesin seda Azzlemile, kes otsekohe andis käsu võimendit reguleerida.

Lõpuks katkestas ta mmd:
„Tänaseks piisab. Me kirjutasime kogu su jutustuse üles ja vaatame selle läbi. Ülehomme ole jälle siin.”
Siis esitasin mina temale omakorda küsimuse:
„Öelge, kas teie toiduainetes on rauda? Minu organismile on raud hädavajalik.”

Meie toidud sisaldavad rauda üldiselt väga vähe. Me teeme korralduse, et sulle antaks sinsuunide jaoks valmistatud toite, – nende veres on samuti palju rauda. Praegu on asi lihtne, aga mõni kuu tagasi oleks su palve meid raskesse olukorda pannud.”
„Veel üks küsimus: kes on mislikid? Aass ei tahtnud mulle seda seletada.
„Varsti saad teada. Need on tähtede kustutajad.”
Ja ta langetas pea, nagu issid teevad siis, kui .soovivad kõnelust lõpetada. Peale käia on sellistel juhtudel ebaviisakas ja kasutu. .

II peatükk

INIMÜHISKONDADE LIIT

Tagasiteel, kui Suilik juhtis reobi otse ida poole, palusin, et ta võimaluse korral laskuks madalamale ja teeks väikese tiiru selle planeediosa kohal.

„Seda muidugi võib!” vastas ta. „Kuni targad sinu suhtes lõpliku otsuse teevad, olen ma vabastatud igasugustest kohustustest, välja arvatud hoolitsemine oma ksilli eest. Kuhu sa soovid lennata?”
„Tõepoolest ei tea. Vahest läheksime Aassile külla?” .
„Ei, Aass lendas juba Marsile, kus ta elab, ja sind ei tohi ma Ellalt ära lasta. Pealegi võtaks see lõbusõit liiga palju aega: ülehomme pead sa ju jälle tarkade ette astuma. Aga kui soovid, võime Essinale külla lennata. “
„Hea küll,” nõustusin muiates.
Minu eest ei jäänud varju, et Essina oli Suilikile ülimal määral sümpaatne. Kõnelema ma sellest siiski ei hakanud, sest kartsin et kõige süütumatki vihjet võidakse lugeda rängaks solvamiseks või parimal juhul taktituseks. Kes neid isse teab!

Essina elas Suiliki majast 1600 brunni, see tähendab umbes 800 kilomeetri kaugusel. Minu palvel vähendasime kiirust ega lennanud sirgjooneliselt, vaid siksakiliselt. Seetõttu kestis lend kaks meie tundi.

Algul lendasime üle lageda tasandiku, sellele järgnes sügavatest kuristikest lõhestatud metsane maa-

ala, siis ületasime kustunud vulkaanide aheliku ning lõpuks jõudsime mägede ja mere vahele surutud kitsa rannikuribani. Kui olime selle riba kohal lennanud sadakond kilomeetrit laskusime suurele, merest kõrgele välja ulatuvale saarele. Essina elas peaaegu samasuguses majas kui Suilik. See oli ainult suurem ja punaseks värvitud.

„Essina on siukide, mina essokite rassist," seletas Suilik. „Sellepärast on minu maja valge, tema oma punane. See on kõik, mis vanadest rassierinevustest järele on jäänud. Ei, siiski on veel mõned iseloomulikud tavad. Nii näiteks hoiatan sind juba ette, et nende juures on äärmiselt ebaviisakas kostitusest loobuda, isegi kui sa pole üldse näljane; meie juures aga võid teha, nagu soovid."

Tahtmatult meenusid mulle meie talupojad, kelle jaoks ei ole midagi solvavamat kui keeldumine nende omavalmistatud veini maitsmisest. Ma puhkesin naerma. Tuli Suilikile seletada, mis mulle nõnda nalja teeb.

„Ausõna, kõige erinevamatel planeetidel on väga palju ühist!" kuulutas ta. „Sinu talupojad on täpselt nagu kreenid planeedil Mara, mis tiirleb Neljandas Galaktikas ümber tähe Stori. Neil on jook aben-tom. Meid, isse, ajab see lihtsalt oksele. Aga mul on tulnud seda kolm korda juua! Ma loodan, et teie vein on vähemalt joodav?"

„Mõnikord on joodav. Aga võib ka juhtuda, et on väga vastik." Nüüd naersime juba mõlemad. Nõnda vesteldes jõudsime märkamatult majani. Lävel võttis meid vastu habras tütarlaps, ja siis olin ma esmakordselt isside perekonnas.

Ette rutates tahaksin öelda mõned sõnad Ella ühiskondliku struktuuri kohta. Nagu meil, nii on ka seal ühiskonna algrakuks perekond. Olgugi et seadused annavad selles suhtes vabaduse, on isside perekonnad meie omadest palju püsivamad. Abielu lahutamiseks piisab mõlema abikaasa soovist, kuid lahutusi esineb harva. Issidele on väga iseloomulik ainuarmastus. Nad abielluvad harilikult noores eas, mil nende vanus ligikaudselt vastab meie kahekümne viiele aastale. Abielupaaril on harva rohkem kui kolm last ja veel harvemini üks laps: normaalne laste arv on kaks. Nii palju kui ma aru sain, on isside elukombed emie abiellumist võrdlemisi vabad, pärast seda aga erakordselt ranged.

Kõlk issid on kohustatud koolis käima, kuni nad meie maapealse arvestuse järgi kaheksateistkümneaastaseks saavad. Siis valivad nad endale elukutse ja astuvad eriõppeasutustesse; need arenenud tehnilise kultuuriga inimesed on lihttöölise mõiste ammu unustanud. Kõige andekamad õpivad meie ülikoolidele vastavates õppeasutustes. Parimatest saavad kosmoseuurijad.

Olgugi et Essina oli noor ja jätkas veel õppimist, oli ta suiliki ksillil juba kolmest kosmose-ekspeditsioonist osa võtnud. Kahel esimesel

ekspeditsioonil olid nad avastanud ainult inimtühje planeete, kolmas aga pidi Maal peaaegu katastroofiga.lõppema.

Siukide majad ennevad essokite omadest selle poolest, et välisuksest sisenedes on kohe madalate tugitoolidega vastuvõturuum.

Essina ootas meId koos oma ema, venna ja noorema õega.

Ta isa ei olnud tol päeval kodus. Isa oli „müstiliste tseremooniate korraldaja" - igatahes just nõnda sain ma mõttes ta tiitlist aru – ja temast peeti Ellal väga lugu.

Esialgu olin äärmiselt kohmetu. Suilik hakkas pererahvaga kõnekeeles elavalt vestlema, mina aga istusin tugitoolis, silmitsesin tuba ja püüdsin kohaneda, Vastuvõturuum tundus olevat tühi: issidele ei meeldi tarbetu kribu-krabu.Amult helesinistel seintel olid näha geomeetnhsed mustrid.

Mõne aja pärast Essina ema väljus; tuppa jäid nii-öelda ainult noored. Essina õde võttis mu vastas istet ja hakkas mind igasuguste tseremooniateta küsimustega pommitama, Kust ma pärit olen? Mis on mu nimi? Kui vana ma olen? Mis eriala mul on? Kuidas naised Maal välja näevad? Ja nõnda edasi samas vaimus! Tahtmatult meenus mulle, kuidas ma mõni aasta tagasi pidasin loengu ühes Ameerika Ülikoolis ja kuidas naisüliõpilased mind täpselt samasuguste või vähemalt nendega väga sarnaste küsimustega ründasid.

Essina ja Suilik sekkusid vestlusse ning mõne minuti pärast olin täiesti unustanud, et viibin

võõras maailmas. Kõik näis nii tuttav! Ja ma peaaegu kahetsesin seda, öeldes endale, et tegelikult ei olnud mu fantastilisest teekonnast midagi kasu, et kõik inimkonnad sarnanevad üksteisega ja vaevalt üldse tasus Maalt lahkuda, kui siin on leida nii vähe uut. Uut? Võtaks mind pagan! Hiljem nägin uut nii palju, et mul oli sellest kõrini! Piisab ainult, kui meenutada planeedi Sifani õudusi! Tol hetkel aga ei teadnud ma veel midagi ja.mulle tundus, et valgetele juustele ja rohelisele nahale vaatamata on issid maalastele nii füüsiliselt kui ka vaimselt väga lähedased.

Ma jagasin oma muljeid Suilikiga. Ta tahtis mulle midagi vastata, kuid temast jõudis ette Essen-Iza, Essina noorem õde:

„No muid,ngi! Mulle tundub ka, et sa oled lihtsalt roosaks värvitud iss!”

Suilik muigas mõistatuslikult. Ta mõtiskles veidi aega ja ütles siis: „Tegelikult ei tea te kumbki sellest mitte midagi. Mina aga olen näinud juba viit inimkonda nende planeetidel. Näiteks kreenid on meiega väliselt nii sarnased, et neid on peaaegu võimatu meist eristada. Eellõige hämmastab tavade sarnasus. Aga hiljem... Kui sa Ellal pikemat aega elad, siis võib-olla hakkad meisse suhtuma samuti nagu froonid Kuuenda Galaktika tähe Venkori planeedilt Siki. Nad peavad meiega majanduslikel kaalutlustel sidet, kuid ei salli meid silmaotsaski.”

Varsti jätsime hüvasti. Essen-Iza ja ta vend Ars soovisid oma sõbrale

Suilikile ja „srenn Sevold Slerile”, see tähendab härra Vsevolod Clairile, pidulikult „head lendu”. Essina tuli oma reobil meid saatma.

Tunni aja pärast olime Suiliki majas. Essina veetis meiega veidi aega, siis jäime kahekesi. Ma ei mäleta enam õieti, millega lõppes mu esimene päev Ellal. Mulle tundub, et issi keeles kirjutamist ja kõnelemist hakkasin õppima alles hiljem. On võimalik, et Suilik õpetas mulle „tähemängu”, mida mängitakse lahtriteks jagatud ümmargusel laual. Mäng seisneb selles, et tuleb saavutada tähti, planeete ja ksille esindavate nuppude asend, mille puhuian võimalik mängu tuua mislikk; pärast seda võib partii võidetuks lugeda, sest mislikk hakkab vastase „tähti kustutama” ja tema vastu on äärmiselt raske ennast kaitsta. Muuseas, tõenäolisem on siiski, et me tol õhtul „tähemängu” ei mänginud, sest ma oleksin kindlasti kasutanud juhust ja oma võõrustajalt mislikkide kohta üksikasju pärinud, tegelikult aga sain nende kohta üht-teist teada alles palju hiljem. Nii või teisiti, kuid „tähemäng” on väga huvitav, malest palju huvitavam, ja kui tuleb aeg, siis võib-olla õpetan sulle seda.

Niisiis, õhtu veetsime Suilikiga kahekesi. Juba siis hakkasin tundma siirast sümpaatiat selle noore issi vastu, kes oli määratud saama mu parimaks sõbraks planeedil Ella. Suilik on suurepärane kaaslane, ta on lõbus ja tark nagu kõik ta kaasmaalased, kuid sellele lisandub osavõtlikkus ja südameheadus, mida issidel esineb võrdlemisi harva. Üldiselt on issid väga armastusväärsed ja heasoovlikud, kuid ülimal määral ükskõiksed.

Saabus öö, mu esimene täielik öö võõral planeedil. Pärast lühikest õhtueinet, mille käigus ma esmakordselt proovisin sinsuunide toitu selle oli minu jaoks saatnud Tarkade Nõukogu ja sellel oli selgesti tuntav lihamaitse -, istusime mõnda aega maja ees. Ma heitsin pilgu üles ja tardusin vapustatult paigale: kogu taevas oli tihedalt täis tähti, miljoneid võõraid tähti! Üks neist säras üsna lähedal nagu pisitilluke päike. Üle kogu taevavõlvi kaardus erakordselt tihe linnutee.

Olgugi et Suilik oli üsna noor - meie arvestuse järgi umbes kolmekümneaastane -, oli ta juba pikemat aega universumis ringi rännanud ja nimetas mulle nüüd enesekindlalt tähti: Essalan, Eriante, Kalvenolt, Beroe, Aslur, Essemon, Sialkor, Sudema, Fengan- Teor, Šessin-Siafan,

Astar-Roele... Ta nimetas ka lähimat tähte - Oriabori, mis oli isside esialgse koduplaneedi päike. Varsti sain teada, missugustel asjaoludel neil tuli sellelt planeedilt lahkuda.

Taevas oli keskmise heledusega, kohati meie Linnuteest heledam. Suilik seletas mulle selle asjaolu põhjuse: nende täht Jaltar asetseb galaktika tsentri lähedal, mitte äärel nagu meie Päike.

Tähed paiknevad selles piirkonnas eriti tihedalt ja lähim nendest - Oriabor - on Ellast ainult veerandi meie valgusaasta kaugusel. See kergendas tunduvalt isside esimesi tähtedevahelisi lende, teisest küljest aga pidurdas nende jõudmist suurde kosmosesse, eriti välistesse galaktikatesse, millega nad

hakkasid tegelema alles siis, kui esimesed katsed rakendada teekonda läbi ahuum viisid neid nende oma umversumi piirile.

Ma küsitlesin Suilikit tema kosmoseeekspeditaioonide kohta. Ta oli näinud viit inimestest asustatud planeeti ja paljusid teisi planeete, mis olid lihtsalt asustamata või kus elasid ainult alamad olendid. Mõned nendest planeetidest, näiteks Esimese galaktika - isside galaktika tähe Fisieni planeet Biran, pidavat, olema nii kaunis, et panevat hinge kinni, mõned aga, vastupidi, nukrad ja tühjad. Suilik oh külastanud ka Esimese Galaktika tähe Ep-Hani planeete Auri ja Ženi, mille elanikud olid kohutavates sõdades iseennast hävitanud. Ta näitas mulle nendest maailmadest tehtud värvilisi ülesvõtteid, mille kvaliteedist meie siin Maal esialgu veel undki ei näe. Mõned nendest ülesvõtetest on mul kaasas. Peale selle näitas ta mulle Auril ühe linna varemetest leitud habrast kujukest, mis oli imekombel terveks jäänud: See kujutas tiivulist, teravatipulise peaga inimesetaolist olendit, kuid oma veidrusest hoolimata andis vaieldamatult tunnistust kunstniku suurest meisterlikkusest. Kui seda kujukest käes soojendada, siis kostavad klaasitaolisest materjalist, millest ta on valmistatud, kaeblikud oiged, just nagu nutaks ta hävinud rahva pärast. Nähtavasti on issid universumist leidnud mitmeid selliseid kunagi asustatud, kuid nüüd surnud maailmu, ja just sellepärast ongi nad vastu võtnud seaduse, mis võimaldab vältida nakkust, sõdade surmatoovat meeletust.

Kui ma tol õhtul lõpuks voodisse heitsin, kumises mu pea uute muljete rohkusest ja kõik need lähedased tähed - Essalan, Oriabor, Eriante ja teised - tiirlesid mu silmade ees. Mul tuli jälle võtta appi „“see, kes annab und”. .

Järgmisest päevast ei ole mul säilinud mingeid erilisi mälestusi; õigemini, need mälestused sulasid hiljem ühte mälestustega paljudest teistest päevadest. See-eest mäletan suurepäraselt päeva, mil ma teist korda külastasin Tarkade Maja.

Ma sõitsin sinna reobil koos Suilikiga. Lend ei kestnud kaua. Suilik lahkus minust otsekohe, mind aga vildi Azzlemi kabinetti. Selle ruumi viis seina kujutasid enesest viit suurt täisnurkset ekraani, mis olid valmistatud mingisugusest mattklaasi meenutavast materjalist. Keset kabinetti seisis rohekast, sinisetäpilisest ainest laud; laual oli mõned miniatuursed aparaadid ja keerukas lülitustahvel. Azzlem pakkus mulle enese vastas istet. Mul oli tunne, et olen veel praktikant ja mu professor on mind enda juurde kutsunud.

Azzlem ei olnud ilmselt enam noor: ta nahk oli nii tugevasti luitunud, et näis laibalikult rohekas nagu raskesti haigel inimesel. Läbi pingul oleva halli trikoo aga paistis keha, mis oleks võinud mõningates meie võimlejates kadedust tekitada. Issid on meist küll fuüsiliselt nõrgemad, kuid nende lihased on suurepärased ja väga proportsionaalselt arenenud. Ja võin sulle kinnitada, et Azzlemi kahvaturohelistes silmades, mis olid

väga suured nagu kõigil ta kaasmaalastel, ei olnud mitte midagi raugalikku!

Pikka aega silmitses ta mind, ilma et oleks midagi edasi andnud. Ma mõistsin, et ta võrdleb mind teiste maailmade arvukate esindajatega, kes olid juba selles toas vilbinud. Siis algas meie hääletu vestlus.

„Väga kahju,” ütles ta, „et su kaasmaalased võtsid nõuks meie ksilli rünnata ja tapsid kaks issi. Mõningal määral on süüdi ka Aass ise. Ta oleks pidanud enne atmosfääri sisenemist ettevaatusabinõud tarvitusele võtma. Aga enne ksilli laskumist ei näinud keegi Maa kohal mingi-suguseid lennuaparaate ja seepärast otsustas Aass, et te ei oska veel lennata.”

„Me õppisime lendama võrdlemisi hiljuti,” vastasin mina. „Aga nii või teisiti oleks Aass võinud

sellest teada saada ainult pärast sisenemist Maa atmosfääri. Kui raketid välja arvata, ei ole ükski meie lennuaparaat veel planeetidevahelisse ruumi jõudnud.”

„Kuidas! Te oskate lennata, aga ei suuda väljuda atmosfäärist?

Missugused aparaadid siis seda teha suutsid? Üks su mõtteid on mulle arusaamatu. “

„Raketid!” ütlesin ma kuuldavalt ja hakkasin mõttes kirjeldama nende töötamise põhimõtet. Azzlemi näol peegeldus imestus.

„Nüüd taipasin. Teoreetiliselt tunneme rakette muidugi ka meie. Aga meil suhtuti rakettidesse kaua aega kui mänguasjadesse.Alles viimasel ajal on nad praktiliselt rakendamist leidnud.”

„Tähendab, teie lennumasinad liiguvad rakettide jõul?”

„Mitte kõik. Osal on sisepõlemismootorid.”

Mul tuli mõttes seda terminit seletada. Ühtlasi aga olin niisama imestunud kui Azzlem ja otsustasin omakorda küsimuse esitada.

„Mida ühist on lendudel atmosfääris?” küsisin ma, „ja võimalusel jõuda planeetidevahelisse ruumi? Ma ei näe siin mingit seost!”

„Aga see on ometi silmanähtav! Niipea kui avaneb võimalus kasutada lendudeks negatiivset gravitatsioonivälja, muutub planeetidevahelisse ruumi jõudmine puhttehniliseks küsimuseks, selle välja tiheduse küsimuseks. Te ju kasutate gravitatsioonivälju?”

„Ei. Ja ma tean seda kindlalt, olgugi et ei saa päris hästi aru, millest te kõnelete.”

Kaua aega püüdis Azzlem mulle selle probleemi olemust seletada, kuid asjata. Ajuti ma mitte üksnes ei mõistnud, vaid isegi „ei kuulnud” teda.Azzlem kasutas mõisteid, mis olid mulle täiesti võõrad,ja otsekohe katkes meie mõtete vahel igasugune side. Ma kahetsesin kibedasti, et ma ei ole füüsik ja et sind ei olnud minuga kaasas! Veel parem aga, kui minu asemel oleks olnud Einstein, - tema oli sellistes asjades kõigist Maa elanikest kõige kompetentsem!

Lõpuks kaotas Azzlem lootuse mind valgustada ja pöördus tagasi arusaadavamate asjade juurde.

Ükskõik missugused ka on teie mootorid, üks Maa lennuaparaat ründas võrdlemisi edukalt meie ksilli. Sa seletasid Suilikile, et see juhtus eksituse tõttu. Ma usun sind.”

„Kas võib teile ühe küsimuse esitada?” ütlesin mina. „Oli see esimene ksill, mis Maad külastas?”

Jah. Selle eest ma vastutan. Kõik käsud kosmose uurimiseks annan mina. Mina saatsin Aassi ja Suiliki selgitama, kas Kuueteistkümnendale Galaktikale järgneb veel asustatud galaktikaid. Tele olete meist kakskümmend korda kaugemal kui Kuueteistkümnes Galaktika, järelikult on teieni jõudmiseks tarvis kakskümend korda kauem ahuunis viibida. Seepärast ei saa ma garanteenda, et meil õnnestub. sind koju tagasi toimetada, kuigi Aass sulle seda lubas. Me el ole veel kindlad, kas ahuuni läbimise reeglid selliste kauguste puhul kehtivad. Aga varsti saame seda teada. Mu poeg Asserok on tagasi jõudmas Seitsmeteistkümnendast Galaktikast, mille me avastasime Aassi äraolekul. See galaktika paikneb peaaegu niisama kaugel ja samas suunas kui teie oma. Muuseas, kui ma ütlen „meie avastasime”, siis ei ole see täpne: sinsuunid ise avastasid meid. Neil on samuti punane veri, nad tunnevad teed läbi ahuuni ja sarnanevad väga sinuga.”

„Elame-näeme,” ütlesin muretult. „Maal ei oota mind keegi, olen üksik inimene. Aga kui teie ksill oli tõepoolest esimene, siis on kõik. lendavad taldrikud lihtsalt optilised petted või hallutsinatsioonid! Tähendab, ühe meie valitsuse ametlik aruanne tembeldas need täie õigusega alusetuteks fantaasiasünnitisteks.”

Ja ma jutustasin Azzlemile kogu loo lendavatest taldrikutest ning fanaatilisest segadusest, mida need tekitasid. Azzlem naeris südamest.

„Pole viga, ka meil on mõned julged mõtlejad vahetevahel ebaõigetest andmetest lähtudes õigeid järeldusi teinud. Aga nüüd tööle! Ma annan sind üle teadlastele, kes tahavad Maa kohta täpsemaid andmeid saada. Hiljem jutustame sulle lühidalt isside ajaloost.”

Suurem osa sellest päevast tuli mul tõepoolest vastata kõikvõimalikele küsimustele, mis sageli

olid täiesti absurdsed. Aga just küsimuste ebatavalisus võimaldas mul esmakordselt aimu saada sellest, kui suurel määral issid meist mõnes suhtes erinevad. Mõned mu vastused lihtsalt hämmastasid neid, kui mitte öelda rohkem. Näiteks kui oli juttu meie haigustest ja Maa sanitaarsest seisundist, rääkisin neile, missugust häda ja viletsust tekitab meil alkoholism. Issid tunnevad alkoholi ja see avaldab neile samasugust mõju kui meilegi. Minult küsiti, miks me alkohoolikuid ei hävita või ei saada neid mõnda tühja planeeti vallutama („mis sageli annab samu tulemusi," lisati küüniliselt). Kui ma vastuseks hakkasin seletama, et me Maal igati, olgugi et erilise eduta püüame luua austust püha inimelu vastu, avaldasid kõik nördimust: .

„Aga need alkohoolikud ei ole ju enam inimesed! Nad on rikkunud mõistuse jumalikku seadust!"

43

Alles palju hiljem sain teada, milles see jumalik seadus seisneb. Õhtu eel tuli mulle järele Suilik, kes teatas, et just temale on tehtud ülesandeks mulle Ella minevikust jutustada. Selgus, et nagu enamikul t issidel nii on ka temal kaks elukutset: ühiskondlik - ksilli juhtimineja isiklik - tegelemine "ülemaailmse arheoloogiaga".

Kosmoselaeva kaptenina ekspeditsioonidel viibides allub ta ülirangele distsipliinile. Niipea aga, kui ohvitserikohuste täitmine lõpeb, saab temast Essina sõnade järgi üks paremaid „ülemaailmseid arheolooge". Pärast oma aja ärateenimist oleks ta soovi korral võinud üldse igasugustest kohustustest vabaneda, kuid eelistas jääda ksillikomandöride ridadesse: seal oli tal palju sõpru ja pealegi tagas selline seisund talle automaatselt uutest ekspeditsioonidest osavõtu õiguse.

Samal õhtul pärast kojujõudmist kuulas in niisiis ära esimese loengu isside ajaloost. Loeng leidis aset Suiliki kabinetis, kus oli kaks samasugust mattklaasist ekraani nagu Azzlemi kabinetiski.

„Kui otsustada selle järgi," alustas Suilik, „mida sa täna Tarkade Majas jutustasid, – ma tean kõik, kuigi ei viibinud seal, – ilmus inimkond teie planeedile madalamate eluvormide väga pikaajalise arenemise tulemusena. Samasugune oli olukord ka tähe Oriabor planeedil Ella. Seal hakkasid meie esivanemad samuti kivist tööriistu ja relvi kasutama. Tänu sellele, et kivi säilib peaaegu igavesti, teame sellest perioodist, oma inimkonna koidikust, palju rohkem kui sellele järgnenud perioodidest. "

Suilik valis numbrilaual märkide rea, mis sarnanes telefoninumbriga, kuid oli keerukam. Üks tuhm ekraan hakkas helendama. Sellel ilmusid nähtavale kivist tööriistad, mis olid peaaegu samasugused, nagu meil leitakse väljakaevamistel mõningatest koobastest.

„Ma valisin praegu šifri," seletas Suilik, „ja mulle saadeti arheoloogiaraamatukogust need dokumendid."

Hiljem puhkes isside planeedil õitsele tsivilisatsioon. Nagu Maal nii ka seal tõusid ja langesid impeeriumid, sõjad purustasid sajandite vältel loodu, vähendasid planeedi elanikkonda ja hävitasid terveid rasse. EllaVenil- Vanal Ellal- ei olnud need rassid kunagi nii erinevad kui meil: erinevused piirdusid ainult ühe ja sama rohelise nahavärvuse mitmesuguste varjunditega. Tekkisid ja levisid usundid, mõned neist muutusid peaaegu kogu planeedil valitsevaks ja kustusid siis üksteise järel. Üksainus nendest pidas kõigile tagakiusamistele visalt vastu. See oli kõige vanem usund, mis oli tekkinud juba ajaloo koidikul.

Näib, et issid ei tundnud tehnika arenemise suhtelise seisaku perioode, nagu seda meil olid Rooma impeeriumiajastu ja keskaeg. Seepärast muutusid nende sõjad kiiresti laastavaks. Vihnane, Kuuekuine sõda, mis puhkes umbes 2300 meie aastat tagasi, lõppes peaaegu surnud planeedil; see planeet oli moonutatud kohutavast relvast, millest meil seni õnneks veel ettekujutust ei ole. Järgnes võrdlemisi pikk periood, mil

44

tsilisatsioon pidi peaaegu kustuma, liiga vähe isse oli ellu jäänud, et teda alal hoida. Ta säilis siiski tänu mõningate teadlaste mehisusele ja visadusele, samuti asjaolule, et sellel riisumiste ja väikeste

sisesõdade perioodil leidis teadus enesele pelgupaiga tollesama tagakiusatud ja hävitamatu usu maa-alustes pühamutes, millest ma sulle äsja rääkisin.
Viis sajandit hiljem hakkas tsivilisatsioon uuesti planeeti vallutama. Võit tuli eriliste raskusteta, sest elanikkonna põhimass viibis praktiliselt samasuguses seisundis nagu Maa elanikud rauaajal. Uue tsivilisatsiooni eesotsas seisis teaduslik teokraatia. Tõsi küll, „munkade" käsutuses olev relv oli nende esivanemate omast palju nõrgem, kuid ka sellest piisas laialipillatud hõimude allutamiseks nende võimule.

Palju raskemaks osutus mullaviljakuse taastamine. Suured maa-alad olid kõrbeks muudetud, paljaks põletatud, sulatatud, püsivast kiirgusest alatiseks mürgitatud. Väga pika aja vältel tuli planeedi elanike arvu rangelt piirata: Ella- Ven ei suutnud toita rohkem kui sada miljonit inimest, kuigi enne hirmsat Kuuekuist sõda oli tal elanikke olnud seitse miljardit.

Väljapääs leiti tuhat aastat enne minu saabumist Ellale. See oli emigratsioon! Issid teadsid juba ammu, et erinevalt Oriaborist, mille ümber tiirleb ainult Ella- Ven, on Jaltaril mitu elamiskõlblikku kaaslast. Just Kuuekuise sõja eelõhtul leidsid issid võimaluse gravitatsioonivälju reguleerida, kuid mitmed valitsused kuulutasid selle avastuse otsekohe riigisaladuseks ja seda kasutati ainult sõjalistel eesmärkidel. Seejärel peeti gravitatsioonivälja saladust kaua aega kaotsiläinuks, kuni see täiesti juhuslikult uuesti avastati. Nõndanimetatud hämarikusajanditel, mil puudusid küllalt võimsad energiaallikad, tegeldi kloostrites peamiselt bioloogia, mitte füüsika probleemidega.

Niipea aga, kui gravitatsioonivälja uuesti avastati, võeti otsekohe vastu otsus tähe Jaltar planeetidele ümber asuda. Nagu ma juba kõnelesin, on Jaltar Oriaborist umbes veerandi valgusaasta kaugusel. Gravitatsioonivälja võimaldasid saavutada veidi rohkem kui poolt valguskiirust. Seega ei kestnud teekond kuigi kaua.

Retk võeti ette üheksasada kuuskümmend aastat enne minu saabumist. Maailmaruumi sööstis rohkem kui kaks tuhat astroplaani, millest igaüks kandis kolmesada issi, varustust, masinaid, kodu- ja metsloomi. Ettevalmistav ekspeditsioon oli kindlaks teinud, et Ella- Tan, see tähendab Uus Ella, on täiesti elamiskõlblik, samuti nagu Mars ja ka nendest külmem Ressan. Ühel ilusal päeval laskus niisiis umbes kuussada tuhat issi planeedile, kus seni olid eksisteerinud ainult madalamad eluvormid.

See esimene katse lõppes hirmsa katastroofiga. Kolonistid olid just asunud ajutiste asulate rajamisele, kui neid tabasid kohutavad, senitundmatud haigused. Kroonikad kinnitavad, et epideemiad hävitasid kaheksa päevaga rohkem kui sada kakskümmend tuhat issi! Assrn oma

diferentseeritud antibiootiliste kiirtega oli siis veel leiutamata. Paljud meeletuks muutunud issid tormasid astroplaanidesse ja pöördusid keelust hoolimata tagasi Ella- Venile, kuhu nendega koos tuli ka tundmatu taud. Tsivilisatsioon oli jälle hukkumise äärel.

Ellujäänud kolonistid muutusid oma uue planeedi mikroobide-suhtes pikkamööda immuunseks: Ella-Tani elanikkond hakkas suurenema. Seitsesada aastat enne minu saabumist leiutati seal assrn ja see probleem lakkas eksisteerimast. Nüüd võisid issid koloniseerida ka Marsi ja Ressani. Veel sada aastat hiljem - ma räägin kogu aeg meie maapealsetest aastatest, sest isside ajaarvestussüsteem on sellise jutustuse jaoks liiga keerukas; - avastas üks füüsik, muuseas Aassi esivanem, ahuuni ja tegi teoreetiliselt kindlaks võimaluse kasutada seda lendudeks kõige kaugematelegi tähtedele. See avastus oli issidele erakordselt tähtis religioosses suhtes - ma seletan kohe, mispärast. Tähtedevahelised kaugused, mis küll olid väiksemad kui meie universumi osas, muutusid issidele varsti ületamatuiks. Oriabori kõrval järgmine lähem täht Sudema - asub Jaltarist poole valgusaasta kaugusel; see tähendab, et lennuks sinna ja tagasi kulub neli aastat. Järgmine täht, Eriante, on kahe ja poole valgusaasta kaugusel, mis tähendab umbes kümme aastat kestvat lendu. Pikemateks teekondadeks kosmoses ei olnud issid võimelised; sel juhul tuli juba rakendada anabioosi, et aeglustada uurijate eluprotsesse.

Tee läbi ahuuni aga avas otsekohe täiesti uued perspektiivid. Kosmoseuurijate võimalused

muutusid sõna otseses mõttes piiramatuks! Ühtlasi oli see issidele just nagu muistse ettekuulutuse täitumine.

Edasistes sündmustes orienteerumiseks ja isside mõningaks mõistmiseks on tarvis tutvuda nende religiooni alustega. Ma juba kõnelesin sulle muistsest, igavesti tagakiusatud, kuid igavesti elavast ja lõpuks võidule pääsenud kultusest. Sellest sai... ma ei ütle isside ametlik usund - see oleks liiga ebatäpne ja nõrk väljend -, vaid pigemini kõikehõlmav religioon. Muuseas, võrdlemisi vähesed ateistid, keda ma kohtasin - ka Suilik kuulub nende hulka -, ei tekita Ellal mingit imestust ega nördimust. Nende mõju on siiski väike ja ka nende skeptitsism puudutab peamiselt dogmasid. Igapäevases elus ei erine nad usklikest peaaegu üldse.

Isside uskumuse järgi lõi maailma Headuse Jumal, kes igavesti võitleb Kurjuse Jumalaga. Ei, siiski mitte! Ma moonutan mõtet. Tegelikult ei ole jutt Headusest ja Kurjusest, nagu meie neid mõistame, vaid Valgusest ja Pimedusest. Issid arvavad, et Valguse Jumal lõi ruumi, aja ja taevakehad. Pimeduse Jumal püüab seda kõike hävitada ja maailma esialgse kaose seisundisse tagasi viia. Issid ja, mis on eriti tähtis, teised lihast ja verest inimesed on Valguse Jumala lapsed. Teine jumal lõi mislikid.

Ma ei orienteeru kuigi hästi metafüüsikas ja müstika peensustes.

Seepärast ei anna ma pead, et seda kõike õigesti mõistsin. Tegelikult on see palju keerukam kui mina sulle seletan. Isegi mina, vana skeptik, olin korduvalt hämmeldunud, kui lugesin isside pühi raamatuid, milles on palju huvitavaid analoogiaid meie piibli ja India religioossete tekstidega ning milles esineb. kummalisi ettekuulutusi hämaratest eelajaloolistest aegadest mil issld kuidagi teada ei võinud, mis väljaspool nende planeedi piire toimub.

Clair võttis taskust ja ulatas mulle väikese raamatu, mille õhukesed pärgamenditaolised lehed olid täis pisitillukeste siniste märkide ridasid.

„Need on Sian- Thomi „Ettekuulutused," ütles ta. „Need on kirja pandud rohkem kui üheksa tuhat aastat tagasi. Kohe tõlgin sulle mõned katkendid."

Ta lehitses raamatut ja hakkas lugema:

„Siis hakkavad Valguse lapsed, igaüks oma tähel, võitlema sooviga hävitada, selles võitluses vahelduvad võidud kaotustega ja nõnda lähevad sajandid. Aga kõige raskem katsumus tuleb sel päeval, kui Valguse lapsed hakkavad otsima Üksinduse teed, sest siis tahavad Külmuse ja Öö lapsed nendelt Valgust ära võtta."

Kuula edasi:

„Issid! Issid! Teid on määratud juhtima Valguse lapsi võitluses mislikkide vastu, igavese Külmuse laste vastu. Aga ükski juht ei ole suuteline võitma sõduriteta, mitte kõik sõdurid ei käsitse ühtmoodi hästi kõiki relvi ja keegi ei tea, missugune relv toob võidu. Issid, ärge lükake tagasi teiste Valguse laste abi!"

Ja veel:

„Issid, ärge põlake neid, kes ei sarnane teiega! Võib-olla on ka nemad Valguse lapsed, võib-olla," - siinkohal nõrgendas Clair häält ja rõhutas iga sõna- „võib-olla voolab nende soontes punane veri, mida igavese Külmuse lapsed ei suuda jääks muuta."

Kui sa teada saad, mis minuga hiljem toimus, siis pead nõustuma, et see on vähemalt hämmastav, kui mitte rohkem! Ja lõpuks Muistne Ettekuulutus ise:

„Mööda aegade teid rändasin mina, prohvet Sian- Thom, mõttes tulevikku. Ärge püüdke teada saada, issid, kas see tulevik on lähedane või kauge nagu teekäija eest pagev silmapiir Siankori kõrbes. Ma nägin, kuidas isside äravalitud rahvas võtab vastu kõikide Valguse laste saadikud ja kuidas nende liit otsustavas võitluses võidab Öö ja igavese Külmuse lapsed. Ütlen teile, issid, teie omaks saab kogu ääretu ja piiritu maailm, mis ulatub kaugemale kõige kaugematestki tähtedest, aga ta ei saa ainuüksi teie omaks. Ta kuulub kõigile lihast ja verest olenditele, kõigile Valguse lastele, kes hukkudes ei

hukku. Kõik koos, issid, kõik koos võidavad nad Pimeduse ja Külmuse sünnitised ja saadavad olematusse, maailma piiride taha Öö ja Külmuse lapsed, kellel ei ole liha ega verd, kes ei tee vahet hea ja kurja vahel.”

Niimoodi. Kui tahad - usu, kui tahad - naera, aga sellel Muistsel Ettekuulutusel põhineb suur tsivilisatsioon, võib-olla võimsaim kõigist, mis kunagi on eksisteerinud.

Seepärast, niipea kui oli avatud tee läbi ahuuni, hakkasid issid kosmosesse tungima. Mislikke nad tol ajal veel ei tundnud. Üks esimesi ekspeditsioone viils neid tundmatule planeedile. See oli nende universumi äärel paikneva tähe Suini planeet Assenta. Nad rajasid sinna observatooriumi et galaktikaid loendada. Ja siis tehti kummaline avastus: ühes väikeses galaktikas, mis asus umbes vileteistkümne miljoni valgusaasta kaugusel, kustusid tähed erakordselt kiiresti, mis oli vastuolus kõigi tuntud füüsikaseadustega. Poolteise Sajandi jooksul kustus terve galaktika.

Nüüd jutustan sulle kõigest, mida tookord Suilikilt ning palju hiljem Azzlemilt ja teistelt issidelt teada sain. Sellesse kustunud galakikasse saadeti ahuuni kaudu üksteise järel kolm ekspeditsiooni. Keegi neist ei tulnud tagasi. Siis hakkasid kustuma teised tähed, seekord galaktikas, mis asus kõigest seitsme miljoni valgusaasta kaugusel. Järjekord oli seejuures ligikaudu samasugune kui varem: algul muutus spekter, selles tugevnesid metallide jooned, seejärel värvus täht punaseks ja lõpuks kustus. Mõne kuu pärast oli teda võimalik näha ainult infrapunaste teleskoopide abil, veel veidi hiljem aga hääbus vilmanegi kiirgus. Siis otsustasid issid, kes uskusid Muistset Ettekuulutust, et kõik need kummalised nähtused on seletatavad Öö ja Külmuse isa tegevusega. Pealegi olid nad tolleks ajaks juba avastanud mitu inimkonda, kes ei sarnanenud nendega!

Tegelikult algas tähtede kustumise protsess muidugijuba ammu enne isside ilmumist planeedile Ella-Veni,sest kogu nende ajalugu koos eelajalooga hõlmab maksimaalselt kaks miljonit aastat. Seepärast ma lihtsalt ei taipa, kuidas nad ammu enne neid ilmunud mislikkide olemasolu seostavad muistsete ettekuulutuste ja kogu selle metafüüsikaga.

Lõpuks siis saabus tund, mil issid mislikkidega kohtusid. Üks ekspeditsioon siirdus ahuuni kaudu galaktikasse, mis paiknes Jaltarist ainult ühe miljoni valgusaasta kaugusel. Ekspeditsioon koosnes kolmest ksillist; teda juhtis astronoom Ossentur. Nad „sukeldusid” ahuunist tagasi ruumi ühe kusruva tähe lähedal- pean sulle ütlema, et neil on seda alati võimalik teha üsna väikeses kauguses küllalt suure massiga materiaalsest kehast. Hoolimata suurest hulgast planeetidest tundus täht neile vähe huvipakkuv ja nad olid juba uuesti ahuuni minemas, kui Ossenturile torkas silma tähe spektri sarnasus nii ebatavaliselt kustuvate galaktikate spektritega. Siis otsustasid nad ühele planeedile laskuda. Nende ees avanes surev maailm, kus kõik elusolendid olidjuba hukkunud. Inimesi ei olnud seal kunagi elanud, olemasolevad kõrgemad loomad aga olid jõudnud külmunud laipadeks muutuda. Issid veetsid sellel planeedil kolm kuud. Üha rohkem kogunes vaatlusandmeid, iga

päevaga tuhmimaks muutuv päike valgustas üha punasemat taevavõlvi.

Lõpuks, kui temperatuur langes niivõrd, et lämmastik hakkas veelduma, ilmusid mislikid. See juhtus kolmsada aastat enne mmu saabumist Ellale.

Kust mislikid tulid? Seda issid ei tea. Viis, mida,nad surevale planeedile laskumiseks kasutasid, on praeguseni saladus. Teada on ainult üks asi: nad ilmuvad alles siis, kui lämmastik külma tõttu vedelaks muutub.

Mislikid vallutasid kaks ksilli ootamatult. Kolmas, mille komandör oli Ossentur, lendas sel ajal saja kilomeetri kõrgusel. Esimene ksill jõudis ainult teatada, et teda piiravad sädelevad ja liikuvad esemed.

Rohkem mitte sõnagi. Teisele ksillile tungiti kallale, kui ta püüdis lendu tõusta. See ksill jõudis edasi anda kujutise: planeedi jäätunud pind kubises salapärastest, ligikaudu inimesesuurustest, kristallitaolistest metalselt läikivatest esemetest. Saade katkes äkki, nagu oleks ksill planeedi pinnasesse vajunud.

Ossentur jätkas vaatlusi veel kaheksa päeva. Lõpuks, olles veendunud, et esimese ksilli ümber ei ole mingit liikumist, pikeeris ta välkkiirelt, laskus ksilli kõrvale ja külvas kõik antibiootiliste kiirtega üle. Ksilli sisemuses oli kõik oma kohal, ainult issid olid surnud. Ossentur andis käsu laibad kaasa võtta, mootorid õhku lasta, Ellale lennata ja aparaat mislikkidele jätta - tema oligi see, kes neile kohutavatele olenditele Muistses Ettekuulutuses mainitud nime andis. Bioloogid uurisid laipu. Kogu ksilli meeskond oli surnud lämbumissurma: nende kopsupigment oli lagunenud!

Just siis tormasid issid ülepeakaela teisi inimkondi otsima, et leida sellist, „kelle punast verd ei saa jääks muuta”. Kõigil planeetidel, mis nad avastasid, elasid aga „inimesed”, kelle veri oli kollane, sinine või roheline. Alles nüüd mõistsin, miks mind seadusest üle astudes Ellale toodi ja mida minult, õigemini kõigilt Maa elanikelt oodati.

Nagu ma rääkisin, olid issid tolleks ajaks juba ühendusse astunud paljude planeetide mõistuslike elanikega, kelle esindajad alaliselt elasid Ressanil, kus asus Inimühiskondade Liidu Nõukogu residents.

III peatükk MISLIKID

Niisiis avastati mislikid Ellast vähem kui miljoni valgusaasta kaugusel. Tol ajal ei mõistnud issid veel, missugune seos valitseb nende metalsete olendite ilmumise ja tähtede kustumise vahel, kuid nad nägid juba mislikkides oma põliseid „metafüüsilisi” vaenlasi, Külmuse ja

Pimeduse lapsi. Seepärast püüdsid. issid neid hävitada. Neile ei mõjunud aga mingid vahendid peale üheamsa. Asjata proovisid issi teadlased kõige hirmsamaid hävitusvahendeid, mida olid tundnud nende esi, vanemad ja mis olid nüüd uuesti avastatud: mislikid näisid oleval haavamatud. Neid ei tapnud aritibiootilised kiired, samuti mitte neutronite, prootonite, elektronide ja isegi mitte infranukleonide vood. Ainus, mis neile mõju avaldas, oli soojus. Üks ksill, mida oli kahjustanud mislikkide kiirgus, mille vastu issid ei ole tänapäevani suutnud leida muud kaitset kui küllaldane kaugus, langes planeedi pinnale ja süttis põlema. Läheduses olnud mislikk tardus paigale ja tõmbus siis justnagu krimpsu. Suurte kaotuste hinnaga õnnestus teistel ksillidel laskuda, misliki laip oma negatiivsetesse gravitatsiooni väljadesse haarata ja Ellale toimetada.. Analüüsi tulemused ei olnud hoopiski julgustavad: tegemist oli tavalise raua- ja niklisulamiga! Kui sel varem oligi mingisugune sisestruktuur olnud, siis oli see kõrge temperatuuri toimel hävinud.

Võitlus kestis kolmsada aastat, andmata mingisuguseid tulemusi. Issid oskasid nüüd mislikke hävitada: selleks piisas kiirgusest, mis kas või kümneks sekundiks tõstis temperatuuri neid ümbritsevas ruumis 73° C kõrgusele. Kuid mislikid kaitsesid ennast. Nende antibiootilise kiirguse mõjuraadius kasvas: juba kahekümne kilomeetri kõrgusel nende poolt vallutatud planeedi pinnast muutus see elukardetavaks. Mingisugusel vilsil said nad ksillide lähenemisest teada ja surmasid ksillides kõik, mis sealoli elusat, enne kui issid jõudsid termilisi pomme heita. Peale selle õppisid nad ilma igasuguste lennuvahenditeta kosmosesse tungima - vähemalt isside teada ei olnud nad seda varem teinud. Nüüd patrullisid vallutatud planeetide kohal üheksast mislikist koosnevad. salgad. Ühtlasi selgus, et kiirgus tugevneb võrdeliselt mislikkide arvuga ja on üheksa misliki koostöö korral seetõttu eriti ohtlik. Siis võtsid issid kasutusele uue taktika: nad väljusid ahuunist otse planeedi pinna juures, heitsid pomme.ja kadusid jälle ahuuni. Selline taktika osutus väga efektiivseks, kuid oli

äärmiselt riskantne. Pisimagi ebatäpsuse korral väljus ksill ahuunist allpool planeedi pinda. Ksilli ja planeedi aatomid sattusid sel juhul üheaegselt ühte ja samasse kohta ning tagajärjeks oli ülivõimas aatomiplahvatus.

Mislikid laiendasid üha oma valdusi õnnetus galaktikas, kus tähed üksteise järel kustusid. Ja issidel, kes olid neid tähti juba kustunuina näinud, oli Ellalt kummaline ja võigas vaadata, kuidas nad endistvilsi taevavõlvil särasid: valgus võis nendelt tulla veel miljon aastat!

Alles paarkümmend aastat enne minu saabumist Ellale taipasid issid, et mislikid lihtsalt ei valluta planeete kustunud tähtede ümber, vaid kustutavad ise tähti. Ossentur oli selle hüpoteesi püstitanud juba kolmsada aastat tagasi{kuid seda oli peetud nii fantastiliseks, et sellele ei pööratud tähelepanu.

Galaktikas, mida mislikid ründasid - isside arvestuse järgi Teises Galaktikas -, oli inimestest asustatud planeet, mille elanikud sarnanesid väga issidega ja olid. nendega väga heades suhetes. See planeet - tähe Sklini planeet Hassni - etendas võitluses mislikkide vastu nagu eelposti osa. Ja siis ükskord avastati, et mlslikid ohd ilmunud selle päikesesüsteemi kõige kaugema planeedi Affri jäisele pinnale.. Ütlasi täheldasid Hassni teadlased oma päikese kiirguse intensiivsuse järsku vähenemist. Kolm hassnilasae ksilli, mis läksid ohtlikule luurele: tegid esmakordselt kogu mislikkidevastase sõja ajaloos kindlaks, et mislikid püstitasid Affrile tohutu suuri metallpüloone -. ülaosas kitsenevaid torne. Kui aga Affr mõni aeg hiljem Hassniga ja päikesega ühele joonele sattus nägid hassnilased õudusega, et mõneks päevaks lakkasid kõik aatomite lagunemisega seotud protsessid nende laboratooriumides ja aatomienergiajaamades. Lisaks sellele vähenes nende päikese kiirgusenergia pidevalt. Ilmsiks tuli kõige uskumatum asjaolu: mislikid oskasid tähtede sisemuses toimuvaid aatomiprotsesse katkestada!

Hassnilased tuli evakueerida, teist väljapääsu ei olnud. Nad toimetati ühele Esimese Galaktika, isside galaktika planeedile.

Ja lõpuks, kaks aastat enne minu tulekut õnnestus issidel üks mislikk elusalt kinni võtta. Seda mislikki olen ma näinud ja isegi puudutanud!

Vähehaaval harjusin eluga Ellal. Korterisse jäin endist vilsi Suiliki juurde, kuid mulle anti juba oma reob. Õppisin seda võrdlemisi kiiresti juhtima. Need väikesed lennukid on nii täiuslikud, et avariisid ei saa praktiliselt üldse esineda. Juhtimine on täielikult automatiseeritud, nii et piloodi ülesandeks jääb ainult lennusuuna, -kiiruse ja -kõrguse valimine. Muidugi mõista võib automaadi igal ajal välja lülitada ja enamik isse kasutabki seda üldse väga harva. See rass on leidnud probleemile ainsa õige lahenduse: nad kasutavad masinaid, ei karda neid ega saa kunagi nende orjadeks. 1ss, kes rahulikult istub ksilli, siirdub „ruumi taha”, nagu nad ütlevad, ja läbib sel viisil jumal teab kui palju miljardeid kilomeetreid, võib, kui tal selleks tuju tuleb, niisama rahulikult jalgsi kõige pikemalegi teekonnale. asuda. Mis puutub minusse, siis mina eijulgenud mitme kuu vältel automaatpilooti välja lülitada. Kui ma aga lõpuks seda söandasin, siis pakkus selle imepärase väikese sõidukijuhtimine mulle nii suurt naudingut, et hiljem lülitasin 'automaadi sisse ainult eriti pikkade lendude ajaks. Muuseas olgu öeldud, et esialgu, kuni issid ei olnud mind lõplikult oma ühiskonda vastu võtrtud - see sündis hiljem, mil ma sain üheks kolmest „välismaalasest”, kellele seda au osutati -, oli mul lubatud reobi kasutada ainult lendudeks Suiliki majast Tarkade Majani ja tagasi.

Ühtlasi õppisin ma isside kõnekeelt, mis meile, Maa elanikele, on äärmiselt raske. Ta koosneb peaegu täielikult sisisevatest häälikutest, - kõige sagedasemad konsonandid on s ja z; isside nimede järgi oled sa tõenäoliselt juba ise seda tähele pannud. Tõeliseks needuseks olid mulle

rõhud, mis muutuvad olenevalt sellest, kellega kõneldakse, samuti pöördsõna ajast ja muust

selletaolisest. Mu korteriperemehe nimi näiteks ~ oli Suilik. Ta maja aga on juba „Suil'ik s'ian”. „Ja ma väljun Suiliki majast” kõlab nagu „stan Suilik si'an”. Nüüd mõistad sa, kui raske on issi keeles pikka lauset moodustada! Päris selgeks ma seda keelt ei saanudki. Aga erilist muret see mulle ei teinud - peaasi oli aru saada, mida teised kõnelevad. Kui mul enesel tuli rääkida, võisin vajaduse korral alatI üle mmna „otsesele mõttevahetusele mone issiga, kes siis mu mõtted sõnade keelde tõlkis.

Regulaarselt ülepäeviti lendasin Tarkade Majja, kus pidasin midagi loengutetaolist Maa tsivilisatsioonist. Vastutasuks õpetati mulle poolhüpnootilisel meetodil keelt. Ühtlasi tutvusin võimalust mooda isside teaduse ja kultuuriga. Koos kahe issiga tegin uurimistööd võrdleva bioloogia alal. Nad analüüsisid väga põhjalikult mu verd ja tegid lugematuid läbivalgustusi. Mõistes mu uudishimu, võimaldasid mõlemad issid meeleldi ka minul neid uurida. Kehaehituse poolest on nad väga sarnased Maa elanikega, kuid mul on tunne, et nende kauged esivanemad olid lähedasemad Maa kahepaiksetele kui imetajatele.

Juhust kasutades ütlen mõned sõnad Ella loomastiku kohta. Suurematel loomaliikidel on seal nagu kahepoolne päritolu. Oma esimeseit planeedilt, Ella- Venilt, tõid issid kaasa mõningaid koduloomi, kellest eriti tuleb nimetada väga pikkade jalgade ja roheka karvaga suure kassi taolisi missdolsse. Taiplikkuse poolest ei jää need loomad meie ahvidest maha. Issid on nende järele nagu hullud ja igas majas on vähemalt üks missdolss. Kunagi eelajaloolisel ajal kasutati missdolsse Ella-Venil jahipidamiseks, nüüd aga ohustavad nende hirmsad küüned ja saablitaolised kihvad ainult tugitoolide katteid nende peremeeste majades.

Peale missdolsside kasvatavad issid suuri loomi, kes annavad kuldkollast piima. Ella-Tani esialgne loomastik on säilinud suurtel looduskaitsealadel, kus veel ohtlikke kiskjaid leidub. Ambudega varustatud noored issid kütivad neid mõnikord missdolsside kaasabil.

Ellal ei leidu mingeid tiivulisi olendeid, ei linde ega putukaid, seeeest aga on seal midagi meie sipelgate taolist - kuigi niisugune võrdlus pole päris õige. Need on väikesed mürgised olendid, kellest issid kõigile oma teaduse saavutustele vaatamata ei suuda jagu saada. Ella- Venil olevat elanud veel üks meie elevandi suurune loom, kuid seda ei pidanud issid vajalikuks oma uuele planeedile kaasa tuua.

Kahe kuu pärast sooritas in kõigile issidele kohustusliku „küpsuseksami”, see tähendab, tegin läbi psühhomeetrilise kontrolli. Sel ei ole midagi ühist meie eksamitegaja issid ei püüagi seda andekuse või vaimuteravuse määramiseks rakendada. Eesmärk on lihtsam: selgitada kontrollitava sobivus üheks või teiseks tööks, samuti arenemistase.

Olgu öeldud: et ma käisin psühhomeetrist läbi oma vabal tahtel. See on väga huvitav riist! Kujutle mind lebamas millelgi lamamistooli

taolisel esemel keset poleeritud seintega saali, paljude antennidega kivrit mu peas, pimeduses põleva ainsa sinise lambi valgust ja registreerimisseadmete kohale kummardunud issi võõrapärast nägu. Tundsin nõrka elektrilööki ja sellest silmapilgust nagu kahestusin. Ma teadsin, et mulle esitatakse küsimusi, ja teadsin ka, et vastan neile, aga võtaks mind pagan, kui ma neid küsimusi ja vastuseid mäletan! Nägin, kuidas iss järk-järgult psühhomeetnt reguleeris, mu pea oli kerge ja pööritas meeldivalt, ma ei tajunud enam lamamistooli enda all ja mulle näis, et hõljun õhus. See kestis ligikaudu kaks basikki, mulle aga tundusid need lühemad kui kaks minutit. Sns süttis valgus uuesti, mul võeti kiiver peast ja ma tõusin, tundes peas kummalist kergust ja tühjust. Andmete analüüs kestis kümmekond päeva. Pärast seda kutsuti mind Azzlemi juurde, kes mind koos kahe psühhometristiga ootas.

Eksami tulemused olid tema sõnade järgi hämmastavad. Mu vaimsed võimed osutusid isside keskmisest normist palju suuremaks: need võrdusid 88 Ühikuga, samal ajal kui isegi tarkadel oli keskmine näitaja 87. Palju rohkem aga erutasid neid mu psüühilised omadused: andmete järgi olen

ma ohtlik individ, tüüpiline võitleja, võrdselt ohjeldamatu nii vihkamises kui ka armastuses, üksindusele kalduv, ajuti isegi seltskonda põlgav. Ja vastupidi, mu vastuvõtlikkus abstraktsete müstiliste mõistete, suhtes osutus väikeseks, väga väikeseks, peaaegu olematuks, mis näis isse kurvastavat. Suurimat huvi aga pakkus neile siiski asjaolu, et ma kiirgasin teatavat liiki laineid, mis olid neile täiesti mõistetamatud, kuid mislikkidest kiirguvate lainetega väga sarnased.

Eksami praktiliseks tulemuseks oli see, et targad ei saatnud mind Ressanile teiste inimkondade esindajate juurde, vaid eelistasid mind Ellale jätta. .

Niisiis jätkasin elamist Suiliki majas. Tõsi küll, Suilik ise siirdus varsti ekspeditsioonile läbi ahuuni ja ma jäin üksi, kuid tolleks ajaks oli mul naabrite hulgas juba palju tuttavaid, kõnelemata Essinast ja ta omastest, kes mind sageli külastasid. Kõnelemise kõrval olin ka lugema õppinud ja kasutas in nüüd Suiliki suurt raamatukogu. Enamik tema raamatuid käsitles minu jaoks liiga keerukaid füüsikaprobleeme, kuid leidus ka bioloogiat ja arheoloogiat käsitlevaid teoseid, mida asusingi lugema.

Ükskord, kui parajasti lehitsesin Üheteistkümnenda Galaktika tähe Fluhh planeedi Szen lühikest ajalugu, laskus äkki otse maja ette sinine reob. Sellest väljus hiiglakasvuline iss, üks Tarkade Nõukogu liikmeid. Ma teadsin juba, et ta nimi on Assza, kuid ei olnud temaga seni lähemalt kokku puutunud: Assza oli füüsik, minu teadmised sel alal osutusid aga niivõrd nappideks, et issid ei pidanud vajalikuks minu juurde spetsialisti määrata. Nii või teisiti üllatas see külaskäik mind. Assza asus issidele omase sirgjoonelisusega otsekohe asja juurde:
„Tule kaasa, sa oled meile vajalik!”

„Milleks?” küsisin mina.
„Selleks et teada saada, kas sa. oled tõepoolest üks punaseverelisi Valguse lapsi, kellele mislikild ohtlikud ei ole. Lähme. Ja ara karda, sind ei ähvarda miski.”

Muidugi oleksin võinud keelduda, aga mulle ei tulnud niisugust mõtet pähegi.. Olin juba ammu tahtnud teada saada, mida need mislikid enesest kujutavad. Järgnesin Asszale reobi juurde.

Me tõusime väga kõrgele ja lendasime maksimaalse kiirusega. Reob ületas kaks merd ja ühe mäeaheliku ning võttis alles kolmanda lennutunni lõpul järsu pikeeringuga suuna keset ookeani oleva1e tühjale kaljusaarekesele. Päike lähenes juba silmapiirile. MärkasIn ookeanis ujuvaid jääpanku: nähtavasti ei olnud me polaarjoonest kaugel.

Assza maandas reobi vee kohal rippuvale väikesele platvormile. Siirdusime kaljus oleva massiivse metallukse juurde; mu saatja tegi mingisuguse keeruka manipulatsiooni, avas väikese vaateluugi ja ütles mõned sõnad. Alles siis paotus uks ja me sisenesime. KaksteIst soojuskiirguritega relvastatud noort issi silmitsesid mind valvsate pilkudega. Olles läbinud vahtkonnaruumi, jõudsime kaheksanurksesse tuppa, mille ühel seinal oli ekraanidele iseloomulik tuhm pind. Assza pakkus mulle viipega istet.
„See on mu kabinet,” seletas ta. „Minu ülesandeks on mislikki jälgida.”
Siis jutustas ta mulle lühidalt järgmist.

Veidi rohkem kui kaks aastat tagasi avastas valveksill kosmoses üksiku misliki ja võttis selle kinni. Operatsioon oli uskumatult raske ja kogu meeskond, kes seejuures misliki kiirguse kestvat mõju tunda sai, kannatas hiljem pikka aega aneemia all. Veel keerukamaks aga osutus probleem, kuidas mislikk läbi Ella sooja atmosfääri tuua, nii et ta seejuures ei hukkuks. Lõpuks õnnestus ka see ja tollest ajast peale hoitakse mislikki maa-aluses tehiskoopas, kus temperatuur ei tõuse kunagi rohkem kui kaksteist kraadi üle absoluutse nulli. Kõikide inimkondade esindajad, välja arvatud vilmased saabujad – need, kes tundsid teed läbi ahuuni, – ja mina, olid misliki kiirguse mõju vabatahtlikult proovinud, kusjuures surmaohu vältimiseks olid muidugi rakendatud kõik ettevaatusabinõud. Ja mitte ükski nendest ei pidanud proovile vastu. Teisest küljest aga ei olnud

ühelgi neist ka punast verd, millest kõnelees Muistne Ettekuulutus. Minu veri oli punane!
„Vaata mislikki,” ütles Assza.
Tuba mattus pimedusse. Ekraanile ilmus kujutis veidras sinises valguses.
„See on külm valgus. Igasugune teine valgus tapaks misliki!”
Nägin suurt palja kivipõrandaga koobast. Selle keskel lebas paljutahuline piklik keha, mille pikkus oli umbes kaks meetrit, laius üks

meeter ja kõrgus peaaegu niisama suur; esialgu pidasin seda kumeratest lülilistest plaatidest valmistatud metallkonstruktsiooniks. Ta oli täiesti liikumatu ja helendas hõbedaselt.
Assza vils mind psühhomeetrit meenutava aparaadi juurde. Helendavad osutid liikusid skaaladel aeglaselt edasi-tagasi, fluoestseerivates torudes voogasid rütmiliselt pikad lained.
„Misliki elu,” ütles iss. „Temas tekivad lakkamatult elektromaglained mida teie, maalased, nahtavastl energiaallikana kasutate. Praegu viibib mislikk puhkeseisundis.
Assza pööras regulaatori käepidet. Mõõteriistad näitasid, et temperatuur tõusis koopas - 260 kraadllt -243 kraadlle. Osutid skaaladel tegid hüppe, mitmevarvllme helendus torudes tugevnes, rütm sagenes. Assza osutas ühele torule, kus valguse vlbratsioon oli eriti sage.
„Feni lained. Niipalju kui me teame, on neid suutelised kiirgama ainult mislikid ja peale nende veel sina.”
Tõstsin pilgu ja nägin meie vastupeegeldust klaasil. Kummaline ja õudne oli see vaatepilt: meie nägusid valgustasid torude vilkuvad rohekad helgid ja ekraani elutu sinine helendus. Mitte kunagi varem ei olnud ma Ellal tundnud niisugust üksindust, niisugust mahajäetust selles lõpmatult kauges võõras maailmas! Ja mul hakkas hirm.
Mislikk liigutas ennast. Tema lülilised plaadid nagu nihkusid üksteise peale. Ta roomas kõndiva inimese kiirusega. Assza langetas temperatuuri pikkamööda uuesti -260 kraadini.
„Niisiis,” ütles ta, „me tahaksime, et sa laskuksid koopasse ja prooviksid, missugust mõju misliki kiirgus sulle avaldab. Mitte mingisugust ohtu, see tähendab mitte mingisugust tõsist ohtu ei ole. Kõik teised on seal juba käinud, kuid kahjuks tulemusteta. Kosmoses, kus ksilli soomus meid kaitseb, on surmav alles üheksa misliki kontsentreeritud kiirgus. Siin, kus kaugus on nii väike ja kaitsvat soomust ei ole, piisab üheainsa misliki kiirgusest. Koopas on väga madal temperatuur ja peaaegu täielik vaakum, seepärast tuleb sul spetsiaalne skafander selga panna. Mina vaatlen siit. Sind saadavad kaks robotit, mis toovad su koopast välja, kui sa peaksid teadvuse kaotama. Nõus?”
Kividel roomavat vilrastuslikku olendit vaadates kõhklesin hetke. Mulle tundus, et tema läbitungimatu geomeetrilise soomusrüü all oli varjul halastamatu, külm ja kaalutlev mõistus, millega ei kaasnenud mitte mingisuguseid tundeid ja mis on hirmsam kui igasugune teadlik julmus. Jah, see oli tõepoolest Pimeduse ja igavese Külmuse laps!
„Hea küll,” ütlesin, Kui olin ekraanile vilmase pilgu heitnud.
„Vajaduse korral,” lisas Assza, „võin temperatuuri tõsta ja misliki. tappa. Loodan, et sellist vajadust ei teki, kuid risk on siiski olemas. Üks mislikk võib ühe issi tappa ainult väga pikaajalise kiirgusega. Aga sina ju ei ole iss! Ta ei ole veel tapnud kedagi, kes on tema juurde laskunud. Ja sinul on teistsugune veri!”

„Kõikide kuradite nimel!” kirusin prantsuse keeles ja lisasjn issi keeles: „Ei maksa aega raisata. Ükskord tuleb ikka proovida!”
„Varem ei saanud me seda teha sellepärast, et sa ei osanud meie keelt. Ma ei saa sulle mõtteid edasi anda, kui sa koopas viibid: kaugus on liiga suur.

Ta lülitas valguse sisse. Uksele ilmus iss, kes andis märku, et ma talle järgneksin. Me laskusime ruumi, mis asus koopaga ühel tasapinnal; seal rippusid niššides läbipaistvate kiivritega skafandrid. Iss aitas mul rõivastuda. Skafander osutus mulle täiesti parajaks, mis muuseas ei ole ka ime, sest see oli spetsiaalselt minu jaoks valmistatud. Minu skafandri kõrval rippuv tohutu soomusrüü oli nähtavasti määratud tollele jässakale pungissilmalisele hiiglasele, kelle kuju olin näinud Inimkondade Trepil. Ruumi uks avanes veel kord ja laskis sisse kaks võimsate metallkätega robotit, mis käratult kuuerattalistel platvormidel veeresid. Iss väljus ja uks sulgus.
„Kas sa kuuled mind?" kostis mu kiivris Assza hääl.
„Jah, väga hästi,"
„Praegu ei ole misliki kiirgus sulle ohtlik. See ei suuda nelja meetri paksust raudnikkelsoomust läbida. Niisugune soomus on ainuke tõhus kaitsevahend, kuid lahingus ei ole ta oma liiga suure raskuse tõttu kasutatav. Ma avan nüüd koopa sissekäigu. Astu mõni samm tagasi ja ükskõik, mis ka juhtuks, ära võta kiivrit peast, enne kui sulle ütlen."
Tohutu metallplokk vabastas aeghiselt neljameetrise läbimõõduga avause ja veeres kõrvale. Ma ei tundnud külma, ainult mu skafander paisus veidi, nii et ma muutusin suure täispuhutud nuku sarnaseks. Läbisin käigu ja astusin koopasse. Mislikk lamas vastasseina ääres. Sinine valgus näis siin veel ähmasem kui ekraanil.

Sammusin mööda monoliitset kivipõrandat pikkamööda edasi.

Ümberringi oli kõik liikumatu ja vaikne. Kiivrist kostis ainult Assza raske hingamine. Mislikk jäi endiselt liikumatuks.
Äkki hakkas ta minu poole roomama. Eestpoolt nägi ta välja nagu umbes poole meetri kõrgune lame metallkänk.
„Mida ma pean tegema?" küsisin.

„Ta ei kiirga veel. Ta ei puuduta sind. Ükskord tõusis ta lendu ja muljus ühe issi surnuks. Selle eest hoidsime teda kaksteist basikki kõige kõrgemal temperatuuril, mida ta suudab taluda. Loodan, et see oli talle õpetuseks ja ta ei tungi enam kellelegi kallale, aga kui tungib, siis on sul vööl soojuspüstol. Jäta see siiski äärmiseks juhuks."
Mislikk tiirles minu ümber, oma liikumist üha kiirendades.
„Ta ei kiirga ikka veel. Mida sa tunned?"
„Mitte midagi. Absoluutselt mitte midagi. Olen lihtsalt veidi ärevil."
„Ettevaatust! Ta kiirgab! Ta kiirgab!"
Metallkoletise esiosast väljus väike violetne leegikeel. Ma ei tajunud endiselt midagi ja teatasin sellest Asszale.

„Kas sa ei tunne kogu kehas pisteid? Pea ei pöörita?"
„Ei ma ei tunne mitte midagi!"
Mislikk kiirgas üha raevukamalt. Violetne leegike oli juba meetri pikkune!
„Ikka veel mitte midagi?"
„Ei. "

„Iga iss oleks niisuguse intensiivsuse korral juba ammu teadvuse kaotanud. Ma arvan, et tele, maalased, olete toepoolest need olendid, kellest kõneleb Ettekuulutus!"

Mislikk oli ilmselt segaduses. Igatahes just nõnda tõlgendasin tema käitumist. Ta eemaldus, lähenes, kiirgas, katkestas kiirguse, eemaldus uuesti. Ma järgnesin talle. Ta taandus veidi ja peatus. Ja siis, tundes ennast haavamatuna, võib-olla aga ka lihtsalt uljushoos, astusin mõned kiired sammud ja istusin misliki seljale! Minuni kandus Assza hirmukarjatus, seejärel aga vilistav naerupahvatus, kui ta nägi, kuidas mislikk mind järsu tõukega maha raputas ja koopa kaugeimasse nurka põgenes. Ma olin esimene lihast ja verest olend, kes oli elusat mislikki puudutanud!

„Aitab!” ütles Assza. „Mine tagasi lüüsikambrisse.” Metallplokk sulges avause, õhk tungis vilistades kambrisse ja ma vabastasin end skafandrist sama issi kaasabil, kes oli mind rõivastuda aidanud. Lift vils mind Assza kabineti ukse taha. Sisenesin. Assza lebas jõuetult oma tugitoolis ja nuttis rõõmu pärast.

IV peatükk TEISE MAAILMA LAUL

Veetsin tookord Sanssini saarel kolm päeva. Assza teatas viivitamatult Tarkade Nõukogule katse positiivsetest tulemustest ja juba mõni tund hiljem viibis noukogu täies koosseisus Assza kabineti korval olevas suures saalis. Kui mind aga paluti uuesti koopasse misliki juurde laskuda, keeldusin kategooriliselt. Misliki kiirgus ei olnud võib-olla küll mu organismi mõjustanud, kuid mu närvid olid tugevasti üle pingutatud. Niikauaks, kui ma tolle elusa metallkängaga vastamisi seisin, oli mul õnnestunud rahu säilitada, nüüd aga oli mu jõud otsas ja ma tahtsin pööraselt magada. Targad mõistsid seda. Tehti otsus kõik järgmise päevani edasi lükata. Minu kasutusse anti mugav tuba ja tänu „sellele, kes annab und” magasin tol ööl suurepäraselt.

Alles pärast mõningaid kõhklusi söandasin katset korrata. Tõepoolest, kuidas võisin ma teada, kui kaua mu imepärane immuniteet kestab ja mis saab minust siis, kui see äkki lõpeb? Seepärast palusin

saarele kutsuda uhe tulevastest tarkadest, Szzani, kellele olin d~a.1
ajal meie maapealsest meditsiinist üsna palju teadmisi e~ asi andnUd Ettevalmistusteks kulus seekord palju rohkem aega. ~ inult võet:
verd, seda analüüsiti kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt, r ind vaadati ~~.
põhjalikult ja igakülgselt läbi. Peale selle pidi koos minuga koopass~ ..1]
laskurna üks iss, et ko~~rollida:.~as mislikk l1!i~uj.uure olekui ikka r~
tõepoolest sedasama kurgust valja saadab, mIS lssldele elukardetav al
on. Eriline au sai osaks Maani jõudnud ksilli meeskcnnale: kõik ~i
meeskonnaliikmed eesotsas Aassiga saabusid kohale - kõik peal~ Suiliki, kes sel ajal kusagil kosmoses rändas. Muloli hl ameel neid
näha, kuid mu rõõm tuhmus, kui sain teada, et koos minuga läheb E5 vabatahtlikult koopasse Essina.
m

Tema meelt muuta ma ei proovinud. Teadsin jupa, et ohtlikes olukordades on Ella mehed ja naised absoluutselt võrdsed ja igasugused konventsionaalsused õrnema soo suhtes on seal juba aastatuhandete eest välja naerdud ja unustatud. Essina pakkus ennast vabatahtlikult, targad ta olid nõus, ja kui oleksin tema kaasavõtmisest keeldunud, siis oleksin teda väga rängalt solvanud. Hingepõhjas tundsin siiski tõsist meelehärmi: nähtavasti on meie vanad maapealsed eelarvamuse, minus veel liiga tugevad.

Mulle anti spetsiaalne „külma leegi” püstol, mis võimaldab vajaduse korral mislikki paralüseerida, teda surmamata, see tähendab tõsta temperatuuri tema ümber -261 kraadist umbes -100 laaadini.

Niisiis laskusime nelja roboti saatel lüüsikambrisse. Seal ootasid kaks issi, et meid skafandritesse rõivastumisel abistada. Kui mulle spetsiaalset kosmosekombinesooni selga tõmmati, nägin, kuidas Essina nägu kahvatuks tõmbus - isside nahk muutub sellistel ju tudel rohekashalliks -, ja kuulsin, kuidas ta midagi palvetaolist pomises. Tal oli hirm, ja ma sain temast aru, sest kui minul olid kõik šansid katse õnnelikult läbi teha, siis tema teadis niisama kindlalt, et läheb surmaohule vastu. Seepärast panin talle pärast koopasse sisenemist käe õlale ja ütlesin mikrofoni:
„Hoidu minu selja taha.”

„Ma ei saa,” vastas ta. „Meil on tarvis teada, kui intensiivne on kiirgus. “
Ma pöördusin. Robotid veeresid meie järel, tohutud metallkäed juba poolenisti välja sirutatud. Mislikk lamas liikumatult ja ootas meid. Ma ütlen „ootas”, sest olen veendunud, et ta tajus meie lähenemist, kuigi seni ei ole veel keegi a suutnud mistikkidel midagi meeleelunditetaolist avastada. Äkki hakkas mislikk meile vastu roomama.
„Ärge uksest kaugele minge!” kuulsime Azzlemi häält
Essina taandus sammu ja astus siis otsustavalt minu kõrvale. Mislikk peatus meist kolme sammu kaugusel. Ta ei kiiranud.

„Tõenäoliselt tundis ta mind ära,” alustasin. „Ta ei kiirga, kuni...”
Kõik ülejäänu toimus uskumatult kiiresti., Mislik alustas äkki täiee võimsusega kiirgamist. Violetne leek sähvatas meetriipikkuse tervikuna. Siis hakkkas mislikk kiirgamist katkestamata pöörase kiirusega meie ümber tiirlema ja tormas esimesele robotile kallale. Sekund hiljem oli imepärasest masinast järel ainult hunnik mõlkis terasplaate ja muljutud rattaid. Üks väike hammasratas ringles meie ümber ja ma jälgisin mõttenilt, kuidas ta ringid otse mu jalge ees üha kitsenesid.
„Ettevaatust!” hüüatas Azzlem.
See hüüatus vabastas mind tardumusest. Pöördusin ja nägin, kuidas Essina robotijäänuste kõrvale põrandale varises. Mlshkk tormas, teise, meie juiurde ruttava roboti poole. Tulistasin kaks korda järjest. Mislikk tardus waigale. Tõstsin Essina elutu, skafandris lõdvana tunduva keha põrandalt. Robot sirutas juba oma käsi tema poole.
„Võta, hoia teda!” andsin käsu nagu elusolendile. „Mina katan taandumist.”
Vastust muidugi ei tulnud: Essinat kätel hoidev robot veeres maksimaalse kiirusega ukse poole. Mislikk sööstis talle jarele. Ma tulistasin jälle ja peatasin ta. Püstolit käes hoides hakkasin ka ise koos kahe terveks jäänud robotiga taanduma. ja siis tõusis mislikk lendu.
Ülalt kontrollruumist kostis tarkade karjatusi. Metallkoletis kerkis koopa võlvi alla ja sööstis sealt mulle peale. Tulistasin vils korda järjest, kuid asjata! Viimasel hetkel viskusin kummuli ja mislikk ei tabanud mind. Minuni kandus Assza hääl:
„Seda halvem talle - äärmine vahend!”
Hetkel, mil mislikk teist korda lendu tõusis, täitis kogu koopa ere lõikav valgus. Mislikk langes otsekohe põrandale ja hakkas seal siksakke tegema, nagu oleks ta talumatust valust pööraseks muutunud.
„Tule kähku välja, muidu peame ta tapma!” hüüdis Assza.
Sööstsin ukse juurde ja jooksin lüüsikambrisse. Ere valgus mu selja taga kustus, massiivne uks sulgus, kambrisse tungis õhk. Siis tuli joostes neli issi, kelle hulgas oli Szzan. Essinal võeti skafander seljast. Ta oli hall nagu surnu, kuid hingas.
Tulivihasena tõusin Assza kabinetti.
„Noh, kas nüüd olete rahul?” küsisin Azzlemilt. „Mina olen küll elus, aga Essina võib surra!”
„Vaevalt. Üks mislikk ei suuda nõnda lühikese ajaga issi tappa. Aga isegi kui see nii oleks? Mida tähendab üks elu, pealegi vabatahtlikult antud elu, kui kaardil on kogu universum?”
Sellele ei olnud ilmselt midagi vastata. Minult võeti veel kord verd ja tehti kõik analüüsid uuesti. Lõppjäreldus oli vaieldamatu: misliki kiired ei avaldanud mulle mitte mingisugust mõju.
Jäin saarele veel kaheks päevaks ja lahkusin alles siis, kui olin veendunud, et Essinat otsene oht ei ähvarda. Ta tuli kiiresti meele-

märkusele, kuid oli vereülekannetele ja biogeensele kiiritusele vaatamata esialgu väga nõrk. Szzan

rahustas mind: ta oli palju raskemaski seisundis olevaid isse terveks ravinud.
Pärast mu tagasipöördumist Suiliki majja kulges kõik jälle normaalselt. Ülepäeviti külastasin Tarkade Maja, pidasin ja kuulasin loenguid. Eriti lähedasteks sõpradeks said mulle hiiglakasvuline füüsik misliki valvur Assza - muuseas, mislikile nähtavasti ei teinud ränk karistus eriti liiga - ja noor bioloog Szzan. Ükskord kui me kolmekesi inimaju kiirgustest vestlesime, tuli mulle äkki pähe mõte: mis oleks, kui teeksin katset „vestelda" mislikiga nende feni lainete abil, mis on temal ja minul peaaegu ühesugused?
Szzan mõtles veidi ja vastas:
„Vaevalt, et see õnnestub. Me registreerime feni laineid, kuid meil ei ole aimugi, mida nad endast kujutavad. Neid uurida ei ole meil õnnestunud, sest mislikile läheneda, veel enam aga teda mõista, tähendab meie jaoks peaaegu sedasama mis lennata läbi tähe – selles võisid sa Essina puhul ise veenduda! Sina aga kiirgad samasuguseid või nendega väga samaseid laineid ja sinuga võime proovida. Arvan siiski, et feni lainetel ei ole sinu psüühikaga midagi ühist. Pigemini põhjustab neid Maa elanike organismide väga suur rauasisaldus!"
„Seda halvem," ütlesin mina. „Tahaksin siiski temaga ühendusse astuda."
„Võib-olla, et see õnnestub," toetas Assza mind ootamatult. „Aga selleks pead kokku võtma kogu oma mehisuse. Sul tuleb mõtteid võimendav kiiver pähe panna ja uuesti koopasse laskuda. Psüühiliste lainete - meie psühhiliste lainete levimisulatus on mislikkide kiirguse ulatusest palju väiksem. Seepärast ei ole meil kunagi ühtki mislikki „kuulda" õnnestunud. Niipea kui kaugus väheneb, hukkub üks kahest – kas mislikk või iss. Sinuga on teine lugu: sina saad talle läheneda. Igal juhul tuleb aga koopasse minna, sest raudnikkelsoomus pidurdab mitte üksnes surmavat kiirgust, vaid ka mõttelaineid - kui mislikk midagi meie lainete taolist üldse kiirgab."
„Nõus," ütlesin mina. „Aga mis siis saab, kui ta j älle lendu tõuseb?"
„Jää ukse juurde. Kui ta lendu tõuseb, mine lüüsikambrisse valjule."
„Hea küll. Millal me katse teeme?"
Tajusin, et nemad olid niisama kannatamatud kui ma ise.
„Mul on siin suur neljaistmeline reob," alustas Assza.
„Mul on oma," katkestas in mina. „Lendame?"
„Lendame!" ütles otsustavalt Szzan, meist kolmest kõige noorem.
„Võimenduskiiver tuleb ümber teha. Aga kõik vajalik on mul saarel olemas," lõpetas Assza jutu.
Me istusime reobi ja Assza tõstis kiiruse otsekohe maksimaalseks. Ta juhtis reobi meisterlikult, kuid üsna riskantseit, peaaegu mäetippe riivates. Kui me juba mere kohal olime, märkasin kettakujulistest

ksillidest erinevat hiiglasuurt piklikku sõidukit, mis kiiresti Tarkade Maja suunas laskus.
Sinsuunide astroplaan, utles Szzan. „Sinsuunid on tagasi, järelikult tuleb nõukogu varsti kokku."
„Kas sina ei pea seal olema?" küsisin Asszalt. „Võib-olla lükkame katse edasi?"
„Pole põhjust. Nõukogu tuleb kokku alles õhtu eel. Meil on aega. Me läheme sinna koos, et sa saaksid oma punaseverelisi vendi näha.
Kaugel all ilmus sinistest lainetest nähtavale saar. Otsekohe pärast maandumist siirdusime kõik kolmekesi laboratooriumi. Seal istus ja jälgis aparaate Siansi, Assza esimene assistent.
„Ta magab," ütles Siansi. „Aga parast seda, kui maalane tema juures käis, ei pääse talle enam üldse ligi. Ta lõhkus veel ühe roboti."
Mõtete võimendi tuleb kiiresti ümber teha, nii et maalane saaks selle skafandri kiivri alla mahutada. Ta laskub veel kord koopasse. Võib-olla õnnestub tal mislikiga sidet luua."
Noor iss peatus mõneks hetkeks lävel, et mind silmitseda, Tõenäoliselt pidas ta mind peaaegu samasuguseks koletiseks kui mislikki.
Me lülitasime ekraani sisse. Mislikk ei liigutanud ennast ja sarnanes täiesti elutu metallkängaga.

Sellest hoolimata nägime endas ees võimsat olendit, kellel oli uskumatu võime tähti kustutada!

„Kui sa koopas oled, jälgi teda tähelepanelikult," ütles mulle Assza. „Enne lendutõusmist kergitab ta alati veidi oma keha esiosa. Selles silmapilgust kuni lendutõusuni on sinu käsutuses umbes üks tuhandik basikki. Taandu viivitamatult!"

Kiivri ümbertegemiseks kulus terve basikk - pagan võtaks, mul on ikka veel tunne, et viibin Ellal -, see tähendab, ümbertegemine kestis umbes tund ja veerand.

Seljas skafander, peas võimendi, sisenesin tasakesi koopasse. Mislikk lamas „seljaga" minu poole. Jäin ukse lähedale ja lülitasin võimend sisse. Samal hetkel voogas minust üle väljastpoolt tuleva meeleheite - misliki meeleheite laine: see oli nii kohutav mahajäetuse ja üksindustunne, et oleksin peaaegu nutma puhkenud! Tähendab, see olend kellel meie arusaamise järgi ei ole tundeid ega mõistust, on suuteline kannatama! Ent kui paradoksaalselt see ka kõlab - just niisuguse läheduse tõttu tundus see meist nii erinev olend mulle veel kohutavam Ma ei suutnud rohkem taluda ja lülitasin võimendi välja.

„Noh, kuidas on?" küsis Assza,

„Ta kannatab," vastasin vapustatult.

„Tähelepanu! Mislikk ärkab!"

Jah, mislikk liigutas ennast. Nagu möödunud korral, nii ka nüüd hakkas ta aeglaselt otse minu poole roomama. Lülitasin uuesti võimendi sisse. Kannatuse asemel aga hoovas mulle nüüd vastu vihkamine - külm, kuratlik, kõikemattev vihkamine! Mislikk oli juba lähedal.

61

Haarasin soojuspüstoli. Ta tardus paigale ja vihkamise voog muutus veel intensiivsemaks: ma tajusin seda peaaegu füüsiliselt na viskoosset jäist juga. Siis hakkasin mina omakorda mõtteid edasi andma.

„Mu metalne vend!" mõtlesin ma. „Ma ei soovi sulle halba. Miks te issidega üksteist hävitate? Miks peab hävitamine universumi seaduseks olema? Miks peavad ühed olendid teisi tapma, miks peab ühtede valitsemine teistele surma tooma? Ma ei vihka sind, kummaline olend, Näed? Ma panen relva kabuuri!"

Vaevalt ta mind mõistis, end sedamööda, kuidas ma oma mõtteid edasi andsin, taandus vihkamine tagaplaanile ja asendus imestusega, olgugi et ei kustunud täielikult. Mislikk jäi liikumatuks.

Mulle meenus filosoofide väide, et matemaatika seadused peavad kogu universumis ühesugused olema - muuseas, nii palju, kui mäletan, ütlevad issid sedasama -, ja ma hakkasin mõtlema ruutudest, ristkülikutest, kolmnurkadest ja ringidest. Algul tajusin veel tugevamat imestuse lainet, siis aga hoovas mulle vastu kujundite voog: mislikk vastas! Kahjuks veendusin varsti, et meil ei ole ega saagi midagi ühist olla, et igasugune teineteisemõistmine on võimatu. Pildid olid ebamäärased nagu põgusad unenäod. Ajuti tundus, et mul õnnestus tabada kummalisi kujundeid teisest maailmast, kus eksisteerib rohkem kui kolm mõõdet või kus mõõtmed on meile hoopiski mõistetamatud. Vaevalt aga jõudsin neid mõtestama hakata, kui nad kadusid ja neid asemele jäi ainult kibe kahetsus, et ma ei ole suuteline ületama nähtamatut tõket, mis lahutab mind nendest meie mõistusele täiesti võõrastest moodustistest. Tegin viimase katse: hakkasin mõtlema arvudest. Tulemus oli sama. Sain vastuseks midagi absoluutselt edasiantamatut, arusaamatut, mis oli lünklik, sest ajuti katkes igasugune side. Ma katsusin õnne üldiste mõistetega, kuid ükski neist ei toonud vastust, isegi mitte mustas taevas särav täht. Valgus, nagu meie seda mõistame, oli mislikile ilmselt võõras ja arusaamatu. Siis lõpetasin asjatud katsed. Nähtavasti mõistis mislikk mu kurbust, sest vastuseks saatis ta jälle meeleheite ja kohutava jõuetuse laine, mis vihkamise täielikult lämmatas. Ta roomas koopa kaugeima seina äärde, ilma et oleks oma surmatoovat kiirgust kasutanud.

Ükskõik mida mõned filosoofid ka väidavad, nüüd tean ma kindlalt: ainuüksi him ja kurbus on kogu universumis ühesugused, kaks korda kaks aga ei ole kaugeltki alati neli. Midagi traagilist oli

selles võimetuses kõige lihtsamaidki mõtteid vahetada, samal ajal kui kõige keerukamad tunded olid otsekohe arusaadavad.

Läksin laboratooriumi ja teatasin, et mu saavutused olid üsna kasinad. Isse see eriti ei kurvastanud. Mislikk on nende jaoks Öö sünnitis, vihatud olend, igipõline vaenlane, ja kogu katse huvitas neid ainult puhtteaduslikust ki!ljest. Minuga oli teine lugu: praeguseni kahetsen, et mul ei õnnestunud kui mitte mõista, siis vähemalt mingisugust aimugi saada sellest, mis on nende kummaliste olendite elu eesmärk.

Saarelt lahkusime alles õhtuhämaruses. Täherikkas taevas kumasid kaks Jaltari kaaslast: Artsi, mis oli nnsama kullakarva kui meie Kuu, ja Ari, mille sünge punakas valgus mulle alati pahaendeline tundus. Kuude ja tähtede valguses laskusime suurele alumisele terrassle Inimkondade trepi jalamil. Terrassi teisest servast paistis ahmasel sinsuunide astroplaani tohutu suur, pimeduses nõrgalt helkiv piklik kogu. Minu suureks kurvastuseks ei lubatud mind nõukogusaali. Meil Szzaniga tuli minna Võõramaalaste Majja, mis oli midagi hotellitaolist ja paiknes alumisel terrassil ühes metsasalus.

Sõime koos õhtust ja väljusime, et enne magamaheltmist veidi jalutada, Varsti jõudsime astroplaani lähedale, kuid seal, allee käänakul, peatas meid väike rühm isse.

„Edasi ei tohi minna," ütles üks nendest. „Sinsuunid valvavad oma sõidukit ega lase kedagi ilma eriloata läbi, Aga kes see sinuga kaasas on, Szzan?"

„Kaheksateistkümnenda Galaktika tähe Päikese planeedi Maa elanik. Ta on meie juures üksi. Tuli koos Assi ja Suilikiga. Tal on punane veri ja mislikid ei tee talle midag." .

„Pea kinni! Kas see on tõesti Valguse laps Muistsest Ettekuulutusest? Räägitakse, et sinsuunidel on ka punane veri, aga mislikkidega ei ole nad veel kokku puutunud!"

„Maalane käis täna veel kord Sanssini saare koopas, aga nagu näed, on ta elus ja terve."

„Luba, et ma sind vaatan!" pöördus sama iss minu poole.

Tema kerge kiivri küljes oleva latema pehmes valguses märkasin, et tal rippusid vööl kaks väikest kiirgurit. Astroplaani valvamine ei olnud nähtavasti naljaasi! Muuseas, esmakordselt nägin Ellal midagi relvastatud jõudude taolist

„Sa samaned sinsuunidega," ütles iss. „Ma nägin nendest kolme; kui nad täna pärast keskpäeva maandusid. Sina oled siiski pikem ja tüsedam ja su kätel on viis sõrme. Oh, kuidas ma tahaksin ksillil ekspeditsioonile pääseda! Ma ju õpin alles."

Mulle meenus, et Ellal oli igaühel kaks elukutset - nagu Suilikil, kes oli ksillikomandör ja samal ajal arheoloog.

Täherikka öö vaikust häiris pikk vibreeriv hüüatus.

„See on sinsuunide tunnimees," seletas iss. „Nõnda hüüavad nad iga poole basiki tagant. Aga vabandage, ma pean paluma, et te tagasi pöörduksite."

Midagi ei olnud parata ja me läksime Võõramaalaste Majja tagasi. See koosnes suurest hulgast väikestest kotedžitest, mis oli üle kogu metsasalu laiali pillatud; siin peatusid need, keda nõukogu oli välja kutsunud ja kes elasid liiga kaugel, et igal õhtul koju minna. Mu toa kõrval oli lisaks vannitoale ka väike raamatukogu, kuid ma olin lugemiseks liiga väsinud. Erutatud selle erakordse, kõigist Ellal veedetutest

kõige erakordsema päeva sündmustest olin jälle sunnitud kasutama „seda, kes annab und."

Ma ärkasin väga vara. Mereõhk oli karge ja värske, ja ma panin tähele, et erinevalt Suiliki majast

olid aknad siin ehtsad ja pealegi päram avatud, Tuppa tungis murdlainete kohin ja tuule sahin puulehtedes. Jäin mõneks minutiks avasilmi voodisse mõnulema, et selle vaikse hommiku võlu nautida.

Siis äkki katkestas vaikuse ülev laul.

Isside muusikat olin ma juba korduvalt kuulnud. Ei saa öelda, et see oleks ebameeldiv, kuid meie jaoks on see liiga intellektuaalne. Too laul aga ei olnud isside oma! Selles kõlas igatsus kodumaa järele, selles oli polüneesia viiside meloodilisust ning ühtlasi ainult vene rahvalauludele omast jõudu, hoogu ja varjatud kirge. Ja ka see hääl, mis nii kergesti madalatelt toonidelt kõrgetele üle läks, ei olnud issi hääl! Laul sarnanes rannale voogavate lainetega, selles oli meloodiakordusi, kiireid tõuse ja aeglasi väsinud langusi. Laul kostis nii kaugelt, et sõnu ei olnud võimalik eristada, ja vaevalt need üldse issikeelsed olid. Siiski tundsin, et need kõnelevad kevadest, päikeselõõsas kõrbevatest ja uttu mähkunud planeetidest, neid planeete avastavate inimeste mehisusest, meredest ja tuultest, tähtedest ja armastusest, võitlusest, lahendamatutest saladustest ja surma õudusest. Kogu maailma noorus oli selles laulus!

Põksuva südamega rõivastusin kiiresti ja hüppasin läbiakna välja. Laul kostis vasakult, mere poolt. Läbisin joostes metsasalu ja nägin lainete piirile laskuvat treppi. All, otse vee ääres, seisis neiu, nägu mere poole, ja laulis; tema juuksed helkisid päikesepaistel kullakarvaliselt. Tähendab, see ei olnud issitar! Tõsi küll, nahavärvust ma ei eristanud - nägin ainult sihvakat kogu lühikeses helesinises tuunikas.

Üle kolme astme hüpates ruttasin alla nagu üliõpilane, kelon instituudi ees oma nägusat sõbrannat märganud. Viimasel astmel komistasin ja kukkusin täies pikkuses otse tütarlapse-jalge ette. Neiu karjatas -laul katkes poolelt sõnalt - ja puhkes siis naerma. Küllap olin tõepoolest naeruväärne: neljakäpakil, sasitud rõivastega, üleni liivane. Siis lakkas naer ja tütarlaps küsis pahaselt:

„Asna eni etoe tan?”

(Pöördusin hämmastunult ringi, sest viimaseid sõnu ei lausunud Clair, vaid ta naine Ulna.)

„Jah,” ütles Clair pärast lühikest vaikust. „See oli Ulna.”

III OSA KAARDIL ON KOGU UNIVERSUM

I peatükk

ANDROMEEDALANNA ULNA

Tõusin pikkamööda jalule, tütarlapselt pilku pööramata. Algul vilksatas mu peas mõte, et issid on võib-olla veel kord maale lennanud ja sealt mu kaasmaalasi siia toonud. Siis aga meenus mulle suur astroplaan ja kuldne raidkuju lnimkondade Trepi ülemisel astmel ning ma märkasin tütarlapse liiga kitsast kätt. Ühtlasi kerkisid mu mällu Suiliki jutustused kreenidest, planeedi Mara elanikest, kes olid issidest peaaegu eristamatud. Kui issidel oli teisikuid, miks ei võinud neid siis ka maalastel olla?

Neiu seisis endiselt mu ees, keha valvsalt pingul. Ma ei saanud ikka veel sõna suust.

„Asna eni etoe tan, sanen, tar teoe sen Telem!” ütles tütarlaps lõpuks ägedalt. Ta hääl jäi aga endiselt laulvaks ja meloodiliseks.

Vastasin talle prantsuse keeles:

„Palun vabandust, mademaiselle, et nii äkki teie jalgade ette maandusin!”

Ja alles siis taipasin, et need sõnad on temale niisama arusaamatud kui minule tema küsimuski. Püüdsin talle otse silma vaadates mõtteid edasi anda. Ka see ei andnud tulemusi. Nüüd silmitses ta mind varjamatu kartusega. Ta käsi laskus kumerale vööpandlale.

Lõpuks tegin katset issi keelega, lootes, et ta sellest ehk aru saab: „Vabandage, et ma teid segasin!” Tütarlaps tundis keele ära ja vastas samas keeles, ajades täpselt samuti rõhke segamini, nagu mina seda üsna alguses olin teinud. Ta tahtis öelda: „Sssin tsehe h'ion?” (“Kes te olete?”), ütles aga selle asemel „Sssin tsehe hi'on?”(„Kumb kuu?”).

„Täna õhtul tõuseb esimesena Ari,” vastasin naerdes.

Tütarlaps taipas oma viga ja puhkes samuti naerma. Mõne minuti ekslesime mõlemad issikeelsetes lausetes, ilma et oleksirhe teineteisest kuigi palju aru saanud. Siis tegi ta kutsuva käeliigutuse ja me tõusime mööda treppi terrassile. Kui me puude varju jõudsime, kostis üsna lähedalt kolm trillerdavat vilet - Suiliki signaal, ja siis ilmus ta ka ise Essina saatel nähtavale.

„Ohoo, sa oled juba sinsuunidega läbirääkimistesse astunud!” märkis ta.

„Läbirääkimistesse? Seda ma ei ütleks. Üldse imestan, kuldas teil õnnestub suhelda tundmatute planeetide elaniiega, kes ei võta vastu mõttesignaale ega oska teie keelt?”

„See on tõepoolest kurb,” vastas Essina, „eriti kui võõramaalased on nii veetlevad kui see sinsuunlanna. Ma näen, et st süda on vallutatud. Aga ole rahulik: varsti leiate ühise keele.”

„Jah, see küsimus on juba ammu lahendatud,” kinnitas Suilik. „Ära ainult endast midagi erilist arva ja ära uhkusta: mõtteid oskame edasi anda ja vastu võtta ainult meie. Oma planeedil saad sa oma kaasmaalastega ainult kõnelda. Meie lapsed on umbes samasuguses olukorras. Mõtete vastuvõtmise ja edasiandmise kunsti tuleb õppida. Ka teie sinsuunlannaga õpite. Esialgu aga piisab kerge võimenduskiivri pähepanekust. Muuseas, need kõik on pisiasjad. On ka tähtsam uudis: täna öösel jõudsin tagasi galaktikast, mis asub veel kaugemal kui sinu oma. Järelikult on sul võimalik koju tagasi pöörduda, kui selleks aeg tuleb. Ma tutvusin seal veel ühe inimkonnaga. Paistab, et selles Suure Universumi nurgakeses, kus teie elate, on kõigil olenditel punane veri. Niisugune on see sinsuunidel, teil maalastel ja ka viimasel ekspeditsioonil avastatud zombidel.”

„Kuidas need zombid välja näevad? Kas sa mõne kaasa ka tõid?” Suilik tõmbas ühe silma pilukile ja silmitses mind hindavalt:

„Näib, et nad sarnanevad veidi sinuga, on ainult umbes kaks korda pikemad. Esialgu aga on nad veel täielikud metslased, kel ei ole isegi kivist relvi, Nii et zombit siia tuua oleks olnud kasutu ja isegi talle enesele ohtlik. Võib-olla ehk kahe-kolmesaja tuhande aasta pärast...”

Me lähenesime Inimkondade Trepi jalamile. Ülal toimetasid mõned issid midagi robotite kaasabil.

„Mida kuradit su suguvennad seal nõiuvad?” küsisin Suilikilt. „Mida kuradit” kõlab issi keeles nagu „teie mislikk”.

„Just nimelt mislikki!” vastas Suilik naerdes. „Kohe näed.”

Ta pöördus noore sinsuunlanna poole ja andis sellele midagi edasi, kuid mida nimelt, seda ma ei taibanud: mõtteid edasi andes saavad issid ka rahvasummas erajuttu ajada. Nähtavasti oli see midagi naljakat, sest tütarlaps naeratas:

Me tõusime kiiresti mööda astmeid üles. Ülal oli isside rühm juba laiali läinud. Paremat kätt, kus nad olid töötanud, kõrgus uus raidkuju. Imestusega tundsin ära iseenda; skulptor oli mind kujutanud väga realistlikult ja kõige uhkemas poosis: ma seisin ja toetusin jalaga mislikile!

„Sinu kohtumisi mislikiga filmiti,” ütles Essina. „Meie parim skulptor Ssilb asus otsekohe kuju kallal tööle. Talle anti kõik sinu mõõtmed, mis võeti Tarkade Majas tehtud läbivaatuste ajal, samuti suur

hulk sinu stereofotosid, nii et ta ülesanne oli kerge. Kas sa oled kujuga rahul?”

„Suurepärane töö!” vastasin siiralt. „Mul hakkab ainult ebamugav iga päev iseendast mööda käia.” .

Sinsuunlanna ja Suiliki vahel toimus juba paar minutit mingisugune kõnelus ning issi näoilme järgi taipasin, et oli juhtunud midagi väga ebameeldivat. Ta ütles Essinale kiiresti mõned sõnad -liiga kiiresti, et oleksin suutnud nendest aru saada. Tabasin ainult sõna „solvamine”. Noor sinsuunlanna pöördus järsult ja suundus trepist alla, vastu oma kaasmaalaste rühmale. Suilikil oli murelik nägu.
„Lähme kiiresti, tuleb hoiatada Asszat, ja kui võimalik, siis ka Azzlemit.”
„Mis juhtus?”

„Esialgu mitte midagi hirmsat. Igatahes loodan, et kõik läheb mööda. Aga need sinsuunid on hirmus uhked ja me paigutasime nad vist asjata vasakule poole treppi!”
Meid viidi otsekoheAzzlemi kabinetti. Koos temaga viibisid seal ta poeg Asserok, kes äsja oli sinsuunide galaktikast naasnud, ja Assza.
„Olukord on ähvardav,” teatas Suilik lühidalt. „Minu äraolekul laskus maalane Sanssini saare koopasse ja võitis misliki!”
„Jah, võitis, aga mis siis sellest?” küsis Assza. „Ma võtsin vastutuse enda peale ja nõukogu kiitis mu otsuse heaks.”

„Kui otsustada sinsuunlanna Ulna sõnade järgi, siis lubati neile, et just nemad on esimesed punase verega inimesed, kes mislikile vastu astuvad. Sinsuunid on uhked ja auahned. Kardan, et nad seda nõnda ei jäta. “
„Nende astroplaanil on suurepärane relvastus,” toetas Suilikit Asserok. „Ja nad tunnevad teed läbi ahuuni.”

„Oma planeedil oleme peremehed meie,” vastas talle isa. „Kui sinsuunid esmakordselt tulid, siis keeldusid nad mislikiga kohtumisest. Nad väitsid, et neil olevat tarvis selleks valmistuda. Maalane otsustas kiiremini. Seda halvem neile. Lõppude lõpuks on Ettekuulutus määratud meile, issidele, mitte sinsuunidele! Me ei tohi kellegi abist keelduda, kuid võitluse juhtideks peame olema ainuüksi meie. Ja kui sinsuunid on relvastatud, siis oleme seda ka meie!”

Azzlem vajutas oma laual olevale nupule. Seinal hakkas helendama ekraan ja me nägime Inimkondade Treppi. Minu kuju ees seisid millegi üle vaieldes Ulna ja kolm sinsuuni. Ülejäänud sinsuunid jooksid oma astroplaani poole.
Ja siis ütles Azzlem sõnad, mida Ellal ei olnud kümnete sajandite vältel keegi kuulnud:

„Lahinguvalmidus number üks!” andis ta mikrofoni kaudu käsu. „Viivitamatult Üheksateistkümne Nõukogu kokku kutsuda! Keelan igasuguste võõramaiste lennuaparaatide õhkutõusu!”

See eufemism pani kõiki muigama, sest ainus võõramaine lennuaparaat Ellal oli sinsuunide astroplaan.
Vaatame kas nad suudavad kontsentreentud gravitatsiooniväljade jõudu ületada!” lisas Azzlem meie poole pöördudes.
Sinsuunid sisenesid sel ajal juba Tarkade Majja.
„Lähme neile vastu,” ütles Azzlem. „Tulge kõik, ka Suilik ja Essina: koos minu pojaga olete te siin ainsad issid, kes on Kuueteistkümnendast Galaktikast kaugemal viibinud.”

Me siirdusime samasse saali, kus ma Tarkade Nõukogu esmakordselt olin näinud. Võtsin piinlikkust tundmata tagareas Essina ja Suiliki vahel istet. Kõik Väikese Nõukogu, Üheksateistkümne Nõukogu liikmed asusid oma kohtadele. Siis lasti sinsuunid sisse.

Neid oli neli - kolm meest ja tütarlaps. Kõik nad olid ilusad, saledad, heledajuukselised ja võrdlemisi pikakasvulised: Maal oleks võinud neid rootslasteks pidada. Sinsuunide hoiak oli külm ja

kõrk. Neile pandi otsekohe võimenduskiivrid pähe.
Vanim sinsuun pöördus Azzlemi poole ja alustas oma kõnet. Sinsuunid kutsuti nende kaugelt planeedilt siia, et nad legendaarsete mislikkidega võitlusse astuksid. Nad tulid, kaasas kõige hirmsam ja täiuslikum relv, mida nende teadlased on suutnud leiutada, nüüd aga öeldakse neile, et mingisugune madalam olend poolmetsikult planeedilt on ähvardava vaenlase juba võitnud. See on planeedile Arbor senikuulmatu solvamine ja sinsuunid lendavad viivitamatult ära, kui nende juhid, šemoonid, ei pea solvamist liiga rängaks, et seda võiks lihtsalt unustada. Sellisel juhul... Esialgu aga nõuavad nad, et nende ees vabandataks ja et otsekohe hävitataks kuju, mis on sinsuuni kujuga ühele astmele seatud.

Ajal, mil ta kõneles, vaatlesin tarkade nägusid. Need olid läbitungimatud. Ei vähimatki rahulolematuse märki! See-eest sisistas Suilik midagi tigedalt läbi hammaste.
Azzlem vastas rahulikult:
„Teie, sinsuunid, olete veidrad inimesed. Me ei ole teile kunagi lubanud, et just tele olete esimesed punase verega olendid, kes mislikkidega võitlusse astuvad. Tol ajal me lihtsalt ei teadnud, et on olemas veel teisi punase verega inimkondi. Ja me ei tea praeguseni, kas kõik punase verega inimesed mislikkide kiirgust taluvad. Muuseas, prioriteedile ei omista me mitte mingisugust tähtsust. On ju ükskõik, kes osutub esimeseks! Arvamus, et see ükskõik ei ole, kadus Ellalt koos viimaste väepealikute ja viimaste politikaanidega. Pealegi ei saa te vist aru, et mislikkide üle võidu saavutamiseks tuleb ühendada universumi kõigi inimkondade, viimase kui ühe inimkonna jõupingutused! Seni aga oleme nende vastu võidelnud üksi või peaaegu üksi ja oleme selles hirmsas võitluses igal aastal kaotanud rohkem kui sada tuhat issi. Maalasel jätkus mehisust otsekohe, igasuguse ettevalmistuseta misliki

juurde minna. Tehke teie sedasamaja me lisame ka teie kujule misliki, või kui sellest on vähe, siis kaks või kolm mislikki!”

Koosolijate ridadest veeres üle tagasihoitud naeru laine. Azzlem jätkas.

„Teie abi oleks muidugi kasulik, kuid hoopiski mitte vältimatu. Maalastel on vajalik vastupidavus. Meil on tehnika ja ka nende tehnika on tähelepanuväärne, kuigi mitte nii arenenud. Universumis leidub küllaldaselt veel teisigi rohelise ja sinise verega inimkondi, kellel on võimsaid relvi. Aga mitte keegi ei tea, kuhu mislikid järgmisena ilmuvad. Võib-olla on nad juba teie galaktika poole teel. Sellepärast palun teid loobuda rumalast uhkusest, mis mind teietaolise arenenud rassi juures imestama paneb. Ma vannutan teid suurde sõprusühendusse, Inimkondade Liitu astuma. Meie ainus vaenlane on mislikk! Ta ähvardab kõiki, nii rohelise, sinise kui ka punase verega inimkondi. Isegi kui te mislikkide kiirguse suhtes tundlikud ei ole, on teil kustgnud päikese all ometi võimatu elada! Mõtelge järele ja tulge tagasi sõpruse, mitte vaenu sõnadega. Siin on Ella, mitte Arbor,ja peremehed oleme siin meie. Me võtame teid vastu täna õhtul.”
Sinsuun tahtis vastu vaielda.
„Ei!” katkestas teda Azzlem. „Peale käia on kasutu. Mõtelge järele. Õhtuni. “
Üheksateist tarka lahkusid ja jätsid sinsuunid koos minu, Essina ja Suilikiga saali.

Mind märkasid sinsuunid nähtavasti alles nüüd. Kolm meest lähenes mulle ähvardaval ilmel. Tütarlaps püüdis vanimat neist tagasi hoida, kuid asjata. Ma tõusin. Suilik pigistas aeglaselt pihku väikese kiirguri käepideme: nagu kõigil ksillikomandöridel oli ka temal õigus kiirgurit vööl kanda. Seda liigutust märgates sinsuunid peatusid.
„Mina arvasin,” alustas üks nendest, „et issid, targad issid, on juba sajandeid tagasi sõdadest loobunud...”
„Sõdadest küll, aga mitte oma külaliste kaitsmisest,” vastas Suilik. „Kui teil kurje kavatsusi pole, miks olete siis oma tuunikate alla relvad peitnud? Kas te tõesti arvasite, et mingisugused kaltsud takistavad meid metalli nägemast?”

Olukord teravnes. Ühelt poolt minu ja Essina, teiselt poolt Ulna ja vanema sinsuuni katsed vahele segada jäid asjatuks. Suilikit oli haaranud. isside kohutav külm raev, noori sinsuune aga kannustas seletamatu vihkamine. Ilmselt ihaldasid nad kokkupõrget.
Ilmus valveohvitser nelja issi saatel.
„Üheksateistkümne Nõukogu palub oma külalisi sinsuüne laeva tagasi pöörduda. Nõukogu tuletab meelde, et Ellal ei ole mitte kellelgi peale issi ohvitseride õigust relva kanda.”
Et tal oli peas tugevajõuline võimenduskiiver, siis kõlas iga ta sõna mu peas selgelt ja kuivalt nagu ultimaatum. Tõenäoliselt just nõnda

sinsuunid teda mõistsidki sest nad kahvatas id ja lahkusid otsekohe. Ulna pöördus uksel ringi ja heitis mulle pika pilgu.
„Mis puutub maalasesse,” jätkas ohvitser, „siis teda ja ta sõpru ootab Azzlem.”
Kui me kabinetti astusime, vaidlesid Azzlem, Assza Ja Asserok ägedalt.
„Neid ei ole meile tarvis,” ütles Assza. „Piisab maalastestki.”
„Nad on võimsad,” vaidles Asserok vastu. „Nad on peaaegu niisama tugevad kui meie. Uskuge mind, ma nägin nende planeeti Arbor. Neid on seal rohkem kui meid Kolmes Maailmas kokku. Peale selle on neil teenrid, telmid, kes...”
Ta jäi poolelt lauselt vait ja ta nägu lõi ootamatust mõttest särama.
„Sain aru! Nad peavad maalast telmiks! Ta on niisama tugev ja tumedajuukseline!“
Ja Asserok seletas meile, et erinevalt Maast ja Ellast eksisteerib Arboril ühe inimkonna asemel kaks: saledad heledajuukselised sinsuunid ja massiivsed tumedajuukselised telmid. Eelajaloolistel aegadel lõi loodus seal - muuseas, samuti nagu meilgi, - mitu inimese prototüüpi. Kui aga meil, Maal, jäi püsima ainult üks tüüp ja teised hävisid või sulasid sellega ühte, siis Arboril areneski pikka aega kaks eri inimtõugu, kes asustasid kahte teineteisest väga kaugel olevat mandrit. Kui sinsuunid teise mandri avastasid, olid nad juba liiga tsiviliseeritud, et telme hävitada. Püüa kujutleda, et Ameerikat oleksid asustanud neandertallaste lähedased sugulased! Eurooplased ei oleks kindlasti neid hävitamata jätnud. Arenenumad, humaansemad ja võib-olla ka lihtsalt praktilisemad sinsuunid piirdusid telmide kodustamisega ja võtsid nad täielikult oma hoolduse alla. Aja jooksul on telmide olukord mõnevõrra paranenud, kuid seniajani teevad nad ainult kõige lihtsamaid töid. Tuleb siiski rõhutada, et see seletub esmajoones nende absoluutse võimetusega iseseisvaks tegutsemiseks. Telmidega käiakse hästi ümber, kuid mitte mingisugusest võrdsusest, seda enam rasside segunemisest ei saa juttugi olla: sinsuunid ja telmid kuuluvad kahte teineteisest liiga kaugesse liiki ja füsioloogilised erinevused nende vahel on liiga suured.
Niisiis ilmnes, et oma massivse kehaehituse, juuste ja naha värvuse tõttu samanesin ma mõningal määral telmiga! Sinsuunide reaktsiooni mõistmiseks kujutle nüüd uhket ülikut, kes on kutsutud lohet tapma. Ta ilmub täies relvastuses kohale. Ja äkki öeldakse talle: sind ei ole meile vaja, orangutang tegi juba kõik mis tarvis!
Asseroki seletusi kuulates rahunesid mõlemad targad. Kõik mõistsid juba, et sinsuune õnnestub rahustada, kui neile selgeks teha, et naha ja juuste värvusest hoolimata ei ole ma hoopiski telm. Asserok võttis selle missiooni enda peale ja suundus astroplaani.
Varsti saatis ta minu järele. Suilik tuli mind saatma. Kui me olime juba peaaegu sinsuunidest tunnimeeste nägemisulatuses, peatus ta ja tah-

tis mulle oma kiirguspüstoli anda. Tänasin teda, kuid keeldusin, sest olin veendunud, et karta ei ole midagi. Üks sinsuun võttis mind astroplaani lävel vastu ja viis endaga kaasa. Astroplaan oli tohutu suur - rohkem kui 180 meetrit pikk! - ja meil tuli kaua mööda lõputuid käike sammuda, enne kui

jõudsime saali, kus mind ootasid viis sinsuuni ja Asserok, kõigil peas võimenduskiivrid. Nurgas nõjatus seljaga vastu seina Ulna; ta kiivri alt ulatusid välja pikad kullakarva juuksed.
Vaevalt olin sisenenud, kui vanim sinsuun andis mulle edasi: „See iss kinnitab, et sa ei ole telm, vaid lihtsalt tumedajuukseline sinsuun. Vaatame. Jutusta meile oma planeedist!”
Ma laskusin ruttamata valgest metallist istmele, tõstsin jala üle põlve ja alustasin:

„See, et mind peetakse madalamaks olendiks, on mulle niisama solvav kui teile mõte, et mingisugune telm on teist ette jõudnud. Lugupidamisest isside vastu ma siiski vastan teile. Teadke siis, et minu planeedil on üksainus inimkond, kuigi ühed maalased on heledajuukselised nagu teie, teised aga tumedajuukselised nagu mina. Mõnedel ja neid on üsna palju - on isegi nahk must või kollane. Meil vaieldi kaua aega, missugune rass on kõrgem, ja jõuti veendumusele, et kõik inimesed on võrdsed. Ja siiski tuli meil alles üsna hiljuti võidelda mõningate maalaste vastu, kes ennast valitsevaks rassiks kuulutasid. Me purustasime nad ja tõestasime veel kord, et mitte mingisuguseid kõrgemaid rasse meil ei ole.”

Nõnda jätkasin rohkem kui tund aega, maalides laiahaardelise pildi meie tsivilisatsioonist, meie ühiskonnakorrast, meie teadusest ja kunstist. Teaduse alal ületasid sinsuunid meid muidugi mõõtmatult, mõningates valdkondades olid nad isegi issidest kaugemale jõudnud. Meie saavutused aatomienergia rakendamise alal aga imponeerisid neile: selle probleemi lahenduseni olid nad alles võrdlemisi hiljuti jõudnud.

Mulle hakati esitama küsimusi, mis muutusid kord-korralt keerukamaks. Lõpuks jõuti järeldusele, et mõningast välisest sarnasusest hoolimata ei saa ma kuidagi telm olla. Sellest hetkest peale muutus minusse suhtumine järsult. Hiljutine vaen asendus siira südamlikkusega. Ulna säras: ainult tema üksi ju oligi minu kaitseks välja astunud. Asserok leppis vanima sinsuuniga - Ulna isa ja ekspeditsiooni ülema Heloniga kokku, et too ilmub veel samal õhtul Üheksateistkümne Nõukogusse.

Kui lahkusime, tulid Ulna ja ta vend Akeion meid saatma. Astroplaani lähedal kohtusime Essina ja Suilikiga. Asserok läks Azzlemile teadet viima ja me jäime viiekesi: kaks issi, kaks sinsuuni ja üks maalane.

Meie meeleolu oli kõrgendatud. Kõik rõõmustasid, et kokkupõrke oht oli täielikult likvideeritud. Nagu Suilik mulle sosistas, oli sada ksilli juba valmis olnud, et ohu korral astroplaan otsekohe hävitada. Me jõudsime

mereranda viiva trepini ja istusime astmetele. Rääkisime oma planeetidest. Pidin andma lubaduse, et kui mislikid on võidetud, siis külastan enne Maale tagasipöördumist Arborit. Võidust mislikkide üle kõnelesime kui millestki lähedasest ja juba otsustatust. Telikult ei säili isegi meie põrm võidu saavutamise päevani, sest võitlus kestab nähtavasti aastatuhandeid.

Ulna ja Akeion pärisid mult üksikasjalikke andmeid misliki kohta. Nad otsustasid ise koopasse laskuda, et selgitada, kas sinsuunidele on omane samasugune immuunsus kui minule. Leppisime kokku, et koos nendega lähen ka mina veel kord misliki juurde.

Samal õhtul toimus kokkuleppe kohaselt sinsuunide teine kohtumine Üheksateistkümne Nõukoguga. Sõlmiti lõplik leping, mis pidi kehtivaks jääma sõltumatult sellest, missuguseid tulemusi annab ülejärgmiseks päevaks määratud eksperiment Sanssini saarel. Sinsuunidega side-pidamine tehti ülesandeks Asszale ja Suilikile, kes oma kosmose-uurimistega olid teeninud õiguse kandideerida Tarkade Nõukogusse. Nende palvel määrati meid Essinaga neile abiks. Sinsuunide poolt määras Helon sidepidajateks oma poja Akeioni, tütre Ulna ja noore füüsiku Etohani.

On iseenesestmõistetav, et minul oli isside delegatsioonis ainult nõuandev hääl. Ma ei saanud ju ametlikult oma planeeti esindada, sest mind oli Maalt peaaegu röövitud, - see oli sündinud küll minu nõusolekul, kuid siiski üsna ootamatult. Sellest hoolimata olin oma missiooni üle rõõmus, sest see lähendas mind Essinale ja Suilikile, kes o1id mu sõbrad, hiiglakasvuliseleAsszale, kelle vastu siirast

sümpaatiat tundsin, ja lõpuks ka sinsuunidele, kes minus ülisuurt huvi äratasid. Tol ajaloli see veel ainult huvi, mitte rohkem.

Ma ei hakkaks oma neljandast koopasse laskumisest jutustama, kui see ei oleks peaaegu lõppenud minu hukkumisega. Ühtlasi hakkasid sinsuunid pärast seda juhtumit minusse hoopis teisiti suhtuma ja tunnistasid mind lõplikult inimeseks. Enne seda tundsid nad kõik, välja arvatud Akeion ja Ulna, minu vastu salajast antipaatiat. Ka mina olin nendele pahane, sest nägin astroplaani pardal mõningaid telme ja, vannun sulle, ei leidnud nende ja enda vahel vähimatki samasust, kui vahest ehk ainult kasv ja juuste värvus. Neid võib pigemini kirjeldada kui gorilla ja pitekantroobi kujutletavat segu.

Sanssini saarele saabusime astroplaani pardal. Mulle tundus, et tohutu laev oli peaaegu niisama kergesti juhitav kui ksill. Tõsi küll, juhtimiskeskust ma ei näinud: tookord mind sinna ei lastud. Üks suurem ksill Suiliki juhtimisel tõi saarele Üheksateistkümne Nõukogu.

Saare maandumisväljak oli nii suurte sõidukite jaoks liiga väike; seepärast laskusid ksill ja astroplaan merepinnale ja randa toimetati meid kaatritel. Sellist transpordivahendit kasutas in ma Ellal üksainus kord. Koopasse sisenesin esimesena, mulle järgnesid Akeion, Ulna ja

kontrolliks üks noor iss, kelle nime olen unustanud. Mu peas oli toosama täiustatud võimenduskiiver.

Kuni ma üksi olin, et reageerinud mislikk mingisugusel viisil. Nähtavasti tundis ta mu ära ja mäletas, et kiirgus mulle ei mõju. Ma ei tajunud ka vihkamislainet, vaid ainult ebamäärast uudishimu. Ta isegi ei liigutanud.

Siis tulid koopasse teised kümne roboti saatel. Juba varem olin Asszalt küsinud, miks nad ei võiks meid kõiki eemaletõrjuvate lainetega kaitsta, kuid ilmnes, et kinnises ruumis tõstavad need lained kiiresti temperatuuri. Meie ainsaks relvaks oli „külma leegi” püstol, mis oli minu käsutusse antud.

Niisiis sisenesid mu kaaslased koopasse. Vaevalt aga olid nad üle läve astunud, kui mislikk täie võimsusega kiirates meiie vastu roomama hakkas. Iss hüppas väljapääsu poole ja kukkus. Sinsuunid jäid kahjustamata nagu minagi, kuid viivitamatu taandumise asemel sööstsid nad minu juurde ja varjasid hetkeks misliki minu eest. Seda hetke kasutades korraldas mislikk robotite hulgas tõelise tapatalgu. Kui mul lõpuks avanes võimalus tulistada, oli kümnest robotist järel ainult üks. Mislikk aga suundus ruttamata tunneli poole, roomas sellesse ja sulges oma kehaga väljapääsu. Nüüd olime tema vangid.

See mind suurt ei erutanud: teadsin, et vajaduse korral tuleb meile appi isside erakordne tehnika. Mulle tegi muret ainult noor iss, sest mislikk jätkas kiirgamist ja oht nooruki elule kasvas iga sekundiga. Ütlesin mikrofoni, et teen ise katset väljapääsu vabastada, andsin sinsuunidele märku kõrvale hoiduda ja suundusin püstolit käes hoides otse misliki poole.

Misliki keha helendas hämaruses nõrgalt. Tulistasin, ise valmis kõrvale hüppama. Mislikk taandus. Tulistasin veel kord. Taandumist jätkates jõudis mislikk lüüsikambrisse. Ruttasin talle järele ja see oleks mulle peaaegu elu maksnud. Äkki sööstis ta mulle kallale ja püüdis mind surnuks muljuda. Ainult väga suure vaevaga õnnestus mul kitsas kambris tema eest kõrvale põigelda. Õnneks oli mu võimendi sisse lülitatud, nii et sain vihkamislainete tugevnemise järgi juba ette teada, millal ta kallale tungib. See metsik tants kestis tublisti viis minutit. Lõpuks roomas mislikk läbi tunneli koopasse ja ma järgnesin talle.

Tunnelis põrkasin kokku issi elutut keha kandva robotiga ja kaotasin kümmekond sekundit. Nendest sekunditest piisas. Kui koopasse jõudsin:, avanes mu ees õudne vaatepilt: Ulna oli end vastu seina surunud ja Akeion varjas teda oma kehaga, mislikk aga oli mõne meetri kaugusel ja kergitas juba ennast, et lendu tõusta ja nad mõlemad surnuks muljuda. Ma tulistasin kuus korda järjest.

Mislikk pöördus silmapilkselt ja sööstis mulle kallale. Jõudsin veel näha pimestavat sähvatust, siis tundsin kohutavat hoopi ja nagu vajusin pimedusse.
Olen sunnitud oma jutustuses kolmkümmend päeva vahele jätma.

74

Kogu selle aja olin meelemärkuseta aega teadnud, mis mu ümber toimub. Alles hiljem öeldi mulle, et mislikk olevat mu peaaegu laiaks litsunud, mul kümmekond luud murdnud ja skafandri puruks rebinud, mistõttu mul külmus mitte palju vähem kui pool keha.

Ma ärkasin voodis mis seisis võõras metallseintegt'toas. Lamasin selili ja ülalt heitis tohutu suur, nõrgalt undav ru,udukujuline reflektor mulle lillakat valgust. Tundsin kohutavat nõrkust, kuid mingeid valusid mul ei olnud:Püüdes end liigutada, märkasin, et mu käed ja jalad on lahases. Siis hüüdsin issi keeles:
„Kas siin on kedagi?”
Issi asemel aga sisenes tundmatu sinsuun. Tõsi küll, ka tema juuksed olid heledad, kuid mitte plaatinaläikelised nagu issidel, vaid pigem hallid. Ta kummardas minu kohale, silmitses midagi mulle nähtamatut, naeratas ja ütles mõned sõnad. Undamine muutus kõrgematooniliseks, valgus omandas erevioletse varjundi. Tundsin kogu kehas pisteid. Näis; et mu jõud tuleb pikkamööda tagasi. Sinsuun väljus ja ma jäin üksi. Ei olnud raske aimata, mis minuga oli: ma olin raskesti haavatud ja viibisin sinsuunide hospidalis, kõige tõenäolisemalt astroplaani pardal.

Uuesti vajusin meeldivasse poolunne. Möödus mingisugune ajavahemik - ma ei tea, mitu minutit või tundi. Sinsuun tuli jälle, seekord Szzani saatel. Iss seletas mulle, kuidas kõik oli juhtunud: vaevalt oli mislikk mind puudutanud, kui „kuum valgus”, mis ei süttinud enne hoopi, nagu mulle näis, vaid pärast seda, rahustas metallkoletise silmapilkselt. Ulna ja ta vend tirisid mind suuri vaevu lüüsikambrisse.

Mu seisund oli meeleheitlik. Hingasin vaevalt, kui mind astroplaani pardale toimetati. Sinsuunid teatasid, et hoolitsevad minu eest ise, esiteks sellepärast, et ma ei oleks talunud lendu mandrile, teiseks sellepärast, et ma olin sisuliselt võttes päästnud nende ülema poja ja tütre, ning lõpuks sellepärast, et füsioloogia seisukohalt olin ma neile ilmselt palju lähemal kui issidele. Selle läheduse astme selgitamiseks tehti otsekohe keemilis-bioloogilis-histoloogiline kiiranalüüs, mille vältel hoidsid mind elus aparaadid, mis olid täiuslikumad isegi nendest, mida olin Ellal näinud. Mu protoplasnia osutus sinsuunide omaga nii sarnaseks, et nad otsustasid ilma igasuguste kõhklusteta siirata nahka, lihaseid ja luid ning rakendada siseplastikat, millest meie oma planeedil esialgu võime ainult unistada. Nemad on sel alal meistrid ja neil on alati tagavaraks „elusat toorainet”, kui seda nii võib nimetada. Meie ja sinsuunide kogu erinevus seisneb tegelikult selles, et neil on viie sõrme asemel neli.

Lühidalt, ma jäin ellu ja tervenesin täielikult tänu sinsuunide kuulsale kirurgile Visedomile ja tema konsultandile Szzanile, kellele olin omal ajal edasi andnud palju väärtuslikke kogemusi Maa meditsiini alalt. Unustada ei tohi aga ka Ulnat, kes valvas pikki päevi ja öid Arboril leiutatud suurepärase tehissüdame juures.

75

Pärast teadvusele tulekut paranesin väga kiiresti. Kolm päeva hiljem olin juba suuteline tõusma. Peas võimenduskiiver, pidasin pikki vestlusi Ulnaga, tema isa ja vennaga ning hakkasin isegi nende keelt õppima. Neil päevil sain planeedist Arbor ja sinsuunidest palju teada.

Teaduse ja tehnika erakordsetele edusammudele vaatamata on sinsuunid säilitanud esivanematelt päritud huvitava ühiskonnastruktuuri. Järk-järgult igasugusest füüsilisest tööst vabanedes pühendasid nad oma elu peamiselt kunstile, reisimisele ja sõdadele. Viimane sõda aga möllas nende planeedil

rohkem kui seitsesada aastat tagasi ja tollest ajast peale on sinsuunide energia olnud suunatud teaduse arendamisele ja kosmose uurimisele. See, et Maa avastasid mitte sinsuunid, vald issid, on seletatav ainult paradoksaalse juhusega. Selgus, et nende galaktika on meie oma lähim naaber: see ei ole midagi muud kui Andromeeda udukogu. Muuseas, neil oli siiski vähe šansse sattuda just nimelt Päikesesüsteemi, mis on meie Galaktika miljonite tähtede hulka ära eksinud.

Praegu on Arboril umbes kaks miljardit ja selle galaktika teistel planeetidel ligikaudu kolmsada viiskümmend miljonit sinsuuni. Nende ühiskonna organisatsioon on jäänud aristokraatlikuks. Helon näiteks on šemoni, ligilähedaselt meie vürstile vastava üliku vend. Arboril on kokku ainult neli šemooni. Iga šemoon on ühe viimasest sinsuuni keisrist lähtuva suguvõsa pea. Poliitiline struktuur meenutab püramiidi. Selle tipus on neli šemooni, kelle tiitlid on pooleldi päritavad: pooleldi selles mõttes, et šemoonid valitakse alati ühtedest ja samadest suguvõsadest, kuid nad ei tarvitse olla eelmiste šemoonlde pojad. Kogu selle keerulise süsteemi tegi Ulna mulle alles hiljem selgeks.

Kaheksandal päeval pärast seda, kui teadvusele tulin, lubas Visedom mul väljuda. Suure mõnuga jalutasin Ulna ja Suiliki saatel astroplaani koridorides. Seejärel läksime pikkamisi mööda Inimkondade Treppi üles ja ma nägin, et issid olid tõepoolest sinsuuni kuju jalge ette ühe misliki asetanud. Suilik vaatas alatasa oma pisitillukest kella ja muigas endamisi millegi üle; ka Ulna naeratas salapäraselt. Ma väsisin ja tahtsin tagasi pöörduda, kuid nad veensid mind üksmeelselt, et värske õhk on mulle praegu kõige kasulikum. Võtsime istet. Meie juurde tuIi Assza, istus veidi aega, lobises ühest-teisest ja eemaldus siis astroplaani suunas. Umbes üks basikk hiljem vaatas Suilik jälle kella ja ütles, rohelisel näol kaval grimass:

„Nüüd võime tagasi minna.”

Kui ma mööda treppi astroplaani luugi juurde tõusime, andsid kaks vahipostil seisvat sinsuuni mulle au. See pani mind imestama, sest varem olid tunnimehed ainult oma ohvitsere ja Üheksateistkümne Nõukogu liikmeid nõnda tervitanud. Ulna ja Suilik kadusid kuhugi, jättes mind astroplaani koridori üksi. Otsekohe aga ilmus mu ette Akeion, seljas hunnitu purpurne tuunika ja õlgadel pikk purpurne keep; tema pea ümber helkis õhuke plaatinavõru.

„Lähme!” ütles ta issi keeles. „Kohe toimub sinu auks tseremoonia. Pane peorõivad selga.”

Ta viis mind ühte kabiini ja aitas mind sinsuuni kombel rõivastuda. Minu jaoks oli valmistatud pikk lumivalge tuunika, milles ma näisin veel tõmmum kui tegelikult, samasugune valge keep ja kuldne juuksevõru.

Siis järgnesin Akeionile eesmisse saali, mis paiknes otse juhtimiskeskuse taga. Pikliku saali lõppu oli üles seatud poodium. Sellel istusid Helon ja Ulna. Helonil oli seljas vaarikapunane, Ulnal kahvaturoheline tuunika. Seinte äärde olid rivistunud kõik astroplaani ohvitserid mustades ja meeskonnaliikmed hallides tuunikates. Poodiumist paremal pool istuva Assza ja vasakul aset võtnud Suiliki liibuvad ülikonnad tundusid nende vabalt langevate pikavoldiliste rõivaste kõrval peaaegu sündsusetud.

Vaatepildist rabatuna peatusin poodiumist mõne meetri kaugusel. Valitses täielik vaikus. Akeion seisis liikumatult minust veidi tagapool.

Helon tõusis aeglaselt ja küsis: .

„Kes seisab siin ur-šemooni ees?”

Akeion vastas minu eest:

„Üllas vaba sinsuun.”

„Missugune kangelastegu andis talle õiguse kanda valgeid rõivaid?”

„Ta päästis ur-šemooni poja ja tütre.”

„Missugust autasu palub üllas vaba sinsuun?”

„Ta palub ahhen-retonit.”

„Mida ütlevad ur-šemooni poeg ja tütar?”
„Nad on nõus!” vastasid Ulnaja Akeion kooris.
„Mida ütlevad ur-šemooni üllad vabad teekaaslased?”
„Nad on nõus!” kostsid ohvitserid ja meeskonnaliikmed ühel häälel.
„Kõigi Arbori šemoonide, Tirani, Siori, Sertini, Arbor-Tiani ja Sinafi šemoonide, kõigi Kuue Planeedi sinsuunide, kõigi elavate, surnute ja sündijate nimel autasustan mina, ur-šemoon Helon, sõbralikul planeedil Ella viibiva astroplaani „Tsalan” komandör, meie ees seisvat sinsuuni planeedilt Maa ja annan talle ustavuse ning mehisuse eest sinsuun-theni nimetuse ja seitsmenda järgu ahhen-retoni.”
Seisjate ritlu läbis imestussahjn. Ulna naeratas.
0“Astu ette,” ütles mulle Akeion.
Küllap vist nägin välja üsna koomiline: tõmmu ja mustajuukseline, õlgadel valge keep, peas kuldne võru ja peenikeste värelevate antennisarvekestega võimenduskiiver. Ma astusin edasi, ilma et oleksin ikka veel õieti taibanud, mis toimub. Poodiumi ees peatusin.

Ja siis hakkas laulma koor, kogu saali täitis kummaline ja kaunis hümn.. See oli sama laul, mida laulis Ulna tol koidikul, kui ma teda esmakordselt nägin, - kosmosevallutajate laul. Mind läbis hardusele läheneva vaimustuse värin. Tundsin, kuidas valge keep mu õlgadelt võeti

ja selle asemele teine pandi. Hümni helid lakkasid. Nüüd oli mu õlgadele kuldse äärisega roosa keep.

„Sellest silmapilgust peale,” jätkas Helon, „oled sina, inimene planeedilt Maa, samasugune sinsuun kui meiegi. Siin on „Tsalani” võtmed ja siin on relv, mida sul nüüd on õigus kanda, muidugi kui meie võõrustajad issid seda lubavad, „lisas ta naeratades ja Assza poole pöördudes.

Helon ulatas mulle kaks sümboolset võtit - tegelikult on sinsuunid nagu issidki juba, ammu nende primitiivsete ukseavamisvahendite kasutamisest loobunud - ja lühikese sädeleva toru.

„Tseremoonia on lõppenud,” pöördus Helon minu poole. „Me loodame, et song Vsevolod Clair nõustub koos meiega einet võtma.”

„Song on sinu tiitel,” seletas mulle Akeion. „See on šemooni, ur-šemooni ja vithiani järel kõige kõrgem tiitel. See annab sulle õiguse võtta naiseks iga Arbori tütarlast, isegi ur-šemooni tütart,” lisas ta ja vaatas kelmikalt Ulna poole, kelle nägu ootamatult kattus tiheda punaga.

II peatükk

KALVENOLT KUSTUB!

Varsti pärast seda tseremooniat, millega sinsuunid mind nagu lapsendasid, lendasin koos nendega Ressanile, kus Inimühiskondade Liidu nõukogu oma istungeid pidas. Nõukogus esindas iga planeeti tegelikult küll üksainus inimene, kuid peale selle olid Ressanil liitu kuuluvate inimkondade kolooniad, millest igaühte kuulus viis kuni kakskümmend tuhat elanikku. Ressani põhielanikkonna moodustas umbes sada seitsekümmend miljonit issi.

Viis tuhat ksilli pidas Ressani kolooniate ja nende elanike koduplaneetide vahel alalist sidet. Seevastu nende planeetidega, kus veel sõjad märatsesid, suhtlesid issid ainult äärmisel juhul ja vankumatu seadus keelas neid planeete asustavaid inimkondi liitu vastu võtmast.

Ressanil olid sisse seatud ülitäiuslikud laboratooriumid. Eri tsivilisatsioonide ühtesulamine oli võimaldanud sajandite vältel teaduse ja kunsti alal erakordset edu saavutada. Peaaegu kõik Ella targad tegid Ressanil läbi pikaajalise praktikumi.

Planeetidevahelise liidu nõukogu tuli kokku iga viie Ella kuu tagant. Nõukogu esimeheks oli põhikirja järgi Ella esindaja; praegu täitis esimehe kohustusi Azzlem. Seekordne istungjärk langes

ühte kahe punaseverelise inimkonna esindajate saabumisegaja pidi seetõttu olema eriti pidulik, sest need kaks uut inimkonda osutusid mislikkide surmatoova kiirguse suhtes immuunseteks. Kui ausalt öelda, siis minul ei

olnud põhimõtteliselt õigust istungjärgust osa võtta, sest ma olin pärit planeedilt, kus ikka veel sõdu peetakse.

Äralend oli määratud varahommikuks. Selles Ella osas, kus ma elasin, oli juba kolm päeva varem alanud vihmaperiood ja meie reob tõusis õhku läbi tiheda vihmavalingu. Ma pidin Ressanile lendama sinsuunide astroplaanis, mitte Suiliki suures ksillis. Ksillides olin ma juba lennanud ja pealegi tegi mulle heameelt mõte, et lendan koos Ulnaga.

Sa oled muidugi juba taibanud, et ma tundsin esimesest pilgust peale Ulna vastu ülisuurt sümpaatiat. Mõningad tunnused, eriti ta venna naljatused näitasid, et tema vastas mulle samaga. Oluline oli ka see, et kuigi Suilik, Essina ja teised issid olid mu sõbrad, tundsin ennast nende rohelisenahaliste olendite hulgas siiski võõrana. Sinsuunid aga olid nagu mu kaasmaalased.

Kui astroplaan hakkas kõrgust võtma, sadas ikka veel paduvihma, ..

kuid mõne sekundi pärast läbisime pilvekihi ja sööstsime vertikaalself ülespoole. Ma istusin juhtimiskeskuses koos Ulna, Akeionija nende nõo Reniga, kes oli astroplaani kapten ehk sinsuuni keeles „arn”. Ühes suhtes jääb sinsuunide tehnika isside omast siiski maha: kuigi kiirenduse mõju on astroplaanis tugevasti nõrgendatud, ei ole sinsuunidel veel õnnestunud seda täielikult kõrvaldada nagu issidel oma ksillides. See-eest säilib ka tohutu võimsuse taju, mis ksilli lendutõusmise korral täielikult puudub.

Teekond kulges rahulikult. Me möödusime Marsist kaugelt ja võtsime kursi otse Ressanile. See planeet on Ellast väiksem ja ka külmem, sest ta paikneb Jaltarist palju kaugemal. Varsti märkasime teda. esiekraanil kui silmanähtavalt kasvavat rohekat kera.

Astroplaan laskus Ressani põhjapoolkerale, Maailmade Palee lähedale. See seisab kõrgel platool, mida ääristavad metsikud ja järsud lumised mäeahelikud. Mäenõlvade alumisi osi katab tume rohelus. Ressanil on kogu taimestik roheline, kuid mitte selline nagu Maal, vaid palju tumedam, peaaegu rohekassinine. Palee ümber on issid oma kollast rohtu külvannud ja ülalt jätab see erekollane laik veidra mulje – nagu saialillepeenar keset preeriat.

Et sinsuune oli iseseisva koloonia moodustamiseks liiga vähe kõigest kakssada seitse -, siis paigutati meid palee lähedal asetsevasse Võõramaalaste Majja, mis istungjärkude vaheajal oli harilikult tühi. Esimene istung pidi toimuma alles nädala pärast - ma mõtlen muidugi Ella kaheksapäevast nädalat – ja seetõttu olime siin ajutiselt täielikud peremehed.

Need kaheksa päeva, mis olid ligikaudu samasugused kui Ellal, see tähendab kahekümne seitsme meie tunni pikkused, kuuluvad parimate hulka mu elus. Meiega ühinesid Essina ja Suilik. Koos nendega, Ulna ja Akeioniga tegin vaimustavaid jalutuskäike mööda metsikuid ja

kauneid maakohti. Tarvis oli ainult päevavalges tagasi pöörduda, sest kui päeval on temperatuur Ressanil täiesti mõõdukas, siis öösel võib olla kuni 10 kraadi külma. Pean siiski ütlema, et pärast Ella liiga pehmet kliimat tundsin mina külmast ainult mõnu! Ka sinsuunid talusid seda hästi, issid aga osutusid kohutavateks külmavaresteks! Kui nad pimeduse tulekuni meie juurde istuma. olid jäänud, siis tõmbasid nad üle platoo oma ksilli minekuks kindlasti skafandrid selga.

Ma leidsin lähedusest lumise nõlvaku ja meisterdasin endale astroplaani mehaanikute abiga metallist suusad. Oo, oleksid sa vaid näinud isside ja sinsuunide jahmunud nägusid, kui ma lumepilves nõlvakust alla, sööstsin! Muide, sinsuunid järgnesid varsti mu eeskujule ja mulle anti Jaltari planeetide suusatreeneri nimetus! Isse oli palju raskem suuskadele ahvatleda. Esimese istungi päevaks olid Essina ja Suilik vaevu õppinud esimesi samme tegema.

Istungjärgu avapäeva eelõhtul saabus Azzlem koos kogu isside personaliga, kes pidid hoolitsema palee valgustuse ja kütte eest. Järgmisel hommikul hakkasid juba koidikust peale saabuma ksillid ja reobid. Kella kümneks oli kogu platoo, niikaugele kui pilk ulatus, sädelevate läätsede ja metalsete rohutirtsudega kaetud. Uksed avanesid, delegaatide protsessioon suundus paleesse.

Me ronisime Suiliki ksillile, et seda pealt vaadata. Kõige ees läks Azzlem, talle järgnes Helon. Meist möödusid kõikide maailmade esindajad, keda ma Inimkondade Trepi vasakul küljel juba näinud olin, kuid seekord olid nad lihast ja verest. Issand, missugust vaatepilti see rongkäik pakkus! Seal läks kollase, rohelise ja sinise nahaga olendeid, suuri ja väikesi, kauneid, värdjalikke ja õudusttekitavaid, nagu hiiglaslik homaarisilmadega kajeen, kes oli saabunud galaktikast, mis asetseb Jaltarist veel kaugemal kui meie oma, kuid teisel pool. Mõned sarnanesid erakordselt issidega ja Suilik müksas mind kelmikalt, kui mööda sammus kreen tolleltsamalt planeedilt Mara, kus valmistatakse iiveldama panevat jooki aben-tomi ja kostitatakse sellega külalislahkelt kõiki võõramaalasi. Protsessiooni lõpuks tulid olendid, kelles peale mõistuse peaaegu mitte midagi inimlikku ei olnud. Mõned neist sarnanesid hiiglasuurte putukatega, See looduse lõpmatu mitmekesisuse paraad masendas mind sõna otseses mõttes.

„Jah” märkis Suilik melanhoolselt, „kõiki inimestest asustatud planeete ei jõua keegi näha: neid on liiga palju.” .

Delegaatide järel sisenesime ka meie paleesse. Kui hoone väljastpoolt meenutas massiivset paljast monoliiti, siis sees kaunistasid kõiki ruume eri planeetidelt pärinevate kunstnike freskod ja skulptuurid, välimise galerii seintesse aga olid monteeritud kõikide inimmaailmade pealinnade panoraamid. Me läbisime talveaia, kus kasvasid imelised taimed. Suilik näitas mulle lopsakat, otsekui kullast valmlstatud lille, mida ümbritses läbipaistev hermeetiline kera. See oli kuulus steneet

Esimese Galaktika planeedilt Ssin. Steneedi tõttu ei ole Ssinil loomi ega linde, sest selle lille mürgine lõhn tapab kõik elusolendid.

Suundusime mööda poolläbipaistvast rohekast, obsidiaaniga sarnanevast kivist treppi istungisaali kohal rippuvasse väiksesse looži. Minust paremale sattus istuma Ulna, vasakule habras, sinakashelehalli naha, sinimustade juuste ja tohutu suurte silmadega naissoost olend rbeenlanna Üheteistkümnenda Galaktika tähe Vesšar planeedilt Faren.

All amfiteatris asusid liidu delegaadid oma kohtadele. Igaühe ees oli väike puit läikivate keerukate aparaatidega. Valitses nii suure auditooriumi kohta üllatav vaikus.

Issidel on väga arenenud režissöörikunst. Valgus kustus, peen prožektorikiir valgustas algul tühja kõrgendit ja siis luugist tõusvat platvormi, millel sädelevates metalltoolides istusid Azzlem ja neli teiste planeetide esindajat, nende hulgas ka Helono. Keegi ei liigutanud ega teinud häält. Siis tõusis Azzlem ja hakkas kõnelema. Ta rääkis issi keeles, kuid tänu tugevatele mõttevõimenditele kuulis igaüks teda oma emakeeles. Ta tegi teatavaks istungjärkude vaheajal vastuvõetud otsused, jutustas minu saabumisest, sinsuunidest ja meie imepärasest immuunsusest mislikkide kiirguse suhtes. Tänu meile astub võitlus mislikkide vastu nüüdsest peale uude faasi: kaitse asendub pealetungiga ja selle esimeseks etapiks on luureretk kaugele vaenlase tagalasse, otse ühe neetud galaktika südamesse. On võimalik, et vaenlase tagasilöömiseks kulub sajandeid,.kuid taandumise aeg on möödas! Relvi mislikkide hävitamiseks on täiesti piisavalt: iga soojusallikas on juba relv! Kuid seni oli neid relvi raske kasutada, sest mislikkide kiirgus tappis liiga paljusid.

Azzlem kõneles kaua. Ta jutustas koosolijatele, universumi inimkondade eliidile, meie organismide iseärasustest. Meie immuniteet seletub nähtavasti sellega, et meie nagu mislikkidegi kehades sisaldub tohutul hulgal rauda. Hoolimata sellisest sarnasusest Pimeduse sünnitistega tunnistatakse meid ilma igasuguste reservatsioonideta inimesteks. Sinsuunid võivad otsekohe Planeetide Ühendusse astuda, sest nad on juba ammu sõdadele lõpu teinud. Maalasi võib esialgu kahjuks ainult liitlasteks lugeda, kuid nende tsivilisatsioon on veel noor ja tuleb loota, et varsti

asuvad ka nemad täie õigusega oma kohale Inimühiskondade Liidus.
„Avakõne,” sosistas Suilik mulle ilma igasuguse lugupidamiseta oraatori vastu. „Tavaline pidulik. sõnadetegemine. Õige töö algab komiteedes. Seadus ei luba sind liidu liikmeks võtta, aga sa oled arvatud isside töörühma.”
„Mispärast isside?” küsisin mina.
„Aga sellepärast, et kuigi sinsuunid sind lapsendasid, avastasime su ikkagi meie, ära seda unusta!”
Azzlem võttis istet. Mõni minut valitses vaikus. Siis kostsid isside
hümni mürisevad helid. Ma ei ütle, et need mind liigutasid. Rääkisin

juba, et isside muusika on meie jaoks liiga keeruline: see sisaldab nii kõrgeid ja nii madalaid toone, mida me ei ole suutelised kuulma. Kui ma aga Essina ja Suiliki poole pöördusin, vapustas mind nende näoilme. See peegeldas müstilist ekstaasi, täielikku ühtsust kõigi rohelise- ja siniseverelistе olenditega. Ka all oli kõikidel nägudel kollakas valguses samasugune maailmast eemalolekut ja rahu väljendav ilme. Mu sinakashalli nahaga naabrit oli selle hümni lumm samuti tabanud. Näis, et ainult mind ja sinsuune jättis see külmaks. Ja äkki kerkis mu mällu unustatud pilt: kunagi olin kinoringvaates näinud Lourdes'i fanaatikuid imet ootamas. Universumi inimkondade esindajatel, kes olid siia. kogunenud, olid just samasugused näod. Hümn helises lakkamatult: see oli kiidulaul ürgloojale - elu andvale, kõikevõitvale Valgusele.

Siis saabus uuesti vaikus. Teiste maailmade olendid istusid veel kaua liikumatult, sügavalt mõtteisse vajunult. Lõpuks andis Azzlem märku ja koosolijad hakkasid laiali minema. .

„Ma ei teadnudki,” ütlesin Suilikile, „et issid on kõik inimkonnad oma usku pööranud!”

„Me ei ole neid pööranud! Pealegi tead sa, et ma ise ei ole usklik. Hümni sõnad ei puutu asjasse, aga muusika kirjutas palju sajandeid tagasi Rienss, Ella- Veni suurim helilooja, ja tänapäevani vilb see meid ekstaasi. Teistele inimkondadele avaldab see nähtavasti täpselt samasugust mõju. Ja et kõigi religioonide põhialustes on midagi ühist... Aga kas sina ise tõiesti mitte midagi ei tundnud?”
„Ei. Ma arvan, et ka sinsuunidele ei jätnud teie hümn erilist muljet.”
„Vaiki! Ära räägi nõnda! Vähemalt mitte esialgu. Mu kaasmaalased on selles suhtes ebausklikud. Putukataolised inimesed ei tunne samuti midagi ja sellega oli alguses palju raskusi. Kõne all oli isegi nende väljaheitmine liidust. Tõsi küll, teid juba välja ei heideta! Võitluses mislikkide vastu olete meie ainus lootus.”

Nõukogu istungjärk kestis üksteist päeva. Teine plenaaristung peeti alles viimasel päeval. Kogu töö toimus tehnilistes komiteedes ja mina võtsin sellest osa isside delegatsiooni liikmena. Pärast istungjärgu pidulikku lõpetamist pöördusime tagasi Ellale. Sinsuunid jäid minu. suureks kurvastuseks Ressanile.

Varsti siirdus mu elu jälle harjumuspärastesse rööbastesse. Elasin endistvilsi koos Suilikiga ja vilbisin peaaegu iga päev Tarkade Majas, kus me Assza ja Szzaniga tegime uurimistööd võrdleva bioloogia alal.
Asszal õnnestus kunstlikult tekitada misliki kiirgust. Kõikidest selle iseärasustest ei suutnud ma aru saada - tean ainult niipalju, et see on suunatud kiirgus, millel ei ole midagi ühist elektromagnetlainetega. Issid, sinsuunid ja veel mõned inimesed on juba jõudnud valdkonda, mille olemasolu Maa teadlased isegi ei aima.

Ellal tundsin ennast nuüd peaaegu nagu kodus. Issi keelt rääkisin kui mitte just täiesti õigesti, siis küllalt voolavalt ega vajanud enam või-

menduskiivrit. Ellalased pidasid mind omainimeseks, mul olid sõbrad, tuttavad töö. Täiesti

ametlikult arvati mind, maalasest bioloogi, „välismaa spetsialistina” Mislikkude Vastu Võitlemise Bioloogiasektsiooni, kus töötasin koos Rassenoki ja Szzaniga ning juhtisin kümnest noorest issi bioloogist koosnevat töörühma. Olin Ellal niivõrd kodunenud, et ükskord Asszaga vesteldes ütlesin täiesti tõsiselt: „Meie, issid...” ja kutsusin sellega loomulikult naerupahvatuse esile. Issid on tõepoolest toredad inimesed, lõbusad ja heasoovlikud, kuigi neile on omane teatav hingeline külmus; igatahes on nendega kergem läbi saada kui liiga pedantsete sinsuunidega.

Kuu aja pärast naasis Ressanilt astroplaan ning ma võtsin Akeioni ja Ulna rõõmuga oma töörühma.

Mu päev oli harilikult järgmine. Tõusin koidikul, einestasin koos Suilikiga ja lendasin laboratooriumi. Kui olin terrassile laskunud, läksin järele Ulnale ja ta vennale. Siis töötasime keskpäevani. Lõunat sõin Võõramaalaste Majas, sagedamini aga siiski astroplaanis. Seejärel pöördusime tagasi laboratooriumi ja väljusime sealt paar tundi enne päikeseloojangut. Kui ilm oli ilus, suplesime lahes. Kaugele ujuda oli ohtlik, sest meri kubises meie haidega võrreldes palju kiskjalikumatest „vsinvzidest”, põiki üle lahe aga ulatus antibiootilistest assrni lainetest tõke, mis peletas kiskjad eemale. Lisaks meie kaastöötajatele laboratooriumist ühinesid meiega sageli ka Essina ja Suitik. Issid on ületamatud ujujad! Suilik ujus minu silma all korduvalt sada meetrit neljakümne seitsme sekundiga, ületades mänglevalt meie maailmarekordi.

Issid nagu sinsuunidki harrastavad kehalisi barjutusi. Nad on palju nõrgemad kui maalased, kuid ületavad meid suuresti painduvuse poolest.

Ma olin nördinud, et minust nii ujumises, hüpetes kui ka jooksus ette jõuti, ning panin Ellal aluse võistlustele kuulitõukes ja odaviskes õigemini küll ei pannud ma neile alust, vaid taaselustasin need alad, sest kunagi varem olid issid juba seda laadi sporti teinud.

Kui pimenes, lendasime Suilikiga reobil koju. Teel õpetas Suilik mind sealsel taevavõlvil tähtkujusid ära tundma. koju jõudnud, istusime mõnikord hilise tunnini lihtsalt tähti vaadates või väikese teleskoobiga vaatlusi tehes. Issid on kosmiline rahvas: isegi lapsed teavad neil kõiki tähtkujusid peast. Seda küsitakse neilt eksamitel. Väikesel, reobist palju kiiremal, kuid vähem stabiilsel torpeedotaolisel sõidukil lendasid meile mõnikord õhtuti külla Ulna ja ta vend.

Sel ajal kui mina oma rühmaga laboratooriumis töötasin, püüdes leida isside jaoks tõhusat kaitset mislikkide kiirguse vastu ja saavutades ka mõningaid tulemusi, treenisid Suilikja sajad teised ksillikomandörid intensiivselt, et õppida käsitsema relvi, mis pidid eelseisvas võitluses otsustavat osa etendama. Ühelt Rohelise mere keskel asuvalt saarelt evakueeriti elanikud ja saarest tehti õppemärklaud. Sinna heideti sadu pomme, alustades meie omadega sarnanevatest aatomipommidest ja

lõpetades kohutavate purustusmürskudega, millest meil, maalastel, ei ole õnneks ettekujutust, - nendest jutustan ma sulle veel.

Ükskord aga anti mulle käsk ksilli juhtimine selgeks õppida. Et ülesanne ei olnud kerge, siis kulus kolm kuud, enne kui sellega toime tulin. Harilikus ruumis ei ole seda lennuaparaarti raskem juhtida kui reobi. Kõige keerulisem on ahuuni läbimine, ja kõigile oma jõupingutustele vaatamata sain eksamil ainult teise klassi tunnistuse, mis ligikaudu vastab rannasõidulaeva kapteni kutsele. Siiski õppisin ahuuni minema ja sellest enam-vähem täpselt väljuma, kusjuures ma osaliselt intuitsioonile toetusin. Neljandast Galaktikast kaugemale aga ei lennanud ma kunagi. Tõeliselt suurde kaugusse lendamiseks ja, peaasi, sealt tagasitulekuks on vajalikud sellised matemaatika-alased võimed, mida minul ei ole.Ahuuni teooria jäigi mulle õigupoolest arusaamatuks ja ma kasutasin ksilli samuti nagu Maal paljud naised auto - nad juhivad seda üsnagi hästi, sisepõlemismootoritest absoluutselt midagi taipamata.

Nii veider kui see ka on, kuid sinsuunide astroplaani juhtimisega tulin hiljem palju kergemini toime. Isside ja ka sinsuunide eneste sõnade järgi läheb astroplaan ahuuni - sinsuuni keeles „rroori” -

hoopis teisiti kui ksill. Issid ei ole isegi veendunud, et tegemist on ühe ja sama ahuuniga! Ilmneb, et kui ksill ja astroplaan lähevad koos ahuuni ja viibivad seal võrdse aja, siis ei välju nad kunagi ühes ja samas universumi piirkonnas. Kaugus nende vahel võib mõnel juhul ulatuda veerandi valgusaastani!

Ellal veedetud aja sellest perioodist on mulle eriti meelde jäänud üks õhtu. Seekord jäime Suiliki ja Essinaga ööbimaVõõramaalaste Majja. Ulnat ja Akeionit oodates istusime plaažil. Suilik oli mulle äsja ametlikurt teatanud, et neil on Essinaga varsti pulmad, kus mul tuleb esineda „mõrsja kaitsja", steen-setani osas. Ulna ilmus millegipärast üksi ja istus mu kõrvale. Taevas oli tol õhtul hämmastavalt selge ja arvutud tähed särasid tavalisest eredamini. Suilikil tuli idee mind eksamineerida ning ma pidin talle näitama punakaskollast Oriabori, punast Šessin-Siafani ja sinakat Beroet Sissantori tähtkujust.

„Noh, nüüd ütle vaatamata, missugune täht särab praegu eresiniselt su selja taga, silmapiirist umbes kolmekümne kraadi kõrgusel!" küsis Suilik.

„Kalvenolt!" vastasin võidurõõmsalt ja pöördusin, et vastuse õigsust kontrollida.

„Kui tõtt öelda," lisasin, „ei olegi see Kalvenolt nii väga ere ega nii väga sinine."

„Oh, see oleneb kõrgusest," vastas Suilik pead pööramata. „Ükskord käisin ma ühel tema planeedil. See on imeilus, aga kahjuks asustamata."

Siis tuli Akeion koos teiste sinsuunidega ja jutt kaldus mujale.

Tollest ajast peale olen ma sageli mõelnud, et tegelikult olin mina esimene, kes märkas Kalvenolti spektris muutust. Issidele oh see ammu tuntud täht, mis asus Ellast vaevalt kuue valgusaasta kaugusel, ja

seepärast ei pööranud astronoomid, kõnelemata lihtkodanikest, talle kuigi palju tähelepanu.

Suiliki pulmad peeti umbes kaks Ella kuud päast seda õhtut. Pulmatseremoonia võib Ellal olla kahte liiki. Lihtsamal juhul lähevad peigmees ja mõrsja vastava ametiisiku juurde ning teatavad oma abiellumisest. Teine, palju keerukam tseremoonia toimub muistsete kommete kohaselt. Suilikil tuli valida teine variant, sest ta abiellus müstiliste tseremooniate peakorraldaja; see tähendab ülempreestri tütrega.

Et mul seisis.ees steen-setani ülesannete täitmine, ilmusid nädal aega enne pulmapidu minu juurde kaks noort preestrit, kes pidid mulle kõik rituaalid selgeks õpetama. Kunagisel eelajalooliste sõdade perioodil juhtus sageli, et kahest eri suguvõsast pärinevate noorte inimeste pulma katkestas kallaletung, mille panid toime mõrsja suguvõsa noormehed, kes ei tahtnud neiut loovutada. Seepärast valis peigmees mõrsja sugulaste hulgast või mõnest teisest, mitte oma suguvõsast steen-setani, kelle ülesandeks oli kaitsta noorpaari kolm päeva kestva pulmapeo vältel. Kõige sagedamini oli see steen-setan kuulus sõjamees, mõjukas rahvajuht või preester. Relvastatud kallaletungist ei saanud nüüdsel ajal muidugi juttu olla, kuid joovastavad pulmajoogid ei jätnud mõju avaldamata ja võis juhtuda, et pulm lõppes kaklusega. Peale selle mõrsja röövimine kas või ühekski minutiks nagu annulleeris kogu kombetalituse ja pulma tuli otsast ahistada. Suilik valis steen-setaniks mind kui oma sõpra, ühtlasi lootes ka maalase füüsilisele jõule. Mul ei jäänud üle muud kui valida Essina sugulaste hulgast üksteist abilist. Selleks oli mul õigus. Võid olla kindel, et otsisin välja tublid poisid!

Esimene, täiesti privaatne tseremoonia toimus Essina kodus. Sellest võtsid osa ainult perekonnaliikmed, preestrid ja mina kui steen-setan. Kombetalitus oli lihtne: pikad palved, mille ajal Suilik avalikult igavles, Essina ja kõik teised aga olid täiesti tõsised, mõned isside kaasaegsele muusikale omaste järskude tõusude ja langusteta muistsed hümnid - ja kõik. Siis süüdati kausitaolises anumas roheline - isside vere värvi! - tuli, mis pidi põlema kõik kolm päeva.

Teisel päeval andsid peigmees ja mõrsja vande: nad tõotasid teineteisele kaitset ja abi. Truudusest ei olnud juttu, sest seda peeti endastmõistetavaks. Hiljem toimus väike bankett, millest võtsid osa

ainult lähedased sõbrad. Alles kolmandal päeval tuli mul lihtsa pealtvaataja mugavast osast loobuda.

See päev algas vandega tähtedele: abikaasad tõotasid kasvatada oma lapsi armastuses Valguse ning vihkamises Öö ja Külmuse sünnitiste vastu. Sellele järgnesid palvetamiseks määratud viietunnine vaheaeg ja lõpuks suur pidu.

Lauad olid kaetud kohalikus Pulmamajas. Kokku oli tulnud rohkem kui nelisada inimest. Kohal olid kõik teaduslike laboratooriumide töötajad ja isegi mõned targad - see oli suur au, mida Suilikile osutati

ta teenete eest ja selle eest, et ta avastas punaseverelise inimkonna. Nende hulgas oli ka Assza; möödaminnes ütles ta mulle; et mislikk on hukkunud. Ksillikapteneid esindas terve delegatsioon „admirali” abi juhtimisel. Tulid kakskümmend seitse, sealhulgas muidugi Ulna ja ta vend, ning veel paljud tuttavad ja tundmatud issid. Imestusega nägin Essina vasakul käel noort sinakashalli nahaga rbeenlannat. Ilmnes, et ta oli sündinud Ressanil, oli Essina ülikoolisõbratar ja kandis kaunikõlalist nime Beišitinsiantorepanserosett. Puuhh!

Mind koos mu üheteistkümne abilisega pandi istuma omaette laua taha saali ainsa ukse kõrval. Oma õigusi kasutades kutsusin Ulna ja ta venna enda juurde.

Üks roog järgnes teisele. Kõik need olid tarretised, millel oli mitme sugune värvus ja kaugeltki mitte ühesugune kvaliteet: ühed olid vaimustavad, teised talutavad, kolmandad.lihtsaIt halvamaitselised. Ka jooke oli palju; nad sisaldasid vähe alkoholi ja olid minu maitse järgi võrdlemisi keskpärased. Eine lõpu eel tõi ksillide laevastiku kaptenleitnant Tseran Suilikile pudeli kreenide, planeedi Mara elanike kuulsat aben-tomi. Oo, oleksid sa Suiliki nägu näinud! Ja siiski tuli tal rüübata seda jooki, mis teda iiveldama ajas. Uudishimu pärast võtsin ka mina lonksu ja olin meeldivalt üllatunud: aben-tom sarnanes parima vana viskiga! Ka Ulnale ja ta vennale maitses see jookja hämmastunud isside silma all tühjendasime kolmekesi pudeli.

Nagu kõikidel Ella peoõhtutel, nii ka nüüd valitses saalis kõige sundimatum lõbusus. Steen-setanina ei olnud mul midagi teha ja ma arvasin juba, et mu missioon on lõppenud, kui kostis mingi kära. Assza, kes pidi Tarkade Majja ruttama, oli varem lahkunud, uks oli lahti jäänud ja väljast kuuldus selgesti ebamääraseid hüüdeid. Ma tõusin otsekohe ja rivistasin oma kaasvõitlejad üles. Uksele lähenes muistset lahingulaulu lauldes umbes kolmkümmend noort issi. Tavakohaselt tahtsid nad jõuga saali tungida ja mõrsja röövida. Minu ülesandeks oli neid iga hinna eest pool basikki kinni pidada.

Kähmlus oli äge! Ründajad tormasid meile ülepeakaela kallale. Meie võtsime neid vastu hoopide rahega ja mul avanes võimalus näidata, mida suudavad maalased! Viimati olin sellistest löömingutest osa võtnud ülikoolipäevil, kui mangisin ragbit. „Lahing” oli vahelduva eduga kestnud juba veerand basikki, ilma et „vaenlastel” oleks õnnestunud saali tungida. Siis äkki nägin üle ründajate peade reobi, mis kohutava kiirusega pikeeris. Kabiinist hüppas välja iss, kelle ma ta hiiglakasvu järgi otsekohe ära tundsin: see oli Assza. Ta jooksis meie poole ja karjus midagi, kuid üldise kära tõttu ei olnud sõnagi kuulda, mõtete edasi andmiseks aga oli ta liiga kaugel. Kõiki laiali tõugates tormasin talle vastu ja kordasin: „Olge ometi vait, olge vait!” Hetkeks hüüded vaibusid ja ma kuulsin:
„Kalvenoit kustub! Kalvenolt kustub!”

III peatükk

PEAAEGU KEEGI EI TULE TAG1SI

Äkki saabus surmavaikus. Kõik mõistsid otsekohe nende sõnade mõtet. Pärast seda kui Belsatsar nägi seinal tulikirja „mene tekel ufarsin”, mis ennustas talle kadu, ei olnud hirmsamad sõnad pidutsejaid rabanud.

Assza seletas kiiruga. Banketil oli talle üle antud Azzlemi kiri, milles sisaldus palve, et ta otsekohe Tarkade Majja tuleks. Seal näitas Azzlem talle spektrogramme, mis olid saadud Arani mäel asuvas keskobservatooriumis. Astrofüüsikule oli pilt täiesti selge: Kalvenolti spekter oli lähedane neetud galaktikate pahaendeliste spektritega. Et Pulmamajaga ei olnud televisioonsidet, siis istus Assza otsekohe oma reobi ja ruttas meie juurde.

Suilik tõusis. Ta lähenes meile aeglaselt.

„Niipalju kui ma aru saan, on mislikid juba Kalvenolti planeetidel,” ütles ta. Siis kortsutas ta kulmu ja pomises: „Viis valgusaastat. Kõigest viis!”

„Kaitsku Jaltarit kustumatu Ürgvalgus!” lisas Essina.

Kõik vaikisid. Ümberringi nägin külaliste kahvatuid nägusid. „Aga arvatavasti ilmusid nad sinna hiljuti,” ütlesin mina. „Suilik käis kõigest kolm aastat tagasi Rissmanil ega märganud midagi.”

„Ma käisin ainult Rissmanil,” vaidles Suilik vastu, „mitte Erfenil ega Snopil, samuti mitte Kuuendal ja Seitsmendal planeedil. Aga mislikid on tõenäoliselt just Kuuendal ja Seitsmendal. Teised planeedid on nende jaoks liiga soojad, vähemalt praegu...”

Uuesti valitses vaikus, siis võttis sõna Assza:

„Nii või teisiti, aga siin ei ole koht seda arutada. Maalane tulgu minuga kaasa. Kõik ametiisikud peavad juba täna õhtuloma postidel olema. Otsene oht Jaltarit siiski veel ei ähvarda. Meil on kolooniad kõigil oma päikesesüsteemi planeetidel, isegi kõige külmematel, Kalvenoltilt aga mislikid meie päikest mõjutada ei suuda. Suilikja Essina, jäägu see öö teie ööks. Teie ühinete meiega homme keskpäeval.”

Me väljusime koos sinsuunidega. Reobis kõneles Assza avameelsemalt: surmavalt on kahjustatud mitte üksi Kalvenolt, vaid ähvardavaid tundemärke on täheldatud ka EI- Toea ja Asselori spektrites. Kooskõlastatult Marsi ja Ressani administratiivvalitsustega ning Inimühiskondade Liidu nõukoguga kuulutavad targad homme välja sõjaseisukorra. Olukord on selge: mislikid on tunginud Esimesse Galaktikasse.

Kui me juba Tarkade Majale lähenesiqIe, lendas meile Essantemi poolsaare kohal vastu terve ksillide eskaader: sada tihedas rivistuses lennuaparaati võttis kiiresti kõrgust. Kummaline oli vaadata, kuidas

need sädelevad läätsed kümnekaupa kõrgusse kerkisid ja taevasinasse kadusid.

„Luureretk Kalvenoltile,” seletasAssza. „Esimene salk. Aga kui palju neid tagasi tuleb? Me ei tea, kus mislikid on, kas planeetidel või planeetidevahelises ruumis. Nendest, kes mislikke näevad, ei tule peaaegu keegi tagasi.”

Ta vaikis veidi aega ja lisas:

„Suilik pahandab. Seda eskaadrit pidijuhtima tema.”

„Aga mida mina pean tegema?” küsisin.

„Sina lendad koos teise eskaadriga ksillis, millel on sinsuunidest ja issidest segameeskond.” .

Kui me astroplaani kõrvale laskusime, nägin, et selle tarpp oli üles tõstetud, kõik lipud maha võetud ja luugid suletud: hiigellaev valmistus lahinguks.

Siirdusime otse istungisaali. Plenaaristung olijuba alanud. Üheksateist tarka istusid esireas, teised

nende taga amfiteatris. Mulle näidati koht teises reas sinsuunide esindajate kõrval. Kõnelda ei olnud õieti millestki: sõja ja rahu küsimus oli juba otsustatud. Issidel ei jäänud valikut, nad pidid mislikid iga hinna eest eemale tõrjuma. Seejärel kavatseti alustada pealetungi ka neetud galaktikatele. Sinsuunide astroplaani ei olnud esialgu võimalik kasutada: Kalvenolt oli liiga kaugel, et läbi ruumi temani lennata, ja liiga lähedal, et sinsuunid oma tehnikaga oleksid riskinud selleks ahuuni minna. Otsustati, et osa sinsuune lendab Kalvenoltile ksillides, ülejäänud aga lähevad Arborilt abiväge tooma.

Astroplaan lendas ära koidikul, jättes Ellale viiskümmend sinsuuni, nende hulgas Ulna ja Akeioni. Keskpäeval saabusid Essina ja Suilik ning me lendasime kõik koos Aniastsi saarele, kuhu koondus teine eskaader. Lennata tuli üheksa tundi: Aniasts asus Ella teisel poolkeral.

Teine eskaader koosnes saja seitsmekümne kahest mitut tüüpi ksillist. Ühed neist olid väikesed nagu see, mis minu Maalt Ellale tõi, teised tohutu suured, rohkem kui saja viiekümne meetrise läbimõõduga, kuuekümnest issist koosneva meeskonnaga ja võimsa relvastusega. Me uitasime mõnda aega kõigi nende lennuaparaatide vahel, kuni Suilik lõpuks osutas ühele keskmiste mõõtmetega ksillile.

„Siin ongi meie lipulaev!” ütles ta naljatades, kuid siiski teatava uhkustundega.

See oli kummaline laev kummalise meeskonnaga, mille moodustasid eskaadri komandör Suilik, tüürimees Snezin ja veel kümme issi, Ulnast Akeionist, noorest sinsuuni füüsikust Herangist ja minust enesest koosnev „dessantrühm” ning minu imestuseks kaks rbeeni, kes pidid katsetama mittetermilist relva mille nad Ressani laboratooriumides olid leiutanud: need olid mulle juba tuttav Beišitinsiantorepanserosett ja ta sõber Seferantozinansrrosett. Kõikide nõusolekul lühendaslme otsus-

tavalt neid liiga pikki nimesid ja kutsusime rbeene edaspidi lihtsalt Beišitiks ja Seferiks.

Möödusid päevad. Isside juhendamisel harjutasime nende relvastuse kasutamist ja ksilli juhtimist. Herang, Ulna ja Akeion, kes juba olid tuttavad ahuuni läbimisega sinsuunide meetodil, tulid võrdlemisi kiiresti toime ka skilliga ja jõudsid minust selles suhtes ette. Täpselt samuti tundsid nad loomulikult minust palju paremini ka sinsuunide relvastust, seevastu aga mina oskasin täiuslikult käsitseda isside relvi. Mis puutub rbeenide leiutatud uuesse relvasse, siis seda ei olnud meil võimalik proovida, sest see avaldas mõju ainult mislikkidele.

Kuuendal päeval kutsuti meid kõiki Tarkade Majja. Ksillis jõudsime sinna peaaegu silmapilkselt. Luurajad olid tagasi saabunud: nelikümmend kaks ksilli saja kahest. Ilmnes, et Asszal oli õigus: kaotused olid tohutud. Kalvenolt oli peaaegu kustunud, olgugi et Ellalt vaadatuna kiirgas viis aastat tagasi surnud täht niisama eredalt kui enne, ainult veidi punakamalt. Suilik võpatas kuuldes, et mislikid olid juba kaks aastat Kuuendal ja Seitsmendal planeedil oma hirmsat tööd teinud, kui tema muretult Rissmanile laskus. Nuüd kubisesid need külmunud planeedid mislikkidest. Ja täpselt samuti kui täht Sklini planeetidele, olid nad ka sinna püstitanud tohutu suuri metallpüloone. Ootamatult ei olnud võimalik nendeni jõuda, sest üheksast mislikist koosnevad salgad patrullisid planeetidevahelises ruumis. Luureeskaadri ksillidel õnnestus pommitada püloone Kuuendal planeedil, Seitsmendale aga ei suutnud nad läheneda. Meie ülesandeks oli niisiis jõuda Seitsmenda planeedini, maanduda - see käis sinsuunide ja minu kui maalase kohta -, püüda salapäraseid püloone purustada ja võimaluse korral Ellale tagasi pöörduda. Et meid mingilgi määral kaitsta pikeerivate mislikkide hoopide eest, ehitasid issid meie jaoks soomustatud sõidukid.

Ma ei oleks siiras, kui ütleksin, et selline programm mind vaimustas. Mõte, et mul tuleb laskuda tundmatule planeedile ning võidelda seal mõistetamatute olenditega, tekitas minus juba ette hirmujudinaid. Taanduda aga oli hilja. Ma olin isside külaline, nad pidasid mind oma inimeseks ja olid mulle avaldanud usna palju saladusi. Ja lõpuks ei olnud ma tundlik misikkide kiirguse suhtes.

Ma ei saanud ju kõrvale jääda, kui Essina ja Suilik kõhklematult nõustusid, olgugi et neile oli sama kiirgus elukardetav! Pealegi kaitsesin ma koos Jaltariga ka meie Päikest, oma inimkonna elu. Sellepärast nõustusin.
Ära lendasime järgmise päeva hommikul. Ahuuni läbimine kestis äärmiselt lühikest aega; peaaegu otsekohe sukeldusime ruumi Rissmani, Kalvenolti kolmanda planeedi orbiidi lähedal.

Palun ära arva, et planeete on kõigil tähtedel. Tegelikult esineb kaaslastega tähti võrdlemisi harva. Kui uskuda isse, siis on planeete ainult ühel tähel saja üheksakümnest. Ja ainult kaks sellist planeeti kümnest - kui võtta keskmine arv - on elamiskõlblikud. Lõpuks,

ainult ühte planeeti tuhandest, jällegi keskmiselt, asustavad olendid keda võib nimetada inimesteks. Rissman kuulus elamiskõlblike, kuid asustamata planeetide hulka: ta fauna vastas ligikaudu Maa ajaloo kambriumiajastu omale.

Kõik löögieskaadri jõud koondusid Rissmanile. Suuruselt oli see planeet Maa ja meie Marsi vahepealne. Enne mislikkide pealetungi valgustas teda pimestav sinine päike, mis Suiliki sõnade järgi oli Esimeses Galaktikas üks kaunimaid. Nüüd aga kerkis Kalvenolt silmapiiri tagant kui pahaendeline verine silm. Planeedi pinda kattis lumi ja „kuiv” jää. Temperatuur oli langenud miinus saja kraadini. Kõik elusolendid olid hukkunud, välja arvatud võib-olla süvaveeloomad külmunud ookeanide põhjas.

Meie laager oli nii hirmuäratav ja masendav, et ma ei oska seda kirjeldada. Püüa siiski kujutleda ääretut sünget lagendikku, hämarat punakaslillat taevast, künkanõlvadel ebamääraste piirjoontega pehmeid lumehangi, küngaste vahel ksillide tumedaid ja sädelevaid, lumme vajunud läätsi ning pisitillukesi skafandrites kogusid, kes endale vaevaliselt ühe lennuaparaadi juurest teise juurde teed rajasid. Kalvenolt laskus väsinult lameda silmapiiri taha ja ta valgus meenutas veriseid sõrmi, mis mööda jäävälja meie poole sirutusid. Piiritusse universumisse eksinud haletsusväärse, abitu olendina tundsin, kui kauget minust on Maa, ning tajusin äkki kõiki neid miljardeid ja miljardeid kilomeetreid, mis mind lahutasid mu koduplaneedist. Mulle näis; et aeg on peatunud ja on tulnud maailma lõpp. Isegi issid olid mulle sel hetkel võõrad, olendid teisest maailmast, mida miski ei sidunud minu omaga. Ulna tundis arvatavasti sedasama: ma nägin, kuidas ta kahvatas ja värisema hakkas. Akeion ja teised sinsuunid istusid läbitungimatute nägudega liikumatult ekraani ees.

Ma kuulsin, kuidas Suilik juhtimiskeskuses, sealIis, käsklusi andis. Ta hääl oli rahulik ja külm, kuid värises õige veidike, mis issidel annab tunnistust äärmisest erutusest. Ja miks ka mitte! Nii tähtis missioon oli talle usaldatud esmakordselt. Ta teadis, et vaevalt õnnestub tal Ellale tagasi pöörduda, kuid rõõmustas siiski, et just temale, noorele planeetide avastajale oli ülesandeks tehtud löögirühma juhtimine.

Ma istusin tugitooli ja võtsin mälus läbi kõik, mis ma teadsin relvadest, mida mul varsti tuli mislikkide vastu kasutada, ja sahjeenidest, soomustatud sõidukitest, mis pidid meid mislikkide eest kaitsma. Ulna puudutas mu õlga. .
„Kas sa ei taha Rissmanil jalutuskäiku teha?” küsis ta issi keeles. „Suilik ütles, et me oleme siin terve basiki.”
Ta laulev hääldus tegi isegi issi keele sõnad erakordselt meloodiliseks. Ta kummardus minu poole ja ta tõmmukas kullakarva nägu, mida raamisid blondid juuksed, näis mulle isside roheliste nägude kõrval nii maine, et ma olin vapustatud. Tajudes mu hämmeldust, naeratas Ulna

sinsuunlannade imekaunist naeratust, mida sa praegugi ta huultel näed.

„Hea küll,” ütlesin. „Lähme.”
„Vaata ainult, et sa aega ei viida!” hüüdis mulle Suilik. „Varsti lendame ära. Oo, kui sa oleksid varem Rissmanit näha saanud!.. Aga nüüd on kõigel lõpp. Sellisena sa teda enam ei näe,” lisas ta vaiksema häälega.

Tookord Rissmani jäätunud pinnal ksillide vahel jalutades ei jõudnud me teineteisele kuigi palju öelda. Ja siiski sidus meid Ulnaga just sellest hetkest peale lähedustunne. Seejuures ei ole sinsuunidele lähedaseks saada hoopiski mitte lihtne. Nende uhkel enesessesuletusel ei ole midagi ühist enamiku isside võrdlemisi ükskõikse armastusväärsusega. Kui nad aga kord juba kellelegi südame kingivad, siis alatiseks. Tagasiteel Ulna libises ja kukkus. Ma sööstsin ta juurde, tõstsin üles ning tundsin skafandri all tugevat painduvat keha ja nägin ta silmi, mis vaatasid otse minu omadesse. Sel hetkel mõistsin esmakordselt, et vaatamata meie planeete lahutavatele miljonitele valgusaastatele on Ulna mulle lähedasem ia kallim kui kõik Maal kohatud inimsoo tütred.
Sisenemiskambris, kui olime skafandrid seljast võtnud, libistas Ulna kiirelt ja kergelt peopesa üle mu põse ning kadus ukse taha.
Ma läksin juhtimiskeskusse, sealli. Seal istus Suilik, keda ümbritsesid Essina, Akeion, Beišit ja Snezin.

„Ülesanne on niisugune,” võttis Suilik sõna. „Me läheme ahuuni ja väljume sellest otse Seitsmenda pinna kohal. Meid saadab kakskümmend viis segameeskonnaga ksilli. Teised ründavad mislikke ja tekitavad planeedil sooja tsooni, kuhu meil on võimalik laskuda. Seitse suurt ksilli toovad kohale sahjeenid sinsuunide ja maalase jaoks. Meie tõuseme otsekohe lendu, sest me ei suuda pikemat aega mislikkide kiirgust taluda ega saa selles tsoonis kaua kõrget temperatuuri säilitada. Ülalt püüame teid abistada massilise pommitamisega. Teie üritate sel. ajal püloonideni jõuda ja need hävitada, pärast seda, kui olete kindlaks teinud, mida nad enesest kujutavad. Kokku on teil kaksteist sahjeeni. Komandöriks oled määratud sina, Akeion. Hiljem tuleme teile järele teise sooja tsooni.”
Järsu liigutusega lülitas Suilik välja side teiste ksillidega.
„Teie sahjeen on ainukesena punaseks värvitud. Mul on nõukogu ülirange käsk teid iga hinna eest tervetena ja kahjustamatutena Ellale tagasi toimetada. Mis puutub teistesse, siis teeme, mida suudame.”
Suilik lülitas uuesti sisse üldise side ja hakkas eskaadrile käsklusi andma. Esimene ksillide lüli tõusis hämarasse punakasse taevasse. Meie järgnesime sellele kümne minuti pärast.
Suilik reguleeris hoolikalt keerulist aparaati.
„Ahuuni läbimine tuleb seekord nii lühiajaline, et ma lihtsalt ei jõua manöövrit sooritada: meie reaktsioon ei ole selleks küllalt kiire. Seda teeb minu eest automaat. Loodan, et ta töötab täpselt, sest vastasel korral

väljume ahuunist planeedi pinna all ja siis... Hoidke kõvasti kinni. Lülitan sisse!”

Alumisel ekraanil nägin kaugel all Rissmani paljast surnud lagendikku. Sisenes Ulna ja istus mu kõrvale. Ma haarasin kinni tugitooli käetugedest. Ekraan kustus hetkeks, lõi siis uuesti helendama ja me nägime kõige fantastilisemat pilti, mida võib kujutleda.

Lendasime mustadest mäeahelikest ümbritsetud platoo kohal. Pimedus oli peaaegu läbitungimatu, ainult madalal silmapiiri kohal hõõgus tumepunane rubiin - Kalvenolt. Ligikaudu iga kümne sekundi tagant sähvatas all pimestav valgus ja maastikul tekkisid teravad mustad varjud: termiliste pommide rahega rajati seal sooja tsooni. Suilik andis mikrofoni kaudu lühikesi käsklusi. Uued jõulised plahvatused kaugel silmapiiri taga valgustasid taevast, mille taustal ilmusid nähtavale tundmatute mägede värelevad siluetid. Mu peas keerles. visalt idiootlik fraas: „Meie erikirjasaatja teatab kosmoserindelt...”
Suilik pöördus ringi:
„Sler, kähku skafandrisse! Sinsuunid ka! Me laskume!”

Kui ma temast möödusin, hüppas ta püsti ja isside kohta haruldases tundepuhangus suudles mind lühidalt meelekohale.
„Võitle vapralt meie Jaltari ja oma Päikese eest!”
Essina viipas mulle käega. Minuti pärast olin väljumiskambris, kus Ulna, Akeion ja Herang juba skafandreid selga tõmbasid.
„Oleme planeedi pinnal!” kostis mu kiivris Suiliki hääl. „Väljuge. Teie sahjeen seisab vasakul pool.”
Soojuspüstoleid käes hoides väljusime ksillist. Planeedi pind meie ümber oli üle külvatud mislikkide lamedaks litsutudja sulanud kehadega. Suure tankiga samanev sahjeen ootas meid. Tundmatu iss avas meile ukse ja me istusime sõidukisse, kuid ettevaatuse mõttes jätsime skafandrid selga. Meie kutsungiks oli sõna „arta”, mida issi keeles ei ole olemas ja mida seetõttu ei saadud teiste kutsungitega segi ajada.
„Arta, arta, arta!” mürises Suiliki hääl. „Vabastage tsoon! Me peame lendu tõusma! Vähemalt nelja brunni ulatuses ei ole ümberringi ühtegi elusat mislikki. Püloonid on kahekümne viie brunni kaugusel vest-nord-vestis. Me suuname teid. Räägib Pariis. Vastuvõtt.”
Naljapärast olin Suilikit palunud, et ta oma kutsungiks valiks sõna „Pariis” .
„Räägib arta. Saime aru. Asume teele,” vastas Akeion.
Seejärel andis ta kiiresti sinsuuni keeles käskluse teiste sahjeenide meeskondadele. Ma lülitasin mootori sisse ja teekond algas.
Sahjeeni juhtimine oli lihtsaimast lihtsam: pöördeid tehti tavalise rooli abil, kiirust reguleeriti pedaaliga, käigukang võimaldas anda tagasikäiku. Ulna istus mu kõrval, käed klaviatuuril, mis oli määratud eespoolsete relvade käsitsemiseks. Meie ees oleval ekraanil peegeldus 180° ulatuses kõik, mis eespool nähtavale ilmus. Seljaga meie poole

istuv Herang nägi samasugusel ekraanil kõike, mis toimus tagapool.
Keskel ja jälgis Akeion oma komandopunktis mõlemat ekraani ja võis iga hetk teiste sahjeenidega või ksillidega ühendusse astuda. Peale selle oli tema hoole all rbeenide relv, mille toimet me veel ei tundnud.
Umbes viis minutit sõitsime võrdlemisi kiiresti igasuguste sündmusteta. Sahjeeni roomikud peenestasid nimetu planeedi külmunud pinnast, ajuti libisedes tahkestunud õhul. Eespoolset silmapiiri valgustasid endist viisi plahvatused, mis selles atmosfäärist ilmajäänud maailma olid täiesti käratud. Mõnikord ainult tajusime neid kergete maa-aluste tõugetena. Aeg ajalt libisesid varjudena üle taeva ksillid, mis olenevalt oma asendist näisid ovaalsed või ringikujulised. Ksillid lendasid tohutu kiirusega väga madalal.
Siis ilmusid mislikid, Algul märkasime mustas lõhes ebamäärast metalliläiget. Meist vasakul olev sahjeen tulistas ja soojusmürsu sähvatus valgustas meile vastu roomavate mislikkide soomusrüüsid. Ükski mislikk ei teinud isegi katset lendu tõusta. Me sõitsime ringi ümber sulanud metalli pankade, mida ümbritsesid violetsed leegikeeled: vähesed terveks jäänud mislikid kiirgasid, kuid igasuguste tulemusteta.
Lakkamatult teed puhastades ületasime tasandiku ja läbisime kitsa kanjoni, milleks kulutasime tosin mürsku. Teised sahjeenid kaitsesid meid tagalast ja tiibadelt ning hävitasid kõigis lõhedes varjul olevaid mislikke Alles siis, kui me jõudsime suurde tsirkusorgu, mida ümbritsesid ustad kaljud, muutsid mislikid taktikat. Nüüd sööstsid nad kaljudelt sahjeenide peale. Nad lömastasid kolme minutiga kaks sahjeeni, enne kui me soojuskiirte ja võimsate gravitatsiooniväljade kombinatsiooni näol leidsime vahendi ülaltpoolt sooritatavate rünnakute tagasilöömiseks. Kiired tapsid misliki lennul, kolmekordistatud külgetõmbejõud aga sundis ta langema samasse kohta, kust ta oli lendu tõusnud. Ühtlasi külvasid kõik sahjeenid kaljuharju üle soojusmürskudega. .
Läbi teise kanjoni jõudsime uuesti tasandikule. Kumava taeva taustal paistsid kaugelt püloonide

teravajoonelised siluetid. Nad ulatusid uskumatusse kõrgusse: plahvatused valgustasid ainult nende jalameid!

Pikkamööda lähenesime nendele, kuid see oli kohutav teekond: me kaotasime veel kolm sahjeeni ja hävitasime vähemalt viis tuhat mislikki. Mida lähemale me püloonideie jõudsime, seda fantastilisemaks muutus vaatepilt: ksillld heitsid ühe pommi teise järel, sähvatused järgnesid üksteisele peaaegu vahetpidamatult ja ümberringi oli valge nagu päeval. Eralduv sbojus aurustas külmunud gaase ja vahetevahel näis, et surnud planeedi ümber tekib uuesti midagi atmosfääritaolist. Gaasidest tekkinud udu moonutas niivõrd perspektiivi, et kauguse määramine oli ajuti peaaegu võimatu. Me möödusime suurest purunenud ja segipaisatud ksillist; kõverdunud vaheseinal rippus surnud iss.

Elusaild mislikke me sealt edasi enam ei kohanud. Välistermomeeter

näitas kõigest miinus kümme kraadi, mis kaugelt ületas mislikkide vastupidavuse piiri. Akeion teatas sellest Suilikile. Rõõmuga kuulsin, kuidas Suilik vastas:

„Hästi. Me katkestame püloonide ümbruse pommitamise. Las teie inimesed väljuvad sahjeenidest ja püüavad mislikkide ehitiste olemust selgitada. Me saame teid katta veel ühe basiki vältel. Pärast seda peate koonduma püloonidest ida pool. Tuleme teile sinna järele.”

„Küsi, kuidas neil seal ülal lood. on,” ütlesin Akeionile. .

„Pole viga,” vastas Suilik. „Aga meie kaotused ületavad nelikümmend protsenti. Peatse nägemiseni.”

Ma peatasin sahjeeni pülooni jalamil. Varsti saabusid ka ülejäänud kuus sõidukit. Pülooni metallsõrestik tõusis uskumatusse kõrgusse ja kadus põhjatusse musta taevasse. Herang ja teised sinsuunid väljusid sahjeenidest. Ma andsin Ulnale ja ta vennale käsu sõidukisse jääda ja väljusin samuti. Püstolit käes hoides võtsin suuna püloonile... ja peatusin:- igaveseks tardunud mislikkidest ümbritsetuna lamas seal surnud iss, relv ikka veel pihku surutud. Astusin ta juurde. Läbipaistvast kiivrist vaatas mulle vastu tuttav nägu: see oli sama üliõpilasest valveülem, kes peatas mind ja Szzani astroplaani lähedal tol õhtul, kui sinsuunid olid äsja saabunud. Tema esimene kosmoselend oli jäänud viimaseks. Veidi eemal, künka nõlval seisis peaaegu serviti aukliku soomusega ja muljutud ksill.

Peale püloonide ei olnud ümbruskonnas mitte midagi: ei teid, ehitisi ega vähimaidki mõistusliku elu tundemärke. Lähenesin pülooni jalamile: see koosnes tuhandetest surnud, ühtseks massiks sulanud mislikkidest. Ja ka kogu sellele toetuv hiigelehitis, nii kõrgel, kui oma lambi valgusel näha võisin, kujutas enesest mislikkide kuhjumit. Ma eristasin selgesti nende soomusrüüde rangelt geomeetrilisi vorme. Tähendab, mitte mingisugust „tähtede kustutamise masinat” ei olnud üldse olemas! Või, õigemini, selle moodustasid ikka needsamad neetud mislikid, kelle salapärane energia üheks kiirtekimbuks koondatuna oli suuteline tähtedes toimuvaid tuumareaktsioone aeglustama. Sinsuuni füüsikutel ei olnud siin midagi peale hakata ja kõigil teistel lihast ja verest inimestel samuti mitte.

Mõne kilomeetri kaugusel ümberringi jätkus pimedust hajutav pommirahe. Ajutiseks tekkinud hõre atmosfäär andis edasi plahvatuste kumedat mürinat ja planeedi pind vappus mu metalltaldade all. Aeg veeres. Andsin sinsuunidele käsu sahjeenidesse tagasi pöörduda ja suundusin ka ise oma sõiduki poole. Ma ei tea, mis mind sundis noore issi laipa teelt kaasa võtma. Arvatavasti oli mulle lihtsalt talumatu mõte et see noormees, kellega ma hiljuti olin kõnelnud, jääb igaveseks siia, võõrale ja tundmatule planeedile, Külmuse ja Pimeduse sünnitiste keskele. ..

Meil ei olnud tarvis sõita rohkem kui kilomeeter. Viimasest, kol-

mandast püloonist ida pool peatusime ja moodustasime tiheda ringi, valmis eemale tõrjuma mislikke, km nad peaksid tagasi tulema. Aga nad ei tulnud. Mõni hetk hiljem laskus meie lähedusse esimene suur ksill, sellele järgnesid teised ja lõpuks ka meie lipulaev. Suilik ootas meid koos kahe rbeeniga. Beišitit nähes kohmetusin: uus relv oli meil hoopis proovimata jäänud! Beišit puhkes naerma - ta naer oli maalaste omaga palju sarnasem kui isside vilistamine.
„See-eest kasutasime teda meie!” seletas ta. „Ja näib, et edukalt. Teie proovite järgmine kord, kui...”
„Valmis?” katkestas teda Suilik. „Lendame!”

Planeet, must mass, kus ikka veel vilkusid viimaste plahvatuste sinised ja punased täpid, nagu langes alla. Aeg-ajalt mähkus meie ksill soojuskiirte violetsesse särasse: vahetevahel lendasid meile parvedena vastu mislikid nagu tarust väljunud häiritud mesilased, kuid nad ei olnud ohtlikud. sest neid oli suhteliselt vähe. Suilik kutsus järgemööda välja kõik terveks jäänud ksillide kaptenid: saja seitsmekümne kahest ksillist oli alles üheksakümmend kaks. Koonduv isside eskaader rippus planeedi pinnast saja kilomeetri kõrgusel.
Herang kandis ette püloonide ülevaatuse tulemustest.
„Ma ei usu, et neid püloone oleks veel mõtet purustada,” ütles Suilik. „Ilmselt on nad ohtlikud ainult senikaua, kuni neid moodustavad mislikid elavad. Aga kes teab? Vaadake hästi! Nüüd näete pilti, mida viimasest Ella- Venil peetud sõjast peale mitte keegi näinud ei ole, - infra-aatomipommi plahvatust. Lülita sisse, Essina!”

Essina vajutas nupule. Möödus mõni sekund. Kaugel meie all langes kiiresti väike helendav täpp, mis lõpuks pimedusse kadus. Siis äkki süttis nimetu planeedi kohal täht. Ühe hetkega muutus see koletislikuks, talumatult erevioletseks leegiks, mis üha kasvas, laienes, värvus siniseks, kollaseks ja lõpuks samanes purpurpunase orkaaniga. Plahvatuse valgus ulatus tsentrist igas suunas ligikaudu kahesaja kilomeetri kaugusele. Selgesti muutusid nähtavaks tasandikud, mäed ja kuristikud, mustad lõhed hõbedases külmunud pinnases. Siis kadus kõik. Mõneks ajaks jäi veel nilltavale helendav gaasipilv, kuid varsti haihtus ka see tühjuses.
„Nüüd võime ahuuni minna,” ütles Suilik.

IV OSA

PIMEDUSE RIIK

I peatükk

NEETUD GALAKTIKA

Tagasi lennul läks kõik hästi. Päev kaldus juba õhttusse, kui Suilik oma ksilli Tarkade Maja alumlsele terrasslle maandas. Kaugel emal kadusid taevasse teiste, Aniastsi saarele suunduvate ksillide tumedad laigud. Väljusime. Äkki tundsin, et mul ei ole enam jõudu ega tahet, mitte midagi peale vastupandamatu soovi pikali heita ja uinuda. Ka mu kaaslased ei olnud paremas olukorras. Nõjatusin seljaga vastu lillat puutüve ja lasksin pilgul hajameelselt mööda hämarduvat maastikku uidata, liiga kurnatud selleks, et midagi öelda. Ma ei tundnud isegi rõõmu!

„Essina, vii Ulna Võõramaalaste Majja ja heitke mõlemad magama,” käsutas Suilik. „Ser, Akeion ja Herang, teie tulete minuga kaas. Me peame tarkadele aru andma.”
„Kas tõesti ei ole võimalik homseni oodata?” anusin mina.
„Ei. Iga kaotatud minut võib tähendada veel ühe päikese kustumist. Puhata jõuad pärast.”

Inimkondade Trepist läksin üles nagu unes ega heitnud isegi omaenda raidkujule pilku. Seejärel nähtavasti kaotasin pooleldi teadvuse. Tundsin ainult, et mind kantakse, ja toibusin violetsete lampide valguse mõjul. Samal kõrgendil lamasid mu kõrval kaks sinsuuni ja Suilik ise. Meie närvid polnud vastu pidanud ja vestibüüli jõudnult olime üksteise järel minestusse langenud.
Mu jõud taastus algul aeglaselt, seejärel üha kiiremini. Varsti olime suutelised tõusma ning Azzlemile ja Asszale võitluse käigust jutustama. Siiski tundsin tohutut kergendust, kui mullõpuks avanes võimalus ennast Võõramaalaste Majas oma voodis välja sirutada. „Seda, kes annab und" ma tol ööl enesestmõistetavalt ei vajanud.
Kui ma ärkasin, seisis Jaltar juba kõrgel taevas. Aken oli pärani lahti, päev oli särav ja mulle tundus isegi, et kuulen linnulaulu, kuigi Ellal ei ole üldse linde. Linnulaul aga valjenes ja lähenes üha! Hüppasin püsti ja jooksin akna juurde: all seisis Ulna ja vilistas Arbori imepärase lendsisaliku ekantoni häälitsust jäljendades. Ulna kõrval oli Essina.

„Tulime sind äratama, ütles ta. „Azzlem ootab sind."
Azzlemi leidsin laboratooriumist: ta seisis koos Asszaga aparaadi juures, mis reprodutseeris mislikkide kiirgust. Aparaadi vastas istus metalltugitoolis noor sihvakas issitar, kes oli vabatahtlikult nõustunud nõrgendatud kiirguse toimet proovima.

„Me läheneme eesmärgile," ütles Azzlem. „On võimalik, et varsti oleme meie, issid, niisama haavamatud kui teie, maalased ja sinsuunid. Pärast seda, kui mu tütrele Senatile oli süstitud bsiini - sinu bsiini, Sler -, talus ta kahe basiki vältel kiirgust, mis varem oleks ta peaaegu tapnud. Kahjuks kaob immuniteet juba kolmekordse kiirgusannuse mõjul. Kuid ma ei kutsunud sind siiski selle teatamiseks siia. Sa päästsid Missani laiba, mis ainsana Ellale toodi. Kõik teised jäävad matmata lamama neetud planeedile, kuni meil õnnestub mislikid sealt minema kihutada. Missan oli mu sõber, juba enne sinu tulekut koos oma ksilliga kusagil maailmaruumis hukkunud Stensossi poeg. Sellest, kes võitluses langenud sissi surnukeha lahinguväljalt ära toob, saab meie muistse tava kohaselt tapetu vanemate poeg ja vendade vend. Nüüdsest peale võid sa õigusega öelda: „Meie, issid...", ilma et keegi sinu üle naeraks. Sul on erakordne saatus, maalane! Sa oled nüüd üheaegselt maalane, sinsuun ja iss, kolme planeedi poeg. Mine, sa pead osa võtma oma venna matustest ja astuma majja, mis nüüdsest peale sulle kuulub. Essina saadab sind."
„Aga kus on Suilik?" küsisin ma.
„Ta lendas tuhande ksilli eesotsas Kalvenoldile. Sinsuunid ei ole talle vajalikud, sest ksillid ei maandu. Ära muretse, nad ainult heidavad suurest kõrgusest pomme."

Ma lendasin reobil koos Essina ja Ulnaga. Teel sain teada, et Missan oli erakordselt andekas üliõpilane, keda Azzlem püüdis kõigist sõja juhuslikkustest eemale hoida. Isside seadus aga on vääramatu: ohu korral ei ole kellelgi õigust vabatahtlikult ära öelda, ja Missan oli vabatahtlik. Tal ei olnud enam isa ega ema, ainult vanem õde Assila, suure toiduainetehase insener.

Assila elas Bressie saarel, Tarkade Majast kuuesaja brunni kaugusel. Muuseas, ma olen unustanud sulle öelda, et Ellal ei ole mandreid, vaid ainult hulk saari, pisitillukestest tohutu suurteni, peaaegu Austraalia suurusteni. Assila väike ilus maja seisis künkal fassaadiga mere poole.

Essina esitles mind mu „õele", noorele helerohelise nahaga tütarlapsele, kelle ebatavalised silmad olid mitte hallid nagu enamikul issidel, vaid sõna otseses mõttes smaragdrohelised. Ta võttis mind vastu, nagu oleksin tõepoolest ta vend: peopesi suu kõrgusel kausina kokku pannes tervitavad üksteist ainult ühe perekonna liikmed.

Isside matused on hämmastavalt lihtsad. Missani laip paigutati maja ees lahtise taeva all metallplatvormile. Preester luges lühikese palve. Siis võtsin Essina etteütlemise järgi Assilal käest kinni, me astusime plat-

vormi juurde, vajutasime koos väikesele kangile ja taandusime. Järgnes ere valgusesähvatus.

Platavorm oli tühi.
„Kus on Missan?” küsis preester koosolijatelt.
„Läks Valgusse,” vastasid need.
Ja see oli kõik.
Tava kohaselt veetsin Missani majas viis päeva: Ulna ja Essina lendasid samal õhtul ära ning ma jäin Assilaga kahekesi. Kuigi Assila säilitas issidele omase rahu, tajusin ma, et ta kannatab, ega suutnud teda millegagi lohutada: selleks tundsin ma isside ajalugu, kombeid ja siseelu liiga halvasti! Alles nüüd taipasin, kui pinnapealne mu assimilatsioon oli olnud. Nukralt mööda tundmatut maja uidates kirusin kõiki maailma tavasid ning olin äärmiselt hämmeldunud ja õnnetu. Tunnid möödusid, ilma et oleksin söandanud minna tuppa, mille täieõiguslik peremees ma nüüdsest peale olin, ja magama heita. Majas valitses vaikus. Assila istus vaikides ühistoas. Ma võtsin ta kõrval istet ja nõnda veetsime sõnatult kogu öö. Harva on mind vallanud niisugune isoleeritus- ja üksindustunne kui tol lõpmatu ärkveloleku ööl võõral planeedil tundmatu issi tütarlapse kõrval.

Alles koidikul hakkas Assila rääkima. Pisarateta, nuukseteta jutustas. ta oma vennast, kes oli nii andekas, nii noor - ja langes juba esimeses lahingus, mil kogu tulevik ta ees alles avanes! Võitluses mislikkide vastu oli hukkunud juba üksteist selle perekonna liiget. Assila tegi enesele kibedaid etteheiteid, et ta ei olnud koos vennaga lennanud ega ühes temaga surnud. Ta oli venda kogu hingejõuga armastanud, näinud temas tulevast tarka, oma rassi uhkust. Ta meenutas venna lapsemänge, edusamme ülikoolis, esimest armastust, mida vend vanemale õele oli pihtinud. Ja kõigest sellest ei jäänud järele mitte midagi peale rituaalse fraasi: „Läks Valgusse.”

Ma kuulasin Assilat ja üksteise järel langesid kõik tõkked, mis mind issidest olid lahutanud. Nõnda oleks ka Maal iga naine võinud kõnelda. Ja nagu tookord misliki koopas Sanssini saarel, mõistsin jälle, et valu ja kannatused on kogu universumis ühesugused. Nüüd leidsin lohutussõnu, unustades, et minu ja Assila vahel on miljonite valgusaastate laiune kuristik. Ja se'e ei jäänud mu viimaseks avastuseks.

Siis hakkasAssila issidele omase enesevalitsemisega hommikueinet valmistama. .

Veetsin Assilaga veel neli päeva, misjärel pöördusin Essantemi poolsaarel olevasse Võõramaalaste Majja tagasi. Igal kaheksandal päeval aga külastasin nüüd Assilat. Aja jooksul õppisin tõepoolest suhtuma Assila majasse nagu oma kodusse, selle perenaisesse aga nagu lähedasesse sugulasesse. Praeguseni ootavad mind seal mu toas raamatud, märkmed ja igasugused pisiasjad, mis mu Ellal viibimise ajal sinna kogunesid. Ja ma olen veendunud, et aeg-ajalt küsib mu õde Assila tarkadelt, kas ma varsti tagasi tulen.

100

Vahepeal puhastad Kuues ja Seitsmes planeet mislikkidest. Kalvenoldi jaoks sündis see aga kahjuks liiga hilja: tema pikaldane kustumine jätkus endist viisi. Esimesed mislikid, kes EI- Toea planeetide jäisele pinnale ilmusid, hävitati õigel ajal ja seda päikest ei ähvardanud miski. Mis puutub Asselorisse, siis sellel tähel ei ole üldse planeete ja tema spekter muutus iseenesest jälle normaalseks, nii et tarkade ette kerkis veel üks looduse mõistatus.
On meie õnn, et mislikid on oma elu säilitamiseks sunnitud sageli planeetidele laskuroa. Nad tunnevad ennast hästi ka planeetidevahelises ruumis, kuid saavad seal ainult mõne tunni viibida. Aga kuidas nad siis ühelt tähelt teisele ja isegi ühest galaktikast teise lendavad? See on seniajani lahendamata mõistatuseks jäänud. Katsed neid ahuunis avastada ei ole tulemusi andnud. Mõned issi teadlased arvavad, et eksisteerib mitu ahuuni, kusjuures issid kasutavad nendest ühte, sinsuunid teist ja mislikid kolmandat. Mina ei taipa sellest kuigi palju, aga mulle näib, et mitut „eimiskit” ei saa olla. See tundub mulle mõttetu.

Tarkade hulgas käisid kuuldused mingisugusest suurest ettevõttest. Pikka aega ei õnnestunud mul isegi teada saada, millest on jutt. Suilik ja Szzan ei olnud asjaosalised. Asszalt aga oli võimatu sõnagi välja pigistada. Ulna ei teadnud minust rohkem. Sinsuunide astroplaan tuli tagasi kahekümne

üheksa samasuguse laeva saatel; kõigi nende baasiks sai Tarkade Majale küllalt lähedal asuv Inossi saar. Pärast lühiajalist Ellal viibimist suundusid nad Ressanile, et sinna viia viis tuhat sinsuuni, kellest pidi saama uue koloonia „Ellarbor” tuumik. Ellale jäid ainult Helon, Akeion, Uinaja „Tsalani” meeskond. Erand, mis tehti Ulnaleja tema perekonnale, oli äärmiselt haruldane, sest seaduse järgi võivad Ellal elada ainult issid. Mis puutub minusse, siis minu puhul sellist küsimust üldse ei tekkinud: mind peeti issiks.

Lõpuks avaldas mulle saladuse Azzlem ise. Jutt oli ekspeditsiooni saatmisest neetud galaktikasse, see tähendab niisugusesse galaktikasse, mille mislikid on täielikult hõivanud. Esimeseks korraks oli valitud nendest kõige lähedasem, mis paiknes kajeenide, pungissilmaliste jässakate hiiglaste galaktika naabruses. .

Olin vapusJatud. Juba ekspeditsioon Seitsmendale planeedile oli mulle äärmiselt riskantne tundunud. Aga rünnata mislikke nende eneste valdustes!... Pidasin seda puhtakujuliseks meeletuseks, eriti pärast seda, kui Azzlem ütles, et peab otstarbekaks saata luurele mind ja mõningaid sinsuune. Omandatud kogemustele vaatamata kartsin ikka veel ahuuni. Tõsi küll, lend kajeenide galaktikast neetud galaktikasse ei olnud selles mõttes mingil määral keerukam ega ohtlikum kui lend Kalvenoldi Seitsmendale planeedile.

Hiljem nähtavasti sellest projektist loobuti. Igatahes ei kuulnud ma enam kedagi sellest kõnelemas. Mu elu kulges jälle harjumuspärastes rööbastes: päeval töötasin bioloogialaboratooriumis, öö veetsin kord

Suiliki juures, kord Võõramaalaste Majas, vahetevahel aga ka „oma kodus”. Suilik oli äsja naasnud uuelt ekspeditsioonilt läbi ahuuni, kuid ei kõnelnud sellest sõnagi. Essinalt sain teada, et ta oli külastanud kajeene, kuid Suilik ise kinnitas mulle, et sel ekspeditsioonil ei olnud mislikkide ründamise projektiga midagi ühist. Pika aja vältel nägin teda harva, suurte vaheaegadega. Ta rändas ühest galaktikast teise, kuid nende lendude eesmärki ümbritses saladuskate. Ka „Tsalan” lendas Ressanile. Ellale jäid sinsuunidest ainult Ulna ja Akeion, kes töötasid minu laboratooriumis.

„Pühapäeviti” - igas Ella kuus on kolm kohustuslikku puhkepäeva - tutvusin Uina ja Essina saatel planeediga. Sel viisil õnnestus mul ka isside põllumajandusest ja tööstusest üht-teist teada saada; varem ei olnud ma neile millegipärast tähelepanu pööranud. Mitmesaja kilomeetri laiuses vööndis mõlemal pool ekvaatorit paiknevatel saartel kasvatavad issid mitmeaastasi põõsastaimi, mille kõrgus võib ulatuda kaheteistkümne meetrini. Nende taimede seemnetest ja tüvedest saadavat jahu kasutavad issid kõigi oma toitude valmistamiseks. Sellest vööndist põhja ja lõuna poololevates istandustes kasvavad kõige mitmekesisemad taimed, mis annavad selliseid toidu- ja tööstus-tooraineid, mida isside arvates on lihtsam looduslikest allikatest hankida kui sünteesida. Planeedi ülejäänud osa kujutab enesest poolmetsikut looduskaitseala, mis ümbritseb asustatud piirkondi. Enamik tööstusettevõtteid, välja arvatud kaevandused, on koondatud polaaraladele. Peale selle ekspluateerivad issid intensiivselt oma ookeane, mis katavad seitse kümnendikku planeedi pinnast. Ühe allveeretke ajal nägin nende vetikaluhti, meretaimede istandusi ja veealuseid kalamajandeid.

Energiat saavad issid peamiselt mateeria lõhustamise teel. Selles protsessis ei kasuta nad isegi mitte aatomituumadeosakesi, mille tundmaõppimine meil alles algab, vaid nende osakeste komponente, nõndanimetatud infranukleone. Oluline on märkida, et põhiliseks energialiigiks ei ole neil hoopiski mitte elektrienergia, kuid tolle energia olemust on minul niisama raske määratleda kui meie metsinimesel elektri olemust. Seejuures nägin ma nende generaatoreid korduvalt ja kasutasin seda energiat iga päev kõikvõimalikul kujul! Võin ainult öelda, et isside generaatorid on erakordselt keerulised ja võrdlemisi kogukad. Üldse on issid võrreldamatud füüsikud. Isegi Beranton, suur sinsuuni teadlane, oli pärast Ellal viibimist sunnitud tunnistama, et paljud isside leiutised on talle lihtsalt arusaamatud!

Isside auks tuleb öelda, et nad ei varja oma teadmisi mitte kellegi eest. Vastupidi, ideede

vahetamise intensiivistamiseks on nad Inimühiskondade Liidu liikmete jaoks Ressanil mitu ülikooli avanud. Oma lühiajalise Ressanil viibimise vältel kuulasin seal ka ise astronoomialoengut, mille pidas putukataoline inimene Kaheteistkümnendast Galaktikast; palju sellest jäi mulle ebaselgeks, kuid praeguseni on mul

102

meeles suurepärased ülesvõtted tähistaevast ja tundmatutest planeetidest. Hiiglasuure palvetajaputukaga sarnanev lektor saatis oma kõnet määratu pikkade mitmeliigeseliste käte liigutustega. Tema kuulajate hulgas leidus peaaegu kõiki Ressamil esindatud „inimtüüpe”.

Suilik katkestas lõpuks oma salapärased kosmoselennud, kuid endist viisi nägime teda äärmiselt harva: ta viibis päevape kaupa nõukogu kinnistel istungitel. Isegi Essina ei kohtunud temaga sagedamini kui mina. Seepärast veetsin peaaegu kogu aja Ulna ja tema vennaga. Ükskord aga, kui me võrdleva bioloogia laboratooriumis töötasime, kutsus Assza meid kõiki kolme enda juurde. Ta ulatas meile kolm lühikest, jämeda käepidemega metallsilindrit ja ütles:

„Need on teie relvad, täiustatud soojuspüstolid. Kokkuleppel ur-šemooniga valis nõukogu teid ühte neetud galaktikasse korraldatavast kaug-luureretkest osavõtjateks. Teile antakse spetsiaalne ksill. Suilik saadab teid kajeenide galaktika tähe Grenss planeedi Ssvftini. Talle on antud käsk sinna jääda ja teie tagasitulekut oodata. Sobival juhul meenutage talle seda käsku. Äralend on kaheksa päeva pärast.”

Oo, need kaheksa päeva! Need tundusid mulle määratud pikad ja ühtlasi lühikesed. Akeion ja Ulna pidasid enda vääriliseks, et neid, kui ur-šemooni lapsi esimestena võitlusse saadeti. Kui oleks otsustatud teisiti, siis oleksid nad ise enesele seda au nõudnud. Aga, pagana pihta, mis puutus see minusse! Asjata püüdsin ennast veenda, et mislikkide kiirgus on mulle praktiliselt kahjutu, et meie ksilli soomus on spetsiaalselt tugevdatud ja löögikindel, et minu käsutuses on kõige täiuslikurnad relvad ja, lõpuks, et meid saadetakse mitte lahingusse, vaid ainult luurele. Miski ei aidanud: juba üksnes mõte sellele retkele pani mu südame valusalt kokku tõmbuma. Minust ei lahkunud vältimatu katastroofi ebamäärane eelaimus. Ja see eelaimus ei petnud mind. Ma ei tea praeguseni, kuidas üldse ellu jäin.

Olgugi et ma hiljem tähti torpedeerides veelgi suuremal määral riskisin, ei oleks ma nõus seda retke kordama, isegi kui mulle juba ette tõotataks elu ja võimu ja kuulsust ja kõigi planeetide kõige kaunemaid tütarlapsi! Mitte mingi hinna eest!

Äralend läks hästi. Suilik koos Essina, veel kahe issi ja rbeenlanna Beišitiga saatis neid oma vanal ksillil nimega „Sesson-Essina”, mis tähendab „Imekaunis Essina”. Ka meie ksilli kuplil oli issikeelne kiri, aga kui Ulna palus mul seda ette lugeda - ta kõneles nüüd juba üsna ladusasti issi keelt ja isegi veidi prantsuse keelt, kuid lugeda ei osanud kumbagi -, siis sattusin segadusse. See kiri oli Suiliki väljamõeldis. Tavaliselt ksillid ainult nummerdatakse, kui just kapten ise ei taha oma laevale nime anda. Niisiis oli Suilik minu ksillile nimeks pannud „Ulna-ten-Sillon”, mis tähendab „Ulna, mu unistus”. Mind päästis hädast Akeion, kes issi kirjakeelt võrdlemisi hästi tundis. Kavalalt muiates tõlkis ta: „„Planeetide liit”.”

103

„Ulna-ten-Sillon” oli väike kolmekohaline ksill, hiljem seeriatootmisse võetud lahinguksillide prototüüp. Temas oli kõik range ja ratsionaalne, mitte midagi ülearust: miiniumum mugavusi, maksimum efektiivsust. Kesk-kabiin oli täis mootorite, relvade ja aparaatidega ühendatud juhtimispulte. Teises kabiinis rippus üksteise kohal kolm koid. Ülejäänud osa ksillist võtsid enda alla mootorid, toiduainete-, õhu ja lahingumoonavarud ning väljumiskamber. Üheteistkümne sentimeetri paksune ülikõvast sulamist soomus pidi Suiliki sõnade järgi taluma hoopi, mille annab mislikk, kui ta liigub kiirusega kuni 8000 brunni basikis, see tähendab umbes 4000 kilomeetrit sekundis, olgugi

et seni ei olnud mislikid sellist kiirust saavutanud. Ent isegi juhul, kui soomus ei peaks vastu pidama, jäi üle veel teine, sisemine, seitsme sentimeetri paksune metallikiht. Võttes arvesse ka oma immuunsust mislikkide kiirguse suhtes, võisime endid haavamatuteks pidada.

Mõlemad ksillid läksid ahuuni üheaegselt, et sattuda ühte ja samasse „ruumimulli", ja väljusid samuti üheaegselt umbes miljoni kilomeetri kaugusel planeedist. Ssvft. Seda võrdlemisi meeldivat, keskmiste mõõdetega, Maast veidi suuremat planeeti asustavad sajad miljonid kajeenld. Me laskusime planeedi põhjapoolkerale, Brbori linna lähedale.

Imelikud olendid on need kajeenid! Neil on kahe ja veerandi meetrini ulatuv kasv, rohekas nahk, ümmargune juusteta kolp, tuhmid pungis silmad, nina asemel auk ja laias suus suur hulk erakordselt väikesi hambaid. Pikkadest peenikestest kätest ja jalgadest hoolimata näivad kajeenid väga massiivsed, peaaegu niisama laiad kui pikad. Juba esimesest kohtumisest peale tekitasid nad minus seletamatut vastumeelsust, mida ma ei suutnud ületada. Sedasama tundsid ka Ulna, Akeion ja isegi Essina. Mis puutub Suilikisse, siis tema oli oma salapäraste lendude ajal juba siin viibinudja mõne kajeeniga isegi sõbraks saanud.

Kajeenidel on omapärane tsivilisatsioon: nad on keskpärased astronoomid ja füüsikud, kuid see-eest ületamatud keemikud. Nende tööstus ei kasuta peaaegu üldse metalle, vaid põhineb täielikult plastmassidel. Vaimselt on kajeenid Suiliki sõnade järgi kõrgesti arenenud: neil on tähelepanuväärseid poeete, silmapaistvaid filosoofe ning geniaalseid skulptoreid ja maalikunstnikke. Mina ei söanda selle üle otsustada, sest ma ei viibinud planeedil Ssvft kordagi kauem kui ainult mõni tund.

Me jäime oma ksilli lähedusse. Ksill seisis keset avarat paljast steppi, kuhu aeg-ajalt laskusid plastmassist helikopteritega sarnanevad lennuaparaadid, millel isegi mootorid olid läbipaistvad.

Lennujaamabaari meenutavas kerges, õhulises hoones pakuti meile maitsvat rohelist jooki. Suilik kõneles millestki kolme kajeeniga, kes seejärel lahkusid ja meid omavahele jätsid. Eemalt silmitses meid ja meie ksilli uudishimulike jõuk, keda hoidsid tagasi relvastatud valvurid.

Tuulepuhaniud tõid sealtpoolt mingit erilist vänget vürtsilõhna.

Me vaikisime kaua. Kõik oli juba öeldud. Suilik ja Akeion läksid viimast korda „Ulna-ten-Silloni" kontrollima. Mina klõpsutasin masinlikult soojuspüstoli kaitsevinna. Essina vaatas minu poole ning sosistas midagi Ulnale ja Beišitile, mille peale kõik kolm turtsatasid.

Suilik tuli tagasi.

„Vend," ütles ta mulle, „on aeg! Pea meeles, et nõukogu vajab täpseid andmeid, mitte kangelastegusid. Ole ettevaatlik. Ja tule tagasi."

Siis kummardus ta minu poole ja lisas sosinal:

„Sinsuunid on liiga läbematud. Pea Akeionit silmas!"

Me läksime oma ksilli juurde. Suilik patsutas mulle viimast korda õlale ja eemaldus joostes. Essina ja Beišit saatsid meile eemalt lahkumistervituse. Ulna oli juba ksillis. Ma järgnesin talle kummargil päi, tundes, kui pööraselt mu süda peksab.

Niipea kui uks oli sulgunud, tõusime lendu. Suilikiga oli kokku lepitud, et me viibime ahuunis täpselt kaks ja pool basikki ega muuda.... mingil juhul suunda. See andis issidele võimaluse meid katastroofi korral otsida. Tagasi pidime pöörduma hiljemalt kahekümne Ella päeva pärast.

Vajalikul hetkel väljus ksill ahuunist. Kõigil ekraanidel haigutas pimedus, mida elustasid ainult kaugete galaktikate üksikud kahvatud laigud. Akeion osutas lähimale ovaalsele laigule, mis läbimõõdult võrdus ligikaudu poole Kuuga:

„See on arvatavasti kajeenide galaktika. Sealt me tulimegi!" Kui meil oleks olnud mingisugune muinasjutuliselt võimas võluteleskoop, siis oleksime siit näinud seda galaktikat mitte sellisena, nagu teda praegu tuntakse, vaid sellisena, nagu ta oli rohkem kui viissada miljonit aastat tagasi! Ma lülitasin sisse spetsiaalse ekraani, mille töö põhimõtteks oli raadiolokatsioon valgusest kiiremini

levivatel snessi lainetel. Ekraanile ilmus ühe planeedi tuhm laik.
Suilik ütles: „Valige lähim sobivate mõõtmetega planeet,”” meenutas Ulna. „See näib sobivat.”
„Laskume,” otsustas'Akeion. „Kohtadele! Relvad laskevalmis!”
Ma istusin relvajuhtimispuldi ette. Ulna tegi vaatlusi. Enda ees ekraanil nägin kogu ümbritsevat ruumi kuues tasandis: neljas horisontaal- ja kahes vertikaalsuunas. Ulna ees oli tundlikum ekraan, mis võimaldas ühte või teist vaadeldavat piirkonda soovi korral suurendada.
Esialgu aga ei näinud me peale ähmase ümmarguse laigu mitte midagi.
„Tuleb läheneda. Clair, soojustsoon!”
Vajutasin vastavale lülitile. Otsekohe tekkis ksilli ümber soojustsoon, kus temperatuur oli +27°, õigemini küll tsoon, milles iga ese oleks silmapilkselt selle temperatuurini soojenenud. Ükski mislikk ei saanud meile nüüd läheneda, ühtlasi aga jäi temperatuur küllalt madalaks, et ksillist skafandrites väljuda.
Planeet taitis juba peaaegu kogu alumist ekraani ja me hakkasime

eristama üksikasju: mäeahelikke, külmunud jõgesid ja suuri tasaseid pindu, nähtavasti ookeane. Ksill jätkas laskumist.

Ühe surnud ookeani rannikul märkasin hämmastavalt korrapärase kujuga püramidaalset kõrgendit ja juhtisin sellele Ulna tähelepanu. Ulna reguleeris kiiresti ekraani, kujutis lähenes otsekohe ja ma kuulsin Ulna sosinat:
„Mu jumal Etohan! Sellel planeedil elasid inimesed!”
Tõepoolest, siin oli linn, õigemini küll varemeis linn. See kasvas ekraanil silmanähtavalt ja kui me küllalt lähedale jõudsime, eraldusid üldisest püramidaalsest massist tornid ja obeliskid, mis nagu mingisuguses raevukas sööstus musta taeva poole sirutusid. Mida lähemale me jõudsime linna keskusele, seda tihedamaks ja kõrgemaks muutusid ehitised. Need hõivasid mitme tuhande hektari suuruse maa-ala, kusjuures suurima torni kõrgus ületas tuhat meetrit.

Olin vapustatud. Missugune fantastiline, miljoneid aastaid tagasi hääbunud tsivilisatsioon oli selle linna rajanud? Sa tead, et arheoloogia on mind alati huvitanud ja tol hetkel valdas mind ületamatu soov just nimelt sellesse kohta laskuda. Ütlesin seda Akeionile.

„Kõigepealt lendame ümber planeedi,” vaidles Akeion vastu. „Kui mislikke ei ole näha, siis laskume.”

Pikkade tundide vältel ületasime külmast aheldatud ookeane ja mandreid. Paljudes kohtades nägime purustatud linnu, mis siiski kõik olid esimesest väiksemad. Aeg-ajalt laskus ksill planeedi pinna vahetusse lähedusse, kuid mitte kusagil ei näinud me ühtegi mislikki. Lõpuks pöördusime fantastilise surnud linna juurde tagasi ja valgustasime seda prožektoriga. Eredas valguses sädeles hoonetel härmatis - see oli tahkestunud õhk.

Laskusime torni jalamil olevale suurele väljakule; torni tipp kadus pimedusse. Otsustasime, et luurele läheme meie Ulnaga, Akeion aga jääb igaks juhuks ksilli. Me rõivastusime skafandritesse ning varustasime ennast kaheteistkümneks tunniks piisava õhutagavaraga, toidutablettidega, relvadega ja küllaldase hulga laskemoonaga. Siis väljusime ksillist.
Mõni sekund kõhklesin, teadmata, kuhu minna. Ksill lebas peaaegu ümmargusel väljakul, mida igast küljest ümbritsesid tohutu suured ehitised. Tahke õhk veeldus ja aurustus soojustsoonis ning „Ulna-ten-Sillon” mähkus varsti tihedasse uttu. Meid see siiski ei häirinud. Läksime otse edasi.

Meie ees avanes võlvitud tunnel, mis viis pealt kaetud tänavale. Kõik rohelisest metallist uksed olid suletud. Hoonete eneste kõrgusega. võrreldes näisid need uksed liiga madalad. Et mitte eksida, ei pöördunud me kuhugi kõrvale, vaid läksime sama tänavat mööda umbes kilomeetri võrra edasi. Majade fassaadid olid hämmastavalt paljad - ei olnud ühtki pealiskirja, raidkuju ega midagi muud, mis oleks sellest kadunud

inimkonnast jutustanud. Ma kavatsesin juba ühte nõrgemat ust lahti murda, kui äkki pind meie jalgade all vappus. Midagi kohutavat aimates haarasin Ulna käest kinni ja me jooksime tagasi väljakule. Seal, kus veel äsja oli seisnud meie ksill, kõrgus nüüd kivide, metalli ja muude materjalide kuhjatis. Vasakul pool seisnud torn oli soojuse mõjul nähtavasti otse „Ulna-ten-Sillonile" varisenud. Täielikus vaikuses lisandus sellele püramiidile üha uusi kilde. Ulna nõjatus seljaga vastu seina, et mitte kukkuda. Ma kuulsin, kuidas ta sosistas:
„Hen! Akeion, Akeion setan son!"
Kõik tardus. Siis lõi järgmine tohutu suur ehitis pimeduses käratult kõikuma ja varises aeglaselt kokku. Me olime üksi tundmatui planeedil, oma sõpradest miljonite kilomeetrite kaugusel, ja õhku jätkus meil üheteistkümneks tunniks.

Ja siis, kogu oma soomusega mu laterna valgust peegeldades, ilmus esimene mislikk.

II peatükk MISLIKKIDE VANGID

Inimene - ma mõtlen sellega ka isse, sinsuune ja teisi nendetaolisi on siiski ülimalt imelik olend!

Me olime hukkumisele määratud, meile ei jäänud mingit lootust, kuid meil ei tulnud pähegi relvi maha panna. Niipea kui esimese misliki soomusrüü nähtavale ilmus, tulistasin otsekohe. Ta suri, enne kui üldse jõudis kiirgama hakata. Pekslevate südametega jäime ootama; enam ei ilmunud kedagi nähtavale.,

Väljakule jääda oli kahekordselt ohtlik: esiteks jätkus hoonete varisemine, teiseks aga oli mislikkidel siin kerge lendu tõusta ja meid surnuks muljuda. Heitsime vilmase pilgu rusukuhjatisele, mille alla olid maetud meie ksill ja Akeion, ning taandusime mööda juba tuttavat kaetud tänavat. Siin oli meil tarvis jälgida ainult seda, mis toimub ees ja tagapool. Möödusime majast, mille juures varem olin peatunud ja jõudsime teisele väljakule. See kubises mislikkidest, kes võtsid meid vastu raevuka kiirgusega. Nende vaev jäi siiski asjatuks. Meil tuli mislikkide kehadest sõna otseses mõttes üle hüpataja ma veendusin, et mislikid olid siin teist tõugu kui Kalvenoldi Seitsmendal planeedil: nad olid laiemad, lühemad, teistsuguse kujuga, ja nende kiirgus ei olnud violetne, vaid pigemini indigosinine.
Mitu tundi rändasime mööda surnud linna tänavaid, ilma et oleksime leidnud ühtki avatud või isegi lahtimurdmiseks sobivatust. Enne hukkumist olid linna elanikud oma majad teadmata põhjusel hoolikalt

sulgenud. Ainus huvitav leid oli kuuerattaline sõiduk, mille avastasime esimesest väljakust kümmekonna kilomeetri kaugusel. Ma asusin juba seda lähemalt uurima, kui mislikid meile uuesti kallale tungisid. Neid oli sadu ja nad liuglesid maapinnast kahe-kolme jala kõrgusel. Isegi pärast seda, kui meie soojuspüstolid olid nad tapnud, lendasid nad inertsi mõjul edasi ja meiloli tublisti tegemist, et kokkupõrkeid vältida. Siis muutsid mislikid taktikat. Nüüd ründasid nad nii kiiresti ja nii ootamatult, et olime sunnitud pikali viskurna ja pillavalt laskemoona kulutades tõelist tõkketuld avama. Mõne minuti pärast oli temperatuur kogu tänaval ja lähimates umbsoppides nii kõrge, et ükski mislikk ei saanud enam siia ilmuda, ja rünnak lakkas.

Nukralt istusime ühe maja trepiastmetel. Õhku oli meile jäänud kõigest kolmeks tunniks. Tunda andis väsimus; läbipaistvas kiivris nägin Ulna aukuvajunud silmi ja kurnatud nägu. Ainult harva vahetasime lühikesi lauseid. Romaanikangelased valivad oma südame avamiseks harilikult kõige meeleheitlikumaid olukordi, kuid võin sulle kinnitada, et meil ei olnud selleks tuju. Nõnda istusime

kaua aega. Ma tukastasin. Äkki raputas Ulna mind.
„Mislikid! Nad tulevad tagasi!”
Seekord tulid nad roomates ümber metalsete laipade kuhjade. Jõudsime otsusele, et kahte surma me ei sure, lasksime nad võimalikult lähedale ja hakkasime siis tulistama. Üks mislikk jõudis lendu tõusta; suuri vaevu suutsime tema eest kõrvale hoiduda. Ta lendas täie hooga vastu meie selja taga olevat ust ja purustas selle.

Ulna sööstis tekkinud avausest sisse ja ma järgnesin talle. Me sattusime avarasse tuppa, milles rusuhunnikud tähistasid kohti, kus kunagi nähtavasti oli seisnud mööbel. Asjatult otsisime ülemistele korrustele viivat treppi või lifti. Kui siin midagi sellist oligi olnud, siis oli see tõenäoliselt juba ammu lagunenud. See-eest avastasime sissekäigu madalasse maa-alusesse tunnelisse, milles mina võisin ainult kummargil käia. Varsti ilmnes, et see tunnel oli ülal kulgeva tänavaga paralleeine. Läksime mööda tunnelit edasi, kõrvalharudele tähelepanu pööramata; nagu veendusime, viisid need kõik tubadesse, mis sarnanesid sellega, mille kaudu olime sisenenud, ja olid kas tühjad või täis meile täiesti kasutuid rusuhunnikuid. Arheoloogilisteks uurimistöödeks ei olnud ilmselt õige aeg!
Siis kaldus tunnel peaaegu märkamatult allapoole. Me ei pööranud sellele tanelepanu ja jätkasime nagu unes edasiminekut, kuni ma täie hooga põrkasin vastu metallust. Läbipääs oli suletud. Sellel uksel aga nägin esmakordselt bareljeefi - tuleratast või päikese stiliseeritud kujutist.

Alles nüüd, kui edasi ei olnud enam kuhugi minna, tundsime väsimuse täit raskust. Olime juba kümme tundi jalul olnud. Õhku jätktls meil veel kõigest üheks tunniks. Masinlikult heitsin pilgu baromeetrile oma

skafandri kätisel; välisrõhk ei võrdunud enam nulliga ja termomeeter näitas –8°. See tähendas, et me viibisime mislikkidele kättesaamatus tsoonis ja et siin oli õhku, kuigi äärmiselt vähe. Sellest ei oleks isegi meie selijale kinnitatud kergete kompressorite töölepanekuks piisanud. Siiski pidasime seda heaks tundemärgiks: teisel pool metallust võis atmosfaär tihedam olla!

Me hakkasime palavikuliselt ust uurima. Selles ei olnud lukuauku ega mingisugust pilu, kuid ma tundsin juba täiuslikumaid ukse sulgemissüsteeme. Kannatlikult; sentimeeter sentimeetri järel kompisime ukse pinda, vajutasime järjestikku igale päikesekiirele ja proovisime neid pöörata. Kõikjäi asjatuks. Oli möödunud juba pool tundi. Hapnikuballoonide manomeetri osuti lähenes aeglaselt, tagasipöördumatult nullile.

Me olime kaotanud vilmase lootuse, kui uks äkki kriiksudes avanes.

Sulgesime ta enda järel; meie teed tõkestas teine, täpselt samasugune uks.

„Lüüsikamber,” pomises Ulna. „Võib-olla on teise ukse taga õhku.”

Me püüdsime meenutada, mis pani esimese ukse avanema, ja varsti see õnnestuski: tarvis oli vajutada ülemisele kiirele ja seda veidi vasakule nihutada. Nõnda sattusime pimedasse tuppa, kus baromeeter näitas peaaegu ühte Ella atmosfaäri. Ma lülitasin analüsaatori sisse - selle torud värvusid üksteise järel punaseks: hapnikku oli piisavalt, mürgised gaasid puudusid täielikult. Kruvisin ettevaatlikult oma kiivri ava lahti ja tegin esimese hingetõmbe. Õhk oli kuiv, värske ja täiesti hinga-miskõlblik. Me olime päästetud! Vähemalt ajutiseltki.

Avar tuba oli täiesti tühi ja tal puudusid nähtavasti muud väljapääsud peale selle ukse, mille kaudu olime sisenenud. Kõigepealt ruttasime ennast vabastama kohmakatest skafandritest, mis raskelt meie väsinud õlgu rõhusid. Täiesti kurnatuna heitsime kõrvuti põrandale, kustutasime lambid ja uinusime silmapilkselt.

Mu uni oli nähtavasti rahutu, sest magades olin ennast vastasseina äärde veeretanud. Lampi otsides kobasin kaua pimeduses ringi, tõusin lõpuks istukile ja haarasin kinni mingisugusest käepidemest, mis oli mu pea kõrgusel. Käepide andis järele... ja sündis ime! Mulle näis, et toa sügavuses avanes teine uks, ja heleda nelinurga taustale ilmus inimese siluett! Inimene oli väikest

kasvu ja ma nägin ainult tema üldisi kontuure, eristamata üksikuid jooni. Siis kadus ta niisama äkki, tema asemele ilmus tulekera ja mu kõrvu kostsid kummalised sõnad.
„Ulna!” hüüdsin ma. „Ulna, ärka üles!”
Tulekera kadus ja nüüd nägin ma tähistaevast. Seejärel ilmus planeedi kujutis, algul vaadatuna suurest kõrgusest, siis aga üha lähemalt. Meie silmade eest möödusid mäed, metsad, ookeanid ja tasandikud ning võõras hääl kordas kogu aeg:
„Sifan, Sifan, Sifan!...”

Taipasin, et see on planeedi nimi.
Siis lakkas planeedi pöörlemine ja me nägime tuttavat, kuid päikesest
valgustatud linna; selle njmi oli Hersea. Linna väljakud olid täis sõidukeid ja elusolendeid, keda me vaatepunkti suure kõrguse tõttu ei saanud lähemalt silmitseda.

Seejärel ilmusid ekraanile - sest see oli siiski ainult ekraan — linnalähedased põllud, millel ridadena kasvasid purpurpunased taimed, mis sarnanesid Ella sinissi nimeliste väikeste puudega ja Ulna sõnade järgi ka Arbori põõsastaimede tren-tehhoritega. Mööda sinist teed kihutas kuuerattaline sõiduk - samasugune kui see, mida ma just olin tahtnud uurima hakata, kui mislikid meile kallale tungisid. Tee tõusis üha kõrgemale mägedesse ja viis kõrgeimasse tippu rajatud observatooriumi juurde - vähemalt meie pidasime seda hoonet observatooriumiks. Ajal, mil need pildid ekraanil vaheldusid, kostis vahetpidam\j,ta diktori hääl, kuid enesestmõistetavalt ei saanud me ühestki sõnast aru. Objektiiv lähenes sõidukile, millest väljus kahe jala ja nelja käega ümarapealine olend, kdle nägu me ei näinud. Olend sisenes hoonesse.

Sekundiks ekraan tuhmus, siis ilmus sellele uuesti päikese kujutis, päike värvus silmanähtavalt üha punasemaks ja kustus. Nüüd saime aru, et meie ees avanes selle maailma hukkumise ajalugu. See, kes sõidukiga mägedesse saabus, oli nähtavasti teadlane või suur riigimees, sest me nägime, kuidas ta nõupidamistel esines, kummalisi masinaid juhtis, sõjavägedele käsklusi andis ja lõpuks oma läbipaistvas skafandris mislikkidest rünnatuna maha varises. Enne seda aga nägime, kuidas ta mingisuguseid väikesi aparaate reguleeris ja leegitseva päikese sümboliga.kaunistatud uksed sulges - selle bareljeefi tundsime otsekohe ära. Filmi viimases kaadris kergitas üks võõraid olendeid kiviplaati, mis asetses otse selle käepideme all, millele ma juhuslikult olin vajutanud.

On enesestmõistetav, et niipea kui esimene vapustus oli möödas, hakkasime plaati otsima ja leidsimegi selle suurema vaevata. Plaadi all oli keerdtrepp. Me tõmbasime igaks juhuks skafandrid selga, laskusime siis terpist alla ja jõudsime avarasse ruumi, milles valitses pehme rohekas valgus. Metallukse kaudu sisenesime teise saali, seejärel kolmandasse, neljandasse, vilendasse - neid oli seal terve rodu! Ja kui esimene saal oli tühi, siis teisi täitsid poolenisti massiivsed metallkastid, mida meil ei õnnestunud avada. Lõpuks viis viimase saali uks meid teise keerdtrepi algusse. Pärast veerandtunnilist tõusu jõudsime lüüsikambrisse ja sattusime väljaspoollinna paikneva läbipaistva kupli alla. Lüüsi ülesandeid täitev kahekordne uks oleks meil võimaldanud väljuda, kuid me ei kasutanud seda, sest ümbrus kubises mislikkidest.

Nõnda algas kummaline elu, mis meie ajaarvamise järgi kestis terve kuu. Õhku oli meil nüüd piisavalt. Lisaks sellele avastas Ulna, et kolme toidukarbi asemel oli ta kaasa võtnud ainult kaks, kolmandas karbis aga olid kosmonautide toitetabletid. Ainuüksi sellest karbitäiest oleks meile

jätkunud rohkem kui aastaks, vett aga piisas ainult kaheks kuuks. Asi oli.
selles, et skafandri ranitsasse oli monteeritud väike teravmeelne aparaat, mis võimaldas surnud planeetidel veeldunud või tahkunud gaasidest vett saada, kuid iga sellise aparaadi filter oli suuteline töötama ainult kuu aega., Ent siiski võisime nüüd loota. Me olime Suiliki instruktsioone rangelt jälginud - järelikult oli päästeekspeditsiooni! võimalik meid leida.

Nüüd, kus otsene oht oli möödas, andus Uina leinale. Ma püüdsin teda lohutada, kuidas suutsin:

ksill on väga tugev, Akeion võib olla elus, ja kui see on nii, siis vabastavad issid ta samaaegselt meiega. Kõik jäi asjatuks: Ulna ei uskunud midagi. Tegelikkus aga osutus veelgi vähem usutavaks!

Teha ei olnud meil midagi: ainult süüa, magada ja oodata. Me vaatasime ikka jälle filmi Sifani hukkumisest, kuni see jäi meile üksikasjaliselt meelde, ja õnnistasime leidlikku geeniust, kes oli rajanud selle varjupaiga, et säilitada mälestust oma rahvast. Läbipaistvast kuplist jälgisime mislikke. Mislikid märkasid meid kiiresti, aga kui nad olid veendunud, et nende kiirgus meile ei mõju ja kuplit on võimatu purustada, lakkasid nad niisama kiiresti meile tähelepanu osutamast.
Tugevast läbipaistvast sfäärist kaitstuna tegin päevade viisi vaatlusi nagu bioloog, kes mikroskoobiga uusi mikroobe või tundmatuid putukaid uurib. Tõsi küll, minu olukord oli halvem, sest mul ei olnud võimalik eksperimenteerida. Terve kuu vältel, kuni kestis meie vangipõlv, püüdsime asjatult mislikkide liikumiste mõtet mõista. Võib vist küll öelda - ma olen selles isegi veendunud -, et meie Ulnaga saime nendest olenditest teada rohkem kui keegi teine kogu universumis, välja arvatud vahest ehk mislikid ise. Sellest hoolimata teadsime nendest kuu lõpul niisama vähe kui ennegi. Meil ei õnnestunud täheldada mitte midagi, mida oleks võinud meie mõiste järgi organiseeritud tegevuseks pidada, mitte midagi instinktitaolist ja isegi mitte lihtsaimat tropismi – võimet väliskeskkonna mõjul muutuda. Samal ajal aga teadsin ma Sanssini saarel tehtud katse põhjal, et mislikkidel on mõistus, millel pole midagi ühist meie omaga, ja isegi tunded, mis on meile arusaadavamad.

Mislikkidel on ilmselt meeleelundid, olgugi et me ei suuda isegi kujutleda, mis laadi need on. Igatahes ei põrganud nad kunagi vastu läbipaistvat kuplit, välja arvatud ainult üsna alguses, kui nad seda purustada püüdsid. Nähtavasti tajusid nad meie juuresolekut ja üsna varsti õppisime „tuttavaid” mislikke eristama „võõrastest”, kes meie hävitamiseks asjatult energiat kulutasid. Mõned mislikid olid surnud linna alalised elanikud: tundsime neid ära erilise mustri järgi nende soomusrüüdel.

Üht-teist õnnestus mul siiski mislikkidest teada saada. Nad liiguvad vahetpidamata ega maga kunagi; ühte mislikki jälgisime Uinaga vaheldumisi viiskümmend tundi ja kogu selle aja vältel tegi ta meie kupli

lähedal lakkamatult siksakke. Mislikid ilmuvad harva üksinda, kuid ei saa ka öelda, et nad elavad rühmiti, sest nende kollektiivid lagunevad niisama kergesti kui tekivadki ja nad roomavad igasuguse nähtava põhjuseta ühest rühmast teise. Mõnikord koondub sadakond mislikki tihedaks parveks, mis nagu sulab kokku üheksainsaks metalseks massiks. Sellises olekus võivad nad viibida mõnest sekundist paljude tundideni. Seejärel laguneb mass jälle üksikuteks mislikkideks. Algul arvasin, et tegemist on omapärase paljunemisprotsessiga, aga nendest parvedest väljub niisama palju mislikke, kui neid oli alguses.

Vaatluste tegemist raskendas lampide valguse suhteline nõrkus: väljaspool valitses ju läbitungimatu pimedus. Lisaks sellele oli meil puudus registreerimisseadmetest. Oleksin palju andnud, kui mul noil päevil oleks olnud võimalik kasutada mõttevõimenduskiivrit, millega ma Ellal misliki koopasse laskusin; sel juhuloleks mul võib-olla mingil määral õnnestunud nende koletiste olemust mõista. Nüüd aga olime läbipaistva kupli vangid ja võisime ainult passiivseid vaatlusi teha.

Sellest hoolimata võimaldasid mõningad kaalutlused mul luua midagi mislikkide päritolu teooria taolist; hiljem esitasin oma kaalutlused Asszale, kes leidis need küllalt põhjendatud olevat. Sa muidugi tead, et abosluutsele nullile lähedastel temperatuuridel esinevad ülijuhtivuse nähtused ja metalsetel elektrijuhtidel puudub peaaegu täielikult takistus. Võib kujutleda, et mislikkide esivanemäd, kes erinesid praegustest mislikkidest umbes samuti kui esimene elus rakk Maal erines meist, tekkisid seda laadi ülijuhtivuse tagajärjel. Mingisugune raudnikkelkristall võis surnud planeedil sattuda keeruka ja kiirendatud võnkeamplituudiga elektromagnetvälja ning temas võis tekkida midagi elektrilise elu taolist. Kui seda võimalikuks pidada, siis saab mislikkide edasine evolutsioon niisama mõistetavaks kui Maa kõikide elusolendite evolutsioon. See kristall võis

induktsiooni teel omakorda tekitada teistes kristallides uusi, teistsuguste ja keerukamate omadustega eluvorme. Tõsi küll, mislikkide surmatoovat kiirgust ei saa pidada elektromagnetiliseks nähtuseks, kuid iga mislikki ümbritseb siiski tugev elektromagnetväli.

Kolmandal päeval, kui meie veevarud lõppema hakkasid, olime sunnitud oma kindlusest välja tungima. Valisime selleks silmapilgu, mil nähtaval oli ainult kaks mislikki; mina läksin esimesena ja hävitasin nad kahe lasuga. Ulna täitis sel ajal kähku kotid jää ja tahke õhu seguga. Pärast pikaajalist vaevanägemist oli mul lõpuks õnnestunud alumises saalis avada üks metallkast; selles lebasid virnadena metallplaadid, millele olid graveeritud khmeride kirjaga sarnanevad märgid. Sellest kastist tegime veetsisterni. Teisel retkel meil vedas: leidsime kuplist vasakul puhta jää panku, mis võimaldasid ühekorraga kasti peaaegu ääreni täita. Ma ütlen, et meil vedas, sest hiljem roomas kupli ümber kogu aeg sadu mislikke.

Kui ma mõtlen sellest paljude õnnelike asjaolude fantastilisest kokkusattumisest, mis meil võimaldas ellu jääda, siis küsin eneselt mõnikord, kas meid ei kaitsnud nii-öelda saatus. Aga sealsamas meenub mulle, et need, kellel ei eile õnne, ei tule tagasi ega saa loomulikult ka oma ebaõnnest jutustada, olgugi et neid on kahtlemata palju rohkem kui õnneseeni.

Ent päevad läksid ja ma hakkasin juba meie pääsemises kahtlema. Mis puutub Ulnasse, siis tema oli ammu igasuguse lootuse kaotanud ja teda oli vallanud sügav kurbus. Kuhu oli jäänud tema endine mehisus? Eriti raskesti mõjus talle venna hukkumine. Meeleheitega nägin, kuidas ta päevast päeva hääbus, ei söönud peaaegu midagi ning muutus üha kahvatumaks ja nõrgemaks. Tundide viisi istus ta minu kõrval ja hoidis mu kätt. Ja kuigi me mõlemad väga hästi teadsime, et armastame teineteist, ei toonud isegi see meile lohutust, sest sinsuunide range moraal keelab armastusest kõnelda, kui perekonnas on lein. Avaldada armastust sinsuunlannale, kes äsja oli kaotanud venna, oleks tähendanud mitte lihtsalt kasvatamatust, vaid hirmsat solvamist. .

Ühel sellisel päeval- kui selles pimedusriigis üldse päevi oli istusime kupli all. Mu lambi valgusvihu läbisid mõned mislikid. Mustas taevas helendasid tuhmilt kaugele galaktikate piklikud laigud. Äkki langes linnale kusagil ülal süttinud pimestav valgus, mis pani taevasse sirutuvaid tarne selgepiirilisi varje heitma. Siis tabas valgus kuplit ja terav valu silmades sundis meid karjatama.

„Ulna, need on issid! Issid!”

Värisevate kätega aitasin Ulnal kiivri pähe tõmmata ja valmistusin ka ise väljumiseks. Tarvis oli iga hinna eestmärku anda, et me oleme siin. Ma laadis in püstoli paarikümne „kuuma” kuuliga, paotasin ukse ja hakkasin tulistama. Erinevalt „soojadest” kuulidest, mis tõstavad temperatuuri, ainult mõnikümmend kraadi, annavad „kuumad” kuulid sadu kraade ja tekitavad eredaid sähvatusi. Sihtides lähimasse mistikkide kuhjatisse, tulistas in vahetpidamata; kui padrunid lõppesid, ulatas Ulna mulle oma püstoli. Prožektorikiir kompis tasandikku. Paar korda libises ta üle kupli ja tardus siis paigale. Lennuaparaat hakkas laskuma – meie arvates väga aeglaselt, tegelikult aga liigagi kiiresti. Jäätunud pinhaselt peegelduv prožektorivalgus tekitas meie ümber ebamäärase hämaruse ja see võimaldas mul lõpuks mõne meetri kõrgusel tohutu suurt piklikku varju eristada: see ei olnud ksill, vaid sinsuunide astroplaan, „Tsalan”!

„Ulna, need on sinu omad!”

Ulna varises sügavas minestuses jääle. Ma haarasin ta kätele ja jooksin astroplaani poole; laskuvat astroplaani ümbritses keevast õhust tekkinud udu. Ma libisesin poolvedelas pudrus, komistasin vastu surnud mislikke ja hoidsin suuri vaevu tasakaalu, et mitte Ulnat maha pillata. Kaks skafandrites kogu haarasid ta minu kätelt ja viisid ka mind endaga kaasa. Me tõusime mööda sisenemistrappi üles, läbisime lüüsikambri

ning siis sattusin ma „Tsalani” koridoris silm silma vastu Suiliki... ja Akeioniga!

Mu esimene reaktsiöon oli täiesti totter: ma Viisin Suiliki kõrvale ja hakkasin talle etteheiteid

tegema, et ta siia lendas, sest issidele oli see liiga ohtlik. Solvumise asemel vastas ta naeratades: „Maalane Sler on ikka endine. Raske on sinu meele järgi olla. Keegi pidi ometi teed näitama!”
„Aga Akeion ju tunneb teed!...” vaidlesin ma vastu.
„Pärast läbielatud seiklusi ei suuda Akeion praeguseni seda meelde tuletada. Ta jutustab sulle kõigest ise.”

Meil tõmmati skafandrid seljast. Ulna, kes oli ikka veel meelemärkuseta, viidi hospidali, kus ka mina kunagi olin lamanud. Suur Visedom ise asus Ulna eest hoolitsema, kuigi ta otsekohe ütles, et selle juhuga tuleks toime iga üliõpilane. Kui Ulna silmad avas, väljusime meie Suilikiga, jättes ta juurde isa ja venna.

Veerand tund! hiljem kogunesid kõik juhtimiskeskusse. „Tsalan” oli juba ahuunis ehk, nagu ütlevad sinsuunid, rrooris, teel kajeenide galaktikasse, kus meid ksillidega ootasid Essina ja Beišit. Akeion jutustas meile oma ebatavalisest seiklusest järgmist.

Kui torn „Ulna-ten-Sillonile” varises, paiskas tõuge A.keioni tugitoolist välja, ta põrkas vastu seina ja kaotas teadvuse. Nõnda lamas ta rohkem kui kolm basikki. Kui ta lõpuks toibus, mõistis ta, et on varemete alla maetud. See teda eriti ei häirinud - toitu, vett ja õhku oleks ksillis jätkunud mitmeks kuuks -, kuid talle tegi muret meie saatus ja ta hakkas otsekohe aru pidama, kuidas ksilli vabastada ja meid pardale võtta.

Ksilli soomus oli varingule vastu pidanud ja mitte mingisugust õhu väljavoolu Akeion ei avastanud. Ka mootorid töötasid normaalselt, kuid kogu rusukuhjatust üles tõsta nad ei suutnud. Selles seisnebki väikeste ksillide puudus: neil on suur kiirus ja suurepärane manööverdusvõime, kuid liiga väike võimsus. Siis, hoolimata selle manööovri äärmisest ohtlikkusest, otsustas Akeion sealtsamast otse ahuuni minna ja seejärel tagasi meie järele tulla.

Näis, et ksill läks ahuuni normaalselt, kui mitte arvestada tavalisest palju tugevamat tõuget. Kui aga Akeion peaaegu silmapilkselt vastupidise manööovri sooritas, ei väljunud ta ahuunist kusagil äsja mahajäetud planeedi lähedal, vaid sattus peaaegu absoluutsesse pimedusse, mida ei läbinud isegi snessi kiired. Kusagil lõpmatus kauguses helendas vaevumärgatava tuhmi laiguna mingi galaktika, õigemini galaktikaparv.

Siinkohal katkestas Akeioni jutustuse pikaks ajaks puhttehniline vaidlus, mille algatas Suilik. Issid alustasid ahuuni uurimist palju varem kui sinsuunid ja seisavad selles suhtes kõigist teistest peajagu kõrgemal. Kogu jutust sain aru järgmist.

Et ksill ei läinud seekord ahuuni kosmilisest ruumist nagu tavaliselt, vaid planeedi pinnalt, siis oli impulss liiga tugev. Ksilli ümbritsev ruumiosa eraldus meie universumist, läbis ahuuni - kui eimiskit on üldse võimalik läbida - ja tungis ühte nendest negatiivsetest universumitest, mille vahele meie universum on surutud.

Niisiis väljus Akeion ahuunist antimaailmas, õnneks küllalt kaugel igasugustest antiaine kuhjumitest. Mõnda aega ei suutnud ta taibata, kuhu oli sattunud. Kiitguseloendurist kostis aeg-ajalt raginat, osuti näitas läbiva kiirguse voogude äkilist ilmumist. Nende loenduriie abil tehakse kindlaks ruumipiirkondi, kus kosmilise kiirguse intensiivsus lubatud normi ületab. See kiirgus aga erines suuresti kosmilisest kiirgusest. Lisaks kõigele muule oleks kosmiline kiirgus siin, kõikidest galaktikatest kaugel, pidanud olema äärmiselt nõrk.

„Siis äkki taipasin!” jutustas Akeion. „Mulle meenusid kunagi kuuldud loengud antimaailmade olemasolu teoreetilisest võimalikkusest ja nende maailmade iseärasustest. Kiirgus, mida registreeris loendur, tekkis üksikute antiaine aatomite kokkupõrkamisel ksilli ainega. Iga hetk võisin sattuda piirkonda, kus antiaine tihedus on suurem, ja siis hüvasti kõik maailmad ja antimaailmad!”

Ta hakkas palavikuliselt jälgimaruumi kõveruse registraatorit, aegruumi loendurit, gravimeetreid.ja teisi keerukaid aparaate, mis on vajalikud lennuks ahuunis. Kui tal oleks õnnestunud manööovrit täpselt arvutada, oleks tal veel olnud võimalik meie universumisse tagasi

pöörduda. Kogu oma mehisusele ja külmaverdisusele vaatamata ei suutnud ta hoiduda närvitsemast. Aga sa püüa Akeioni olukorda kujutleda: ta oli eksinud kusagil antimaailmas, veel võõramas kui mislikkide neetud galaktikad, kusjuures ta võis iga hetk eimillekski muutuda, koletus annihilatsioonisähvatuses haihtuda. Ja otsekui tema mõistust kannustades tiksus kiirguseloendur üha sagedamini.

Akeion maadles vapralt issi numbrites kirjutatud arvutustabelitega, tegi ühe arvutuse teise järel ja kontrollisneid korduvalt. Kõik näis õige olevat. Siis surus ta hambad kokku, andis ksillile vajaliku kiiruse ja läks ahuuni... .

Ahuunist väljus ta peaaegu otsekohe pärast sisenemist. Neetud galaktika asemel aga leidis ta ennast mingisuguse noore galaktika miljonite säravate tähtede keskelt. Akeion jõudis otsusele, et arvutus oli väär olnud ja ta oli sattunud teise, antimaailma taga olevasse positiivsesse universumisse.

Ta suunas ksilli tähele, mille ümber tiirles terve parv suurendaval ekraanil nähtavaid planeete, ja laskus ühele nendest planeetidest, kui oli selle ümber tiiru teinud. Planeet näis olevat tühi: nähtavasti esines sellel ainult taimseid eluvorme. Akeion veetis seal üheksa päeva, ikka jälle keerukaid arvutusi kontrollides. Meid Ulnaga ei lootnud ta enam leida ega päästa.

115

Siin katkestas Akeioni jutustuse jälle teaduslik diskussioon, millest ka Einstein ise oleks vaevalt midagi aru saanud!

Kümnendal päeval läks Akeion jälle ahuuni, väljus sellest, laskus teisele planeedile ja kontrollis kõiki arvutusi uuesti. Iga päevaga tundus talle üha rohkem, et ta on kosmoses lootusetult eksinud. Lõpuks, kahekümne kuuendal päeval, sattus ta asustatud maailma lähedusse. Ta pikeeris ja maandus kajeenide planeedil, ainult mõni kilomeeter eemal kohast, kus Suilik meie tagasitulekut ootas. Ka Akeioni päästis õnnelik juhus, millel seekord olid abiks tahtejõud ja teadmised.

„Tsalan” jõudis planeedile Ssvft koidikul. Essina ja Beišit võtsid meid vaimustusega vastu. Sooja tundega vaatasin ma oma ksilli — ainsat lennuaparaati, mis oli antimaailmas viibinud. Sifanil saadud hoopidest olid ta kuplile jäänud ainult mõned mõlgid.

Veel samal õhtul palusin Helonilt ametlikult tema tütre kätt.

III peatükk SURNUD TÄHTEDE MINÖÖRID

Me ei viitnudl kajeenide planeedil aega ja järgmiseks keskpäevaks jõudsime tagasi Ellale. Olin füüsiliselt ja vaimselt kurnatud, mu närvid olid üle pingutatud. Helon ütles, et annab mulle vastuse meie Ellale saabumise päeva õhtul.

Jätsin puhkust vajava Ulna „Tsalanile” ja siirdusin koos Suilikiga nõukogu istungisaali. Oma üksikasjaliku aruande lõpetasin järeldusega, et issidel on nähtavasti õigus: inimeste kooseksisteerimine mislikkidega, vähemalt ühe päikesesüsteemi piirides, on võimatu. Lisasin aga, et kuigi me oleme sunnitud iga hinna eest oma galaktikaid kaitsma, õnnestub meil vaevalt mislikkidest täielikult vabaneda, sest tuhandetes surnud galaktiktes on neid triljoneid ja triljoneid.
See mõtteavaldus ei meeldinud koosolijatele. Lisaks sellele, et mislikid hävitavad igasuguse valkainetel põhineva elu, jäävad nad issidele ka metafüüsilisteks vaenlasteks, kes kehastavad Kurjust, mis tuleb kogu universumis alatiseks likvideerida. Üks tarku vaidles mulle vastu:

„Sa utlesid, et planeedil Sifan elasid enne mislikkide tulekut inimesed. Mispärast siis ei rahuldu mislikid jäiste galaktikatega, mida meie ei vaja ja mis meile on kättesaamatud? Miks kustutavad nad meie päikesi? Ei, mitte mingeid kompromisse. Mislikid peavad kaduma!”

„Aga selline võitlus kestab iniljoneid aastaid! Ükskõik kui võimsad relvad teil oleksid, te ei suuda planeete ükshaaval tagasi võita. Ja milleks te üldse vajate neid jäässe aheldatud maailmu, kus ei ole enam võimalik

elada?” Ma unustasin, et formaalselt kuulusin ka ise isside hulka, ja peaaegu kaitsesin mislikke.

„Surnud planeedid ei ole meile vajalikud, kuigi neil võib leiduda väärtuslikke tooraineid. Asustamata maailmu jätkub meil niigi küllalt. Aga mislikid peavad kaduma. Et nad ei talu valgust ja soojust, siis süütame nende hävitamiseks uuesti nende tähed.”

„Mis-is?” röögatasin kõiki viisakusreegleid unustades. „Süütate tähed?!”

„Snisson ütles, et meil tuleb kustunud tähed uuesti süüdata,” täpsustas Azzlem. „Igatahes üritame seda. Teoreetiliselt on see võimalik. Praktikas võib ülesanne uskumatult raskeks osutuda. Aga me teeme siiski proovi. Sinu äraolekul alustati juba ettevalmistavaid katsetusi. Sulle teatatakse, kui tuleb aeg.”

Mul jäi hämmastusest peaaegu hing kinni. Pärast Maalt lahkumist olin muidugi juba näinud asju, millest üks oli fantastilisem kui teine. Leppisin isegi sellega - oma silmi tuli ju uskuda -, et mislikid, need kummalised olendid, on suutelised tähti kustutama. Aga et issid, kes on ju lõppude lõpuks ikkagi ainult inimesed, kavatsevad neid tähti uuesti süüdata... Mu pea käis ringi, Azzlem aga jätkas, nagu ei oleks midagi juhtunud: .

„Otsustava eksperimendini kulub meil nähtavasti veel aasta. Selle aja jooksul jätkame neetud galaktikate uurimist, kuid ei võta ette ulatuslikke pealetungioperatsioone, et mitte isside ja sinsuunide elu tarbetusse ohtu seada. “

Sellega lõpetas Azzlem istungi. Ma ruttasin otsima Suilikit, kes mind ootas. Kuulnud, millest oli jutt, ütles ta:

„Ma tean. Hiljuti loodi spetsiaalne füüsikute rühm eesotsas Assza ja sinsuuri Berantoniga; rühma kuulub sadakond issi ja peaaegu niisama palju teiste inirnkondade esindajaid. Meie Beišit juhib rbeeni füüsikuid. Aga kas sa tead, kes selle rühma ksillide komandöriks on määratud?”

„Ei.”

„Mina. Ja dessantrühma juhtimine tehakse tõenäoliselt ülesandeks sinule. Võib arvata., et sul tuleb see hästi välja,” lisas ta naerdes.

„Tsalan” oli juba oma tavalises asukohas. Möödusin astroplaanist ja läksin alla smnast trepist, mille juures ma esmakordselt Ulnat olin näinud. Seda, et Helon mulle otsekohe vastust ei andnud, pidasin halvaks endeks. Päikeseloojangut ootasin kannatamatuse ja ühtlasi hirmuga: mida toob mulle õhtu? Taevas oli pilvitu ja õmaltvaarikpunane, nagu ta Ellal ikka on, kui loojuva Jaltari kiired niisket õhku läbivad. Mere ääres istusin liivasele plaažile.

Äkki kostsid mu selja taga liival sammud. Lähenes sinsuun, kes mind tervitas.

„Song Vsevolod Clair,” ütles ta mu sinsuuni tiitlit nimetades, „ur šemoon ootab sind.”

Ma järgnesin talle. „Tsalani” ninaosa kõrgus hiiglasuure koonusena meiepeade kohal. Helon, keda ümbritsesid Akeion, Visedom ja veel neli elatanud sinsuuni, ootas mind aeroplaani keskmises saalis.

„Eile palusid sa minult mu tütre Ulna kätt,” alustas ta pikema sissejuhatuseta. „Põhimõtteliselt on sul selleks õigus, sest sa oled sinsuun-then ja sang. Aga selline abielu eri inimkondade esindajate vahel on niihästi meile kui ka meie sõpradele issidele senikuulmatu asi. Enne sinuga kohtumist ei olnud ma üldse näinud inimesi, kes oleksid meile olnud nii lähedased, et abiellumine oleks võinud kõne alla tulla. Isegi issid ja kreenid, kes on issidega nii sarnased, et ka issid ise ei suuda, mõnikord kreene oma kaasmaalastest eristada, ei ole seni veel ühtegi pulma pidanud. Kuid nagu väidavad meie bioloogid, kes sind uurisid, kui sa meie hospidalis lamasid, on sinu protoplasma keemiliselt koos-tiselt meie omaga identne. Peale selle on sinu kehas juba sinsuunide luude, sinsuunide veresoonte ja.sinsuunide lihaste osi. Su ainevahetus ei erine meie omast, sul on täpselt samasugune hulk kromosoome ja tõenäoliselt niisama palju geene kui meil. Järelikult on sinu juhtum eriline. Ainus

erinevus seisneb selles, et sul on mitte neli sõrme, vaid viis, kuid ka meie kaugetel esivanematel oli viis sõrme. Niisiis ei ole abieluks mingisuguseid takistusi peale psühholoogiliste. „Ulna”– siinkohal Helon naeratas -, „oli siiski nõus. Seepärast vastan sulle: jah! Aga võta teatavaks, et šemooni perekonnaliikme pulmi saab pidada ainult Arbori pealinnas Berisenkoris ja teil tuleb sinna lennata, niipea kui issid sulle loa annavad. Jah, issid peavad sulle loa andma, sest sa oled üheaegselt maalane, sinsuun ja iss. Huvitav oleks teada,” lisas ta naljatades, „missugusele planeedile teie lapsed kuuluvad?!”

Kogu selle pika kõne vältel tundsin ennast nagu tulistel sütel ning alles lõpus tõmbasin rõõmu ja kergendusega hinge. Sinsuunide tava kohaselt kummardusin vaikides. Tänada ei ole sellistel juhtudel kombeks: sinsuunid tänavad ainult väikeste kingituste eest.

„Hoiatan sind,” võttis Helon uuesti sõna, „et meie kombestik keelab sul nüüdsest peale UInaga kohtumise. Sa näed teda alles pulmapäeval. Seni aga võid talle kirjutada.”

Väljusin „Tsalanist” kerge südamega. Ja otsekohe põrkasin kokku kõikjal viibiva Suilikiga, kellele oma rõõmsat uudist kuulutasin.

„Kõik ümberringi aina abielluvad!” hüüatas Suilik. „Alguses meie Essinaga, siis Beišit, kes just äsja mulle ütles, et läheb mehele Seferile, ja nüüd teie Ulnaga. Aga sa rikkusid meie tava!”

„Mismoodi?” . .

„Sa olid ju minu steen-setan, aga mu pulmast ei ole veel aastatki möödas. Tähendab, sa pead mulle lunaraha maksma. Varem oli see lunaraha üsnagi suur - harilikult nõuti rusikasuurust plaatinatükki! Nüüd on see pisiasi: isegi kui sul enesel ei õnnestu plaatina hankida võib iga laboratoorium sulle selle sünteesida. Niipalju kui ma tean, peetakse

su pulmad Arboril. Aga kuidas sa sinna pääsed? Ühtegi sinsuunide astroplaani nõukogu ära ei lase. Kui soovid, viin teid oma ksillis Arborile.”

Nõnda siis asusime kolm päeva hiljem Arbori poole teele - Suilik, Essina, Helon, Akeion, mina ja Ulna, kelle kabiini minul oli sissepääs keelatud.

Kunagi jutustan sulle kõigist tseremooniatest, mis ur-šemooni tütre pulmadega kaasnevad. Ja Arbori hiilgusest. Kuivõrd pehme ja rahulik on Ella,. kuivõrd kohutavad on surnud maailmad, mida mul oli juhust näha, niisamavõrd lopsakas ja imekaunis on Arbor oma lillakassiniste ookeanide, kahekümne kilomeetri kõrguseni ulatuvate mägede ning mõõtmatute roheliste ja purpurpunaste metsadega, mida sinsuunid kiivalt hoiavad. Ma ei unusta kunagi neid kuut lühikest päeva – kaheksat Maa päeva –, mis me pärast pulma Tari orus veetsime! Seal, ühes nendest metsadest, millest äsja rääkisin, seisab jääliustikust lähtuva siniseveelise oja kaldal mäenõlval väike maja, mis on spetsiaalselt noorpaaride jaoks ehitatud. Mõni kilomeeter allpool moodustab paisust tõkestatud oja järve, mille kaldal asub lõbustuste linn Nimoe. Kuid mitte ükski sinsuun ei ületa noorpaaride orgu linnast eraIdavat nähtamatut piiri. See on muistne tava, mis, kui ma ei eksi, esineb ka meil apatši indiaanlastel: noorpaarid .peavad mõne päeva täielikus üksinduses veetma. Ja ma arvan, et ei teeks paha, kui meiegi selle tava üle võtaksime.

Sinsuunide tsivilisatsiooni puuduste hulka tuleb minu arvates lugeda erakordset kiindumust igasugustesse tseremooniatesse: selles suhtes ei oleks isegi muistsed hiinlased sinsuunidega võistelda suutnud. Otsekohe pärast meie kuue üksinduspäeva möödumist tuli mul hakata kõikvõimalikest pidustustest osa võtma. Kommete mittetundmise tõttu kartsin kogu aeg, et saan mingisuguse rumalusega hakkama, ja tundsin suurt kergendust, kui šemoonid mulle teatasid et võin soovi korral Ellale tagasi pöörduda.

Arboril elasin läbi veel ühe erutava silmapilgu. Kord viis Akeion mind planeedi lõunapoolkeral asuvasse keskobservatooriumi. Ja seal näitasid astronoomid mulle Brenoria-tähtkujust paistvat tuhmilt helendavat laigukest - mjnu kodugalaktikat. Ülivõimsad aparaadid, mille tööprintsiip meie teleskoopide omast erineb, lahutasid selle laigukese maksimaalse suurenduse korral spiraalseks tähetolmu pilveks. Ja kõigi nende tähtede hulgas, nähtamatu nende säras, oli meie tagasihoidlik

Päike, mille ümber tiirles mu koduplaneet Maa, nii väike ja lõpmatult kauge. Valgusel, mida ma nägin, oli meie galaktikast Arborile jõudmiseks kulunud kaheksasada tuhat aastat, ja kui sinsuunide täiuslik tehnika oleks mul võimaldanud Maale pilku heita, siis oleksin parimal juhul näinud kusagil metsaserval mõnda haletsusväärset pitekantroopi.

119

Nüüd, pärast minu tagasipöördumist Maale, otsime UInaga igal õhtul, kui taevas on selge, tähtede vahelt üles Andromeeda udukogu. Ja kui ma seda näen, tunnetan meid lahutava ruumi mõõtmatust peaaegu fiiüsiliselt. Isside galaktika on nii kaugel, et seda ei võimalda näha isegi kõige võimsamad teleskoobid. Aga kui ma näen tuhmi opaalset laiku, kui ma mõtlen, et naine, kes mu kõrval istub, on seal sündinud ja ka ma ise olen seal viibinud.

Niisiis, kolme kuu pärast lahkusime Arborilt. Nagu oli kokku lepitud, tuli Suilik meile järele, Me startisime Berisenkori kosmodroomilt, mis oli täis Arbori ja teiste sinsuuni planeetide vahel ühendust pidavaid hiigelastroplaane. Meie ksill näis nende kõrval hoopis pisitilluke.

Niipea kui olime lendu tõusnud, teatas Suilik mulle, et ma kuulun tõepoolest „surnud tähtede minööride” eskaadri staapi. Näis, et Suilikist oli Ellal tähtis isik saanud. Mind aga huvitas praegu siiski muu: juba ammu olin mõteisklenud selle üle, miks õieti issid mulle kogu aeg vastutusrikkaid ja... väga ohtlikke ülesandeid andsid. Mu õige koht oleks ju olnud bioloogide rühmas. Seda laadi ülesannete täitmiseks aga oleks jätkunud sinsuune, kes on mislikkide kiirguse suhtes niisama immuqnsed kui minagi ning lisaks sellele suurepärased füüsikud. Nähtavasti suhtusid issid minu „lapsendamisse” tõsiselt ja pidasid mind issiks, kel on küll punane veri, kuid kes siiski on oma inimene, mitte võõramaalane nagu sinsuunid. Lõpuks, Suilikit sidus minuga sügav sõprus ja minu, kandidatuuri toetades tegi see noor iss, kes isegi oma uljaspäistest teadlastest koosneva rahva hulgas meeletu vapruse poolest silma paistis, mulle ilusaima kingituse, mis oli ta võimuses - seikluse.

Kui palju kordi kirusin ma hingepõhjas... muidugi mitte meie sõprust, küll aga selle tagajärgi!

Ellal asusime elama minu majja Bressie poolsaarel. Ulna ja mu „õde” Assila leidsid varsti ühise keele. Aasta vältel jätkasime Ulnaga tööd bioloogide rühmas, püüdes leida efektiivset vahendit isside kaitsmiseks mislikkide kiirguse vastu. See näib aga teoreetiliselt võimatu olevat: erilised lained, mida mislikid kiirgavad, lagundavad rakke, mille vahendusel hingavad issid ja kõik teised inimesed, välja arvatud ainult sinsuunid ja meie, maalased. Kuni organismi omadused jäävad muutumatuks, ei saa siin nähtavasti midagi ära teha. Assza uuris seda probleemi fiiüsika seisukohast ja jõudis samale järeldusele. Mõningate keemiliste preparaatide süstimise teel õnnestus meil surmavate kiirte toimet siiski aeglustada, muidugi ainult tingimusel, et kiirgus ei olnud liiga intensiivne.

Ükskord, kui me laboratooriumist väljusime, viis Suilik meid oma ksilli ja tõusis otsekohe, ilma igasuguste seletusteta, õhku. Ma olin nende lennuaparaatide juhtimisega juba tuttav ja taipasin varsti, et lendame Marsile. Meie Ulnaga.ei olnud kumbki seal veel käinud ega hakanud

120

seepärast vastu vaidlema. Lendasime maksimaalse kiirusega, mida planeetidevahelistel lendudel oli võimalik saavutada.

Mars on peaaegu neitsilik planeet, mis mõningal määral meenutab Arborit, kuid on kuivem. Pikka aega lendasime suures kõrguses, seejärel võttis Suilik järsult pikeerides suuna hiigeltehasele, kus ehitati ksille kõikide issi planeetide jaoks. Muide, kuuldes sõna „tehas”, ära kujutle vahetpidamatut kära ja müra: issid ei salli mingisugust lärmi ja kõik toimub neil peaaegu täielikus vaikuses. Ksille monteeriti konveieril, mille juures mõningate isside valve all töötasid automaadid. Me läbisime peatumata mitu avarat tsehhi. Lõpuks viis Suilik meid ruumikasse angaari, kus parajasti uue tohutu suure ksilli monteerimist lõpetati. Selle ksilli läbimõõt oli üle kolmesaja meetri ja keskosa paksus ulatus kuuekümne meetrini. Kuju poolest erines ta klassikalisest läätsest ja meenutas pigemini lamedat kuplit. Mõnda aega silmitsesime ksilli vaikides, siis ütles Suilik:
„See on meie tulevane laev; sellellendame surnud päikesi süütama.”

„Aga, miks on tal niisugused mõõtmed ja niisugune kuju?” küsisin mma.

„Teisiti ei saa. Päikese süütamise aparaat on väga suur ja teda ei ole võimalik lihtsalt alla visata. Järelikult tuleb meil surnud tähe pinnale laskuda. Aga sa ju tead, missugune külgetõmbejõud sealon: kui meid ei kaitse võimas antigravitatsiooniväli, siis litsub meie oma raskus meid otsekohe laiaks. Kaitsva antigravitatsioonivälja tekitamiseks kulub fantastiline hulk energiat ja seepärast tuleb ksillile monteerida terve energiajaam. Mis puutub kujusse, siis võimaldab kuplitaoline võlv ksillil paremini oma raskust kanda. Kõigest sellest hoolimata on meil vaevalt võimalik surnud päikese pinnal üle ühe basiki viibida.”

Möödus veel mõni kuu. Vähehaaval harjusin mõttega, et mul tuleb sellest erakordsest ekspeditsioonist osa võtta. Päevad läksid rahulikult üksteise järel. Vähemasti pealtnäha paistis kõik rahulik olevat. Tegelikult töötasid kõikidest galaktikatest Kolmele Planeedile kogunenud silma-paistvamad teadlased neil päevil pingeliselt, et suurt plaani ellu viia. Ella vaikseid maastikke vaadates mõtlesin nii mõnigi kord, et kogu selle vaikuse taga peitub väsimatu peadpööritav tegevus, ning sellistel silmapilkudel tundsin ennastlootusetult mahajäänuna, hämmeldununa ja õnnetuna nagu väike metslane, kes on juhuslikult moodsasse kiirrongi sattunud.

Laboratooriumis töötasin pöörase innuga kuni täieliku rammestuseni, sest enda arvates olin nagu Maa saadik ja esindasin meie tsivilisatsiooni, mis on nii uhke oma tehnika üle, kuigi sellest paljudes teistes maailmades on kahjuks juba ammu kaugele ettejõutud. Mulle näis, et kui ma teen mingisuguse tähtsa avastuse, siis annab see mulle täie õiguse Ellal elada, vabastab mind vaese sugulase ja kurioosumi osast ning võimaldab mul planeetide liidus olla võrdne võrdsete seas. Seepärast

istusin hiliste õhtutundideni isside uusimate artiklitega tutvudes või Ulna kaasabil sinsuunide töid uurides. Korduvalt meenutasin seejuures tänutundega oma kunagisi õpetajaid Maal: olgugi et mul sageli teadmistest puudu tuli, osutusid töömeetodid õigeteks ja uute mõistete omandamine läks kiiresti.

Kõige naeruväärsem kogu selles loos on asjaolu, et ajal, mil mina ennast nõnda kurnasin ja oma võhiklikkuse üle kurtsin, pidasid issid mind oma ühiskonna kasulikuks liikmeks ja usaldasid mulle juba esimestest päevadest peale noorte bioloogide rühma juhtimise. Ja tõepoolest, kas või juba oma organismi iseärasuste tõttu teadsin ma palju sellist, mis issidele uus oli. Mis puutub sinsuunidesse, siis nemad olid küll saavutanud silmapaistvat edu biofüüsika alal – nagu issid nii ka nemad ravivad peaaegu kõiki haigusi vastavate kiirgustega -, kuid olid unustanud keemia või alahindasid seda, ja just selles valdkonnas õnnestus mul saavutada mõningaid tulemusi, millest ma juba rääkisin, nimelt leida preparaat isside ajutiseks kaitsmiseks mislikkide kiirguse vastu.

Meie kooselu Ulnaga ei olnud algul sugugi kerge. Sinsuunid on äärmiselt tundlikud, mina aga ei paista just silma kannatlikkuse poolest. Meil tuli ka ületada kuristik, mis oli tingitud meie erinevast kasvatusest. Hea oli, et vähemalt religioon meie elu ei komplitseerinud: sinsuunid on veendunud ateistid nagu minagi. See-eest leidus suur hulk pisiasju, mis nii mõnigi kord pahandust tekitasid. Näitena võib nimetada kas või sedagi huvitavat asjaolu, et hoolimata kogu oma kultuurist ja armastusest tseremooniate vastu söövad sinsuunid kätega; nagu sa täna tõepoolest tähele panid, ei ole Ulna veel praegugi kahvliga päriselt harjunud. Tema omakorda ei suutnud kuidagi leppida minu harjumusega öösiti töötada ja hoopis arusaamatu oli talle minu vastumeelsus varahommikuse ülestõusmise vastu. Aja jooksul jõudsime siiski kõiges kokkuleppele. Igatahes on sinsuunlannadel nende maalastest õdedega võrreldes vähemalt üks vaieldamatu voorus: mitte kunagi ei ähvarda nad ema juurde tagasi minna!

Siis ühel päeval, kui ma nagu sisalik ennast maja ees päikesepaistel soojendasin ning Assila ja Ulnaga lobisesin, langes meile mingisugune vari: selle heitis toosama hiiglasuur ksill, mida olime

Marsil näinud. Suiliki juhtimisel tegi see oma raskusele vaatamata mitu graatsilist ringi, lendas üle lameda majakatuse ja kadus silmapiiri taha. Pool tundi hiljem aga sain Azzlemilt käsu otsekohe Tarkade majja ilmuda.
Kui ma oma reobi terrassil maandasin, õõtsus hiigelksill kai ääres lainetel. Suilik ootas mind üksi.
„Kas Essina ei ole sinuga kaasas?" küsisin temalt. .
„Ei sellele ekspeditsioonile naised ei tule. Sina ju Ulnat ka ei võta."
„Millal me ära lendame?"
„Varsti. Lähme, targad tahavad sind näha."

Azzlem ja Assza ei lasknud meil oodata. Azzlem asus otsekohe asja juurde:
„Sler, me anname sulle veel kord ohtliku ülesande. Nagu sa tead, taotles Suilik, et sind tema staapi määrataks. Me ei saanud keelduda — selleks ei olnud põhjust, kuigi arvasime, et võime seekord ka ilma sinuta toime tulla. Hiljem aga selgus, et sinuta läheks meil raskeks. Üldjoontes oled sa plaaniga tuttav: te laskute spetsiaalses ksillis surnud päikese tardunud pinnale ja seate sinna üles aparaadi, mille toimel seal uuesti hakkavad kulgema tuumareaktsioonid. Õigupoolest küll on see aparaat palju võimsam; meil oli kavas kustunud tähtede süütamine, kuid selle asemel laseme nad nähtavastj õhku. Kohutavas tuumaplahvatuses hävivad päikest ümbritsevad planeedid koos mislikkidega.
Olukord on niisiis järgmine. Tähe pinnal on külgetõmbejõud palju kordi suurem kui Ellal. Teid.kaitseb selle jõu mõju vastu antigravitatsiooniväli, mille tekitab ksilli pardal olev seade. Selle välja tekitamiseks kulub aga tohutul hulgal energiat ja väli ei saa eksisteerida kauem kui pool basikki. Selle aja jooksul peate töö lõpetama, sest vastasel korral litsub teie oma raskus teid laiaks. Teisest küljest on aparaadi kõige tähtsam detail, mida ei saa osadeks lahutada ega ka varem kohale asetada, praegu veel liiga raske, olgugi et oleme teinud kõikvõimalikke jõupingutusi tema kaalu vähendamiseks. Surnud tähel ei suuda ükski iss ega sinsuun teda tõsta."
„Aga automaadid..." alustasin mina. Azzlem sisistas pahaselt:
„Sa tead väga hästi, et automaadid antigravitatsiooniväljas ei tööta! Sellepärast otsustasime rakendada sinu füüsilist jõudu. Kas oled nõus?"
„Raske oleks keelduda," vastasin.
„Sel juhul paigutame sind kambrisse, milles tekitame kunstliku gravitatsioonivälja, et selgitada, kas sa tuled aeglustiga toime ja missugustel tingimustel sa oled suuteline seda tegema. Mõnda aega on ksilli antigravitatsiooniväli surnud päikese külgetõmbejõuga pöördvõrdeline. See aeg on aga väga lühike, nii et sul tuleb kiiresti tegutseda. Läheme!"
Esmakordselt sattusin füüsikalaboratooriumi. Mulle tõmmati selga spetsiaalne skafander, mida tugevdavad metallvardad olid põlvedel, vöökohal ja küünarnukkidel üksteisega šarniirselt ühendatud; siseehituse poolest meenutas see skafander ülekoormusevastaseid kombinesoone, mida meie lendurid ülehelikiirustel lennates kasutavad. Selles soomusrüüs astusin vaskkupli all olevale metallplaadile:. Mu jalgade ees lebas keerukas detail. Kummardasin ja tõstsin selle suurema vaevata üles; issile oleks seepeaaegu võimatu olnud.
Assza astus reostaadi juurde.
„Tähelepanu! Gravitatsioon kaks!"
Ma tundsin, kuidas mu keha raskenes. Detaili ei olnud nüüd enam nii kerge tõsta. Assza suurendas järk- järgult külgetõmbejõudu. Mu käed ja

jalad muutusid tinaraskeks, liigutused aeglustusid, veri valgus skafandrist hoolimata jalgadesse. Seejärel ümbritses mind lenduritele hästi tuttav „must udu", kuid juba ammu enne seda ei suutnud ma enam aeglustit üles tõsta. Nüüd vähendas Assza pikkamööda külgetõmbejõudu, kuni see jälle normaalseks muutus.

„Täpselt paras!” ütles ta. „Mõningate tähtede jaoks isegi vähevõitu. Selle operatsiooni automatiseerimiseks tuleb midagi välja mõelda. Aga katset võime ju teha mõnel väikesel tähel!”

Järgmisel päeval vils Suilik oma ksilli vilmasteks ettevalmistusteks Aniastsi saarele ja peaaegu kuu aega ei kuulnud ma temast sõnagi. Siis tuli Assza minu juurde laboratooriumi ja teatas lühidalt, et kõik on valmis: homme läheme torpedeerima surnud päikest tollessamas neetud galaktikas, kus ma juba olin viibinud.

Tol õhtul ei läinud me koju, vaid jäime Võõramaalaste Majja. Jaltar oli juba loojumas, kui hiiglaslik ksill läänest nähtavale ilmus ja poolsaare rannikul merepinnale laskus. Mõni minut hiljem tulid Suilik ja Essina, Sefer ja Beišit, Akeion ja suur sinsuuni füüsik Beranton. Nõnda oli koos kogu „Ssvinssi” - „Hävitaja” staap. Toimus kõnedeta hüvastijätubankett. Meie Ulnaga lahkusime varakult ja laskusime mereranda. Oli pehme, soe öö, meri helendas veidi, randa veeresid aeglaselt suured lained. Ari ja Artsi kallasid kõigele külma valgust, kõrguses särasid tähtede müriaadid. Madalal silmapiiri kohal vilkus veel üha tuhmuv veripunane Kalvenolt. Kahe kuu hõbedased kiired lõhestasid puude musti varje. Me istusime nendes ebamäärastes varjudesja jälgisime, kuidas lained pitsimustrilist vahtu liivale kandsid.

Nõnda vilbisime kaua aega sügavas vaikuses. Ja mida olekski meil öelda olnud? See, mida praegu ette valmistati, oli meie isiklikest saatustest mõõtmatult tähtsam! Taganeda ma enam ei saanud ega tahtnudki, hoolimata õudustundest, mis mind aeg-ajalt võpatama pani. Ulna teadis, et seekord lendan üksi.

Otse vee ääres - meist vasakul ilmus nähtavale veel üks paar. Sihvakate, hapravõitu siluettide järgi otsustades olid need issid. Nad lähenesid ning me tundsime ära Suiliki ja Essina. Ma tõusin, et neid hüüda, kuid Ulna tõmbas mind tuunikast ja sosistas:

„Ära sega neid! Ka nemad tahavad hüvasti jätta.”

Ma vaikisin. Issid möödusid meid märkamata ja kadusid pimedusse. Varsti aga tulid nad tagasi ega olnud enam kahekesi: nende kaaslased olid veergi saledamad ja ma taipasin, et need olid Beišit ja Sefer. Seekord hüüdsin neid, kui nad meie kohale jõudsid, ja nad istusid meie juurde.

Ma võtsin taskust piibu ja süütasin selle. Issid ei suitseta ja peavad seda harjumust veidraks, kuigi Ellal kasvab taim, mis ei jää aroomi poolest maha meie parimatest tubakasortidest ja on palju vähem kahjulik. Ma tõin mõned istikud Maale kaasa, kuid kahjuks ei läinud nad

siin kasvama. Piibu süütamise harjumuspärased liigutused kandsid mind tagasi aega, millest on juba möödas hulk aastaid. Ühel õhtul 1944. aastal Vahemere ääres, enne dessanti Provence'i rannikule, suitsetasin täpselt samuti viimast piipu ja sedasama tegid mu kõrval seltsimehed, kes järgmIsel hommlkul lahmgus langesid.

Ma pöördusin Suiliki poole:

„Mis sa arvad, kas me tuleme tagasi?”

Suilik vastas mulle isside kõnekäänuga:

„Arva ära, kus on stissnassani saba!”

Stissnassan on Ellal elav uss, kelle peaja saba on niivõrd sarnased, et vaidlejad eksivad viiel juhul kümnest.

„Mislikke surnud päikestel tõenäoliselt ei ole,” jätkas Suilik. „Ja asi polegi nendes. Kõige ohtlikum on see, et meil on kilsimi paigaldamiseks väga vähe aega. Võib-olla oleneb kõik sinu jõust. Kui mina oleksin tarkade asemel, siis vist küll ootaksin, kuni luuakse robotid, mis on suutelised antigravitatsiooniväljades töötama. Teisest küljest aga on kilsimi valmistamiseks juba tohutu hulk energiat kulutatud ja see energia tuleks võimalikult kiiresti ära kasutada.”

„Mis siin kahelda on?!” pahandas Beišit. „Kõik läheb hästi!'“

„Beišit võttis projekti koostamisest osa,” seletas Suilik vaevumärgatava muigega. „Arusaadav, et tal oma lapsukesse nii kindel usk on. Mis puutub minusse, siis mina rahunen alles siis, kui kilsim tööle hakkab. Ja küsimus pole lihtsalt töölehakkamises, sest plahvatus toimub igal juhul. Kilsim peab tööle

hakkama õigel ajal või meist ei jää midagi järele!”
„Kuidas nii?” ei saanud ma aru.
„Kilsim on esialgu veel eksperimentaalne ja... ohtlik aparaat. Pärast seda kui vilmane detail on paigaldatud, jääb sinu käsutusse täpselt üks minut, mille jooksul pead jõudma aeglusti kohale asetada. Kui see sul õnnestub, toimub plahvatus ühe basiki pärast, kui aga mitte, siis kahe minuti pärast. Pikema jututa on selge, et selle ajaga ei jõua me surnud tähest eemalduda. Tähe tohutust gravitatsiooniväljast otse ahuuni minna ei ole ka mõeldav: me satuksime peaaegu kindlasti mingisugusesse antimaailma ja kaugeltki igaühel ei vea nõnda nagu Akeionil. Aga, milleks muretseda! Kui saabub see minut, siis annan antigravitatsiooniväljale maksimaalse tugevuse ja sa tuled toime!”

Artsi kadus pikkamööda silmapiiri taha. Tõusis värske tuul. Me istusime vaikides. Siis hakkas Ulna tasakesi kosmosevallutajate hümni laulma. Kui ta jõudis sõnadeni „nendest, kes surevad tundmatuis maailmus”, pigistas ta kõri hetkeks kramp, kuid ta laulis hümni lõpuni. Pärast seda laulis Beišit madala ja väga puhta häälega oma planeedi muistset, aeglast ja ebamäärast, loitsimist meenutavat laulu. Kõik palusid, et mina mõnda Maa laulu laulaksin, ja ma ei leidnud midagi sobivamat Jean Barti korsaaride karmist laulust:

Ainult netd, kel hirm on võõras,
kannab endas meie laev!...
„Jah, kel hirm on võõras,” mõtlesin ma. „Aga mis on kõik muistsete meresõitjate kangelasteod selle fantastilise retke kõrval! Me läheme ju päikest süütama! ...” .

„Ükskõik mis ka juhtuks, sõbrad,” ütles äkki Sefer, kes seni oli vaikinud, „kõigi planeetide inimesed võivad meie üle uhked olla. Isegi kui meie ettevõte ei õnnestu, tulevad meie järel teised. Ja me jääme ikkagi esimesteks.”
„Muidugi,” muigas Suilik. „Ainult püüame mitte sarnaneda vaüra Ossinsiga!”
„Tuhandete aastate eest elas Ella- Venil sellenimeline kuulus sõjamees. Laul temast on säilinud meie ajani. Kas laulame, Essina?”

Ja nad esitasid meile laulu Ossinsi kangelastegudest. Ossinsi sõjamehekuulsus oli nii suur, et tal ei õnnestunud kellegagi võidelda: juba tema nimi pani vaenlased põgenema. Ükskord aga sattus ta kokku vana erakuga, kes ei olnud temast midagi kuulnud. Erakut pahandas, et Ossinsi ta üksindust häiris, ja põgenemise asemel tormas ta kirudes sõjamehele kallale. Hämmeldunud Ossinsi arvas, et see, kes teda kiruda julgeb, on mingisugune muinasjutukangelane, ja pistis ise niisuguse hooga põgenema, et jookseb kusagil veel tänapäevalgi.
Pärast seda iroonilist laulukest läksime laiali.
Ksill startis koidikul. Essina, Beišitja Ulna tulid kaile meid saatma. Kostsid hüvastijätusõnad ja meie järel sulgus metalluks.

Lennu esimene pool möödus rahulikult, kui mitte arvestada seda, et ahuuni minekuga kaasnevad tõuked olid ksilli suure massi tõttu tugevamad. Ahuunist väljusime neetud galaktikas, kuid Suilik ei teadnud täpselt, kus asus planeet Sifan, millel me Ulnaga olime tolle kohutava kuu veetnud. Lähimast planeedist mööda lennates nägime, et see oli mislikkide valduses. Päikesesüsteemis, mille me kavatsesime taaselustada, oli umbes kaksteist planeeti, kuid see on muidugi ainult ligikaudne arv. Me hakkasime laskuma surnud päikesele.
Koos Berantoni, Akeioni ja Suilikiga istusin ksilli juhtimiskeskuses, saellis. Lisaks tavalisele aparatuurile, mis oli mulle juba tuttav ja mida ma oskasin käsitseda, kuigi ei mõistnud täielikult selle olemust, oli seal suur hulk uusi spetsiaalseid aparaate.

„Surnud päikeseni jõudmiseks kulub veel mõni basikk,” ütles Suilik. „Ei oleks paha, kui Beranton juba nüüd sulle näitaks, mida sa tegema pead. “

Järgnesin füüsikule. „Ssvinssi” meeskonda kuulus kokku vilskümmend inimest: kakskümmend

viis issi ja kakskümmend vils sinsuuni. Suure osa ksillist hõivas ümmargune saal, mille põrand oli jaotatud kaheks osaks: sisemiseks ringiks ja välimiseks rõngaks. Keset ringi seisis kohmakas lame seadeldis, mille kõrgus võis olla umbes kolm

ja läbimõõt kuni kolmkümmend meetrit. Seadeldise monteerimine oli ilmselt lõpetamata: sealsamas metallpõrandal lebasid paigaldamata detailid. Nende hulgas nägin ka reaktsiooniaeglustit, mis mul tuli kohale asetada. Välimisel rõngal paiknesid antigravitatsiooni- generaatorid; nende tekitatud väli pidi meid kaitsma surnud tähel töötamise ajal.

„Niipea kui tähe pinnalelaskume," ütles Beranton, „eraldub sisemine ring koos kilsimiga ksillist. Antigravitatsiooniväli lülitatakse juba varem sisse. Surnud päikese külgetõmbe tasakaalustamiseks kulub aga nii palju energiat, et maandumishetkest lugedes pnsab seda ainult pooleks basikiks. Järelikult tuleb kiirustada. Kui kilsim on sisse lülitatud eemaldume tähest, läheme ahuuni ja väljume sellest, et katse tulemusi jälgida. Tule siia ja tee läbi kõik vajalikud liigutused - see ei ole keeruline. Sa võtad aeglusti, asetad ta sellesse avausse, pöörad 90 kraadi, nihutad sügavamale ja pöörad vastassuunas. Ja ongi kõik. Peaasi, et sa sekunditki ei viivitaks, kui ma märku annan! Sinust oleneb meie elu. Nüüd proovi. Kilsim on sisse lülitamata mingit ohtu ei ole."

Et me viibisime kaugel igasugustest suurtest, võimsaid gravitatsioonivälju tekitavatest massidest, siis oli ülesanne kerge. Ma kordasin iga liigutust seni, kuni olin suuteline aeglustit kinnisilmi kohale asetama.

„Varsti kaalub detail rohkem. Enne kui me kilsimi monteerimise lõpetame proovid veel kord." „Pole mõtet," vaidlesin vastu. „Kõik on niigi selge..,Parem hoian jõudu."

Pöördusime tagasi sealli. Suurte planeetide orbiidid olid selja taha jäänud ja nüüd möödusime tähele lähimatest planeetidest Kui vilmane planeet silmist kadus, lülitas Suilik antigravitatsioonivälja sisse ja andis häiresignaali. Rõivastusime spetsiaalsetesse skafandritesse, kuid jäime esialgu sealli. Beranton ja Suilik alustasid keerukate manöövrite seeriat: surnud päikesele laskumine on tohutult keerukam mistahes planeedile maandumisest Äkki suurenes energiakulu järsult ja astronautide näod tõmbusid süngeks. Siis muutus kõik uuesti normaalseks.

Kui aga eesmärgini oli jäänud umbes kümme tuhat kilomeetrit, kasvas energiakulu uuesti ähvardavalt suureks. Tarvis oli vilvitamatult otsustada, kas jätkata laskumist ja vähendada surnud päikesel vilbimise aega poolest basikist kolmandiku basikini või tagasi pöörduda. Ühel häälel otsustati siiski laskuda. Beranton andis käsu kõiki ettevaatusabinõusid rakendades kilsimi monteerimist alustada.

Kõik peale Suiliki, kes ei saanud juhtimisaparatuuri juurest lahkuda, siirdusid suurde saali. Antigravitatsioonigeneniatorid undasid tasakesi. . Kilsimi ümber askeldasid montaažiinsenerid. Võimas antigravitatsiooniväli ei suutnud külgetõmbe tugevnemist vältida, gravimeetri osuti lähenes juba teisele jaotisele ja ületas selle. Meie liigutused muutusid

raskeks ja kohmakaks. Beranton käskis mul pikali heita: pidin otsustavaks hetkeks jõudu hoidma.

Siis tundsime kerget tõuget, ksill libises veidi edasi ja peatus. Keskmine platavorm laskus aeglaselt alla. Olime surnud päikese pinnal. Ksill tõusis kolme meetri kõrgusele ja jäi sinna rippuma. Ümberringi laiusid prožektorite valguses metalli ja räbu tardunud lained. Meie käsutuses oli nüüd täpselt üks kolmandik basikki ehk kolmkümmend Ella minutit: selle aja jooksul pidime töö lõpetama. Mu kiivris kostis minuteid lugeva Suiliki kiretu hääl: „Kakskümmend üheksa... kaks-kümmend kaheksa... kakskümmend seitse..."

Aga mis oli juhtunud monteerijatega? Paistis, et nad ei olnud veel midagi ära teinud! Suuri vaevu pead pöörates nägin, kuidas insenerid, kelle liigutusi takistasid skafandrid, aeglaselt ja vaevarikkaIt töötasid, jalgu raskelt järele vedades nagu halvas unenäos. Montaažitöid juhtis kilsimi vastu nõjatuv Beranton.

„Kakskümmend viis... kakskümmend neli..: kakskümmend kolm..." Enamik detaile lebas ikka veel

metallpõrandal. Missugused idioodid me küll olime - nii sinsuunid, issid ja rbeenid kui ka mina ise! Kui robotid ei olnud suutelised antigravitatsiooniväljas töötama, siis oleks tavaline kraana, isegi mitte kraana, vaid plokk tööd kümme korda kergendanud. Neile liiga tsiviliseeritud olendeile ei tulnud aga nii lihtsaid seadeldisi meeldegi!
„Kakskümmend... üheksateist... kaheksateist...”
Antigravitatsiooniväli ei olnud konstantne, selle tugevus muutus rütmiliselt. Tundsin, kuidas mind vaheldumisi kord vastu aset suruti, kord nagu õhku tõsteti...
„Viilsteist... neliteist... kolmteist...”
Pikkamööda paigutati vilmased detailid kohale. Beranton hüüdis: „Tähelepanu! Kui märku annan, on sinu kord. Sinu käsutusse jääb täpselt üks Maa minut. Ole valmis!”
„Kaksteist... üksteist... kümme...”
„Kui käe langetan, algab sinu minut. Tule siia!”
Ma tõusin ja lähenesin vaevaliselt aeglustile. See näis tohutu suur. Mitte mingi hinna eest ei jõua ma seda tõsta!
„Üheksa...”
„Beranton! Ma ei suuda! Oota...”
„Kaheksa...” .
„Liiga hilja! Tõsta!”
Beranton langetas käe. Ma kummardusin ja haarasin meeleheitliku otsustavusega detailist kinni. Väljapääsu ei olnud: koletis oli juba ärganud. Nüüd oli minu kätes meie ainus pääsemislootus - reaktsiooniaeglusti, mis pidi meile ahuuni minekuks aega andma. Ma hüüatasin „uhh” nagu puuraiuja ja haarasin aeglusti sülle. Beranton luges minu kellalt sekundeid.

„Vilskümmend viis...”
Ma astusin sammu ja toetasin aeglusti otse avause äärele. „Viiskünunend.. .”
Ei, detail oli liiga raske! Kuhu teda pöörata, kas paremale või vasakule? Higi valgus mulle silmadesse.
„Nelikihnmend... “
Mida see lollpea Suilik küll mõtleb! Ta lubas ju antigravitatsiooni välja maksimaalselt tugevdada, kui minu järjekord tureb!
„Kolmkümmend viis...”
Kohutavast külgetõmbest aheldatud montöörid eemaldusid aeglaselt. Uskumatu jõupingutusega tõstsin aeglusti vajalikku kõrgusse. Mulle näis, et koletise sisemuses on juba võbinat tunda. Mis saab siis, kui issid eksisid ja kilsim otsekohe plahvatab?
„Kolmkümmend... “
Õudusest haaratuna pöörasin detaili, kuid vääras suunas. „Teisele poole, teisele poole!” hüüatas Beranton. „Kakskümmend viis...”
Siis äkki tundus mulle, et detail on kergemaks muutunud. Ma jõudsin teda pöörata ja sügavamale nihutada. Üle jäi veel ainult teistl,mrdne pööramine. Kuhu? Muidugi vastassuunda. Aga kummale poole ma teda alguses pöörasin? Ma ei taibanud enam midagi ja seisin vist küll terve sekundi liikumatult.
„Kakskümmend... “
„Nii!”
Detail pöördus nagu iseenesest. Beranton püüdis asjatult pühkida higi, mis skafandris kiivri all mööda ta nägu voolas.
„Kümme,” ütles ta.
„Seitse,” kostis Suiliki hääl. „Tähelepanu, ma laskun. Tulge ksilli!” . Meid kattis ksilli kuppel. Heitsin vilmase pilgu tardunud metalli lainetele, mida pärast meid enam keegi näha ei saanud.

Viimase jõuga jalgu liigutades jõudsime välimise rõngani. Ksill tõusis otsekohe lendu, jättes endast maha kilsimi ähvardavat kogu kandva ketta. See vähenes kiiresti ja kadus varsti.silmist. Vedasime.ennast vaevaliselt hermeetiliste usteni ja roomasime ksilli. Külgetõmme oli ikka veel nii tugev, et keegi ei teinud katsetki trepist üles minna. Kui külgetõmbejõud veidi nõrgenes, alustasime väsimusest rammestunult ülesminekut. Olin juba poolel teel, kui kogu raskus äkki kadus, ja ma tundsin, et olen kergem udusulest: ksill läks ahuuni.

129

IV peatükk SÄDE ÖÖS

Üksteise järel asusid kõik oma kohtadele. Mina läksin tagasi sealli. „Kus me oleme?” küsisin Suilikilt.
„Kusagil ruumis. Loodetavasti ohutus kauguses. Ootame plahvatust.”
„Ja oodata tuleb terve basikk?”
„Ei, kauem. Plahvatus toimub ühe basiki pärast, aga meie näeme seda alles vile või kuue basiki pärast, olenevalt sellest, kui kaugel me tähest oleme. Sa unustasid, et valgus ei levi silmapilkselt. Mis aga puutub tavalistest lainetest kiiremini levivatesse snessi lainetesse, siis ma ei usu, et plahvatus nende voogu oluliselt suurendab. Teeme siiski katset neid registreerida.”

Beranton ja Sefer hakkasid registreerimisaparatuuri ette valmistama. Meie ootasime. Ksillis valitses vaikus, mida häiris ainult abimootorite tasane undamine ja filtreid läbiva õhu vaevukuuldav sisin. Ma istusin mugavasse tugitooli ja jäin väsimuse tõttu varsti magama.

Mind äratas kellegi karjatus. Avasin silmad. Valgus oli kustutatud, kuid ekraanil loitsid eredad leegid ja nende paistel nägin issi, sinsuuni ja rbeeni teravapiirilisi siluette. Pimestatuna pöördusin kõrvale. Suilik, üks käsi silmade ees, pööras teise käega regulaatorit. Filtritest summutatud valgus nõrgenes. Tugitooli käetugede külge klammerdunult , silmitsesin fantastilist vaatepilti, mille esilekutsumisele ka mina olin kaasa aidanud, - uue Päikese sündi!

Musta taeva sügavuses säras filtritest hoolimata pimestav laik, mis iga sekundiga suurenes. Siis paiskusid sellest välja lillakad leegikeeled, mis hiigelsõrmedena kolmes suunas sirutasid. Pilt oli grandioosne, seda enam, et ümberringi ei säranud ühtegi teist tähte. Kaugete galaktikate tuhmid laigud ei olnud uue taevakeha helenduses nähtavad. .
„Suilik, miks sa mind ei äratanud?” hüüatasin.
„Plahvatus tabas meid ootamatult. See toimus varem, kui me ootasime, ja järelikult oleme palju lähemal, kui arvasime, isegi liiga lähedal. Vaata kiirguseloendurit!”

Loenduri osuti roomas peatumatult vasakule ja lähenes ohtu märkivale rohelisele joonele. Beranton ja Sefer jälgisid häirimatult registreerimisseadmeid.
„Ettevaatust, läheme ahuuni!”
Tundsin iseloomulikku tõuget. Ekraan kustus. Peaaegu otsekohe järgnes uus tõuge, mis kaasnes ahuunist väljumisega, kuid ekraan jäi endiselt pimedaks.
„Kuhu me nüüd sattusime?”
Keegi ei vastanud.

130
„Suilik, kus me oleme?”
„Kust mina tean? Kusagil ruumis.”
„Aga kus on päike? Kas ta tõepoolest uuesti kustus?”
„Mu kaaslased puhkesid naerma. .
„Muidugi mitte, me läksime lihtsalt liiga kaugele: valgus ei ole veel siia jõudnud. Jälgi tähelepanelikult ja sa näed plahvatuse algust.”
Asjatult ootasime kaks basikki. Siis äkki lõi kosmose mustas kuristikus, ühe kauge galaktika laigu

ees lõkkele roheline säde.
„Kilsimi plahvatus,” ütles Beranton.
Võib-olla kahe-kolme sekuridi jooksul ei olnud näha midagi peale selle rohelise sädeme. Siis süttis pimestav sinine valgus. Siit, tohutust kaugusest, paistis valgustäpp pisitilluke. Nägin jälle tulesõrmi, hiiglaslikke hõõguvate gaaside jugasid. Need laienesid, valgusid kokku ja moodustasid lõpuks ühtse krooni, mis mõnda aega kõigis vikerkaare värvides säras; seejärel toimus uus purse, siis veel ja veel - üha sagedamini, üha kiiremini, üha võimsamalt. Isegi kaugelt vaadatuna näis ärganud taevakeha nüüd kaks korda suurem kui meie Päike. Ja ta kasvas iga minutiga.

„Mislikkidest ei jäänud jälgegi,” märkis Beranton külmalt. „Ja nende planeetidest samuti mitte.”

Suilik suurendas kujutist sajakordselt ja vahetas filtreid. Kogu ekraani täitis keev tulemeri. Tõusid ja laskusid hiiglaslikud, mitme planeedi suurused lained. Tähe läbimõõt ületas juba tema endise planeedisüsteemi läbimõõdu ja kõik maailmad, mida ta kunagi oli valgustanud, olid koos oma mägedega, külmunud ookeanidega, mitmesuguste inimtsivilisatsioonide varemetega ja kõikide mislikkidega uue päikese tulisesse rüppe pöördunud!
„Ei, see on liig! Taevane Valgus, sa oled oma lastele liiga suure võimu andnud!” hüüatas äsja sealli sisenenud noor iss.
„Mis tähendab „liiga”? Kas sa eelistad, et mislikid Jaltari kustutavad?”

Nooruk ei vastanud. See oliainus kord, mil ma kuulsin, kuidas iss Muistses Ettekuulutuses kahtleb. Ja oli nagu saatuse iroonia, et teda kutsus korrale just Suilik, üks Ella väheseid veendunud ateiste.

Nimetu täht stabiliseerus, Vahetevahel kerkisid ta kohale veel leegitsevad protuberantsid, kuid läbimõõdu suurenemine lakkas. Aeg oli tagasi pöörduda ja me läksime ahuuni.

Kui Ella ksilli ekraanidele ilmus, andis Suilik edasi teate ekspeditsiooni õnnestumisest. Seepärast kohtusime juba enne atmosfääri sisenemist sadadest ksillidest ja „Tsalanist” .koosnevat aueskorti, Tarkade Nõukogu aga ootas meid täies koosseisus kail, mille ääres hiigelksill veepinnale laskus. Kõige ees, otse muuli tipul, vilpasid kolm saledat kuju – Ulna, Essina ja Beišit. Terve rand, terve alumine terrass, kõik rannikunõlvakud olid täis tuhandeid isse – esmakordselt nägin ma sel õnnelikuI planeedil tõelist rahvahulka. Kui me „Ssvinssi” soomusele

jõudsime, kõlas hümn, mida olin kuulnud Ressanil Maailma Nõukogu saalis. Ja isegi mina, maalane, müstikas arenematu punasevereline inimene, olin seekord erutatud ning pisarateni liigutatud, sest see laul kõneles sadadest inimkondadest, kes vabanesid Igavese Öö ähvardusest, ja Valguse lastest, kelle ees avanes lõputu ja ääretu tulevik. .
Väsimusest ja erutusest kurnatuna jõudsime vaevu nõukogu saali. Suilik alustas ettekannet, kuid Azzlem katkestas teda pehmelt:
„Ei, Suilik, pole tarvis. Tehnilised üksikasjad jätame homseks. Lihtsalt jutustage meile, kuidas kõik oli.”

Kõnelesime jätjekorras. Tunded, mille valduses ma olin, võimaldasid mul leida vajalikke sõnu ning anda edasi kogu õudust ja meeleheidet, mis mind olid haaranud nendel lühikestal sekunditel surnud päikese pinnal, mil ma pingutasin jõudu aeglusti ülestõstmiseks. Ja mind kuulati nagu ei kunagi varem!

Siis läksime Ulnaga koju. Toibumiseks ja puhkamiseks oli mul kaheksa päeva aega. Lisaks Essinale ja Suilikile, Beišitile ja Seferile käisid kõik naabrid meil nende päevade jooksul külas ning isegi kaugetest maakohtadest saabus palju isse, keda ma nägin esmakordselt. Mul. tuli arvutu hulk kordi oma jutustust korrata.

Kaheksanda päeva õhtul, kui ma parajasti suplemast tulin, laskus nõukogu sinine reob mu maja ette. Sellest väljus Assza, kes ütles rahulikult:
„Sler, teine kilsim on valmis!”

Nõnda algas mu elu kõige fantastilisem periood. Issid kavatsesid esimese süüdatud tähe läheduses olevate surnud päikeste süstemaatilise torpedeerimise teel neetud galaktikas valguslaigu tekitada. Mul tuli veel kümmekonnast ekspeditsioonist osa võtta, kuid nüüd oli see palju kergem, sest aeglustit hakati tõstma kraanaga ning minu ülesandeks jäi ainult aeglusti suunamine ja pööramine. Ühisel kokkuleppel valisid issid, sinsuunid ja rbeenid selle austava osa täitjaks just mind, kuigi kraana abil oleks ka iga naine võinud sellega toime tulla. Tegelikult hakkasidki naised nendest ekspeditsioonidest varsti osa võtma, sest need olid küll väsitavad, kuid mitte nii ohtlikud kui dessantoperatsioonid mislikkidest hõivatud planeetidel.
Marsi tehased, kus uusi hiigelksille monteeriti, töötasid täie võimsusega. Neljandale ekspeditsioonile läks kolm sellist laeva. Kümnendal ekspeditsioonil oli neid juba seitse ja pimeduses süttis korraga seitse uut päikest. Üheteistkümnendale ekspeditsioonile läks kümme ksilli, kuid tagasi tuli ainult viis.

Seda retke ei unusta ma kunagi. Me torpedeerisime tohutu suurt päikest ja pääsesime antigravitatsioonivälja maksimaalsest tugevusest hoolimata vaevu eluga. Üks iss lähenes ettevaatamatult keskmise platvormi äärele, kus väli oli nõrgem, ja kukkus surnud päikese pinnale, kus tema enda raskus ta meie silma all puruks litsus. Teda päästa oli

võimatu. Ka meil enestel õnnestus ainult suurte pingutustega lendu tõusta.

Plahvatust oodates hõljusime pikka aega kosmilises ruumis. Ümberringi valitses pimedus. Asi seisnes selles, et esimese päikese olime süüdanud kõigest umbes kuus kuud tagasi, surnud päikeste vaheline keskmine kaugus aga oli nii suur, et valgusel kulus selle läbimiseks kümme korda pikem aj avahemik. Istusin koos Suiliki, Essina ja Ulnaga seallis. Essina oli rõhutud: hukkinud iss, kelle laip pidi kujuteldamatus plahvatuses haihtuma, oli tema kauge sugulane. Me vaikisime. Valve tüürimees luges monotoonselt mõõteriistade näite:
„Sekan, snik. Tsenan, snik. Ofan, snik.”
Äkki nägime, kuidas ta püsti hüppas ja ühte numbrilauda ainiti vaatama jäi.
„Tsenan mislikk! Sen, tsi, seron, stell, sidon...”
Mislikkide kiirguse registraatori osuti hüppas nullilt vilele. Issidele oli see kiirgus ohtlik alates seitsmendast jaotisest, rbeenidele juba kuuendast jaotisest! Kusagil kosmilises ruumis, kaugel kõigist planeetidest pidi niisiis olema mislikke. Juba ainuüksi see moodustas uue ohu.
Seekord oht siiski möödus - vähemalt meist. Kiirgus nõrgenes varsti. Veel mõni minut hiljem jõudis meieni valguslaine: kilsim oli jälle õigel ajal tööle hakanud.

Läbi ahuuni pöördusime tagasi kajeenide planeedile, kus oli meie kogunemispunkt. Akeioni hiigelksill seisis juba kosmodroomil. Väljaku teisest servast paistis väike interplanetaarne asula, kus elasid ksille teenindavad insenerid. Kajeenid suhtusid meisse sõbralikult, kuid hoidusid rohkem omaette.

Me ootasime. Ilmusid veel kaks ksilli; nende kaptenid tulid meile aru andma. Kõik läks normaalselt. Me olime juba vilskümmend päikest süüdanud, kuid, nagu märkis Beišit, oli see miljardite surnud tähtedega võrreldes ainult säde öös. .
Aeg läks. Saabus öö, planeedi Ssvft öö. Kuus ksilli ei tulnud tagasi. Enne reservaja möödumist see meid siiski eriti ei häirinud. Sõime õhtust ja heitsime magama. Hommikul kõrgus kosmodroomi kohal endistviisi ainult neli suurt ksillikuplit.
Veidi enne keskpäeva saabus Ellalt väikese ksilliga Assza. Koos temaga möödus aeg kiiremini, aga kui pimenes, ilma et ükski kuuest ksillist ikka veel oleks tagasi pöördunud, hakkasime tõsist muret tundma. Suilik, Assza ja mina otsustasime sel õhtul mitte magama heita.

Seadsime ennast sisse isside ehitatud vaatlustorni eelviimasel korrusel. Meie kohalt kostsid rasked sammud: valvekorras olev kajeen jälgis sealt oma planeedi laevaliiklust. Assza istus saatja ette, et ksillidega ühendusse astuda, kui need planeedile lähenevad. Ent nii raadio

lained kui ka snessi lained vaikisid. Kesköö paiku asus Assza asemele Suilik. Mina lebasin pehmel diivanilja suikusin pikkamööda poolunne. Tuba oli pime, ainult kontroll-lambid heitsid nõrka rohelist valgust.

Äkkis ilmus ekraanile ksilli nr. 8 komandöri Brissani moonutatud nägu. Brissan liüüdis midagi ebaselget, arusaamatut, seejärel ekraan kustus.

Mu uni oli nagu peoga võetud. Hüppasin püsti ja jäin Suiliki selja taha seisma. Suilik pööras palavikuliselt regulaatoreid. Ekraan hakkas uuesti helendama, kuid kujutist ei olnud.

„Suilik, mis seal sünnib?” küsisin.

„Ei tea: Igatahes mitte midagi head.”

„Lähme!” katkestas tedaAssza.

Me ruttasime ülemisele korrusele. Kui kajeen meid nägi, süttis ta pungsilmades vaenulik tuluke, kuid see kustus otsekohe, niipea kui ta . Suiliki ära tundis. Assza palvel lülitas kajeen sisse ruumidetektori – sinsuunide konstrueeritud ning hiljem täiustatud mudeli - ja hakkas taevast kompima. See detektor on midagi snessi lainete! töötava raadiolokaatori taolist. Ekraanile ilmus kiiresti liikuv laik.

„Ksill number kaheksa,” ütles Suilik. „Mõne minuti pärast jõuab ta siia. Nähtavasti on ta juba atmosfääris.”

Me laskusime oma ruumi. Kosmodroomi nurkades süttisid üksteise järel võimsad prožektorid, kuid need ei olnud määratud ksilli jaoks, mis ei vajanud valgustust, vaid kajeenide astroplaani jaoks, mis parajasti oli planeetidevaheliselt lennult tagasi pöördumas. Varsti laskuski see kohmakas, tohutu suure munaga samanev sõiduk kosmodroomi pinnale. Vaevalt oli ta peatunud, kui meie ksill pimedusest nähtavale ilmus. Vertikaalse laskumise asemel aga pikeeris ta peaaegu serviti. Suilik seisis akna juures, nägu pinevil. .

„Mida see Brissan küll mõtleb? Onta hulluks läinud või kujutab ette, et juhib reobi? Mislikkide nimel! Liiga kiiresti, liiga kiiresti! Ssiiih!”

Kui hiigelsõiduk planeedi pinda puudutas, ületas ta kiirus tuhat kilomeetrit tunnis. Mullakamakad paiskusid igasse külge, prožektorite kiirtes voogas raskete lainetena tolm ja läbi selle kollaka eesriide nägime, kuidas ksill üles põrkas, alla langes, uuesti üles põrkas ja suure rattana serviti edasi veeres. Ta nivas kergelt ksilli nr. 3 - Akeioni ksilli-, veeres ksillide nr. 1 ja 3 vahelt läbi ning lõikus kajeenide astroplaani küljesse.

Meie olime sel ajal juba all ja jooksime katastroofipaiga poole. Tolm sadestus pikkamööda. Issid ja sinsuunid ksillist nr. 3 ruttasid appi. Kui möödusime ksillist nr. 1, ühinesid meiega Ulna, Essina ja Beišit. Täie hooga kihutasid oma sõidukitel meist mööda kajeenide päästemeeskonnad. Astroplaan leegitses. Selle vastu nõjatuva ksilli nr. 8 soomus oli rebenenud ja mõlkis, kolm neljandikku ksillist oli purunenud. Külgluuk

seisis lahti, kuid sellest ei väljunud kedagi. Me tungisime vigastatud seintega koridori, roomasime isside ja sinsuunide laipu kõrvale nihutades sissemuljutud lagede alt läbi ning jõudsime lõpuks sealli. Seal vilkus veel valgus ja kusagilt kostis mootorite kumedat undamist. Seallis oli seitse inimest; kuus nendest oli surnud, aInult Brissan hingas veel.

Ta tundis Suiliki ja Assza ära, sosistas: „Ettevaatust, mislikkide vasturünnak,” ning suri samuti.

Purunenud seadmete ja segipaisatud aparaatide kaosest leidis Suilik laevapäeviku, mis oli tugitooli alla libisenud. Me väljusime, et teha ksilli nr. 3 meeskonnale ruumi sealli süstemaatiliseks ülevaatuseks. Laipade hulgast leidsime veel ühe elusa, murtud käte ja jalgadega noore kreenlIanna, kes viivitamatult baasi hospidali toimetati.

Astroplaan leegitses endist viisi. Ma ei tea, mis ainet kajeenid oma rakettide ehitamiseks kasutavad; tean ainult, et see aine süttib kergesti ja annab põledes tohutul hulgal soojust Sellest hoolimata õnnestus tuli lõpuks kustutada. Me pöördusime tagasi vaatlustorni, kus viivitamatult algas

sõjanõukogu istung.

Laevapäeviku sissekannetest saime teada järgmist.
Kõik näis minevat normaalselt Kilsim paigutati surnud päikese pinnale ja lülitati sisse. Ksill eemaldus suurde kaugusse ja jäi plahvatust ootama. Plahvatust ei toimunud. Brissan ootas tavalisest ajast vils korda kauem. Kilsimi kontrollimiseks tagasi pöörduda ei olnud mõeldav. Brissan oli juba valmis andma käsku ahuuni minekuks, kui mislikid ksilli igast küljest ümbritsesid. Soojuskiired pühkisid mislikkide parve laiali, kuid kolmele issile jõudsid mislikid raskeid vigastusi tekitada.

Ja siis sai Brissan oma kaaslaste nõusolekul hakkama andestamatu ettevaatamatusega. Baasi tagasipöördumise asemel lähenes ta päikesesüsteemi vilmasele planeedile, mis mislikkidest sõna otseses mõttes kubises. Planeedi pinnal nägi ta püloone, millel oli keerukam konstruktsioon kui nendel, mis me olime hävitanud Kalvenoldi Seitsmendal planeedil. Kilsim ei plahvatanud ikka veel ja Brissan arvas, et mislikid on leidmia vahendi kilsimi plahvatuse vältimiseks. Kas tõesti oli neid hoiatatud? Sel juhul pidi neil olema mingi võimalus ülikiireks sidepidamiseks eri päikesesüsteemide vahel!

Brissan otsustas tagasi pöörduda. Ta eemaldus planeedist, et ahuuni minna, kuid sel hetkel tabas ksilli metallirahnude - surnud mislikkide rahe. Suure ksilli soomus, mis oli „Ulna-ten-Silloni” omast palju nõrgem, murdus mitmest kohast ning pooled mootorid ja aparaadid langesid rivist välja. Brissanil õnnestus küll ahuuni minna, kuid ksill oli liiga tugevasti vigastatud. Viimane sissekanne laevapäevikus oli järgmme:
„Baas nähtaval. Laskume liiga kiiresti.”
Asjatult ootasime ülejäänud ksillide tagasitulekut Kuue meeskonna kolmesajast liikmest jäi ellu ainult kreenlanna Barassa, kes laevapäeviku

sissekannetet õigsust hiljem kinnitas. Peale selle sai katastroofi ajal surma üheksakümmend seitse kajeeni.

Me pöördusime tagasi Ellale. Kaks kuud uuris Inimühiskondade Liidu nõukogu uusi andmeid ja lõpuks võtsime vastu otsuse. Ma ütlen „võtsime”, sest sel istungil olin ka mina täieõiguslik delegaat, kuigi mitte maalasena, vaid issina. Otsuse kohaselt saadeti suuri ksille edaspidi välja ainult koos paljude väikeste, „Ulna-ten-Silloni” tüüpi ksillidega, mis pidid planeetidel mislikkide püloonid hävitama, samal ajal kui suur ksill paigaldas surnud tähe pinnale kilsimi. Suurte kaotuste vältimiseks otsustati väikeste ksillide meeskonnad koostada ainult sinsuunidest või maalastest!

EPILOOG

„Mu jutustus läheneb lõpule. Ma võtsin osa veel kahest ekspeditsioonist. Esimene neist suundus sellesse päikesesüsteemi, kus ksill nr. 8 vigastada sai. Seekord paigaldas suur ksill Suiliki juhtimisel surnud päikesele kilsimi, mis tõrkumatult tööle hakkas, sest juba varem purustasid sada väikest ksilli infra-aatomipomntidega kõigil planeetidel üheaegselt kõik mislikkide püloonid. Mina juhtisin seda eskaadrit „Ulna-ten-Sillonil”.

Pärast teiselt ekspeditsioonilt tagasipöördumist kutsuti mind kiires korras Tarkade Nõukogusse, kus mulle tehti järgmine ebatavaline ettepanek.

Praegu, meie tsivilisatsiooni nüüdsel arenemisastmel, ei saa issid Maaga ametlikku kontakti luua. Nad on varem korduvalt proovinud sõdadest haaratud planeetidel rahu jalule seada, kuid on iga kord ise varsti nende planeetidega sõjajalale sattunud. Sellest ongi tingitud seadus, mis keelab nende planeetidega suhtlemise. Seepärast teevad targad mulle ettepaneku Maale tagasi pöörduda ja tuua sealt kaasa vabatahtlikke, kes oleksid nõus elama asustamata planeedil, mis tiirleb Ellast üheksa valgusaasta kauguseloleva tähe Sefan- Teseoni ümber. Kui maalaste arv sellel planeedil kasvab,

võivad ka nemad osa võtta ühisest võitlusest mislikkide vastu. Aeg ei mängi siin erilist rolli, sest võitlus kestab veel aastatuhandeid.

Külastasin koos Ulna ja Suilikiga seda planeeti. See on Maast suurem, kuid mitte nii palju, et külgetõmbejõu erinevus ennast tunda annaks, ja seal elavad ainult loomad, kelle hulgas ei ole vastikuid koletisi ega ohtlikke kiskjaid. Pealegi lubasid issid oma tehnika ja kõik oma teadmised meie käsutusse anda. Taimed on seal rohelised nagu meilgi ja kliima suurepärane, seal on kaks kuud, ookeanid ja mäed. Lühidalt, ma nõustusin.

Sel põhjusel viibingi ma pärast kolme aasta möödumist jälle Maal. Ja selsamal põhjusel tundub mulle isegi siin, isamajas, et see ei ole. mu kodu. Ma ei tunne ennast enam ainuüksi maalasena. Suilikil oli õigus, kui ta ütles, et minust on saanud suurem iss kui issid ise.

Pool aastat tagasi tõi ksill mind öösel tollelesamale Magniou' välule. Sõitsin otsekohe välismaale ja tulin tagasi alles kaks kuud hiljem, et Ulnat vastu võtta. Ka tema saabus öösel ja ma räägin kõigile, et tõin ta Soomest kaasa. Ma olen juba kohtunud umbes saja inimesega mitmest riigist. Paljud on nõus ja tulevad minuga kaasa.”

„Pea nüüd kinni,” katkestasin ma Clairi. „Sa räägid, et olid ära kolm aastat, .aga varem ütlesid et lahkusid alles möödunud oktoobris!”

„Nõnda see ongi. Maalaste jaoks olin ma ära kõigest mõne päeva. Tarkadel oli tagasilennu arvutustega tõsist peamurdmist, kui ma neile seletasin, et ülesannet on võimalik edukalt täita ainult siis, kui Maal mu äraolekut ei märgata! Tohutu energiakuluga võimaldab ahuuni läbimine teatavatel tingimustel ka ajas rännata, olgugi et väga piiratud ulatuses. Ma ei tea, kuidas seda tehakse. Tean ainult; et elasin Ellal kolm aastat ja olen nüüd kolmekümne viie aastane, kuigi olen sinust ainult kuu aega vanem ja sina oled praegu kolmkümmend kaks aastat vana. Ja siiski lendasin ma ära viiendal oktoobril, kaheksandal aga olinjuba tagasi. Muuseas, targad ise seletavad sulle kõik, kui sa minuga kaasa tuled.”

„Mis? Sa kutsud mind endaga kaasa?”

„Aga miks mitte? Sa oled nüüd maailmas üksi. Ja sinutaolise füüsikasse armunud teadlase jaoks...”

„Mul tuleks väga palju ümber õppida,” ütlesin kibedusega.

„Ära karda, sellega tuled sa kiiresti toime! Issidel on poolhüpnootiline õppemeetod. Mõtle järele! Meie ees avaneb kogu maailm, kogu universum!”

Clair jäi vait. Vaikust häiris ainult vana, suure pendliga seinakella. tiksumine. Mina istusin tummana, vapustatuna sellest fantastilisest jutustusest ja enda ees avanevast perspektiivist, mis oli nii hämmastav, et ma seda ikka veel uskuda ei suutnud.

„Nagu sa taibata võid,” võttis Clair uuesti sõna, „ei tea ma praeguseni õieti, kus ma olin. Tean ainult, et issid elavad samas universumis kus meiegi, kui universumit laias tähenduses mõista. Ja ka mislikid elavad samas universumis. Selles seisnebki oht niihästi isside kui ka meie jaoks, sest me kõik eksisteerime ühes ja samas ajas, kuigi ma ei ole suuteline seda tõestama.

Ainsat tõendit, mille võin esitada lisaks fotodele - neid olen valmis sulle kas või praegu demonstreerima -, näed sa enda ees: see on andromeedalanna Ulna, kes on sündinud siit kaheksasaja tuhande valgusaasta kaugusel, planeedil Arbor, mis Maa ja Suiliki avastatud metsiku maailma kõrval on ainus planeet, mida asustavad punase verega

olendid, kellele ei ole ohtlik tähti kustutavate mislikkide surmatoov kiirgus.

Jah, ma elasin Ellal, ma võtsin osa ekspeditsioonidest neetud galaktikatesse ja võitlesin mislikkide vastu. Ma olin üks nendest, kes torpedeerisid surnud päikesi, ja ma kohtusin Ressanil Inimühiskondade Liitu kuuluvate inimkondade saadikutega. Kui ei oleks Ulnat, siis võib-olla peaksin ka ise seda kõike hullumeelse sonimiseks ja pöörduksin psühhiaatri poole. Ei, siiski, ma

unustasin assrni, mida sa äsja laboratooriumis nägid,- ära püüagi salata, sa ei oska ju valetada! Aga Maale ma seda aparaati ei jäta. Ohjaa, ma tean! See võimaldaks inimkonna vabastada enamikust haigustest. Ma päästsin juba meie sõbra Lapeyre'i õe, kes oli pikkamööda vähki suremas. Aga kui see aparaat satuks politikaanide või militaristide kätte, siis teeksid nad sellest kõige hirmsama relva. Diferentseeritud abiootilised kiired... Ei, mitte praegu. Aga me hakkame Maad jälgima, ja kui siin kord rahu valitseb... Loodan ainult, et inimesed ei järgne planeetide Auri ja Ženi elanike eeskujule, sest vastasel kortal jääks ka maalastest parimal juhul j ärele ainult habras kujuke mõne noore kosmoseuurija majas.”
Clair istus veidi aega mõtlikult vaikides ja muigas siis.
„Küll ma tahaksin teada, mida ütlevad valitsused, kui nad oma kõige julgemate ja andekamate alamate kadumise avastavad! Arvatavasti hakkavad jälle venelasi süüdistama. Muuseas, venelased satuvad samasugusesse olukorda: mina ei kuulu nende hulka, kes usuvad „raudsesse eesriidesse”, ja ma ei kavatse ühte rahvast teisele eelistada! Aga kell on juba kolm. Aeg on magama heita. Mõtle kõige üle hästi järele. “
„Homme õhtul pean ma Pariisis olema,” vaidlesin vastu.
„Oo, ma ei kiirusta sind. Ma jään Maale veel mitmeks kuuks. Ja tulen siia aeg-ajalt tagasi. Muuseas, üks koomiline detail: ma tagastasin oma kunagisele patsiendile volframikangi, mille temalt laenasin, ja nüüd ei aimagi ta, et hoiab oma kapis metalli, mis on sünteesitud Ressani laboratooriumis!”
Ma ei tea, kas mul tol ööl üldse õpnestus tukastada. Juba kell seitse olin jälle jalul. Clair ja ta naine ootasid mind söögitoas. Kõik öösel kuuldu tundus mulle päevavalgel kauge ja fantastilise unenäona. Ma pidin heitma pilgu Ulna ahtakesele käele ja meenutama oma kohvris magnetofonilindil olevat tõendit.
Hommikust sõin rutates. Kui me Clairiga hüvasti jätsime, ütles Ulna tundmatus meloodilises keeles mõned sõnad ja ulatas mulle väikese paki.
„Ulna annab sulle kingituse su tulevase naise jaoks selleks juhuks, kui sa ei taha koos meiega lennata,” tõlkis Clair. „See on Arbori kingitus Maale. Kui oled otsustanud, kirjuta mulle.”

„Jah, muidugi!” vastasin mina. „Aga see kõik on liiga ootamatu. Ma pean veel mõned korrad su jutustust kuulama.”
Lahkusin. Kui olin mõne kilomeetri sõitnud, peatasin auto ja avasin paki. Selles oli valgest metallist sõrmus, mida kaunistas imeilus kuusnurkse tähe kujuline sinine teemant.
Järgmisel hommikul asusin laboratooriumis tööle ja mind haaras kiiresti igapäevane rutiin. Igal õhtul aga lülitasin magnetofoni sisse ja kuulasin Clairi jutustust, kuni see mulle pähe jäi ja ma ta sellesse vihikusse kirjutasin. Sõrmust näitasin ühele suurele juveliirile, kelle otsus ei jätnud.mingit kahtlust: seniajani ei olnud keegi tähekujulistest teemantidest ühtki sõna kuulnud. Mis puutub metallisse, siis see oli plaatina.
Ma tegin rumaluse: andsin oma vihiku lugeda Irene M-ile, nägusale neutronispetsialistile. Kaks päeva hiljem, kui Irene mulle vihiku tagasi andis, soovitas ta mul füüsikaga tegelemisest loobuda ja hakata selle asemel fantastilisi romaane kirjutama. „Aga kui see oleks tõsi, kas teie lendaksite sinna?” küsisin mina: „Ja miks mitte?!” vastas Irene. Siis lasksin tal magnetofonilinti kuulata ja näitasin talle sõrmust.
Otsustatud, ma lähen koos Clairiga! Kirjutasin talle juba. Püüan Irene'i veenda, et ta kaasa tuleks.

See hämmastav käsikiri leiti F. Bory' toast diivani tagant. Nagu meie lugejad juba teavad, kadus monsieur Bory, noor paljutõotav füüsik, pool aastat tagasi üheaegselt oma kolleegi mademoiselle Irene Massoniga. Me pärisime Dordogne'is doktor Clairi järele, kellest käsikiri kõneleb. Ka tema oli samal ajal kadunud. Mõni kuu enne seda oli ta saabunud reisilt koos väga ilusa naisega, kellega oli

välismaal abiellunud. Tuleb märkida, et ta vana teenijanna Madeleine kadus koos temaga. Nagu väidab uksehoidja, külastasid F. Bory'd tema kadumise eelõhtul pikka kasvu tumedajuukseline mees ja väga ilus blondiin.
Lõpuks oli veel üks asjaolu, mis teeb selle mõistatuse hoopis lahendamatuks. Vastavate valitsusasutuste vaikimisest hoolimata õnnestus meil selgitada, 'et ligikaudu samas ajavahemikus läks Euroopast ja Ameerikast kaduma mitusada inimest, mehi ja naisi, peamiselt noori, kusjuures kõik need inimesed paistsid silma kõrge arengutaseme poolest: nende hulgas oli teadlasi, kunstnikke, üliõpilasi, insenere ja kvalifitseeritud töölisi. Paljudel juhtudel kadusid koos nendega nende perekonnaliikmed. Õnnestus kindlaks teha, et vähe aega enne nende kadumist külastasid ka neid kõiki pikakasvuline brünett mees ja väga ilus heledate juustega naine.

SISUKORD

I osa 3
TULNUKAD 3
PROLOOG 4
I peatükk 10
DOKTOR CLAIRI JUTUSTUS 10
II peatükk. 21
TEEKOND EIKUHUGI 21

II osa 29
FANTASTILINE MAAILM 49
I peatükk 30
PLANEEDIL ELLA 30
II peatükk 37
INIMÜHISKONDADE LIIT 37
III peatükk 49
MISLIKID 49
IV peatükk... 57
TEISE MAAILMA LAUL 57

III osa 65
KAARDIL ON KOGU UNIVERSUM 65
I peatükk 66
ANDROMEEDALANNA ULNA 66
II peatükk 78
KALVENOLT KUSTUB! 78
III peatükk 87
PEAAEGU KEEGI EI TULE TAGASI 87
IV osa 97
PIMEDUSE RIIK 97
1 peatükk 98
NEETUD GALAKTIKA 98
II peatükk 107
MISLIKKIDE VANGID 107
III peatükk... 116
SURNUD TÄHTEDE MINÖÖRID 116

IV peatükk.....130
SÄDE ÖÖS.....130
EPILOOG..... 136